مصطفى شكيب

دارالفنون روحيات مدرسى

فلسفه درسلرى

روحيات

ليسه‌لرك ايكنجى دوره‌سنه مخصوصدر

ايكنجى طبع

طابع وناشرى : اقبال كتبخانه‌سى صاحبى حسين

استانبول — يكى مطبعه

١٩٢٦

مقدمه

جمهوریت انقلابنك بوتون مؤسسه‌لرمزكبی لیسه‌لر تدریساتی‌ده آوروپا لیسه‌لری سویه‌سنه چیقارتمغه قرار ویرمه‌سی اوزرینه اوكا كوره پروغراملر تنظیم وكتابلر ترتیب ایدلمسی لازم كلیردی . لیسه‌لرك ایكنجی دوره‌سی دوغرودن دوغرویه دارالفنونه حاضرلغی استهداف ایده‌ن برتحصیل اولمق دولاییسیله بوتحصیلك ماهیت واحتیاجنی بالنسبه الك ایی تقدیر ایده‌بیله‌جك دارالفنون اوله‌جقدی . بوجهتی تقدیر ایده‌ن معارف وكالتی لیسه‌لرك محتاج اولدیغی فلسفه درسلرینك ترتیب وتحریرینی محترم رفیقلرم محمد امین بكله عزت بك وبكا تكلیف ایتدی . بزده آرامزده مذاكره ایده‌رك وظیفه‌لری تقسیم ایتدك . هركس كندی اشتغالی دائره‌سنده‌كی بحثلری یازمغی درعهده ایتدی . لیسه‌لرك آوروپاده‌كی امثالی سویه‌سنه ایریشمه‌سی هم بین‌الملل عرفان رقابتی ، هم‌ده دارالفنونك یوكسلمه‌سی ایچون مطلقا لازمدی . بوكا موفق اولمق ایچون‌ده ایكی چاره واردی : تام معناسیله لیسه معلمی یتشدیرمك ، عصری لیسه كتابلری یازمق . برنجی غایه یكیدن احیا اولونمه‌سی قرارلاشدیریلان یوكسك معلم مكتبی ایله تأمین ایدیله‌جكدر . ایكنجی غایه‌نك فلسفه‌یه دوشن حصه‌سنك مسئولیتی‌ده ایكی آرقداشمله برابر بن قبول ایتدم . بونده یالكز حسن نیتمزه كووه‌نمه‌رك لیسه‌لرمزك مهم بر تكامل صفحه‌سنه كیرمه‌سنی تأمین ایده‌بیله‌جك برجهد ودقت صرف ایتمكدن كری قالمادق . ایشته بواثر ، حصه‌مه دوشن سعیك برمحصولیدر . بوراده كوزه‌تمكه مجبور اولدیغم ایكی غایه واردی : (۱) معاصر روحیاتك عمومی فكر ونظرلرینی جمع ایتمك ؛ (۲) بوفكر ونظرلرك فلسفه ایله اولان ارتباطلرینی غائب ایتمه‌مك .

مطلوب غایه‌یی ممكن اولان سرعتله وتشوشسز تأمین ایده‌بیلمك ایچون

معارف وکالتنك بوندن بویله فلسفه درسلرینی بهمه‌حال دارالفنون فلسفه شعبه‌سی مأذونلرینه ویا اجنبی دارالفنونلرنده فلسفه تحصیلنی اکمال ایتمش گنجلره تودیع ایتمکی بر پرنسیپ اولارق قبول ایتمسی لازمدر . مأذونلر کفایت ایتمدیکی تقدیرده فلسفه معلمکی ایده‌جك ذات ، بهمه‌حال دارالفنونده بر امتحان کچیرمه‌لیدر .

بو کتاب آوروپا و آمریقا لیسه‌لرنده اوقونان امثاللریله مباحث و مندرجات اعتباریله فرقسز اولوب یالکز اونلر قادار مفصل یازیلمامشدر . اهمال ایتدیکم تفصیلات ، اوچنجی دردنجی درجه‌ده عالم و فیلسوفلرك مطالعات ونظریه‌لری اولدیغی ایچون بونلرك ترکی کتابك کیفیتنی اصلا خللدار ایده‌جك بر ماهیتده دکلدر . لیسه معلم آرقداشلرمدن رجام شوکه درسلرینی اولا ایجه حاضرلایوب تقریر ایتدکدن صوکرا کتابك متننی بردفعه اولسون طلبه‌یه مطلقا اوقوتمه‌لریدر . فقط بوندن اول طلبه‌نك ریاضیات ، فیزیك مفهوملری حقنده‌کی وقوف واحاطه‌لرینك بوقلانمه‌سی پك لازمدر . بالخاصه حیاتیاته دائر معلومات وتلقیلرینك نه‌مرکز وماهیتده اولدیغنی هروسیله‌ده اوکرنملیدرلر . تاکه درسلر بوبابده‌کی اکسیك ویاکایش آکلایشلری تعمیر ایده‌بیله‌جك بر صورتده ویریله‌بیلسین . فلسفه درسلرینك لیسه اون و اون برنجی صنفلرنده اوقوتیلمه‌سی اول امرده هضم ایدلمش بر ریاضیه و طبیعیه‌یی استلزام ایتدیکندندر . فلسفه درسلری هر شیدن اول حریت تفکر وسربست تنقید ساحه‌سیدر . بوسببدن طلبه‌نك معلمدن اصول دائره‌سنده تحریری وشفاهی سؤاللر صورمه‌سی ومعلمك کندیلرینی تطمین ایده‌جك قادار ایضاحات ویرمه‌سی ضروریدر. چونکه فلسفه ، برشی اوکرنمکدن زیاده اوکره‌نیلن شیلر اوزرنده تفکر و تأملی دعوت ایدن بر معرفتدر .

فلسفه درسلری مشخص موضوعلی درسلر کبی طلبه‌یی چابوجق علاقه‌دار ایتمز . بونك ایچون معلملرك ایلك درسلرده کوره‌جکلری طبیعی لاقیدی ویا خشنودسزلغه قارشی بر آز صبر ایتمه‌لری لازمدر . بر مدت صوکرا طلبه‌ده‌کی علاقه‌نك کیتدکجه درینله‌شوب کنیشله‌دیکنی کورمکده کجیکمیه‌جکلر و نتیجه‌ده ایلك درسلرك صیقینتیلرینی جوشقون بر شوق ایله تلافی ایده‌جکلردر .

کتابده ، موضوعلرك ترتیبنی قولله‌ژ دوفرانس مدرسلرندن (پیه‌رژانه) نك باقالوریا ایچون یازدیغی « فلسفه » ایله « آبه‌ل‌ره‌ی » ك « فلسفه درسلری » نده تعقیب ایتدیکی اصول دائره‌سنده تأمین ایتمکی لیسه طلبه‌سنه علم ، ذهنیت واعتیادینی ویردیکی ایچون چوق لازم و فائده‌لی بولدم . بوراده اولا یازیلمق ایسته‌نن موضوعك واقعه‌لری تعیین وتصویر ایدیلیور . صوکرا بونلرك تصنیفی یاپیلیور ؛ واك صوکرا ایضاحه کچیلیور . یالکز روحیاتده‌کی ایضاحلرك چوغی هنوز مثبت وقطعی بر ماهیتده اولمادقلرندن بن‌ده (پیه‌رژانه) کبی ایضاح دیمه‌یوب « تفسیر » دیدم . مشهور مؤلفلر طرفندن موفقیتله یازیلمش اولدیغنی کوردیکم برقاچ بحثی همان آلدم . اکثر مباحثی معروف مانوئه‌للری اوقودقدن صوکرا موجود معلوماتمه استناداً دوغرودن دوغرویه یازدم .

فلسفه درسلری قومشومز اولان روسیه‌نك جیمناز دنیلن اورته مکتبلرینه دها کچن عصرك باشنده ، چار برنجی (آلکساندر) زماننده قونولمشدی . بوراده فلسفه نامی آلتنده اوقوتیلان درسلر : منطق ، روحیات ، حقوق فلسفه‌سی ، بدیعیات و اخلاقی احتوا ایدییوردی . روس کنجلرینك عطالت فکریه‌دن قورتوله‌لری‌ده تام بو تاریخدن باشلیور . بالآخره ایلك فرصتلرده کلیسانك عنعنوی حاکمیتی ینه عودت ایده‌رك فلسفه درسلرینی دارالفنون وجیمنازلردن رفع ایتدیرمکه برقاچ دفعه موفق اولیورسه‌ده فکر جریانلری برکره باشلادقدن صوکرا آرتق دوردورمق ممکن اولمایور ؛ وایرکچ یوللرینه دوام ایده‌رك وظیفه‌لرینی یاپیور . بالخاصه روسیه‌ده اولدیغی کبی ممانعتلر شدت پیدا ایتدکجه فلسفه ترقی ایدییور .

جدی و حر بر فلسفه تدریساتنك مملکتمزده ده‌موقراسی و جمهوریت جریانلریله برابر دوغمه‌سی بونلرك آرالرنده بر صمیمیت ، دها طوغریسی صیقی بر مناسبت اولدیغنی برکره دها اثبات ایدییور . بوندن صوکرا یتیشه‌جك تورك منورلری فکری سجیه‌لره صاحب اولمقده بزدن چوق دها فرقلی ویوکسك اولاجقلردر . بویوك انقلابمزك ایسته‌دیکی‌ده تام بویله برآتی‌در . ٢٧ تموز ١٩٢٤

مدخل

فلسفه‌نك موضوع وتقسيمی [۱]

فلسفه و روحیات

علمك منشألری : اویانان ذكانك ایلك كوروشلرنده مخیله وحسیاتك بویوك تأثیرلری اولمشدر . بو كوروشك نمونه‌لرینی ملتلرك اسطوره‌لرنده ، خلقك خرافه و باطل اعتقادلرنده ، چوجقلرك ذهنیتلرنده مشاهده ایده‌بیلیرز . بونلرك كافه‌سی منطق و تجربه معیارلرینه متحمل اولمقدن چوق اوزاقدرلر . حقیقت وصحت یرینه شعر وفسون ماهیتنی طاشییان بونوع معرفت ، علممزك ایلك نمونه‌لریدر . فقط ذكا ، بو صورتده دائما سرآزاد قالامازدی. چونكه طبیعت حادثه‌لری آراسنده مثلا كونشله آی وموسملرك پك بارز بر انتظام دائره‌سنده تعاقبی انسانی خیالدن حقیقته دعوت ایده‌جك قادار مؤثردی . فضله اولارق عملی حیات ، یعنی تعیش و محافظهٔ نفس مجبوریتلری اشیایی خطاسز ، اولدقلری كبی اوكرمنكه مجبور ایده‌جك سببلردندی. ایشته بوایكی احتیاج كندیلكندن دوغان بر علم یرینه **تأملی بر علم** جریانه یول آچدی. حس وتخیله‌مزدن باشقه **تجسسمزی و عملی ضرورتلره قارشی مجهز اقتدارمزی تطمین ایتمك** احتیاجلرندن **علم**: la science دیدیكمز **تأملی بیلكی** : la connaissance refléchie دوغدی . آرتق طبیعتی یالكز حس ایتمك دكل برده ارادی بردقت جهدیله تأمل ایتمك اعتیادی حاصل اولمغه باشلادی .

---

[۱] بوبحث طلبه ایچون اختیاریدر . دها چوق معلملر ایچون یازلمشدر .

تأملی بیلگینك ایکی به انقسامی : مثبت علملر وفلسفه .

انسان ، علم یاپمق تشبثنه قویولدیغی ایلك زمانلرده کائناتك نظام وانتظام محورلرینی تأمل واسطه‌سیله قولایجه‌جق بولو ویره‌جکنی ظن ایتدی . یونان فیلسوفلرینك نظر: le Spéculation لری بوصافیانه اصولك نتیجه‌سی اولدی .

مع مافیه‌ینه عینی دورده دنیانك برحمله‌ده مکشوف اولامایه‌جغی چوق کچمه‌دن تقدیر اولوندی. معضیلتنه پایان اولمایان طبیعتك صحتله بیلینمه‌سی ایچون (ده‌قارت)ك دیدیکی کبی استعجال دن صاقینمق ، آشیری واهمه‌لردن قوروتمق و بالخاصه معروض قالدیغمز مشکللری تقسیم ایتمك لازمدر .

ایشته تجربه‌نك ویردیکی بودرسلر نتیجه‌سنده علمك موضوعی اولان کائنات حادثه‌لرینك مماثللری آیریله‌رق زمره‌لر تشکیل ایدلدی . هر زمره خصوصی برعلمك موضوعی اولدی . بوصورتله علم ، خصوصی برطاقم علملره آیریلدی. وهر بریسی کندی حادثه‌لرینی خصوصی اصوللرله تدقیقه قویولدی . ریاضیات ، هیئت ، میحانیك ، فیزیك ، کیمیا ، حیاتیات ، روحیات والخ دیدیکمز علملر، طبیعتك انقسامه اوغراتیلمش حادثه‌لرینك خصوصی علملریدر . یالکز بوانقسام اویله قولای وچابوق اولمادی . ایلك یلته‌نیشلر ، عمومی ، تعبیر دیکرله کلی : Universel برعلم وجوده کتیرمك وادیسنده ایدی . بالآخره کلی علمه امکان اولامایه‌جغی آکلاشیلدقجه خصوصی علملر استقلاللرینی آلارق برر برر آیریلمغه باشلادی. ایشته مثبت علم امکانی آنجق بوخصوصی علملر ساحه‌سنده اولابیلدی.

مستقلاً یاشامق اوزره آنا کووده‌دن آیریلان ایلك دال عددلر ، مقدارلر علمی اولان ریاضیه در. فیثاغورجیلره کلنجه‌یه قادار ریاضیه دخی علم کلی دنیلن فلسفه ایچنده ایدی . فیثاغورجیلردن ایکی عصر صوکرادرکه ریاضیه استقلالنی اعلان ایده‌بیلدی . ریاضیه‌نك دیکر علملردن اول خصوصی برعلم حالنی آلا- بیلمه‌سی موضوعنك بسیطلکندندر. اشیانك تظاهراتی آره‌سنده عددلرله مقدارلر وبونلر آراسنده‌کی نسبتلردن دها بسیطی یوقدر .

یاواش یاواش میخانیك‌ده بوموفقیتی تأمین ایتدی . (انتباه دوری) کلینجه‌یه قادار ریاضیه ایله میخانیك مستقل و خصوصی بر علم اولمشلردی . دیکر خصوصی علملرك افتراقی بو دوردن صوکرادر . انتباه دورنده حساب وتجربه یاردیمیله استقلال قازانان ایلك مثبت علم ، فیزیك اولدی . (١٨) نجی عصرك صوکارنده کلن (لاووازیه) نك « هیچ برشی یاراتیلماز ، هیچ برشی محواولماز » دستوریله ، کیمیا ده استقلالنی آلدی . فیزیولوژی ده بوعصرك باشنده استقلال یولنی طوتمشدی . حتی روحیات واجتماعیات علملرینك استقلال تمایللری‌ده ینه بوعصرده قید اولونه‌بیلیر .

فلسفه‌نك لزومی هیئت عمومیه‌سیله بروحدت اولان طبیعت علمنی یکپاره‌لکدن چیقاروب انقسامه اوغراتمق برطرفدن مثبت علملره یول آچمق دولاییسیله فائده‌لی اولدیسه‌ده دیکر طرفدن محذورلر تولید ایتمکدن خالی قالمادی . بوتون طبیعته قارشی تجسس وعلاقه‌دن آزاده قالامایان انسان ، بویله برموضوع قارشیسنده مثبت علملرك فعالیتلرینی بیتیرمکه منتظر قالامازدی . برآدام ، یاخود بر نسل دکل ، نامتناهی نسللرك دهالرینی بلع ایده‌بیله‌جك بردرجه‌ده اولان طبیعت معضلیتلری قارشیسنده مثبت علملرك آچیق ونقصانلری دائما بولونه‌جقدی . بناءً علیه بونقصانلره قارشی خصوصی علملرله موازی اوله‌رق فلسفی نظرلرك ، یعنی کلی برعلم یاپمق تجربه‌لرینك تعاقب ایتمه‌سی ضروری ایدی . (اوکوست قونت) ك دیدیکی کبی : « علملرمزی آراسنده برتفریق وتقسیم یاپمه‌مز ، بعضلرینك ظن ایتدکاری کبی ، عندی دکلسه‌ده صنعی اولدیغی شبهه‌سزدر . حقیقت حالده تحریاتمزك موضوعی بردر . تقسیمك غایه‌سی ، دها ایی حل ایتمك اوزره مشکللری آییرمقدر . بوتعریفمزه رغماً چوق کره اویله مهم مسئله‌لرله قارشیلاشیورزکه بونلر هم بربرینه متداخل حادثه‌لردر ، هم‌ده موجود مثبت علملرمزله قاورانه‌ماز برحالده‌درلر . فلسفه یاپیلمادیغی تقدیرده بومسئله‌لری مجهول برآتی‌یه براقمق لازم کله‌جکدر . » بویله برضرورته هرکس تحمل ایده‌میه‌جکندن طبیعتیله فلسفه یاپیله‌جقدر .

فضله اولارق نه قادار منع نفس ایتسه‌ك ایچنده یاشادیغمز عالم حقنده عمومی فکرلره چیقمقدن فارغ اولامایز و اولامیورز . چونکه انسانك مدار تمیزی بوتجسس وبوکلی تلقیلرنده‌در . بناءً علیه « فلسفی نظرلر ، کائناتك کلی تلقیسنده حقیقته یاقلاشمق و الدن کلدیکی قادار معقول و محتمل کلی فکرلره یوکسلمك جهدیدر » دیه‌بیلیرز .

ضروری اولان انتظار دکل ، ایشته بو جهددر . چونکه مفکره‌مزك اك درین احتیاجلری هریرده نظام و وحدت کورمك آرزوسنده‌در . خصوصی مثبت علملر بواحتیاجمزی تطمین ایده‌میور . مثلا برنباتك نشوونما حرکتلرینك مشاهده‌سیله واصل اولنان قانونی ، بوندن چوق فرقلی اولان برسیاره‌نك حرکتی قانونی ایله تألیف ویا هیچ اولمازسه تصنیف ایتمك احتیاجندن وارسته قالامیورز . ایشته قارشیمزه ینه فلسفی برموضوع چیقیور .

برده خصوصی علملرك حقیقتی آرامق ایچون قوللاندقلری واسطه‌لرك قیمت وماهیتلرندن هیچ شبهه ایتمیه‌جکمی‌یز ؟ بونی یاپمازسه‌ق علممزك قیمتندن ناصل امین اولاجغز ؟ ایشته قانت ، ره‌نوویه ، برغسون والخ فیلسوفلرك وجودلرینی اقتضا ایتدیرن بواحتیاجدر . (آرسطو) نك دیدیکی کبی : « علم ، کندی پرنسیپلری‌ایله اصوللرینی مناقشه ایتمز » . علمك یکانه غایه‌سی بواصوللرله ممکن اولدیغی‌قادار کشفلرده بولونمق وصحیح نتیجه‌لره وارمقدر . ایشته بوزاده‌ده خصوصی و مثبت علملر خارجنده اولارق اصوللری تنقید ایده‌جك آیری نظرلر ، خصوصی کوروشلر اقتضا ایدییور . تا که علملرك ترقیسی امین ، سالم اولسون وعینی زمانده سندسز سپتسز اعتراضلرك اوکی آلینسین .

فلسفه یاپمق احتیاجی بوندن باشقه عملی حیاتك ضرورتلرنده‌ده مندمجدر . یاشامق ایچون حرکت ایتمك ، برشیلر یاپمق لازمدر . حرکت ایسه بیلمکی اقتضا ایتدیریر . چونکه کلیشی کوزه‌ل و بیلمکیسز حرکتلر دائما تهلکه‌لیدر . هنوز اك مثبت و اسکی عاملر بیله بیتمش دکلدرلر . حیات ، روح و جمعیت علملری ایسه هنوز مبتدی اولدقلرندن بونلردن هیچ بریسی بوتون افعال

و حركتلرمزى تنظيم ايده‌بيله‌جك بر حالده دكلدرلر . بو عاملر تكمل ايتمه‌مشلردر ديه بر چوق حركت احتياجلرنده اللرى باغليمى دوراجغز ؟ بونى ايسته‌سه‌كده ياپامايز . بناءً عليه بزه حركت ايتمك جسارت و علمنى ويره‌جك بر طاقم نظرلره چارناچار محتاجز . حتى علملر كماللرينى بولمش اولسه‌لر بيله كوروشلرى جزئى و آنجق كندى ساحه‌لرينه منحصردر . حالبوكه بر چوق حركتلرمز كائنات حقنده كلى برنظره محتاجدر . كوچوك برعالم اولان انسان ، بويوك برعالم اولان طبيعت وبنى نوعنه قارشى كلى برتلقى‌يه كوره حركت ايتمك شعارنده ياراتيلمشدر . ايشته بوتلقى‌يى اوكا آنجق فلسفه ويره‌بيلير .

بونلردن صرف نظر ، برده علمى اصوللرله قابل حل اولمايان ، يعنى نه مشاهده ونه‌ده تجربه‌يه مساعد اولمايان برطاقم مسئله‌لر واردر . حتى بومسئله‌لر ذكا وعقلمزك بيله فوقنده‌درلر . متافيزيك مسئله‌لرى ايشته بونلردر . بوتون دينلر بومسئله‌لرى حل ايتمك احتياجنك برر آيينه‌سيدر . نره‌دن كليورز ؟ نره‌يه كيديورز ؟ نيچون كلدك ؟ ماهيتمز نه‌در ؟ سؤاللرينى هيچ برعلم حل ايده‌مز . بو نيچونلره علملرمز ، جواب ويرمك شويله دورسون ، يانا شه‌ماز بيله . علم ، آنجق كورولنى ، موجودى قيد و تثبيت ايده‌ر . منشأ ، عاقبت كبى تجربه ساحه‌سنى آشان شيلره قارشى هيچ برتدقيق وتجربه واسطه‌سنه مالك دكلدر .

بوتون تاريخ انسانلرك بومسئله‌لرله چوق‌دريندن وقوتله علاقه‌داراولدقلرينى كوستريور . بوراده برآز (شوپنهاور) ى ديكله‌يه‌لم : « طبيعتك حكمت وجودى مسئله‌سى ايلك دفعه اولارق انسانك ظهوريله ملاحظه ساحه‌سنه داخل اوليور . انسان كندى اثرلرينه حيرت‌ايديور وكنديسنك نه اولديغنى‌صوريور . أولوم ، فانيلك و بوتون مساعينك هيچلكيله ايلك دفعه قارشى‌يه كلمك وبونلرى كندى كنديمزه صورمقله بوحيرت بسبتون مدهش وعذابلى برشكل آليور . ايشته بو تأمل و حيرتدندركه انسانه خاص اولان متافيزيك احتياجى دوغويور . بناءً عليه انسان متافيزيك برحيواندر . »

ویردیکم بو ایضاحات ، علملرك یاننده فلسفه دیدیکمز بر نظر و معرفتك نه درجه ضروری ، مهم و نافع اولدیغنی کوسترهکه کافیدر .

فلسفه ایله دیکر علملر آراسندهکی فرق : آرتق علم ایله فلسفه آراسندهکی فرق و مناسبتلری کوسترهبیلیرز . بونی یاپمقله هر ایکی طرفك صفت ممیزهلری توضح ایدهجکدر .

١ .ـــ علم ، طبیعی واقعهلری تدقیق ایدر : تدقیق اولا واقعهلری تصویر ، صوکره تصنیف و نهایت ایضاح ایله یعنی قانونلری بولمقله اولور . یالکز بو قانونلر اورتهیه قونور قونماز بونلر ، عجبا قطعی : certaine میدر ؟ یوقسه سادهجه حقیقته یاقین : Vraisemblable و تقریبی : approché میدر ؟ یاخود بو قانونلردن ایچنده یاشادیغمز کائنات حقنده عجبا نه نتیجهلر استدلال اولنه بیلیر؟ کبی مسئلهلر چیقار که هیچ بر علم بونلرله اوغراشماز. چونکه هر علم ، قانونلری بولمقله غایهسنه واصل اولمشدر. فلسفه ایسه علملرك بو نتیجهلرینی تنقید ایتمکله تمایز ایدهر.

٢ .ـــ بو موضوع فرقندن طبیعتیله بر اصول فرقی حاصل اولور . علمك اصوللری طبیعتك محسوس ، مرئی و موجود اولان واقعهلرینه توجه ایدهر . مثلا فیزیکجی ، بر شعاعی مشاهده و آینهدهکی انعکاسنی قید ایتدکدن صوکرا بو انعکاسك سادهجه نهصورتله و ناصیل وقوعه کلدیکنی تدقیق ایدر . ضیا ، انعکاس ایتمهیوب ده انکسار ویا بر منشورده انحلال ایتسه ینه عینی صورتله تدقیقده بولنور . چونکه وظیفهسی طبیعتك حادثهلرینی آدیم آدیم تعقیب ایتمك و طبیعت طرفندن عرض ایدلمهمش شیلرله مشغول اولمامقدر . فلسفی تحریات ایسه واقعهلره توجه ایدهجك یرده یالکز علمك ویردیکی نتیجهلره باقار . بویله اولونجه آرتق مشاهده ، تجربه ، اثبات کبی علم اصوللری موضوع بحث اولماز. فیلسوفك وظیفهسی علمك استحصال ایتدیکی نتیجهلر اوزرنده تأملده بولنمق ، بونلری عقلك ویا حدسك معاونتیله تحلیل ایتمك و بونلردن یالکز فکری بر طاقم نتیجهلر استدلال ایتمکدر . دیمك که فلسفهنك اصولی نه تجریب ، نهده اثبات اولمایوب ، بلکه بو اصوللرله چیقان نتیجهلرك تأملی : La reflexion در .

٣ : — اصول ده کیشنجه الده ایدیلن نتیجه‌لرده فرق ایده‌جکدر . یعنی علمی اصوللرك واصل اولدقلری نتیجه‌لر ، فلسفی اصولك بولدیغی نتیجه‌لردن فرقلی اولاجقدر . علمه قید ایدیلن بر نتیجه ، حقیقتی تحقیق ایدلمش ، یعنی اثباتی هر زمان ممکن برشی دیمکدر . فلسفه واديسنده‌کی تجربه‌لرده ایسه آرتق تحقیق مسئله‌سی موضوع بحث دکلدر . چونکه علماً اثبات اولنه‌بیله‌جك حدود آشیلمشدر . بوتون فلسفی نظرلرك فرضی : Hypothétique برصفت ممیزه‌یی حائز اولمه‌لری بو سببدندر . فلسفی نتیجه‌لر ، حقیقته شبیه اولابیلیر . فقط هردرلو شبهه امکانی رفع ایده‌جك بردلیل ویره‌من .

٤ : — فلسفه ایله علملر آراسنده اساسلی بر نقطهٔ نظر فرقی واردر . فی‌الحقیقه هرهانکی برشأنیت حقنده ایکی درلو معرفته امکان واردر . بوشأنیتك یاماهیتی ، اساسی ویا حواس واسطه‌سیله تظاهرات ویا حادثه‌سی : la nature le phénomène تدقیق اولونمق ایسته‌نیلیر . برنجیسنده سطحده قالمایوب درینلره ، کیزلی وکورونمه‌ین جهتلره ، یعنی متافیزیك طرفلره نفوذ ایتمك علاقه‌سی موجوددرکه بوکا فلسفی معرفت دینیر . ایکنجیسنده ایسه علاقه ، یالکز واقعه‌لرله بونلر آراسنده‌کی نسبت ثابته‌لری کوستره‌ن قانونلره توجه ایدرکه بوکا علمی معرفت دینیر .

بوراده (هانته‌که‌ن) ی دیکلیه‌لم : « جسملر عالمی مضاعف بر تحری‌یه موضوعدر . علم ، مثلا فیزیك ، قانونلری بولمق وتثبیت ایتمك غایه‌سیله یالکز حواسه چارپان حادثه‌لری تدقیق ایدر ... فیزیك ، ایستر ریاضی ، ایستر تجربی اولسون ، یالکز رنك ، صدا ، حرکت کبی محسوس اولان ولقعه‌لری تدقیق ایدوب بونلرك فوقنه اصلا چیقماز . مثلا حرارتك ایلك سببلرینی ، یاخود بونی حصوله کتیره‌ن حرکت اهتزازیه‌یی هیچ تعمیق وتعقیب ایتمز . تعبیر دیکرله نه ماده‌نك بنیه‌سنی ، نه‌ده حرکت ویا جسمك متافیزیك ماهیتنی آراشدیرر . بو آراشدیرمامازلق هیچ‌ده ، اشبو مسئله‌لرك ذهنمزه الك یوکسك بر علاقه تلقین ایتمه‌ملرندن دکلدر . »

فلسفه‌نك عنعنوی تلقیسی طرفدارلرنجه فلسفه‌یه موقعنی ویره‌ن وخصوصی نقطهٔ نظرینی تعیین ایده‌ن ایشته بو تحریاتدر .

٥ : — خصوصی علملرك غایه‌سی هرشیدن اول بزه طبیعتك صحیح بر فکرینی ویرمکدر . وبریلن بو فکرلرله بزم آرامزده حاصل اولاجق مناسبت ونتیجه‌لر ، علمی اصلا علاقه‌دار ایتمز . علم ، ممکن اولدیغی قادار آفاقی : objective وامکان دائره‌سنده آز بشری اولمق ایستر . آرزولرمز ، امید ومفکوره‌لرمز ، سعادت وفلاکتلرمزله مشغول اولمق علم ایچون برتهلکه‌در . چونکه بوتأثیرلرله اشیایی اولدیغی کبی کوره‌مکدن انحراف ایله خطایه دوشمك تهلکه‌سی واردر . بناءً علیه بونلرله علاقه‌دار اولماسی اقتضا ایتمشدر . علم نظرنده انسان‌ده بوتون دیکر اشیا کبی ایضاح ایدیله‌جك بر طاقم حادثه‌لر مجموعه‌سی اولوب فضله برشی دکلدر . بویله اولونجه‌ده تفکر وتأملك غیر قابل اجتناب بر صورتده کشف ایتدیکی درونی تمایل واحتیاجلره جواب ویره‌مز ؛ اولسه اولسه بو جوابه لازم اولاجق قیمتلی اشارت وعنصرلر تدارك ایده‌بیلیر . شو حالده خصوصی علملرك یاننده انسانه خط حرکتنده رهبر اولاجق وامید وأمللرمزه یول کوستره‌جك باشقه برنقطهٔ نظر دها لازمدر . آفاقی اولمایوب بشری اولان بو نقطهٔ نظرله‌درکه طبیعت وکندیمزحقنده محتاج اولدیغمز باشقه برنوع معرفتی ألده ایده‌رز . حقیله ودرین دوشونولورسه بوتون جهد ومساعیمزك غایه‌سی ؛ کندیمزی ، خط حرکت وقدرتمزی تنویر ایتمك اولدیغنی تسلیم ایتمه‌مك قابل دکلدر . ایشته بوبشری نقطهٔ نظری اختیار ایتمك وظیفه‌سی فلسفه‌یه دوشیور . اونك نظرنده هرشیئك مرکزی انساندر . بناءً علیه بوتون بیلدکلرمزده فعالیت وقدرتمزی آیدینلاتوب شوق وغیرتمزی آرتدیره‌جق شیلر آرایه‌جقدر . طبیعتی فوطوغرافیسی آلینه‌جق برشی کبی ملاحظه ایده‌جکنه ایچنده حرکت ایده‌جکمز بریر کبی تأمل وبونك ایچون‌ده فعالیتمزی ممکن مرتبه آرتدیره‌جق قاعده‌لر بولمغی استهداف ایده‌جکدر . علملر نه قادار ترقی ایدرسه ایتسین فلسفه‌یی دائما تمایز ایتدیره‌جك اولان اساسلی فرق ایشته بورا‌ده‌در .

علملرله فلسفه آره‌سنده‌كی مناسبت

بو فرقلر بزه علمله فلسفه آره‌سنده‌كی صیقی رابطه‌یی اونوتدیرمه‌ملیدر . فی‌الواقع فلسفه ، علملرك نتیجه‌لرینی آشمغه مجبور ایسه‌ده بونی ینه بو نتیجه‌لری تعقیباً وداعما بونلره استناداً یاپمق وظیفه‌سنده‌در . علم وتجربه‌نك صاغلام زمینی ترك ایدوبده ساده‌جه حس ویا مخیله‌مزك خیزیله كیتمه‌نك تفكر وادیسنده بر فلاكت اولاجغنه هیچ شبهه ایتمه‌ملیدر .

فلسفه تاریخنده كوره‌جككز بوتون بویوك سیسته‌ملر ، هپ ، زمانلرینك علملرینه مستنددر . افلاطون ، آرسطو ، فارابی ، ابن سینا ، غزالی ، ابن رشد ، ده‌قارت ، به‌قن ، لایبنیچ ، سپینوزا ، قانت كبی فیلسوفلر عینی زمانده یوكسك عالملردر . بونلرك هپسی علمه استناد ایتمه‌كی بردقیقه‌بیله دوشونمه‌مشلردر . بویله یاپیلمادقجه فلسفه برثانیه‌لك مشغولیته دكمه‌دیكی كبی برپاره‌ده ایتمز . علمه ، سربست برحدس وعقله دایانمایوب‌ده نصه ، عقیده‌یه دایانان كوروش ودوشونوشلرله فلسفه یاپیلاماز . فلسفه‌یی بو وادی‌یه صوقمق هم فائده‌سز ، هم‌ده تهلكه‌لیدر . چونكه فلسفه ، دین اولاماز .

فلسفه‌نك تعریف وتقسیمی

فلسفه‌نك خصوصی علملردن هیچ برینه بكزه‌مدیكنی وهیچ بریسنك غایه‌سنی تعقیب ایتمه‌دیكنی كوردك . شو حالده بونی علملر زمره‌سنه صوقمق و خصوصی بر علم صایمق اصلا دوغرو اولماز . چونكه موضوعی ، غایه‌سی و اصولی ؛ علملرك موضوع ، غایه واصوللرندن بسبتون باشقه برماهیتده‌در . حتی فلسفه‌یه بعضیلرینك دیدیكی كبی **علم كلی** : science universelle ویا **علم مطلق** و یاخود **علملرك علمی** دیمك‌ده هیچ دوغرو دكلدر . مكركه بوراده‌كی علم تعبیرینك معناسی مثبت علملرده‌كی معناسندن باشقه برمعناده آلینه . فلسفه ، نهایت‌النهایه ، علمدن چوق آیری بر ساحه‌ده چالیشان ، علوملك وضع ایدوب‌ده اصوللریله حل ایده‌مدیكی مسئله‌لره بر طاقم فرضیات ایله جواب ویرمكه جهد ایدن بر نوع تفكردر . (افلاطون) لك فلسفه‌یه : « كوروله‌مز شیئك علمیدر » دیمه‌سی

بونك قابل مشاهده اولمایان شیئه توجه ایتدیکنی کوردیکی ایچوندر . (آرسطو) : « فلسفه ، ایلك پرنسیپلر : les prémières principes وصوك سببلرك معرفتیدر » دیمشدی . پارس دارالفنونی مدرسلرندن (آبه‌ل‌ره‌ی) : « فلسفه ، الده کلدیکی قادار دها ایی حرکت ایده‌بیلمك ایچونه بیلدیکمز بونونه شیلر اوزرنده تنقیدی برتأملدر . » دییور . (برغسون) ، جاذب و مؤثر بر تصویر ایله : « فلسفه ، اسکی فکرلری جمع وتدوین ایتمك دکل ، اسکی فکرلردن یکی برروح کچیرمك وبونلره باشقه برضیا وآیری براستقامت ویرمکدر . هربویوك فیلسوف ، یکی فکرلر بولمقدن زیاده کائناته قارشی یکی برسه‌نیاتی کتیرر . بونك ایچون فلسفه‌نك قابوغی دیمك اولان فکر طرفی نه قادار معضل و سرت ایسه ایچی ، یعنی روحی اوقادار یوموشاق وساده‌در . » دییور . دیکر بر یرده فیلسوفی ، موجود فکرلر و نتایج علمیه اوزرینه صالدیران بر قاصیرغه‌یه تشبیه ایتدکدن صوکرا فلسفه‌نك روحی ، قاصیرغه‌نك قالدیردیغی توزلرده دکل بلکه قاصیرغه‌نك قوت ، استقامت و ارتفاعنده‌در ، دییور . [(برغسون) ك عنعنوی فلسفه تلقیسندن اصل تمایز ایتدیکی نقطه (آبه‌ل‌ره‌ی) ك تأمل دیدیکی اصولی یکیلشدیروب اینجه‌لتمه‌سی اولدی . و بوکا حدس : intuition تسمیه ایتدی . واقعا بوکله یکی دکلسه‌ده بوندن نه آکلاشیلمه‌سی و حدسك ناصیل اولمسی لازم کلدیکنی وحدسه امکان اولوب اولمادیغنی بوتون اثرلریله اوریژینال بر صورتده کوستردی .]

بو تعریفلره کوره فلسفی تفکرك تقسیماتی بللی باشلی فعالیتلرمزك توجه ایده‌جکی استقامتلر وادیسنده اولاجقدر . دوشونه‌جك اولورسه‌ق فعالیتلرمزی باشلیجه اوچ استقامتده طوپلایه‌بیلیرز :

١ : طبیعته قارشی فعالیتده بولنمق ومؤثر اولابیلمك ایچونده اونك قانونلرینی کشف ایتمك جهدنده‌یز . بوجهدك ثمره‌لری خصوصی علملردر . فلسفه‌نك بو استقامتده یاپه‌جغی شی ، بو علملرك اصول و پرنسیپلرینی تنقید ایتمکدرکه منطق : la logique واصولیات : la méthodologie ك موضوعی ایشته بودر .

٢ : یاخود بنی نوعمزه و کندیمزه قارشی مؤثر اولمق ایستزز : بونك ایچون‌ده ناصیل حرکت ایتمك لازم کلدیکنی آرارزکه بو وادیده بولنان خط حرکت قاعده‌لری **اخلاق** دیدیکمز شیئی تشکیل ایدر .

٣ : فعالیتمز ، صرف سرور غایه‌سیله وحسبی : désintéressée برصورتده‌ده اولابیلیر . بو تقدیرده **صنعت** : l'art ساحه‌سنه کیرمش اولورزکه بو وادیده‌کی تدقیقاتك تلقین ایتدیکی تأملارك هیئت عمومیه‌سی **بدیعیات** l'esthétique ك موضوعنی تشکیل ایدر .

٤ : بوتون بونظری وعملی ملاحظه‌لر ، کائنات ایله موقع ، ماهیت وعاقبتمز حقنده‌کی کوروشلرك هیئت عمومیه‌سنه مربوطدر . ایشته بوصوك کوروشلر ، **متافیزیك** در . بوکا **مابعدالطبیعه** ده دینور .

٥ : فلسفی تحریات اوته‌دنبری یالکز منطق ، اخلاق و بدیعیاته منحصر قالمامشدر . علمك ضروری برشرطی اولان **شعور** : la consciene ی بیلمك‌ده فلسفه ساحه‌سنه کیره‌ر . فیلسوف « بن نه‌یم ؟ » سؤالنه جواب ویره‌بیلمك ایچون بنلکك ترجمانی اولان حس ، ذکا واراده‌یی تعمیق ایتمك مجبوریتنده‌در . فلسفه‌نك اصول و معرفتی شعورك کندی کندیسنی تأملیدر دیمشدك . شوحالده بوتون فیلسوفلرك ایلك وظیفه‌سی بوموضوعی تعمیق ایتمك اولاجقدر . فلسفی برنقطهٔ نظرك ضرورت و اهمیتی تسلیم ایدلدکدن صوکرا روحیاتك موضوعنه کیرن حادثه‌لرك فلسفه ساحه‌سنه کیرمه‌سی ضروریدر . نته‌کیم اسکی ویکی بوتون فیلسوفلر ، شعور حادثه‌لرینی کندی ساحه‌لرینه آلمشلردر. آشاغیده کوره‌جککز وجهله بالخاصه (١٩) نجی عصرك صوکارینه دوغرو روحیات‌ده استقلالنی اك حرارتلی وقطعی برلسانله اعلان ایتمشسه‌ده بو وضعیت فیلسوفلری کندی نقطهٔ نظرلرنده شعوری تدقیقدن منع ایده‌مه‌مشدر و ایده‌مزده .

عنعنوی فلسفه‌نك شیمدی‌یه قادار کندینه موضوع اتخاذ ایتدیکی

عنعنوی فلسفه‌نك شیمدی‌یه قادار آنجق فلسفی بر موضوع اولارق ادعا ایتدیکی روحیات ، اخلاق ، بدیعیات ، منطق ساحه‌لرینی متافیزیك

بوساحه‌لر ، هیئت عمومیه‌سیله ، تلقیلردن قورتارمق ایچون بر طرفدن مثبت مثبت بر علم اولامازلرمی ؟ روحیات ، دیکر طرفدن مثبت اجتماعیات جریانلری باش کوسترمشدر . بونلرك هرایکیسی‌ده فلسفه موضوعلرینك مثبت بر علمك اصول و حدودلری ایچنه آلینه‌بیله‌جکنی ادعا و حتی آره‌لرنده رقابتلی برمناقشه حالا دوام ایتمکده‌در . بالخاصه (دورقایم ، له‌وی‌برول ، موس والخ) کبی مثبت اجتماعیات مکتبی طرفدارلرنجه فلسفه‌نك بوتون اقسامی مثبت اجتماعیاتك موضوعی اولابیلیر . یالکز بوعلم هنوز باشلانغیج حالنده بولوندیغی ایچون بوبابده نه درجه‌یه قادار موفق اولاجغی شیمدیدن کسدیریله‌مز . آفاقی ، یعنی مثبت علملرمز انسانك بوتون احتیاجلرینی تطمین ایده‌بیله‌جك بر حاله کلیرسه فی‌الحقیقه نه فلسفه‌یه ، نه‌ده دینه احتیاج قالمایه‌بیلیر . فقط مع‌التأسف بوکونلردن پك اوزاقز . کله‌سی ملحوظ اولان برآتی‌یه انتظاراً تفکردن کری دورمه‌مز نه فائده‌لی ، نه‌ده ممکندر . بونك ایچون فلسفه‌نك عنعنوی تلقی و قادرولرینی محافظه ایتمکی هم ضروری ، هم‌ده لازم عد ایدییورز . یالکز روحیاتی مثبت برعلم ذهنیتیله تدقیق ایده‌جکز . شو قادار وارکه بونده فرانسز روحیاتجیسی (ریبو) کبی فلسفه‌یه قارشی نفرت و قطع علاقه اعلان ایتمکه اصلا متمایل دکلز . چونکه فلسفه‌نك هنوز چوق مفید والزم اولدیغنه قانعز . بو قناعت یالکز بزده دکلدر . آشاغیده‌ده کوره‌جککز وجهله مثبت روحیات و مثبت اجتماعیات طرفدارلری وحتی مؤسسلری بیله اوزون تجربه‌لردن صوکرا بوقناعته ارادی ویا غیرارادی برصورتده رجوع ایتمکدن منع نفس ایده‌مه‌مشلردر .

هیچ شبهه یوق که بوکونکی مادی اوروپا مدنیتی مقتدر اولمق ایچون بیلمك Savoir pour pouvoir غایه‌سنی تعقیب ایتمك سایه‌سنده بودرجه انکشاف ایتمشدر . وینه هیچ شبهه یوقدرکه بواقتداری قوه‌دن فعله کتیره‌ن عامل ، مثبت علملردر . چونکه بوکونکی مادی احتیاجلرمز آنجق بوعلملر سایه‌سنده تطمین اولونه‌بیلیور . معنوی احتیاجلرمزی‌ده عالمشمول قانونلره ربط ایده‌بیلیرسه‌ك بو ، موفقیتلرك اك بویوکی اولاجقدر . بناءً علیه هرهانکی برموضوعی مثبت برعلم یاپمغه چالیشانلرك

مساعیسی دائما مشکوراولمالیدر . یالکز دها چابی کورمه‌دن باچالری صیواماملی . هنوز أمکلمه دوره‌سنده اولان مثبت علملری طیاره ظن ایتمه‌ملیدر . و اصلا خاطردن چیقاریلمایه‌جق دیکر بر نقطه داها وارکه اوده حیات ، روح وجمعیت حادثه‌لرینی بسیط وچابوجاق قابل حل کورمکه آلیشمامقدر .

روحیاتك تاریخچه‌سی [*]

روحیاتك بوکونکی سویه ، تکامل وماهیتنی احاطه ایده‌بیلمك ایچون ماضیسنه سریع برنظر کزدیرمك لازمدر . بوکونکی معناده علم ذهنیتنه صاحب اولمق وعلم یاپمق ، اویله قولایجه‌جق أله ایدلمش برشی دکلدر . انسان مفکره‌سنك طبیعی تمایلی ، موجوداتی اولدیغی کبی کورمك اولمقدن زیاده دویدیغی و تخیل ایتدیکی کبی تصور ایتمکدر . بونك ایچون ، انسانلرك یاپدیغی ایلك علملرده ، بالتجربه بولونمش وقیمتلری تحقق ایتمش اصوللر یرینه دها چوق مخیله وحسیاتك سلطنتی کورولور . نته‌کیم « اسطوره : Mythe » دیدیکمز سر آزاد ابداعلر ، بوتون علملرك و بوتون متافیزیکلرك آناسی اولمشدر . علمك بو دوره‌سنده شأنیتك جهانشمول منطقی یرینه انسانك کندی طبیعتنی محیطنه عکس ایتدیرمه‌سی ودنیایی بوکوزله کورمه‌سی میلی حاکمدر . اسطوره سلطنتنده جمعیتلرك هنوز ابتدائی بولوندیغی و بویوك شهرلرك تأسس ایتمه‌مش اولدیغی دوشونوله‌جك اولورسه ، مفکره ایله جمعیتك بساطتی آراسنده بر موازات بولنمسی احتمالی خاطره کلیر . اسطوره‌لرده‌کی کوروش ، دار غلیانلر و محدود احتیاجلرك افاده‌سی اولمق اعتباریله ، بوکونکی علمك عمومی ویقینی کوروشلری قارشیسنده چوق ناقص و تخمینی بر طاقم حقیقتلردر . بوسببدن روحیات تاریخنك ایلك ایزلرینی‌ده اسطوره‌لرده کوره‌بیلیرز . فضله اوله‌رق روح حقنده‌کی شایان دقت ملاحظه‌لره ینه اسطوره‌لرك برر استحاله‌سی اولان دینلرله فلسفه‌لرده تصادف ایده‌بیلیرز .

---

[*] بوقسم‌ده معلمله مخصوصدر .

روحيات حقندەکی فلسفی ملاحظەلر ، قرون اولیدە (سوفسطائیلر) لە (سقراط) ، (افلاطون) ، (آرسطو) و (رواقیە) فیلسوفلرندە کورولور. قرون وسطادە ایسە بو ملاحظەلر دینی ، منطقی و اخلاقی تدقیقلرلە قاریشیق برحالدەاولارق علم کلام ومتافیزیك ایچندە موضوع بحث‌اولوردی . (بەقن) ، (دەقارت) ، (سپینوزا) ، (مالبرانش) ، (لوق) ، (لایبنیچ) ، (بارقلەی) کبی قرن أخیر فیلسوفلرینە کلنجە : بونلر نزدندە روحیات هنوز فلسفە سیستەملری ایچندە ایدی . (پسیقولوژی) تعبیری میلادك (١٦) نجی عصرندە استعمال اولونمغە باشلادیسەدە رواجنی تأمین ، موضوعنی تصریح واصوللرینی تعیین ایدیجیە قادار آرادن چوق زمان کچدی . روحی حادثەلری مترافقلری اولان عضوی حادثەلرلە برلکدە وموازاتاً تدقیق ایتمك فکرینی اولا « Traité des passions » نامندەکی اثری ایلە (دەقارت) تلقین ایتدی .

اون یدنجی عصرك نهایتلرینە دوغرو انکلیز طبیب و فیلسوفی « لوق » ، « دەقارت » ك روح بشردە ادعا ایتدیکی « وهبی فکرلر : idées innées » ی ردایدەرك بوتون بیلکیلرمزك تجربەلرمحصولی وبناءً‌علیە فطری‌اولمایوب اکتسابی اولدیغنی ادعا ایتدکدن صوکرا ، « مستقل بر روحیات » وجودە کتیرمەنك اهمیتنی و بونك ایچون‌دە » انساندە کورولن مختلف معرفت ملکەلرینك » تجربی برصورتدە تدقیقی لزومنی ایلری سوردی . « دەقارت » ، ناصیل « پسیقو- لوژی فیزیولوژیك : غریزی روحیات » ك مبشری عد ایدیلیرسە ، « لوق » دە انکلیز روحیات مکتبنی تشکیل ایدن « پسیقولوژی آنپیریك = اختباری روحیات » ك واضعی اولدی . اون سکزنجی عصردە ، انکلیز فیلسوفلرندن « هیوم » ، « لوق » ك آچدیغی چیغیری تعقیب ایدەرك یالکز مشاهدە وادیسندە قالمایوب روحی حادثەلرك « عمومی قانونلری » نی و بونلردن بالخاصە فکرك حرکتلری قانونی دیمك اولان « تداعیٔ افکار قانونلری » نی کشف ایتمکە چالیشدی .

عینی عصردە ، سقوچیا مکتب فلسفیسنك باشلیجە ممثلی اولان (طوماس‌راید) ،

روحیاتی هم فیزیك همده متافیزیك ساحه‌لرندن تماماً تجرید ایله ، روحی حادثه‌لرك تفحص درونی واسطه‌سیله مشاهده وتدقیق اولونمه‌سی لزومنی ادعا ایتدی . بوجریانه امتثالاً ، اون طقوزنجی عصرك نصف اولنده ، « اقتطافیه : éclectisme » مذهب فلسفیسنك علمداری اولان فرانسز فیلسوفی (قوزه‌ن) ده عین ادعا ایله تمیز وحتی روحیاتی یالکز فلسفه‌دن دکل ، عین زمانده فیزیولوژی و علوم طبیعیه‌دن‌ده تجرید ایتمك کبی مفرط بر یول اختیار ایتدی . روحیات ایله فلسفه مجادله‌سی اون طقوزنجی عصرده اك جاد برشکل آلدی . (رایذ) و (قوزه‌ن) ك تأثیرلریله فلسفه ، فیزیك و حیاتیاتدن تجرید ایدیله‌رك یالکز انفسی بر اصول اولان تفحص درونی‌یه مستند بر روحیات تلقیسی (اوکوست قونت) ده اك شدتلی معارضنی بولدی . بو اثباتیه‌جی فیلسوف ، (قوزه‌ن) و شاکردلرینك روحیاتی تماماً رد ایتدکدن باشقه حیاتیات واجتماعیاتدن آیری و صرف کندینه خاص اصوله صاحب بر روحیات علمنك امکانسزلغنده اصرار ایتدی . بو عصرك صوك نصفنده روحیاتی فلسفه‌دن قورتارمق ایسته‌ینلرك بر قسمی ، ازجمله (لوچ ، مودسله‌ی ، وونت) کبی ذوات اونی فیزیولوژی‌یه تابع قیلمق تمایللرینی کوستردیلر . دیکر بر قسم ایسه ، روحیاتی هم فلسفه‌دن ، هم‌ده دیکر علملرك تسلطیندن قورتارمق وبوتون تجربی ومثبت علملر کبی بر موضوع ، براصول و پرنسیپلره صاحب قیلمق ایسته‌دیلر . بونلرك اك باشنده (ستورات‌میل) ، (ته‌ن) و (ریبو) کوستریله‌بیلیر .

لکن فلسفه ایله روحیاتك یکدیکرندن تماما آیری و مستقل یاشامه‌لری چوق سورمدی . (وونت) و (ویلیام جه‌یمس) کبی روحیات طرفداری بویوك شخصیتلر برمدت صوکرا اوقناعتلرنده ثبات ایده‌مز اولدیلر . یکرمنجی عصرك باشلانغیجی ، روحیاتله فلسفه‌نك تکرار قوجاقلاشمه‌لرینه شاهد اولدی . اشبو حرکت ، معنوی علملرك وحدتنه تمایل ایدن بر عکس‌العمل ایدی . روحیاتك افتراق و استقلالنی ، علم روح ایله علوم طبیعیه آراسنده‌کی مماثلت اساسنه استناداً تأسیس ایتمك ایسته‌ینلرك مساعیسی ، روحی حادثه‌لرك بسیط

قسملرنده ازجمله احساسات و عکس‌العمللر وادیسنده خیلی مثمر اولمشدر . بالخاصه علوم طبیعیه‌ده‌کی : تکامل ، اصطفا ، انطباق فکرلرینك روحی حادثاته تطبیقی چوق یکی و خیلی مثمر تلقیات روحیه‌یه زمین آچمشـدر . فقط امید ایدیلن شی ایله واصل اولونان نتیجه‌لر آره‌سنده‌کی سقوط خیال بویوك اولدی . لابوراتوار تجربه‌لریله تشریح وتشریح مرضینك ویردیکی ثمره‌لر پك آز اولدیغی کبی بونلرك چوغی شایان اعتراض وبرچوغی‌ده خیلی مبهمدر . روحیاتده تجریب اصولنك اك آتشلی طرفدارلرندن بری اولان (بینه) بیله صوك آثارلرنده فیزیك روحیاتدن زیاده فلسفی بر روحیات تلقیسنه توجه ایتمکدن منع نفس ایده‌مدی .

نهایت صوك سنه‌لرده روحیات تمایللرینه معارض ایکی بویوك جریان باش کوستردی . بونلردن بری روحیاتده « حدس » دنیلن بلا واسطه معرفت اصولنك اهمیت فوق‌العاده‌سنی داهیانه بر نفوذ نظر وتحلیل ایله اورته‌یه قویان ، بشری روحیات و حتی مقایسه‌لی روحیاتی متافیزیکله صیقی صیقی‌یه برلشدیرن « برغسون فلسفه‌سی » اولدی . اولجه منحصراً « علمی » بر روحیاته شدتله طرفدار اولان (ویلیام جه‌یمس) بیله برغسونك مشهور تنقیداتندن صوکره ایللك نقطهٔ نظرینك کفایتسزلکنی [١٩٠٧] اظهار ایتدی . ایکنجی جریانی اجتماعیات وبالخاصه (دورقایم) ك مساعی وتعلیماتی تشکیل ایتدی . (دورقایم) ، (اوکوست قونت) ك نقطهٔ نظرینی آلارق اجتماعی حیاتی نوعی شخصنه مخصوص برشأیت عد ایتدکدن صوکرا روحی افعوله‌لرك اك یوکسکلرینی بوشأیتلرك محصولی کبی ایضاح ایتمکه باشلادی . مذکور اجتماعی مذهب فلسفی‌یه کوره مثبت روحیات ، غریزی افعوله‌لرك فوقنه یوکسله‌مز . تام معناسیله بشری حیات روحیه‌یه عائد بوتون مسئله‌لر ، « قیمت حکملری » نك یعنی مسائل فلسفیه‌نك تدقیقندن آیریله‌ماز بر حالده‌در . [١]

« برغسون » له « دورقایم » مذهب فلسفیلرینك پرنسیپلری ، نه‌قادار معاکس

[١] بو جریانی حیات فکریه‌مزده تمثیل ایدن (ضیا کوك آلپ) بکدر .

اولسه‌ده ، مستقل بر روحیات حقنده‌کی تنقیدلری عینی نتیجه‌یه وارمقده‌در .
کوروليورکه هنوز کنج اولان بوعلم سریع برطاقم استحاله‌لر کچیرمکده‌در .
کائناتده اصل اولان سکون و استقرار اولمایوب حرکت وتحول اولدیغی کوندن کونه توضح ایتمکده‌در . ذوی‌الحیاتك تاریخی ، قدیم « ایبونیه‌ن » فیلسوفلرینك کشف ایتدکلری بوسزیشی تأیید ایتدیکی کبی فیزیك علمنك صوك « الکترون » و « ایبون » نظریه‌لری‌ده ماده‌نك جوهرینك دائمی بر حرکت و تحول حالنده بولوندیغنی ادعا ایتمکده‌در . آرتق عمومی بر قانون اولان اشبو «تحول دائمی» یه علمارك‌ده رام اولاجنی آشکاردر . هرعلم کبی روحیات‌ده اوکنده متمادیاً افقلر آچیلان وزمانك دیشلریله تحولدن تحوله اوغرایان وایلریله‌دکجه مشاهده وتجربه‌لری آرتان بر بولجیدر . نره‌یه قادار کیده‌جکنی ونه شکللر آلاجغنی کشف ایتمك ممکن دکلدر . وظیفه‌مز ، یورومکده ثبات وکوروب تدقیق ایتمکده ممکن اولان جهد ودقتی صرف ایتمکدر .

اوته‌دنبری عنعنه حالنده روایت ایدیلن معجزه ، کرامت وتفأل حادثه‌لرینه مماثل واقعه‌لرك اوتوز سنه‌دنبری عصری علمله تدقیق ایدلمکه باشلانمه‌سی حال حاضر روحیاتنده‌کی بحرانی بسبتون آرتدیرمشدر . « تله‌پاتی » ، « تله کینه‌زی » ، « ئه‌قتوپلازمی » کبی [١] بوکونك فیزیك ، میخانیك وعلوم طبیعیه‌سیله بردرلو ایضاح ایدیله‌مه‌ین متاپسیشیك برطاقم حادثهٔ روحیه‌لر، الیوم، رسمی مؤسسات علمیه خارجنده « تحریات روحیه جمعیتی » تسمیه ایدیلن خصوصی جمعیت علمیه‌لر طرفندن تدقیق ایدلمکده‌درلر [٢] . بو وادیده‌کی جدی ثمره‌لر کوندن کونه آرته‌رق اهمیت پیدا ایتمکده‌در . کوروليورکه روحیات ، تاریخنك الك بحرانلی بر دوره‌سی ایچنده‌در . هنوز پك کنج اولان بو علمده مهم بر تحول حصولنه باعث اولاجق بویوك قانون روحینك کشفی ممکن اولورسه بوکشف بوتون

---

[١] (تله‌پاتی) : قولاغك ایشیده‌میه‌جکی ، کوزك کوره‌میه‌جکی مسافه‌لردن کوروب ایشیتمك ؛ (تله کینه‌زی) : آغیر جسملره اوزاقدن اجرای تأثیر ایدوب حرکت ایتدیرمك ؛ (ئه‌قتوپلازمی) : وجود بشردن أل ، باش کبی بر طاقم اعضالرك چیقدیغنی کورولمکدر .
[٢] بوبابده تفصیلات آرزواولوندیغی تقدیرده « برغسون » نامنده‌کی اثرمه مراجعت .

معنوی علملرمزده عظیم انقلابلر حصوله کتیره‌جکدر. «معنویات عالمنك «نیوتون»ی اولاجق اولان بو کاشف ، هیچ شبهه یوق‌که اك بیوك داهیلرك سرفرازی صاییلاجقدر .

شو مقدمات ، تماماً مثبت بر علم قارشیسنده اولمادیغمزی کوستردیکی کبی بر چوقی نقطه‌لرده ، قایپاق اولان بر زمین اوزرنده هرکسی ممنون ایده‌جك طرزده یورومه‌نك امکانسز اولدیغنی‌ده آکلاتیر . بنم بورادە یاپه‌بیله‌جکم اك ایی شی مثبت اولان حقایق جزئیه‌یی عیناً نقل ایتمك ؛ منازعه‌لی اولان نظریه‌لردن محکم اولانلرینی سچمك ؛ بسبتون فرضی اولان شیلری‌ده کندی قناعت و تملکتمك احتیاجنه کوره تلقی ایله‌مکدر .

روحیاتك ، نظریه و تخمینلری پك کنیش اولان فلسفه ایله برلشمه‌سی یولنده آچیلان صوك جریانك دیکر سببی ده روح بشرك هنوز پك کیزلی و زنکین دها بر چوق قوت و قدرتلرله مجهز اولدیغنی کوسترن (مه‌دیوملق حالی) در . هرکسده حس قبل الوقوع حالنده و بعضی انسانلرده فوق العاده بر صورتده تظاهر ایدن بو حال انسانده دها بر چوق ملکه‌لر مکنوز اولدیغنی اشارت ایتمکده‌در .

الحاصل بو کونکی روحیاتك سویه‌سی ، « انتباه دوری » نك فیزیکی و ۱۸ نجی عصر نهایتنك حیاتیاتی : la biologie سویه‌سنده‌در دینه‌بیلیر .

باشلانغیچ

روحیات حقنده ایلك بیلکیلر

برنجی فصل

روحیاتك موضوعی وتعریفی

روحیاتك موضوعنی ساده وقطعی برصورتده تعریف ایده‌میه‌جکز . چونکه اك بحرانلی انکشـاف چاغلرنده بولونان بر علمك موضوعی هنوز احاطه ایدیله‌میه‌جکی کبی حادثه‌لری‌ده تماماً معلوم اولمشدر دینه‌مز . بوافاده‌دن روحیاتك موضوعی تماماً مبهمدر معناسی چیقاریلمه‌سین . شعورمزی دیکلیه‌جك اولورسه‌ق برچوق حس وهیجانلر ، آرزو وتفکرلرك متمادیاً آقوب کیتدکلرینی کوروروز . ایچمزده اویله کوچوك برعالم وارکه بونك واقعه‌لری عالم خارجی کبی حواسمزه عیان اولمایوب آنجق کندی کندیسنه شاهددر . ایشته حس وادراك ، تفکر و اراده ایله متخلق اولان بوکوچوك عالمی تدقیق ایتمك وظیفه‌سی روحیاته دوشیور . خلق لساننده بوعالمه : « روح : L'âme » دینیور . فقط بو تعبیرك ینه خلق عقیده‌لرنده اویله چشید چشید معنا و مدلوللری وارکه صایمقله بیتمز . مع مافیه روحیاتك موضوعی « روح » دن باشقه نه اولابیلیر ؟ دیه‌جکسکز .

روح کلمه‌سنك عمومی طرز استعمالنك دلالت ایتدیکی معنالره دقت ایده‌جك اولورسه‌ق کوروروزکه بوکلمه‌ده بر شیئك اك مشـکل ، اك کیزلی ، اك درین « منشأ » ی ، حیاتك « اساس » ویا « زنبرك » ی کبی معنالر مندمجدر . روحیاتك اول باول ودفعةً بویله برروحی آرایوب تدقیق ایده‌جکی دوشونیلیورسه بوکا امکان یوقدر . چونکه بوماهیتده برروحه حواسمزدن هیچ بریسی واسطه‌سیله مطلع اولمق ممکن دکلدر . علم ، تماماً کیزلی واسرارلی قوتلری تدقیق‌ایده‌مز . اونك یاپه‌بیله‌جکی شی ، محسوس وظاهر اولان قوتلری ، قابل مشاهده واقعه‌لری تدقیقدر . روحدن مقصود ، باطنی حیاتك ظاهر اولان وظاهر اولماسی محتمل

بولونان واقعه‌لری ایسه روحیاتك موضوعی ، « روح » در ، دیمکده اصلا بأس یوقدر . نیته‌کیم بوکتابده قوللانه‌جغم روح کلمه‌سی هپ بومعناده اولاجقدر .

مع مافیه روحیاتك موضوعنه دها زیاده وضوح ویرمك ممکندر . بو بابده الك صیق تصادف ایدیلن تعریف شودر : « روحیاتك موضوعی ، شعور حادثه‌لریدر » . بو تعریف ، ساده وواضح اولمقله برابر قصورلیدر . چونکه اکسیکدر . آشاغیلرده وبالخاصه « غیر مشعور حیات روحیه » بحثنده کوره‌جکسکزکه روحیاتك موضوعی یالکز مشعور حادثه‌لر دکلدر . شعوردن ، مشعور و غیر مشعور ، بوتون باطنی حادثه‌لر قصد ایدیلیرسه آنجاق او وقت بوتعریفك محذوری قالماز .

روس روحیاتحیلرندن بریسی : « روحیاتك موضوعی ، بنم‌اولان حادثه‌لردر» دییور . بو تعریف ، روحیات موضوعنك آفاقی حادثه‌لردن زیاده « انفسی : subjectif » حادثه‌لر اولدیغنی تبارز ایتدیرمه‌سی اعتباریله فنا برتعریف دکلدر . فی‌الواقع روحیاته موضوع اولان باطنی عالم ، خارجی عالمدن آلدیغی بوتون انطباعلری کندینك یاپمقده‌در . عالم خارجی حادثه‌لری ناصیل بنم اولیور و بنم اولمق ایچون نه‌کبی عملیه‌لر واقع اولیور ؟ مسئله‌لرینك حلی ، هپ روحیاته ترتب ایدییور . عالم خارجیدن آلدیغمز برانطباعك حواسمزه داخل اولمه‌سی آنندن برقرار ویا برفعل حالنه منقلب اولونجه‌یه قادار ، بعضاً پك قیصه ، بعضاًده اوزون برزمان کچرکه ایشته بو زمان اثناسنده مذکور انطباعك باطنی عالممزده کچیردیکی بوتون استحاله و تحوللر روحیاتك موضوعنه داخل اولان واقعه‌لری تشکیل ایدر . روحیاتك وظیفه وغایه‌سی بوتحول واستحاله‌لرك انواعیله هانکی شرطلر و نه‌کبی سببلرله حصول بولدیغنی و نهایت بوحرکتلرك هپسنی احاطه وایضاح ایده‌جك قانونك نه‌اولدیغنی کشف ایتمکدر . یالکز ، باطنی دیدیکمز بو حادثه‌لر ، بدنك داخلنده و بالخاصه دماغده حصوله کلیور و بونلرك تدقیقی ایسه تشریح وفیزیولوژی‌یه تعلق ایدییور ؛ دیه اعتراض اولونه‌بیلیر . شیمدی بوکا جواب ویره‌لم .

مدخلده کوردیککز وجهله علملرك تقسیم و تفریقی اساساً تدقیقاتك تسهیلی مقصدیله‌در. مثلا فیزیکی کیمیادن آییران تماماً آیری و مستقل واقعه‌لرمیدر؟ هپسی‌ده

روحیات وفیزیولوژی

بر قدرتك مختلف تظاهراتندن باشقه بر شی دکللردر. فیزیولوژینك تحلیل واسطه‌لری: تشریح، علم انساج وکیمیای تحلیلی وعضوی کبی آفاقی objectif اولان اصوللردر. حالبوکه روحی حیاتك خارجاً آفاقیله‌شن قسملری سیمانك، بکزك تحولاتی کبی محدود شیلردر. داخلاً آفاقیلشدیریله‌بیله‌جك قسملری‌ده، تشریح، علم انساج، فیزیولوژی وکیمیای حیاتی ایله ممکن اولابیلن مقداردر. بوکا مقابل روحی حادثه‌لرك داخلاً و خارجاً آفاقیله‌شمه‌ین ویا آفاقیلشسه‌ده تشریح بچاغی، میقروسقوب ویا تحلیل کیمیوی ایله کوروله‌مه‌ین وفقط حالات روحیه حالنده مشعور ویا غیرمشعور بر حالده باطنده یاشایان و آره صیره شعوره چیقان نیجه حادثه‌لری واردر. فیزیولوژی بوحادثه‌لری مشاهده وتدقیق ایده‌بیلمك ایچون آیریجه روحیاتجی اولمغه، یعنی آفاقی اصوللرك کفایت ایتمه‌دیکی یرده برده انفسی بر اصول قبول ایتمکه مجبور دکلیدر؟ بو مجبوریت حاصل اولونجه ایکی قارپوزی بر قولتوقده طاشیمقدنسه فیزیولوژی‌یه استناد ایتمکله برابر آیروجه بر روحیات علمنه مساغ ویرمك، شیمدی‌یه قدر علمك تعقیب واستفاده ایتدیکی عنعنه‌یه موافق برحرکت اولمازمی؟ برآز آشاغیده جملهٔ عصبیه ودماغك تشریحنی اوقودقدن صوکرا کوره‌جکسکزکه بوجهاز، بزه آنجق پك معضل برطاقم حرکتلر یاپه‌بیله‌جك بر ماکنه کوستره‌بیلیور. حالبوکه روحی حادثه‌لرك طبیعت وکیفیتلری منحصراً شعورده تجلی وشعورله محسوس اولیور.

ماده‌جیلردن (قابانیس) کبی: «قاره جکرك صافراسنه مقابل دماغ‌ده فکر افراز ایده‌ر» دیمکله شعور حالاتندن نه ایضاح ایدلمش اولور؟ فکر، بالکیمیا قابل تحلیل برشی ایسه بو دستوردن اعلاسی اولاماز. فقط دماغك بالکیمیا الده ایدیلن افرازاتی قانه قاریشان «قره‌آتین»، «قسانتین» والخ ماده‌لرسه‌ده فکر ده کیلدر. فضله اولارق کرك ماده‌جیلك وکرك روحجیلق،

بر علم دکل ، متافیزیك بر طاقم مذهبلردر . علمی ، مثبت بر روحیات ایسه متافیزیك اولان بوتون مذهبلره قارشی بیطرف قالمغه مجبوردر . مکرکه بوتون تجربه‌لر بو مذهبلردن برینی تصدیق ایتسین . حالبوکه هنوز بویله برشی یوقدر. حتی فیزیولوژیستلرك علمی بر نظریه کبی استناد ایتدکلری ، کتابك صوکنده ایضاح ایده‌جکمز ، موازاجیلوه : parallélisme نظریه‌سی بیله « ده‌قارت » کبی برمتافیزیکجینك اثریدر .

روحی حادثه‌لرله عضوی حادثه‌لرك برلکده مشـاهده اولونمه‌سی اکثریا بر برلرینه قاریشدیرلماسنی موجب اولیور . حالبوکه آرالرنده‌کی فرقلر پك بارزدر. مادی ، عضوی حادثه‌لر بر زمانه و بر مکانه دائره‌سنده حصول بولور . مثلا ذوبان و غلیان ایله دوران دمك ، هضمك ، تولیدك بر زمانی ، برده مکانی واردر . حالبوکه تخیل ، تفکر ویا تجسس کبی روحی واقعه‌لرك یالکز زمانلری اولوب معین و واضح بر مکانلری معلوم دکلدر . برده روحی حادثه‌لر مادی حادثه‌لر کبی هر کس طرفندن‌ده قابل مشاهده دکلدر . آشاغیکی بحثلرده واضحاً آکلایه‌جقسکز : روحیاتك برچوق واقعه‌لری عضوی تظاهردن زیاده شعوری تظاهرلرله قابل تفریق اولمقده‌در . بونلر او قادار چوقدرکه روحیات نامیله بر علمی بول بول اشغال ایده‌بیلیر . طبیعت ، حیاتی واقعه‌لر یاننده برده شعور واقعه‌لری عرض ایدییورکه بونلرك یالکز شرائط عضویه ایله ایضـاحی ممکن اولمایور . شعور واقعه‌لرینی برده کندی عالمنده ، کندی تظاهرلری و کندی اسباب ونتایجی ایچنده تدقیق ایتمك ضروریدر .

روحیاتك فیزیولوژیدن استعانه‌ده بولونمه‌سی غیرطبیعیدر . هر معضل علم کندندن بسیط علملردن معلومات اولیه آلیر . مثلا جبر وحسـاب علملری ، کندیلرندن دها مرکب اولان هندسـه‌ده قوللانیلیر . فیزیك ، میخانیکی ؛ کیمیا ، فیزیکی ؛ فیزیولوژی ، فیزیك وکیمیایی قوللاندیغی کبی روحیات ده فیزیولوژی‌یی قوللانیر .

باخصوص بوتون علم و عرفانمزه واسطه اولان برشعورك ومنحصراً اونی آكلامغه اوغراشان برعلمك بولونمه‌سندن دها لزوم نه‌اولا بیلیر ؟ روحی واقعه‌لرله فیزیولوژیك واقعه‌لر آراسنده‌كی مناسبته كلنجه بوندن بوراده دكل ، كتابك صوكنده تدقیق ایده‌جكمز روح ایله بدن مناسبتلرنده بحث ایده‌بیله‌جكز . یالكز خاطركزده اولسون كه بویوك فلسفه سیستمه‌لرنده‌كی ماتریالیزم ، ایده آلیزم ، سپیریتوآلیزم ، فه‌نومه‌نیزم مذهبلری ، هپ ، روح ایله بدن آراسنده‌كی مناسبتلرك مختلف تلقیلرندن دوغمشلردر .

ایکنجی فصل

روحیاتك اصوللری

روحیاتك کندینه مخصوص وآیری بر موضوعی اولونجه او موضوعك معرفتنه ایصال ایده‌جك اصوللری‌ده برر صورتله آرایوب بولمه‌سی لازمدر .

اصول ، واقعه‌لرك معضل ومبهم تنوع وتخالفلرینی قانونلره ارجاع ایتمك ایچون‌ه مراجعت اولنان تحری وتدقیق طرزلرینك هیئت مجموعه‌سنه دینیر . طبیعی واقعه‌لری تدقیق ایدن هر علم کبی روحیات‌ده ، علم اولابیلمك ایچون بوتون علملرده ضروری اولان شو اوچ عملیه‌یی ایفا ایتمك مجبوریتنده‌در : اولا ، کندی واقعه‌لرینی آییرمق ؛ یعنی مشاهده observation واسطه‌سیله طوپلامق ؛ ثانیاً ، بونلری تصنیف ایتمك : classer ؛ ثالثاً طوپلانلقلرینی قوانین طبیعیه کشفنه مساعد اولاجق اصوللر واسطه‌سیله تفسیر وایضاح ایتمك‌در .

فیزیك علملرنده مشاهده ، حواس واسطه‌سیله اولور . حال بوکه حواس واسطه‌سیله یاپیله‌جق هر هانکی بر مشاهدهٔ خارجیه بزی شعور واقعه‌لرینه مطلع ایده‌مز . روحی واقعه‌لره ، (اوکوست قونت) ك آرزو ایتدیکی کبی ، تشریح و فیزیولوژی تدقیقاتیله ده نفوذ ایتمك ممکن دکلدر . چونکه بو ساحه‌لرده نه‌قادار درینلشسه‌ك مادی شکل وحرکتلرله « فیزیقو-شیمیك » تعاملاتدن فضله برشی کوره‌میه‌جکز . بونلرك ایسه تفکر ، حس ، دقت ، محاکمه کبی روحی واقعه‌لرله هیچ بر مماثلتی یوقدر . بالفرض محبتك صاغدن صوله ، کینك‌ده صولدن صاغه کیدن حلزونی برحرکت ویا بوطرزلرده برطاقم تعاملات کیمیویه اولدقلرینی بیلسه‌م وفقط بونلری اصلا شعورمده دویمه‌مش ویاشامامش اولسه‌م بوحسلرك ماهیتندن الی‌الابد بی‌خبر قالاجغم آشکاردر .

روحیاته لسان و تاریخی واقعه‌لرك تدقیقلریله باشـلانمه‌سنی تکلیف ایده‌ن مؤلفلرك وبالخاصه بواصولده اصرار ایدن (ره‌نان) ك فکرنده مبالغه واردر . چونکه تاریخ و ادبیاتی اولجه کندی نفسمزده یاشامه‌مش اولسه‌ق ، ادبیاتی اشارتلر ، تاریخی‌ده حرکتلر حالنده کورمکدن فضله برشی یاپامایز . روحیات ساحه‌سنده باشقه‌لرینی مشاهده ایده‌بیلمه‌مز ، بهمه‌حال ، حس وتفکری اولجه نفسمزده یاشامش اولمغه‌متوقفدر . عکسی‌تقدیرده بوتون انسانلر وبوتون تاریخ، ذات‌الحرکه برطاقم ماکنه‌لر حالنده قالیر .

روحی واقعه‌لرك بومعنویتنی مشاهده ایده‌بیلمك ایچون کندی شعورمزی‌به کندیمزك مشاهده ایتمسی الزمدر . بالنتیجه کندی شعورمزده کچن واقعه‌لرك تفحص درونی : introspection ایله ، یعنی حواسـك واسطه‌سی اولمقسزین ، دوغرودن دوغرویه ویا بلاواسطه معرفتی ، روحیاتده ضروری بر اصـولدر . بواصول اولمه‌دن روحیاته‌باشلانه‌ماز . چونکه بو اصول بوتون معنوی علملرك اساسیدر . مثلا بدیعی ، اخلاقی ، دینی واقعه‌لرك ماهیت و قیمتلری اول باول نفسمزده‌بالذات‌مشعور اولمه‌لریله آکلاشیله‌بیلیر. متصوفلر، ادبیاتجیلر، اخلاقجیلر، فیلسوفلر هپ بواصول ایله تعمیق روح ایتمکده‌درلر .

نفسمزی مراقبه وتحلیل استعدادی هرکسده عینی درجه‌ده دکلدر . بوقابلیتك الك‌یوکسك درجه‌سنه مظهر اولان‌کیمسه‌لر ، روحیاتجی دوغمشلردر. روحمزی بر موسیقیشناس کبی دیکله‌یه بیله‌جك برحاله کلمك استعداد ایله برابر رسوخ وممارسه‌یه متوقفدر .

تفحص درونینك کفایتسزلکی

روحیاتك تفحص درونی اصولیله باشـلاماسی الزم وضروری‌اولمقله برابربواصول باشلی باشنه کافی دکلدر . مادی علملرده کوز کافی کلمه‌یجه ناصیل میقروسقوپه احتیاج‌حاصل اولیور وکوزك محذورلری بوصورتله دفع و تعدیل ایدیلیورسه بالکز باشنه کفایتسز ویلك مهم محذورلری احتوا ایدن تفحص درونی اصولنی ده دیکر اصوللرله اتمام ویا تصحیح ایتمك لازمدر .

(ژوفرووا) ، مراقبهٔ نفس اصولنده شویدی محذوری کورویور : «١» دقتمز ، باطندن زیاده خارجله مشغول اولمغی اعتیاد ایتمشدر ؛ «٢» روحی حادثه‌لر متعدد ، سریع ، وا کثریا همزمان اولدقلرندن مشاهده آلتنه آلینمه‌لری مشکلدر ؛ «٣» لسانمز دها چوق مادی شیلری افاده‌ایدن بر آلت اولدیغی ایچون غیرمادی اولان حالات روحیه‌یی افاده‌ده خیلی عاجزدر ؛ «٤» مراقبهٔ نفسده ، **مشاهده ایدن شعور ، ومشاهده ایدیلن‌ده ینه عینی شعور اولدیغندن** ، مشاهدك مشاهده ایتدیکی حالات روحیه‌یی اولدیغی کبی یاقالاماسی کوچدر . «٥» هرکسك شعوری تماماً آیری وصورت مطلقه‌ده **شخصیدر** ؛ بناءً علیه مراقبهٔ نفس بزه‌یالکز کندیمزی طانیته‌بیلیر . حال بوکه ، علم ، ساده‌جه فردی حقیقتلری دکل عمومی حقیقتلری استهداف ایدر . «٦» نفسمزی مراقبه‌یه آنجق برياشدن صوکرا ، یعنی بوتون ملکه‌لرمز **انکشاف** ایتدکدن صوکرا موفق اولدیغمزه نظراً بو چاغدن اولکی حاللرمز ، دها دوغروسی او حاللرمزك صورت تشکلری مراقبهٔ نفس ایله ممکن اولمایه‌جقدر . او اولامایجه‌ده روحمزك باشدن نهایته قادار کچن حالاتی تماماً مراقبه ایدیله‌میه‌جك وبالنتیجه **قانونلری ده کشف ایدلمه اولمایه‌جقدر** .

ایشته ، تفحص درونی ویا **انفسی مشاهده** observation subjective نك کفایتسزلکی بوسببلردندر .

اشبو مشکلاتك برقسمنی دقت جهدلری ومراقبهٔ نفس تربیه‌سیله ازاله‌ایده‌بیلیرسه‌ك‌ده دیکر برقسمی آنجق یکی اصوللر قوللانمقله برطرف اولونابیلیر . کندی شعورمزدن فرقلی اولان دیکر شعورلری‌ده مشاهده وتدقیق‌ایده‌مزسه‌ك مختلف شعورلری مقایسه وبونلردن **عمومی حقیقتلر** چیقارامایز . فقط **علی العاده احوالده** بز یالکز کندی شعورمزی بیلیور ، باشقه‌لرینك شعورینه نفوذ ایده‌میورز . شوحالده **آفاقی مشاهده** : observation objective حالات روحیه‌نك کندیلرینی دکل آنجق **اشارتلرینی وخارجی تظاهرلرینی** کوره‌بیله‌جك ونفسمزدن

استدلالاً بونلری تفسیر ایده‌جکز . بو اصول سایه‌سنده ، داهیلرله آنورماللر و حیوانلرله چوجقلر داخل اولمامق اوزره ، رشد چاغنده بولونان وسط انسانلرك بنیهٔ روحیه‌لری آشاغی یوقاری بربرینه یاقین فرض ایدلمك کبی عملی بر موضوعه postulat یه استناد ایده‌رك مهماامكن « عمومی برروحیات » یاپه‌بیلیرز.

مذکور آفاقی اصوللر زمان ، مکان ، عرق ومدنیت فرقلریله بزدن آیریلان انسانلرله بزم آرامزده برچوق حس وتفکر اشتراکلری اولدیغنی میدانه‌چیقاریر. مثلا مختلف ملتلرك ادبیات ، اخلاق ، دین تاریخلری مقایسه ایدیله‌جك اولورسه آرالرنده مشترك وعمومی بشری حس و تفکرلرك موجود اولدیغی کورولور . بالخاصه لسانلرك تدقیقی چوق مهم نتیجه‌لر ویرر . چونکه کلمه‌لر انسانلرك مشترك و عمومی مفهوملرینك بر ظرفیدر . « صرف و نحو » لرك تدقیقی ده انسانلرك قونوشمغه و یازمغه باشلادقلری آندن اعتباراً خبرلری اولمادن اطاعت ایتدکلری تفکر قانونلرینی کوستریر .

بونلرده معلوم اولدقدن صوکرا روحی حادثه‌لرك ناصیل تکامل ایتدکلرینی بیلوب آکلامق قالیر . مقایسه‌لی روحیات اصولی ایله **چوجقلر وحتی حیوانلرك تدقیقی** بو احتیاجی قسماً تطمین ایده‌ر . یالکز حادثه‌لر آراسنده‌کی مناسبتلری ایجه آکلامق ایچون جمله‌سنی بر چوق احوال و شرائطه کوره تدقیق ایتمك و حصول بولدقلری شرائطی تکثر ایتدیرمك لازمدرکه ، ایشته بوراده شیمدی‌یه قادار عرض ایتدیکم اصوللره **تجربه** expérimentation نامیله براصول دها علاوه ایتمك لزومی میدانه چیقار .

روحیاتده تجربه اصولی

عجبا معنوی علملرده تجربه ممکنمیدر ؟ اوزون مدت بونك امکانسز اولدیغی قبول ایدیله‌رك روحی حادثه‌لرك آرزومزه کوره تعیین و تعدیل اولونه‌میه‌جغی ادعا ایدلدیسه‌ده هرشیئه رغماً بر چوق **تجربه‌لر** expériences: یاپیله‌بیلدی‌وبوواديده دوام کیتدکجه الزم اولدی .

تجربه‌نك الك بسیط بر طرزینی کندی نفسمزده تطبیق ایده‌بیلیرز . مثلا

حافظه ومخیله‌مزه مراجعت ایده‌رك نابدید اولمش اسکی حالات روحیه‌مزی احیا وتخطر ایلیه‌بیلیرز . بوندن باشقه روح ایله بدن آراسنده‌کی غیر قابل اعتراض ارتباطه استناداً بر آدامك بدنی اوزرینه فیزیك تأثیرلر یاپیله‌رق او تأثیرلرك تقابل ایتدیکی حالات روحیه‌لرك صورت تحوللری تجربه ایدیله‌بیلیر . « فه‌هنه‌ر » ، « هه‌رینغ » و « وونت » ك تجربه ایتدکلری بو اصوله « پسیقوفیزیك » تسمیه اولنور . عضویتمزله حالات روحیه آراسنده‌کی مناسبتلرك تدقیقی اصولنه‌ده « پسیقو-فیزیولوژی » دینیر . بدنك فیزیولوژیك تغیراتنه ترافق ایدن حادثات روحیه تحوللرینی بو اصولله تعیین وتدقیق ایده‌بیلیرز . یالکز مذکور تجربه‌لر جانلی و اراده‌لی کیمسه‌لر اوزرنده یاپیلدیغندن بونلرك هم موافقتلری ، هم‌ده تجربه‌لری تشویش ایتمیه‌جك صورتده بولونمه‌لری لازمدر ؛ فقط بوشرطلرك تأمینی پك کوچدر . بالنتیجه موضوع بحث اصوللرك تطبیقی ، خطا ومحذورلردن سالم اولمایه‌جقدر .

حمد اولسون که امراض روحیه تدقیقاتی صنعی تجریب اصوللرینك محذورلرینی تعدیل ایده‌جك بر حالده‌در . مرضی حاللرده ذهنك بعض عناصری تزاید ویا تناقص ایتمك ، بعض افعوله‌لر : fonctions تماماً زائل اولمق ویا شرائط حصوللری دوچار تعدیل اولمق دولاییسیله طبیعی تجربه‌ا‌ك مساعد فرصتلر ظهور ایتمکده‌در . طبیعتك حاضرلایوب ویردیکی بوحقیقی تجربه‌لر سایه‌سنده حالات و وظائف روحیه‌نك صورت تشکل وماهیتلری بحق تدقیق اولونه‌بیلیر : نیته‌کیم روحیاتده تجربه مستند اصوللر آراسنده اك فیاض واك مؤثری بو اصول اولمشدر . روحی بنیه‌نك نه‌صورتله تشکل ایتدیکی ، بنیه‌نك انحلال وانهدامنی صفحه صفحه کوسترن روحی خسته‌لقلرله پك کوزل میدانه چیقمقده اولدیغی کبی ینه بو خسته‌لقلر سایه‌سنده وظائف روحیه‌نك یکدیکرلریله اولان مناسبت و رابطه‌لری‌ده آکلاشیلمقده ، ومثلا مختلف حس و حافظه‌لرمزدن هانکیلرینك دها مقاومتلی واساسلی اولدقلری انحطاطه یوز طوتان بر خسته روحك کوستردیکی حالات روحیه‌ده واضحاً اوقونمقده‌در .

علی‌العاده حالات روحیه‌نك فوقنده اولان و (فوق‌الروحی : -métapsy chique) تسمیه اولونان حالات روحیه‌نك الڭ بارز تظاهرلری (مه‌دیوم) - لرده کورونمك اعتباریله بوتون بو اصوللره برده (مه‌دیوم اصولی) نی علاوه ایتمك لازمدر .

معضلیق هنوز احاطه ایدیله‌مه‌ین روحی حادثاتك دها نه‌کبی اصوللره محتاج اولاجغی بیلنه‌مزسه ده استقبالك هرحالده بو قادارله قالمایه‌جغی شمدیدن تخمین اولونه بیلیر .

اوچنجی فصل

حیوانات سلسله‌سنده انسانك موقعی

حیوانلر آراسنده یاپیلان مقایسه‌لی تشریح ، بونلرك آراسنده شکل مشابهتلری اولدیغنی ارائه ایتمکدن باشقه بر شی یاپماز . چونکه حیوانلر بیننده‌کی مماثلت وعدم مماثلت شکللرنده‌کی فرقلرده اولمایوب افعوله‌لر : fonctions نده‌در. شکله کوره نوعلری آییرمه‌نك نه قادار یاکلیش اولدیغی آرتق آکلاشیلمشدر . (بالینه) شکلاً بالیغه بکزه‌دیکی حالده بالیق دکلدر . ایکی میقروبك فرقی بیله شکللرندن زیاده افعوله‌لرنده‌در . افعوله فرقلری تشریحی فرقلرله بهمه‌حال موازی کیتمز . ازجمله انسان دماغی برچوق حیوانلرك دماغلرینه بکزه‌دیکی حالده روحی افعوله‌سی بسبتون آیریدر . بناءً علیه حیوانلر آراسنده علمی برمقایسه یاپمق ایچون ، تشریحه دکل ، فیزیولوژی و پسیقولوژی‌یه استناد ایتمك لازمدر . انسان شکلاً حیوانات سلسله‌نك منتهای تکاملنی یعنی استحاله‌سنی کوستر . فقط بو استحاله‌نك ناصیل برسبب مادی ایله اولدیغنی تکامل نظریه‌سی اثبات ایده‌مه‌مشدر. شکلاً وتشریحاً انسانه چوق بکزه‌ین مایمونلر واردر. فقط بونلرله انسان آراسنده ، روحی افعوله‌لر اعتباریله ، دولدورولامایه‌جق بر آچیق موجوددر . مثلا هیچ برحیوانده انسانده‌کی غیر محدود برالاستیقیت طاشیان **مفصلی لسانه** : langue articulée قابلیتی یوقدر . بو قابلیت ، عینی زمانده ، غیر محصور : infini برتفکرله‌ده توأمدر . انسانك جمعیت حیاتنك تأثیریله وجوده کلدیکنه دائرده مثبت هیچ بردلیل یوقدر. مغاره‌لرده یاشامش قبل التاریخ انسانلرك اثرلری بیله بونلرك تام برانسان قابلیت روحیه‌سنده اولدقلرینی کوستریبور . ذکای بشرك

مبدأی بولنه مادیغی کبی عصرلرك اعماقندن بو کونه کلنجه‌یه قادار **اساس اعتباریله** مهم بر تحوله‌ده اوغرامامشدر. چونکه ایلك معلوم اولان انسانلر ، آلته صاحب و آلت یاپان کیمسه‌لردر . آلتك بسیط ویا معضل اولمه‌سی تالی بر مسئله‌در . ذکایی تمیزایتدیره‌ن وسوق طبیعیدن آیران جهت ، آلت یاپمق و آلتدن استفاده ایتمك اقتداریدر . اولا (داروه‌ن) ، صوکرا (هاقکه‌ل) و (هوکسله‌ی) ودها صوکرا برچوق طبیعیاتجیلر ، انسانلری مایمونلره ومه‌لی حیوانلره برلشدیره‌ن تدریجی تکامل صفحه‌لرینی میدانه چیقارمغه چوق اوغراشدیلر . فقط هیچ بریسی انسانله انسانه أك یاقین کورونن غوریل ، شه‌مپانزه وآسیا ژیبونی نام مایمونلر آراسنده‌کی آچیغی دولدوره‌مادیلر . بناءً علیه بوکونکی علممز ، انسانی ، **نوعی شخصنه منحصر بر شخصیت** و محیطك تأثیریله قابل ایضاح اوله‌مایان برامر واقع ؛ دهادوغروسی طبیعتك بر اثر انقلابی کبی قبول ایتمك مجبوریتنده‌در. واقعا حیوان روحیله انسان روحی آراسنده بعضی مماثلت و اشتراك نقطه‌لری وارسه‌ده ایکی طرفك قابلیتلری آراسنده‌کی آچیغی کوچوجوك بر استحاله فرقیله ایضاح ایتمك ، برینی دیکرینه ارجاع ایده‌بیلمك اصلا ممکن دکلدر . حتی فرانسز حیاتیاتجیلرندن مشهور (غراسه) ، انسانك آیری بر حیاتیاتی: biologie اولدیغنه بیله قانعدر . « حیاتیات بشر » نامنده‌کی أثریله بو دعواسنی تشریح ایتمکده‌در .

روحیاتك اك مهم قسمنی انسان روحی تشکیل ایتدیکنه و بو روحك طبیعت و ماهیتی بالخاصه روحی افعوله fonction لرنده تظاهر ایله‌دیکنه نظراً بشری تنویره اساس اولاجق علملرك باشنده روحیاتی آرامق لازم کله‌جکدر . « سوقراط » ك دیدیکی کبی اك کوچ ویوکسك معرفت ، فی‌الحقیقه **کندینی بیلمك** اولیور .

دردنجی فصل

جملهٔ عصبیه

تشریح وفیزیولوژیسی

— ۱ —

جملهٔ عصبیه‌نك تکاملی و رولی

جانلی عضویت ، آرالرنده پك صیقی مناسبت وتساندلری حائز اولان متفرق وظیفه‌لی برچوق حجره‌لرك برمنظومه‌سیدر . بوراده برحجره‌نك مدافعه‌سنه دیکر بوتون حجره‌لر اشتراك ایتدیکی کبی حجره‌لردن برینه عارض اولاجق بر تبدل دیکرلرینه‌ده تأثیر ایتمکدن خالی قالماز . اشبو تأثر ومدافعه برابرلکی برطرفدن حجره‌لر افرازاتنك لنفا وقانه قاریشه‌رق دورانه قاتیلمه‌سیله ودیکر طرفدن جملهٔ عصبیه‌نك فعالیتیله تأمین اولونیور . برنجی صورتله اولان ارتباط وعکس العمللر جملهٔ عصبیه اعانه‌سیله اولانلره نسبتله چوق کره بطی و آز آهنکدارددر. حال بوکه عضویتك حیاتی برچوق احوالده دها سریع و دها آهنکلی عکس العمللر : Les réactions ی اقتضا ایتدیرر . ایشته جملهٔ عصبیه‌نك اصل وظیفه‌سی بورادەدر . بناءً علیه جملهٔ عصبیه‌نك معضلیتی ، اداره ایتدیکی حجره‌لرك معضلیت و تفرقلری : Les différenciations ایله متناسب اولمق ضرورتنده‌در . آمیبلر کبی تك حجره‌لی مخلوقلرده طبیعتیله جملهٔ عصبیه اولمایه‌جقدر . آمیبك هرهانکی برنقطه‌سی تخریش ایدیلسه متباقی قسملرده بونك عکس تاثیری کورولور . کثیرالحجره اولان سونکرلرده‌بیله حجره‌لر آراسنده هنوز تفرق حاصل اولمامش بولوندیغی ایچون برجملهٔ عصبیه موجود دکلدر. « سه‌له‌نته‌ره : Cœlentérés »لره کلندیکی زماندرکه برجملهٔ عصبیه طاسلاغی کورولمکه باشلییور .

جملهٔ عصبیه‌نك اساسلی غایه‌سی محیطك عضویتده حصوله کتیردیکی تغیرلره قارشی مدافعه وعکس‌العمللرده بولونمق اولدیغندن جملهٔ عصبیه‌نك باشلانغیجنی عضـویتك خارجی بشره‌سنده آرامق لازم کلاجکدر . مثلا بر برینه بیتیشیك ایکی حجره‌دن متشکل اولان طاتلی صـو قورتلرنده‌کی جملهٔ عصبیه ، بشره قسمنده اولمق اوزره بری عضویتك انبساط و انقباضنی ، دیکری‌ده حساسیتنی اداره ایتمکده‌در .

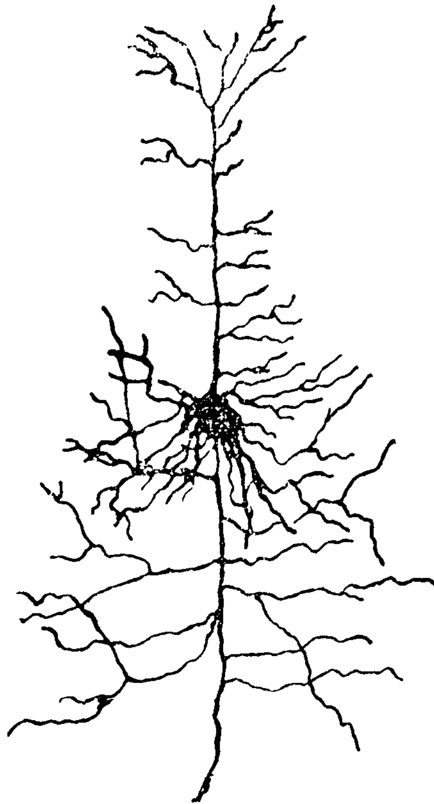
ناعمه‌لرله ضفضعیه‌لرده هنوز تسبیح دانه‌لری شـکلنده اولان جملهٔ عصبیه آنجق بالقلرده دماغ اولمغه باشلار . قوشلرده بر آز دها تکامل ایده‌رك نهایت فقری حیوانلرده انسان دماغنه بکزر برشکل آلیر .

— ٢ —

نه‌ورونلرك بنیه‌سی

جملهٔ عصبیه‌نك رکن اصلیسی حجرهٔ عصبیه‌در . بوحجیره‌یه طب لسـانده « نه‌ورونه : Neuron » تسمیه ایدیلیر [شکل — ١] بونلر کوزله کورولمیه‌جك قادار کوچوکدر . خرده‌بین آلتندن سیر ایدلدکلری زمان بر حجره ایله بدنك اقسام محیطه‌سنه منتهی اولان بر لیف عصبی دن مرکبدر . حجره‌لرك بربرینه ارتباطی، تشجر انتهائیه arboressence finale دنیلن وچالی سپورکه‌سنه بکزه‌ین اینجه‌جك برطاقم الیاف واسطه‌سیله‌در . تشبیه جائزسه نه‌ورون ، کوکی یوقاریده، کوده‌سی آشاغیده برآغاج کبیدر . لیف عصبی بشره‌یه واعضای حواسه یاقلاشدیغی زمان اینجه برطاقم استطاله‌جکلرله چاتاللانیر . حجره‌لرك ایچی « نیسل : nissle حبیباتی » تسـمیه ایدیلن و اینجیر چکردکلرینی آکدیران بر طاقم دانه‌جکلرله دولودر . بونلرك آراسنده‌ده کوچوجوك برالیاف شبکه‌سی واردر .

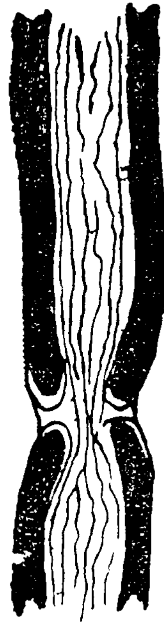
لیف عصبی‌یه کلنجه بونلرك اینجه‌لکی $\frac{1}{40}$ ایله $\frac{1}{500}$ میلیمترو آراسـنده‌در .

« نەورون »

شکل (١) : — اورتەدەکی سیاه قسم ، « جرۀ عصبیه » ؛ آلتنده طولانی برصورتده اوزانان لیف ، « لیف عصبی » ؛ جرەنك اوست قسمندەکی استطالەلردە : « تشجر انتهائی » در .

تجبرات عصبیەدن دها نازك بر بنیەیە مالکدر . لیف عصبی ، cylindre-axe اویله بر خیطدرکه فوق العاده اینجه ویکدیکرینه موازی لویفات ایله نیم مایع حالنده بولونان برمادۀ اساسیدن مرکبدر . [شکل «٢»] لیف عصبی ، عمومیتله غمدمیەلینی gaine de myelnei تسمیه اولونان مختلف ترکیبده شحمی برماده ایله

شکل (٢) : ــــ برلیف عصبینك مقطع طولانیسی. اك طیش طبقه : اینجه برغشا ؛ بوندن صوکرا کان سیاه قسم : غمدمیه لین ؛ ایکی غمد میه لین آراسنده کیلر : بر نوع مایع ایله اینجه جك لویفات .

شکل (٣) : ــــ ب : دماغ ؛ ح : مخ شوکی ؛ ه : دماغچه اولوب حرکتلرمزی توازن ایتدیرمکه خادمدر .

محاطدر . بو ظرفك طیش طرفی ده اینجه برغشا ایله محفوظدر . مذکور مادهٔ شحمیه نك وظیفه سی الکتریق تللری اطرافنده کی کوتاپرقا خدمتنی کورور کیدر . جریان عصبینك داغیلمایه رق دوغروجه حجره لره کیتمه سنك بو ماده سایه سنده اولماسی محتملدر . چوجوقلرك ایلك کونلرده حواسنك ایشله یه مه مسی بومادهٔ شحمیه نك هنوز تشکل ایتمه مش اولماسنه عطف ایدلمکده در .

الیاف عصبیه ، منتهی اولدقلری اقسام بدنه کوره اوزون ویا قیصه اولور . مثلا أل و آیاق پارمقلرینه کیدن الیاف عصبیه کوز و قولاقلره کیدنلره نسبتله چوق دها اوزوندر . الیاف عصبیه اطرافنده ، دیکر الیاف عصبیه ایله ارتباطی تأمین ایدن برچوق استطالات واردر .

تشریح نقطهٔ نظرندن آیری آیری کورونن نهورونلرك آراسنده پك صیقی بر ارتباط موجوددر . بو سببدن خارجدن کلن تحرشلر برنهورونلدن دیکرینه کچمکدهدر .

نهورونلرك الیاف عصبیهسنك تشکیل ایتدیکی کتلهیه « طبقهٔ بیضیه » ، حجرهلرك تشکیل ایتدیکی کتلهیه « طبقهٔ سنجابیه » دیرلر .

خارجی تنبیهلرك نه ماهیتده بر جریان و میخانیکیت ایله حجیرات دماغیهیه کیتدیکی حقنده هنوز قطعی برشی بیلنمیور . محقق اولان برشی وارسه اوده بو جریانك تماماً بر جریان الکتریقی حادثهسی اولمادیغیدر . محتملدرکه تنبیهات خارجیه اعصابده خفیف بر انحلال ویا کیمیوی بر استحاله وجوده کتیرمش اولسون . تنبیهاتك حجیرات عصبیهیه انتقالنده شایان دقت ایکی حال واردر : (١) تنبیهاتك سرعت انتقالی اولوب بو سرعت انسانلرده بعضاً ثانیهده (٦٠) مترهیه قادار چیقار . حیوانات سفلیهده بو سرعت او قادار آزالیرکه بر قاچ سانتیمترهیه قادار ایندیکیده اولور . تنبیهات خارجیهنك اعصابدهکی سرعت انتقالی نه الکتریق ، نهده ضیانك سرعتنه بکزر . (٢) تنبیهات ، صیق صیق تسلسل ایدنجه تأثیرلری یکدیکرینه منضم اولمقده وشدتلریده اونسبتده آرتمقدهدر. مثلا منفرداً هیچ بر حرکت حاصل ایدهمیهجك تنبیهلر برری اردندن تعقیب ایتدیرلدیکی تقدیرده حرکت تولید ایدهجك قادار مؤثر اولور . تنبیهات خفیف اولمایوبده شدتلی اولدیغی و بلا فاصله تمادی ایتدیرلدیکی زمان ایسه ایلك تأثیر کیتدکجه آزالمغه یوز طوتار . چونکه اعصابه بیتابی وبناءً علیه عدم حساسیت کلمشدر .

عصب بصری کسیلدیکی تقدیرده کوز کورمز اولیور . عصب سمعی قطع ایدیلنجه قولاق ایشیتمیور .

اعصابی تنبیه ایده‌جك خارجی منبهلر یامیخانیکی ، یا کیمیوی ، یا حروری ویا الکتریقی اولور .

اعصابك حیاتیتی دیکر نسجلردن عمومیتله دها قیصه‌در . مثلا قولك اورته‌سنه دوران دمه مانع اولاجق صیقی برلاستیك کچیریلدیکی زمان اولا شدتلی براضطراب حاصل اولور . بونی برفرط تخرشیت تعقیب ایده‌ر . دها صوکرا ضیاع حساسیت وفلج باشلار .

جریان عصبیلر ، بری محیطدن مرکزه ، دیکری مرکزدن محیطه اولمق اوزره ایکی یول تعقیب ایده‌ر . محیطدن مرکزه اولان جریانده احساسات : Les sensations اولور . مرکزدن محیطه اولان جریانده عکس‌العمللر : Les réactions وجوده کلیر .

—٣—

فعالیت دماغیه وجهاز دماغی

دماغك حجره‌لری‌ده عضویتك دیکر حجره‌لری کبی قان واسطه‌سیله تغذی ایده‌ر . قانك دماغه آز ویا چوق کیتمه‌سی طبیعی فعالیتنی خللدار ایده‌ر . بوتون حجره‌لر کبی دماغك حجره‌لری‌ده چالیشیرکن دها چوق قانه محتاج اولور . بونك ایچون دماغك چالیشمه‌سیله قلبك چالیشمه‌سی آراسنده متقابل برارتباط واردر . اسکیدن بوتون ادراکلرك قلبدن کلدیکنك ظن ایدیلمه‌سی ایشته بو فعالیت برابرلکندن محسوس اولمش برغلط کشف اولسه کرك .

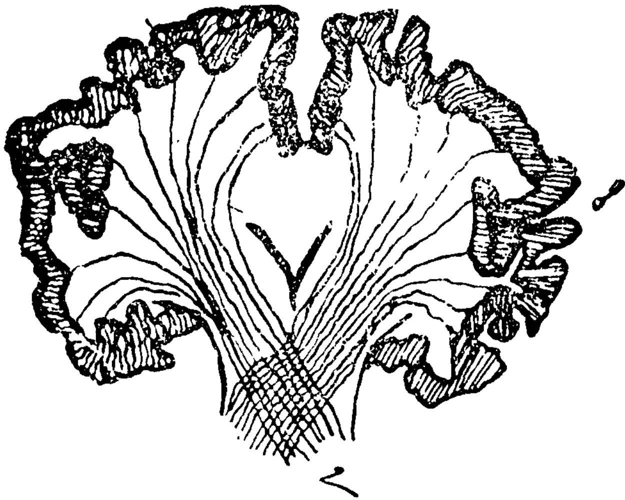
(موسسو) ، (غله‌ی) کبی فیزیولوژیستلرك تجربه‌لری فعالیت دماغیه‌نك دوران دمی ، دوران دمك‌ده فعالیت دماغیه‌یی تعدیل ایتدیکنی کوسترمشدر .

جمله‌ٔ عصبیه‌ده حساسیت و حرکت جهازلری ایکیدر : (١) دماغدن دها

اسکی اولان **نخاع شوکی** ، یعنی مردار ایلیكدر . عرض ایتدیکمز حجیرات و الیاف عصبیه‌دن عبارت اولان بوجهازك وظیفه‌سی تنبیهلره قارشی درحال وبلا تأمل عکس‌العملده بولونمقدر . نته‌کیم هنوز دماغی تشکل ایتمه‌مش حیوانلرك حساسیت وحرکتلرنده تماماً بوحال کورونور . بونلر ایچون بر تنبیهه قارشی وقت کچیرمك ودرحال عکس‌العملده بولونمه‌مق ممکن دکلدر . (۲) **دماغ** در . بوده تشریحی کوستردیکمز الیاف و حجیرات عصبیه‌دن مرکب بر جهاز اولوب وظیفه‌سی نخاع شوکینك تحسس وعکس‌العمللرندن اساس اعتباریله پك فرقلی اولمایوب یالکز دها معضلدر . مردار ایلیکده درحال عکس‌العمله کچمکه مجبور اولان بر تنبیه ، بوراده ، ایجاب ایدرسه ، توقف وتعدیله اوغراتیله‌بیلیر. مع‌مافیه دماغ‌ده لزومنده مردار ایلیك قادار سریع عکس‌العمللرده بولونه‌بیلیر. دماغك برده مردار ایلیك ایله رابطه‌سی واردر . دماغی چیقاریلان برطاووق عادتا برماکنه اولور . افعال وحرکتلرندن تنوع وانتخاب معضلیتلری قالقه‌رق هیچ دکیشمه‌ین برمیخانیکیت قالیر .

دماغ ، ایکی نصف کره‌دن متشکلدر . [شکل ٤] صاغده‌کی نصف کره بدنك صول ، صولده‌کی نصف کره‌ده بدنك صاغ طرفنك حساسیت وحرکتلرینی تنظیم ایده‌ر . صاغ آل و صاغ طرفك دها قوتلی اولماسی صول نصف کره‌نك صاغ نصف کره‌یه فائق اولدیغنی کوستر . بدنك محیطنه منتهی اولان اعصابدن باشقه برده نصف کره‌لر آراسنده‌کی ارتباطی تأمینه خادم اولان برطاقم اعصاب واردر . بواعصاب الك زیاده انسانلرك دماغنده چوقدر . حاسی وحرکی اولان یعنی محیطدن مرکزه و مرکزدن محیطه کیدن اعصابه نسبتله اشبو تداعی اعصابی ایکی مثلی فضله‌در .

مردار ایلیکك فعالیتی فطری و غیر قابل تحولدر . فعالیت دماغیه ایسه تدریجاً تشکل و غیر محدود بر صورتده انکشاف ایده‌بیلیر مردار ایلیکده‌کی عکس‌العمل یوللری دها دوغمه‌دن تشکل ایتمش اولوب دائما اولدقلری کبی قالیرلر . حال‌بوکه دماغك عکس‌العمل امکانلری تدریجاً اکتساب اولوندیغی کبی

شکل (٤) : — دماغك مقطع طولانیسی . (ص) : صاغ نصف کرهٔ دماغی؛ (ل) : صول نصف کرهٔ دماغی — قویو کنارلر : طبقهٔ سنجابیه ؛ ایچرده‌کی آچیق قسم : طبقهٔ بیضیه — ایچرده‌کی اینجه چیزگیلر الیاف عصبیه‌نك استقامتلری — (م) : مخ شوکی

عینی زمانده غیر محدوددر . فضله اولارق فرددن فرده تنوع و تخلف‌ده ایده‌بیلیرلر . یالکز بویکی یوللرك ناصل آچیلدیغنی و ناصل محفوظ قالدقلرینی بیلمیورز .

دماغك اشبو تشریحی ، بوتون حجیرات عصبیه‌نك حرکت و حساسیتله علاقه‌دار اولدیغنی کوستریور . یالکز بونلر آراسنده بعضی حجره‌لرك اختصاصیلشه‌رك معین وثابت بر طاقم مرکزلر تشکیل ایتدیکی کورولور کیبدر . بونلرك مقدار ، ماهیت ووظیفه‌لرینی روح ایله بدن مناسبتنی تدقیق ایده‌جکمز زمان کوستره‌جکز .

انسان دماغی ، میلیونلره بالغ اولان حجره‌لری وبونلر آراسنده‌کی لایعد ارتباطلریله جملهٔ عصبیه‌لرك بر شاه أثریدر . بو أثری یاقیندن تعمیق ایتدکجه معضلیق تظاهر ایتمکده‌در . بورادہ تنبه خارجی نتیجه‌سنده برحجره‌دن بوشالان هرهانکی بر قدرت دیکر بیکلرجه حجره‌لرك ثمراتیله امتزاج ایده‌بیلمکده وبر جریان عصبی ، صاییسز بر طاقم یوللردن کچه‌بیلمکده‌در . دماغده‌کی حجره‌لر

آراسنده ممکن اولابیلن ترابط و مناسبتلر ایسه او درجه حیرت ویره‌جك برماهیتده‌درکه اك عالم بر تشریحجی بیله الیوم بو معضلیت قارشیسنده مبهوت اولمقدن منع نفس ایده‌مز . عضویتك تشریحی آراسنده اك آز جملهٔ عصبیه‌نك معلوم اولماسی بو معضلیتك ایجابیدر .

بوکون هیچ برکیمسه دماغك تام برتشریحنی بیلمك ادعاسنده بولونه‌ماز . محقق اولان شوکه جملهٔ عصبیه‌نك بنیه‌سی حقنده بیلدکلرمز هنوز پك آز وبر چوقلری‌ده خطالیدر . صوك زمانلره قادار نه‌ورونلر آراسنده یالکز مجاورت وار ظن اولونور وهر نه‌ورون مستقل عد ایدیلیردی . حال بوکه میقروسقوپله یاپیلان تدقیقات ، نه‌ورونلر آراسنده بر **اتصال** اولدیغنی‌وآرالرنده اصلا **انقطاع بولونمادیغنی** کوسترر کیبدر .

برده روح ایله بدن مناسبتنده کوروله‌جکی اوزره مراکز نظریه‌سی ، یعنی بعض مناطق دماغیه‌نك اختصاصیلشمش حجره‌لری احتوا ایتمه‌لری ادعاسی برچوق یرلرندن زده‌لنمشدر . بالخاصه دوقتور (شارقو) دنبری چوق قوتله قبول ایدلمش اولان لسان مرکزلرینك بیله خطالی اولدیغی دوقتور (پیه‌رماری) طرفندن واقعه‌لره مستنداً ادعا ایدلمکده‌در .

بونکله برابر دماغك **حفظ** ، **ترکیب وتحلیل** عملیه‌لرینی یاپه‌بیله‌جك بر جهاز اولدیغی قاباطاسلاق دها شیمدیدن استدلال اولونور کیبدر . فقط بونلرك نه ماهیتده ونه درجه‌ده یاپیلدیغنی **یقیناً** بیلمیورز .

بشنجی فصل

روحی واقعه‌لرك تصنیفی

١ ملكه‌لر : les Facultés

تصنیف

بر علمه موضوع اولاجق واقعه‌لرك تصنیف Classifition ی یاپیله‌بیلمك ایچون بو حادثه‌لرك مشاهده وجمع ایدلمش اولماسی لازمدر . برعلم ، كندی واقعه‌لرینی دیكر واقعه‌لردن برفكر عمومی دائره‌سنده آییرمه‌دن وبونلری مشترك تعبیرلرله تسمیه ایده‌رك برترتیبه قویمه‌دن حادثاتك هرج ومرجی ایچندن قورتولوب‌ده موضوعنه بالنسبه بسیط وآكلاشیله‌بیلیر برماهیت ویره‌مز . علم آدامنك ایلك ایشی متخالف كورونن واقعه‌لر آراسنده مماثل جهتلری بولمق و بوصورتله ظاهری اولان چوقلق وقاریشیقلقلری رفع ایتدكدن صوكرا بونلرك یرینه بساطت ، وضوح ووحدت تأسیس ایله‌مكدر . مثلا فیزیك عالمنده بیكلرجه واقعه ، ضیا عنوانی آلتنده ؛ ینه بیكلرجه واقعه ، حرارت ویا الكتریق نامی آلتنده طوپلانمشدر . تصنیف یاپه‌بیلمك ، اولا چوق مشاهده‌یه وصوكرا ایی برتمیز وتفریقه متوقفدر. بونك ایچون‌ده برعالم دقیق ، عالم نفوذ نظری لازمدر . واقعه‌لری تصنیف ، یاممائلت: analogie ، یعنی واقعه‌لرك مشابهتنه كوره یاپیلیر ـ كه اكثریتله استعمال ایدیلن بودر ـ ویا مماثلت بارزوظاهر اولمازده كیزلی ودرین اولور . بوتقدیرده تصنیف ، واقعه‌لرك بربرلریله اولان مناسبت وتابعیتلرینه كوره یاپیلیر .

یالكز اونوتمامالی كه تصنیفلر ثابت اولمایوب علملرك ترقیسیله ده كیشه‌بیلیر . ایلك تصنیفلر ، قصورلی و اكسیك اولسه‌ده علم ایچون الزمدر . هرهانكی برتصنیف یاپیلمازسه هیچ آكلاشیلماز برطاقم شئونات محشرنده قالینیر .

هر علم کبی روحیاتده حادثه‌لرینی تصنیف ایتمکه محتاجدر .

ملکه‌لر

بو لزومی هیچ بر نقطهٔ نظر انکار و رفع ایده‌مز . روحی واقعه‌لرك ایلك تصنیفنی یاپانلر فیلسوفلر اولدی . بونلر ، آییردقلری روحی واقعه‌لر زمره‌لرینه « ملکه‌لر : facultés » نامنی ویردیلر . یالکز فیلسوفلرك بو کلمه‌یه ویردکلری معنا ایله ایچنه ادخال ایتدکلری واقعه‌لر و بوخصوصده کوستردکلری سببلر عینی دکلدر . بناءً علیه اولا ملکه تعبیرینك وضع ایدلدیکی معنالری تدقیق ایده‌رك سالم برحکم و نتیجه‌یه وارمق لازمدر .

ملکه‌لر حقنده متافیزیك نظریه

انکلیز اسقوچیا مکتب فلسفیسی ایله فرانسز اقتطافیه مکتبی : école éclectique بو کلمه‌یه چوق انفسی ومبهم برمعنا ویردیلر. بونلره کوره ملکه‌لر ، روحیاته موضوع اولان شئونی یاپان وایضاح ایدن برطاقم اقتدارلر : les puissances در ؛ تعبیر دیکرله ملکه‌لر ، روحك زمام اقتدارلرینی تمثیل ایدر . روحك شئون و حادثاتنه آز چوق برشعورله مداخله ایده‌رك فعالیت روحیه‌یی تنظیم واداره ایده‌نلر بو ملکه‌لردر. ملکه تعبیرینك بوطرزده آکلاشیلمه‌سی روحیات تدقیقاتنی ایی برمدت تشویش ایتدی .

ملکه‌لر تلقیسنك تنقیدی

فقط حمداولسون که فیلسوفلرك ملکه‌لر حقنده وضع ایتدکلری بوچوق مبهم تلقی ، عالملردن باشقه کچن عصرلرك فیلسوفلری طرفندن‌ده خیلی تنقید و مناقشه ایدیلدی . نتیجه‌ده ویریلن حکملر شونلردر : (١) ملکه تلقیسی ، مبهم برتفسیردر . چونکه متافیزیك برمسئله اولان ذی‌اقتدار ملکه‌لر مفهومنی بالتجربه اثبات‌ایتمه‌دن روحیاته‌ادخال ایتمك دوغرو دکلدر . هیچ برعلمك موضوعنده‌کی حادثه‌لر ، آیری ماهیتده برطاقم حادثه‌لرله ایضاح‌ایدیله‌مز . فضله‌اولارق بوتلقی ، روحیاتك تصویروایضاح ایتمك ایسته‌دیکی حادثه‌لرك عامل ومسببلرینی برطاقم متافیزیك مفهوملرده‌کوستر- مکله علمه نه‌لزوم ، نه‌ده امکان براقمقده‌در . (٢) ملکه تلقیسی ، مثبت‌برایضاح یرینه موهوم برایضاح اقامه ایدییور . چونکه قبل‌التجربه قبول اولونان برملکه

مفهومی بالذات محتاج ایضاح ایکن بر واسطهٔ ایضاح اولارق قوللانیلیور . مثلا آفیون اویوتور ؛ چونکه اویوتیجی بر ملکه‌یه صاحبدر دیمکله ناصل هیچ برشی ایضاح ایدلمزسه ؛ ذکا دوشونور ؛ چونکه دوشونمك ملکه‌سنه صاحبدر دیمکله‌ده هیچ برعلم یاپیلمش اولماز. (۳) ملکه تلقیسی ، حدندن فضله عمومیدر. چونکه روحیاته موضوع اولان بوتون حادثه‌لره ارادی جهد اوصافی ، حریت شعوری ویریور. حال بو که بواوصاف بوتون روحی حادثه‌لرده اولمایوب بعضیلرنده موجوددر. بونلرده‌کی موجودیتی‌ده روحیاتده بسبتون آیری واختلافلی برمسئله تشکیل ایده‌ر .

الحاصل بوطرزده برملکه تلقیسی علم ایچون التفاته شایان برشی دکلدر .

ملکه‌لرك مثبت بر ذهنیتله تفسیری

ملکه‌لر تلقیسنه بوتون فیلسوفلرك اشتراك ایتمدکلرینی سویله‌مشدم . ازجمله (هیوم) ، دها (١٨) نجی عصرده ملکه تعبیرینی باشقه برطرزده تفسیر ایدییوردی. بوذاته نظراً ملکه کلمه‌سی ، عمومی ومجرد برتعبیردر . ملکه تعبیرندن آنجق ، **روحیاته موضوع اولان حادثه‌لر آراسنده عینی جنسده بولونان برزمرهٔ حادثات آکلاشیلمالیدر.** برده عینی صنفده طوپلانه‌جق اولان بو حادثه‌لر ممکن مرتبه **بربرلریله مناسبتدار اولمالیدر** . بوطرزده آکلاشیلان ملکه‌لر یالکز تصنیفی کوسترمیه‌جك ، بعضاًده روحیات قانونلرینك بر افاده‌سی اولابیله‌جکدر . هیچ شبهه یوق که ملکه‌لرك بوطرزده آکلاشیلماسی روحیات ایچون اسکی تلقیدن چوق دها فائده‌لیدر . نیته کیم برزمره حادثات معنویه‌نك دماغده‌کی مقرلرینی آرایان فیزیولوژیستلربیله مثلا لسان ملکه‌سنك مقرینی آرارکن بوتلقی‌یی تعقیب ایدییورلر .

٢ . — مختلف ملکه‌لر

باشلیجه ملکه‌لرك تفریقی

عالم خارجیدن آلدیغمز انطباعلری حظ والمله مترافق ، بك کوچلکله قابل افاده واك درین محرمیتمزده اولارق بوتون موجودیتمزله یاشارز ویا واضح ومجرد برطاقم فکر ومفهوملره

قلب ایده‌رز . هر ایکی فعالیتده ده غایه ، عکس العملده بولونمق یعنی محیطمزله مناسبتمزی تمادی ایتدیرمکدر .

برنجی نوع یاشاییشمزده غایه‌مزه وصول ایچون انتخاب ایدیلن واسطه‌لر : حظ وألمله مترافق کیفیتلر : les qualités ، تعبیر دیکرله قیمتلر : les valeurs ایسه ، دیکر نوع یاشاییشمزده سه‌چیلن واسطه‌لر: اشیانک شکل وصورت ومقادیرله بونلر آراسنده‌کی مناسبتلردر . هر ایکی یاشاییشك نتیجه‌لری حرکت اولمق اعتباریله برده اوچنجی نوع بر یاشاییش تفریق اولونه‌بیلیر . نته‌کیم فیلسوف وروحیاتجیلرك بر قسمی یالکز ایکی نوع روحی حیات قبول و دیکرینی بونلره ارجاع ایتدکلری حالده اکثریسی اوچ نوع حیات روحیه قبول ایتمکی تحلیل وتدریسه دها موافق بولمقده‌درلر . بزده اکثریتله قبول ایدیلن تقسیمی اختیار ایده‌جکز .

روحك اوچ ملکه‌سی

(ده‌قارت) ، ذهنمزده بری منفعل passif ، دیکری فاعل: actif اولمق اوزره ایکی نوع حادثه تفریق ایدییوردی. منفعل حادثه‌لری مدرکه entendement ، فاعل حادثه‌لری اراده : la volonté نامیری آلتنده طوپلایوردی . انکلیز فیلسوفی (لوق) وآلمان فیلسوفی (قانت) ایله فرانسز اقتطافیه‌جیلری بونلره حساسیت : la sensibilité نامیله بر ملکه دها علاوه ایتدیلر . شوحالده اکثریتله قبول اولونان تصنیف : حساسیت ، مدرکه ویا زکا : intéllgence ، فعالیت : activité ویا اراده در .

حساسیت

بعض مؤلفلر حساسیت ملکه‌سی یرینه تأثری حیات : la vie af- fective تعبیرینی قوللانمقده‌درلر . فی‌الواقع بو تعبیر دها موافقدر . تأثری حیات : هیجانلر ، les émotions حسلر : les sentiments و تمایلر les inclinations له احتراصلر les passions ی احتوا ایدرکه بونلرك کافه‌سنده خوشلق وناخوشلق اوصافی موجود ، تعبیر دیکرله حیسی آز چوق حظ ویا ألمه تابعدرلر . بواعتبارلر بالخاصه انفسی : subjectif اولان واقعه‌لردر .

زکا ملکه‌سی یرینه یکی مؤلفلرك قوللاندقلری ذهنی حیات

زکا la vie intellectuelle تعبیرینی ترجیح ایده‌جکز . ذهنی
حیات : احساسلر : les sensations ، ادراکلر :
les perceptions ، حافظه : la mémoire ، تداعی افکار : l'association des
idées ، تخیل : l'imagination ، تجرید و تعمیم : tion et géneralisation
حکم : le jugement ، استدلال : le raisonnement ی احتوا ایدر . بو اعتبارله
بالخاصه آفاقی : objectif درلر .

فعالیت ملکه‌سی یرینه فعال ویا عملی حیات : ctif

فعالیت دیه‌جکز . لی حیات ، فعل منعکسلر : les reflexes ،
سوق طبیعی : les instincts ، اعتیادلر : les habitudes ،
واراده la volonté واقعه‌لرینی احـ وا ایدر .

بو تصنیفك قیمتی هیچ شبهه یوق که نه حیات عضویه ، نه ده حیات روحیه
صورت مطلقه‌ده قابل تفریق دکلدرلر. اساساً بر وغیر قابل
تجزی اولان حیات روحیه‌یی اوچه بولمك وصوکراده
بونلرك احتوا ایتدیکی واقعه‌لری تفریق ایتمك ، حیات روحیه‌نك فیزیك علملرنده‌کی
معنا ایله تحلیل وصوکراده بو اجزا وعناصر ایله بتکرار ترکیب ایدیله‌بیله‌جکنی
ادعا ایتمك دیمك دکلدر . بویله بر ادعا الیوم هیچ کیمسه طرفندن یاپیلاماز .
بر حیاتیاتجی : biologiste دن بدنك بنیه وعضولری حقنده ایضاحات ایسته‌دیکی
زمان سزه اولا عظام ، عضلات ، اعصاب والخ دن بحث ایده‌ر ؛ صوکراده
صوك عناصر عضویه‌نك حجیرات عضلیه ، عصبیه و کریوات دمویه . . . والخ دن
عبارت اولدیغنی سویلر ؛ وبونلره مذکور اقسامده جریان ایدن تنفس ، تغذی ،
تولید . . . الخ کبی واقعات حیاتیه‌یی علاوه ایده‌ر .

حیاتیات عالمی بو تشریحی « یالکز حیات ، اشبو واقعه‌لرك بر خلیطه‌سیدر »
طرزنده بر ادعاده بولونیور دکلدر . رشیمك انکشافی ، حیاتك اولا معضلی

اولان بر وحدتدن باشلایه‌رق اقسام وتفرعاتنی بالذات یاراته حصوله کلدیکنی کوسترمکده‌در . بناءً علیه اقسام واجزانك برلشه‌رك حیاتی وجوده کتیردیکنی ناصیل ونه‌یه استناداً ادعا ایده‌بیلیرز ؟ کتابك نهایتنده « شعورك آقیشی » بحثنده حیات روحیه‌یی بر وحدت حالنده تصویر ایده‌جکز . فقط اولا حیات علملرنده اولدیغی کبی استقرا : iuduction اصولنه تبعاً بسیطدن مرکبه کیدیله‌رك حیات روحیه‌یی تجرید و تحلیله اوغراتمق موضوعمزه ممکن اولان وضوح و بساطتی تأمین ایله‌دکدن ماعدا ملکه‌لر آراسنده‌کی مناسبتلری‌ده کشف ایتدیره‌جکدرکه بو کونکی روحیاتدن آنجق بوقاداری بکلنه‌بیلیر وبومناسبتلرك افاده‌سنه « **روحیات قانونلری** » دینیر .

برده بو تصنیف **اك بوکسك حیات روحیه** ده بارز و قابل تفریق اولوب مثلا احساسلر ، سوق طبیعیلر کبی بسیط واقعه‌لرده حس ایله ذکا واراده غیر قابل تفریقدرلر . حساسیت ، ذکا و اراده‌نك واضح اولارق کوروله‌بیلمه‌سی آنجق ذهنی حادثه‌لرده ممکندر .

برنجی باب

ذهنی حیات

مدخل

ذکا L'INTELLIGENCE

۱ .— ذکانك عملیەسی

جنورەنك مشهور روحیاتجیلرندن (قلاپارەد) ، ذکایی **ذکایی تمییز ایدن اوصاف** شویله تعریف ایدییور : « ذکا ، سوق طبیعی و اعتیاد کبی انطباق آلتلرینك کفایتسزلکنده فعالیته داخل اولان بر انطباق آلتیدر . تعبیر دیکرله ذکا ، نه سوق طبیعیمز ، نەده اعتیادمزله مقابله ایدەمیەجکمز احوال قارشیسنده ایشه قاریشیر . بو اعتبارله بر احتیاجه جوابدر . حیاتیات نقطهٔ نظرندنده ، احتیاج سوقیله حرکته کلن بوتون دیکر فعالیتلرله همپایەدر . ذکایی اویاندیران سبب ، محیطك احوال وایجاباتنه انطباق ایلەیەمدیکی برزمانده فردده تحدث ایدن بر احتیاج انطباقدر ... فرد ، یکی بر حال ووضعیتی حل ایتمك مجبوریتنده بولوندیغی زماندەدرکه ذکا چیقه کلیر .. ذکا ، مسئلەلری فکر ایله حل ایتمك اقتداریدر . برکلمه ایله ، سوق طبیعی اصیل اولدیغنه کورە ذکا اونك وکیلی اولان برفعولەدر . »

(برغسون) دە ذکایی شویله تصویر ایدییور : « ذکا ، مبدأ ظهورینه باقیلیرسه صنعی شیلر وبالخاصه آلت یاپمق ایچون آلتلر اعمال ایتمك و بونلرك اعمالنی غیر محدود اولەرق تنوع ایتدیرمك ملکەسیدر . ذکادە فطری اولان معرفت ، شکل ومناسبت معرفتیدر . طبیعتك زادەسی حالندەکی ذکانك باشلیجه موضوعی جماداتدر ... ذکانك صفت ممیزەسی بی‌پایان بر تحلیل وترکیب اقتداریدر . غایەسی ایسه تفریق ، تمییز ووضوح در . ذکانك دیکر بر صفت فارقەسیدە حیاتی تماماً احاطه ایدەمەییشیدر . »

بو تعریفلر کوستریبورکه ذکا ، بالخاصه خارجده ، اشیا
زمانك علمی عملیسی ومحیطله علاقه‌دار واساساً آفاقیدر . ذکا ، آلت یاپمقله
ایشه باشلامش وکیت کیده الك کامل فعالیتنی علم :
la science ده کوسترمشدر . هرعلم بك چوق و بك فرقلی عناصری احتوا
ایده‌ر . مثلا بر علمده اولا واقعه‌لر واردر . علم ، شأنی : réel یعنی واقع
بر طاقم حادثه‌لرك معرفتیدر . فقط علم بو قادارله قالاماز . واقعه‌لرك معرفتندن
باشقه بونلرك ایضاحنی‌ده یاپمغه مجبوردر . منطقده کوروله‌جکی وجهله واقعه‌لر
بر برلریله مقایسه ایدیلیرو آرالرنده‌کی رابطه‌لر کشف ایدیله‌رك برلشدیریلیرسه اوزمان
علمك وظیفه‌سی اولان ایضاح‌ده یاپیلمش اولور . شو حالده ذکا ، علم یاپه‌بیلمك
ایچون واقعه‌لری طوپلامغه وصوکراده مقایسه وتفسیر ایتمکه مقتدر اولمالیدر .
ذکانك بوتون عملیه‌لری : les opérations عینی طرزده اولور. چونکه علم ،
ذکانك چالیشمه‌سنك برشکل ذاتیسی واك یوکسکیدر . حیات ذهنیه‌نك وجودی
اولا معلومات جزئیه‌یی اکتسابه و بالآخره بونلری ذهنه یاتیرمق و هضم
ایتدیرمك ایچون ترتیب و اعماله متوقفدر . بو عملیه انسجه‌نك طرز تغذیسنه
پك بکزه‌ر . معلومدرکه انسجه اولا اجنبی عناصری آلیر وصوکرا بونلری
حیاتی مواده قلب وعضویته تمثیل ایتدیره‌جك صورتده اعمال ایلر .
خارجی واقعه‌لرك طوپلانمش صایله‌بیلمه‌سی ایچون
معرفتلرك اکتساب وحفظی ایکی عملیه لازمدر . بونلردن بری اکتساب معرفت :
l'acquisition de la connaisance ، دیکری حفظ
معرفت : la conservation de la connaisance در . برنجی عملیه ایله واقعه‌لر
یالکز تفریق وتمییز ایدلمش اولور . بونلردن استفاده اولونه‌بیلمك ایچون برده
حفظ اولونمه‌لری لازمدر . عکسی تقدیرده شعوره متمادیاً داخل اولان
واقعه‌لرك کیرمه‌سیله چیقمه‌سی براولور . بوکا میدان براقمامق آنجق حفظ ایله
ممکن اولور . تاکه واقعه‌لر زائل اولسه‌ده ذهنده ایزلری بولونه‌بیلسین .
اکتساب معرفته خادم اولان احساسات : les sensation در . تداعی افکار ،
حافظه ومخیله ده حفظی تأمین ایده‌رلر .

معرفتلرك اعمالی

اكتساب اولنان معرفتلری تفسیر وایضاح ایتمك ایچون بونلرك اعمال : élaboration اولونمه‌سی لازمدر . بو نتیجه‌یی تأمین ایده‌جك باشلیجه عملیه‌لر شونلردر :

دقت ، حکم ، استدلال ، تجرید ، تعمیم

فکرلر
les idées

بومختلف عملیه‌لرك بربرینه انضمام وامتزاجی نتیجه‌سنده ذهنده فکرلر تشکل ایتمکه باشلار . بونلر صایمیه‌جق کبی دکلدر . عملی حیاتمزی تنظیم و بوتون علم ، صنعت واعتقادلری تشکیل ایده‌ن هپ فکرلردر . فکرلرك کافه‌سنی صایمق هم امکانسز ، هم ده فائده‌سزدر .

٢ .— ذهنك فعالیتی

فکرلرك اوریژینال وصفی

بوفکرلرتدقیق ، منشأ وقانون تشکللری تحری اولوندیغی زمان نظر دقته ایلك چارپان جهت بونلرك اوریژینا- للکلریدر . بونلردن **هیچ بریسی معرفتك باشلانغیجنده‌کی احساسانه بکزه‌مزلر** . چونکه احساساتدن هم فضله ، هم ده باشقه شیلر اولمشلردر . شیمدی فکرلرمزك تشکلنه خادم اولان احساسات ایله تشکل ایده‌ن فکرلر آراسنده حصوله کلن فرقی ناصیل ایضاح ایتمه‌لی ؟

ترکیب :
la synthèse

مثلا صو ، مولدالماء ایله مولدالحموضه کبی ایکی غازدن ترکب ایتمش برجسم اولدیغی حالده اوصاف اعتباریله عناصرندن هیچ برینه بکزه‌مز . دها قابا برمثال آلالم ؛ بر أو ، طاش ، آغاج ، کیره‌ج و ده‌میرله یاپیلدیغی حالده بونلردن هیچ برینه بکزه‌مز . چونکه بونلربرترکیب محصولیدر. شوحالده **ترکیبك صفت ممیزه‌سی ، کندیسنی تشکیل ایده‌ن عناصردن فرقلی یکی برطاقم خواص عرضه ایتمسیدر .** فکرلرمزده ده عیناً بویله اولمقده‌در . احساسات ، فکرلری تشکیل ایده‌ن عنصر اولدیغی حالده فکرلرك عینی دکللردر . بلکه مرکب جسملر کبی آیری خواص واوصافی حائزدرلر .

کورولیورکه منحصراً احساساتك موجودیتی فکرلرك
ذهنك یاراتیجی فعالیتی وجود بولماسنه کفایت ایتمیور : یالکز بر ییغین طاش
وکرپیچ ایله برأو وجوده کله‌مدیکی کبی ... شوحالده
احساساتدن باشقه **بونلری مزج و ترکیب ایده‌جك آیری بر چالیشمه ، حقیقی
برفعالیت** لازمدر . تاکه نتیجه‌ده حقیقهً اوریژینال مفهوملر ألده ایدیله‌بیلسین .
ایشته ذهنك فاعل و یاراتیجی رولی بوراده باشلیور . محصولی فکرلر اولان
بوتون ذهنی فعالیتلرده یاراتیجی برچالیشمه بهمه حال موجوددر .

غایه‌سی یاراتیجیلق اولان بو طرزده بر فعالیت ، نظام
مفکره‌نك قانونلری وانتظامسز اولاماز . کرك عالم خارجی وکرك شخصیتمز
حقنده حواسمزك معطالر : les données ینه استناداً
وجوده کتیردیکمز فکرلرك مماثلتلرینه باقنق مفکره‌مزده نظام و انتظامك
موجود اولدیغنه الك آیدین بر برهاندر . اکر فکرلرمز تصادفی وکلیشی کوزل
تشکل ایتسه‌یدی هرکس حواسنك معطالریله تحف تحف فکرلره صاحب
اولاجقدی . بارز اولان بوانتظام افکار کوستررکه ذهنمزك چالیشمه‌سی بعض
قانونلره تابعدر . بوقانونلرك منشألری نه‌اولورسه اولسون موجوددرلر وذهنمزك
وجوده کتیردیکی ترکیبلری یعنی فکرلری ایضاح ایده‌جك بر ماهیتده‌درلر .
ذهنك بوعمومی قانونلرینی ذهنی حیاتك صوکنده **عقلك پرنسیپلری** les prin-
cipes de la raison نامی آلتنده تدقیق ایده‌جکز .

ایشته ذهنی حیاتده موضوع بحث اولاجق عملیه‌لر بونلردن عبارتدر . بوراده
اولا اکتساب معلومات ، صوکرا حفظ معلومات ، دها صوکراده اعمال معلومات
ونهایت بوعملیه‌لر واسطه‌سیله تشکل ایتمش باشلیجه فکرلرله ذکای بشرك انکشافنی
تنظیم ایدن قانونلر تدقیق ایدیله‌جکدر .

برنجی فصل

ذهنك اك بسيط عنصرلری

معرفتك معطالری . — احساسات

١ . — تصور : description

احساسات

خارجی تنبیهلر excitations extérieure ه نسبتله معضل ، فقط ذهنه نسبتله بسیط وابتدائی اولان روحی حادثهلره احساسات تسمیه اولونور . مثلا قرمزی رنکی ، بر موسیقی نوطهسنك صداسی ، طوزلی ویا طاتلی بر چهشنی احساساتدر . علمك ایلك قدمهسی توصیف وتصویر اولمق اعتباریله تدقیق ایدهجکمز بوتون روحی واقعهلرده اولا بونی یاپهجغز . تصویر ، حادثهلرك ظاهری اوصافنی توضیح ایتدیرر . بوندن صوکرا اشبو حادثهلرك باشلیجه تنوعلرنی تدقیق اولنهرق تصنیف یاپیلیر ؛ نهایت بو حادثهنك طبیعت و منشألرینی ایضاح ایچون اورتهیه آتیلمش اك مهم نظریهلر : théories ذکر ایدیلیر . احساساته بسیط دیورز . چونکه شعورمز هرهانکی براحساسی عناصرینه تحلیل ایدوب قاورایهجق بر قابلیت کوسترهمیور . بر موسیقی نوطهسنك صداسنی حاصل ایدهن خارجی سبب ، معضل : complexe اولابیلیر وهوانك متنوع اهتزازلرینه انحلال ایدهبیلیر . لکن ایشیتدیکمز نوطهنك کندیسی تك برصدا اولوب دها باشقه شعور حادثهلرینه انقسام ایتمز . بونك ایچون کندیلرینه تقدم ایتمش برشعور واقعهسنی احتوا ایتمهین احساساته ذهنك ابتدائی حادثهلری ویا عناصری دیورز . دیکر جهتدن احساسات حادثهلری ، فیزیکی تأثیرلرك دوغرودن دوغرویه بر نتیجه-

سیدر. احساسات ، ذهنك اصلی واولی حادثه‌لری اوله‌لری اعتباریله‌قابل تعریف دکلدر . مثلا آنادن دوغمه براعمایه قرمزی رنکنی ، ینه آنادن دوغمه برصاغیره صدایی تعریف ایده‌مه‌یز . احساساتی کندیلرینه مترافق اولان حادثه‌لردن آییره‌بیلیر وخواص کلیه‌سنی کوستره‌بیلیرز .

احساساتك فیزیکی مقدمه‌لر

کندی شعورمزده دویدیغمز وبناءً علیه روحی اولان احساسی ، مولدی اولان **خارجی حادثهٔ فیزیکیه‌دن** آییرمق لازمدر . فیزیکجیلرك صدا تسمیه ایتدکلری شی ، شعورمزده دویدیغمز صدانك کندیسی اولمایوب حد ذاتنده بو صدانك آنجق علتی ، تعبیر دیکرله سببی : la cause در . فیزیکی صدا ، خارجده‌کی هوانك بر مجموعهٔ اهتزازندن باشقه بر شی دکلدر . کذا أثیرك اهتزازاتی‌ده ضیا احساسنك آنجق سببی اولوب ضیانك کندیسی دکلدر . آلمان فیزیولوژیستی (دوبوا ـ ره‌یمون) لك دیدیکی کبی : « ضیا ، کائناته کونشله برابر دکل ، بلکه شعورنده ضیایی ایلك دفعه حس ایدن دکز دیبلرنده‌کی ایلك حیوانلرله برلکده دوغدی . »

احساساتك فیزیولوژیك شرطلری

فیزیکی حادثه دوغرودن دوغرویه شعورمزه دکل ، بدنمزه یعنی بدنك **محیطنده قائم اعضای جسمانیهٔ مخصوصه‌لره** اجرای تأثیر ایتمکده‌در . **اعصاب** واسطه‌سیله دماغه مربوط اولوب وظیفه‌لری اهتزازات خارجیه‌یی طوپلامق اولان بو اعضایه **اعضای حواس** : Organes des sens تسمیه اولنور . اهتزازات خارجیه‌نك بونلر اوزرنده حصوله کتیردیکی حادثه‌لره تنبیه : l'excitation ویا انطباع : l'impression دینیر . تنبیه اثناسنده اعضای حواسده حصوله کلن تغیرات عضویه‌یی صحیح بر صورتده بیلمیورسه‌قده بونلرك خارجی اهتزازات فیزیکیه ماهیتده اوله‌لری محتملدر . چونکه اونلر کبی بر حیز : étendue اوزرنده وقوعه کلن حادثه‌لردندر . احساساتی ، تنبیهات ویا انطباعاتدن‌ده آییرمق لازمدر . احساسات ، واقعا تنبیهلردن صوکرا حاصل اولمقده ایسه‌ده بونلردن فرقلیدر . چونکه فیزیکی بر واقعه دکل ، شعور واقعه‌سیدرلر .

شعور

شو حالده احساسك اك اساسلی صفت ممیزه‌سی کندیسنه مترافق اولان شعور : conscience در . یالکز بو شعورك بوتون احساسلرده بهمه‌حال پك واسع وشدید اولماسی ضروری دکلدر . ذاتاً شعور ، دقت وتأمل حاللرنده اولدیغی کبی ، دائما متکاثف اولمایوب بونوبه درجه‌لرده بولنه‌بیلیر . بناءً علیه شعوره مترافق اولان احساسلرده بوکا کوره‌در . احساسك اصغری درجه‌سی بیله بر معرفت ذهنیه‌یه استحاله ایده‌بیله‌جك بر حالده‌در .

احساساتك تأثری صفت فارقه‌سی

احساسات یالکز شعورله مترافق اولماز ؛ حظ وألم کبی تأثری حاللرده مترافق اولور . بونك ایچون احساسات ، شعورمزده برجهتدن تأثری : affective دیکر جهتدن ذهنی : représentative اولمق اوزره ایکی صورتله عرض وجود ایده‌ر ؛ یعنی بر جهتدن حظ وألم ، دیکر جهتدن معرفت تأمین ایده‌ر . مثلا بر مایعی طاتدیغمز زمان بونك هم چه‌شنیسنی ، هم‌ده نه اولدیغنی اوکره‌نیرز . بو ایکی وصف بوتون احساساتده دائما عینی اهمیتده اولماز . بعضی احوالده تأثری حادثات غالب اولور: ذائقه وشامه احساساتنده کورولدیکی کبی . بعضاده ذهنی ویا شعوری حادثه‌لر غالب بولنور : سامعه وباصره احساسلرنده اولدیغی کبی.

احساسك کیفیتی

احساساتك اوچنجی صفت ممیزه‌سی کیفیتلردر . هر احساسك بر کیفیت مخصوصه : qualité speciale سی ، یعنی کندیسنی دیکر احساسلردن آیبران بر خصوصیتی واردر. مثلا ماوی ، قیرمزیدن ؛ (دو) صداسی ، (فا) صداسندن ؛ طاتلی ، طوزلودن فرقلیدر . بونلری یالکز بردرجه فرقی عد ایتمك اصلا دوغرو دکلدر . واقعا فیزیکی حادثه‌لرده مثلا (دو) صداسی (فا) دن هواذراتنك عدد اهتزازلری یعنی درجه فرقلریله آیریلیرسه‌ده ذهنمزده‌کی بوصدالر کمیت ودرجه‌لر اولمایوب بربرلرندن فرقلی کیفیتلر les qualité distincts در . عالم خارجیده حرارت :

(٠) ، (٣٠) ، (٦٠) درجه کبی کمیت فرقلریله آیریلیرسه‌ده بونلرك شعور عالمنده‌کی مقابللری صغوق ، ایلیق ، صیجاق دیدیکمز احساسلردر .

احساساتك کمیتی

معمافیه احساسات منفرداً آلندیغی زمان هراحساسك کمیتلری‌ده اولابیله‌جکی دها (فه‌هنه‌ر) دن باشلایه‌رق برچوق روحیاتجیلر طرفندن ادعا اولونمشدر . بونلره کوره احساسك آنجق مشعور اولان براصغری ، برده اعظمی درجه‌سی واردر. اصغری درجه‌یه **مبدأ احساس** : seuil de la consience دینیر . اشبو اصغری شعوری حاصل ایتمك ایچون ضروری اولان فیزیکی تنبیهك تعیینی چوق‌مهمدر. چونکه بوسایه‌ده حواسمزك شدت حساسیتی اولچوله‌بیلیر . مثلا حواسمزدن هر هانکی بریسنده اصغری براحساس حاصل ایده‌بیله‌جك تنبیهلر نه‌قادار فضله ایسه اوحاسه اودرجه آز حساس دیمکدر . تنبیه فضله چوغالتیلوب‌ده احساس اعظمی درجه‌یه کلدیکی زمان براضطراب مخصوص ایله قاریشیر که بوکا یورغونلق: la fatigue دینیر . تنبیه ، ینه آرتدیریلیرسه بواضطراب دها حاد ومؤثر برشکل آلارق نهایت احساس فرق اولونماز برحاله کلیر . تنبیهك بودرجه‌سنده بوتون احساسلر بربرینه قاریشیر ومثلا الك شدید برصغوغك اضطرابی بریانیق‌اضطرابنك عینی اولور . بو درجه شدتلی تنبیهلره دوام ایدلدیکی تقدیرده اعضای حواس خراب واحساسات دخی کلیاً غائب اولور .

ببیقور فیزیك قانونی

اصغری و اعظمی احساسات آراسنده هر احساس ، تنبیهات خارجیه‌نك کمیتلریله متناسب اولارق شایان‌دقت تنوعلر عرض ایدر . **احساسك درجه‌سیله تنبیهك کمیتی آراسنده‌کی نسبتلر** ، روحیاتده ، آیریجه بر تدقیق زمینی اولمشدر . بوتدقیقات ، بالخاصه آلمانیاده (وه‌بر ، فه‌هنه‌ر ، هه‌ریبغ) و (وونت) کبی فیلسوف وعالملر طرفندن **ببیقور - فیزیك قانونی** نامی آلتنده ایشله‌نمشدر . بز بوراده یاپیلان بو ایجه تجربه و تدقیقلرك آنجق نتیجه‌لرینی ذکر ایده‌جکز . بو ذواتك اشبو وادیده واصل اولدقلری قانون شودر : **احساساتك کمیتی خارجی تنبیهلرك**

كيتى ايدر مساواتاً تزايد ايتديوب دها آز بر سرعتله تزايد ايدەر . مثلا بر اوطه‌ده يانان اون مومك شعورمزده توليد ايتديكى احساس ، دها اون موم ياقيله‌ايكى مثلى آرتماييوب دها آز تزايد ايدەر . (فه‌هنەر) بوقانونى : « احساس ، تنبيهك لغاريتمه‌سى قادار آرتار » دستور رياضيسيله افاده ايتمشدى . روحيات كتابلرنده تصادف ايده‌جككز « فه‌هنەر قانونى » ايشته بودر .

احساسك امتدادى

احساساتك‌ده بر مدتى واردر . هر احساس شعورده بر مدت دوام ايدەر . روحى حادثه‌لرك مدتنى تدقيق ايتمك مهم ديكر بر تحرى زميننك آچيلمه‌سنه سبب اولمشدر . روحياتده بو موضوعله مشغول اولان شعبهٔ معرفته **پسيقومترى** : la psychomètrie دينير . يالكز كرك پسيقو ـ فيزيك وكرك پسيقومترى آنجق احساسات وفعل منعكسلر : les reflexes كبى الك بسيط حادثات روحيه‌دن اوته‌سنه قابل تطبيق اولامادقلرى ايچون بو زمينده‌كى تحريات ديكر زمينلره نسبتله چوق فيضسز قالمشدر . پسيقومترينك اولچديكى شيلر بر احساس ايله برعكس‌العمل آراسنده كچن مدتدر . بوتجربه‌لر ، تجربى روحيات لابوراتوارلرنده خصوصى آلتلرله ياپيلير . پسيقومترى تجربه‌لرى كوسترمشدر كه هر فردك عكس‌العمل مدتى بردكلدر . واتمانلق ، شوفورلك ، دومنجيلك ، آوجيلق كبى پك سريع عكس‌العمللرى اقتضا ايتديرن مسلكلرده منتسبلرينك عكس‌العمل مدتلرينى اولچمك ، بونلرك مسلكلرنده‌كى قابليتلرينى تعيينده چوق مثبت‌وفائده‌لى نتيجه‌لر ويرمكده‌در . هيچ شبهه يوق‌كه فعل منعكسلرى بطى اولان بر آدام ، سريع اولان آدامدن دها چوق قضالره معروض بر شوفور اولاجقدر . كذا بربرلرينى اولديرمك قصديله عينى آنده سلاح چكن ايكى آدامدن ـ باشقه مانعلر آرايه كيرمه‌ديكى حالده ـ ايلك سلاحى پاطلاته‌جق كيمسه هيچ شبهه يوق‌كه عكس‌العملى دها سريع اولانيدر .

احساساتك قانونى

احساسلرده حسلر وتأثرلر كبى ضعيفلر ونهايت زائل اولور . شعورك هردرلو تحوللرى احساسلره دها فضله

وضوح ویرر . براحساس ، منفرد قالدقجه واضحاً مدرك اولاماز . ذهن ، براحساسی ایجه تفریق ایده‌بیلمك ایچون بواحساس یا دیگر احساسلرله مترافق اولمه‌لی ویا کندیسنی دیگر بر احساس تعقیب ایتمه‌لیدر . ایکی احساس آراسنده‌کی فرقی ادراك ایتمك عملیهٔ ذهنیه‌سنه تمییز : Discrimination دینیر . الحاصل بوتون احساسلر آز چوق آیری برطرزده بدنك معین اقسامنده احلال ایدلمشلر : localisées در . احساسلرك بالنسبه تالی اولان بو صفت ممیزه‌سنی ، عالم خارجی فکریله شخصیت فکرینی صورت اکتسابمزی تدقیق ایده‌جکمز زمان تعیین ایده‌جکز .

٢ . — تصنیف

مختلف احساساتك تفریقی حیات حیوانیه‌نك باشلانغیجنده بوتون احساساتك عینی ماهیتده اولماسی اغلب احتمالدر . احساسلرك هنوز انقسامه اوغرامادیغی بودورلرده احساسات ، دها چوق تأثری اولدیغی کبی وجودك هر هانکی بر طرفیده تنبیهات خارجیه‌یی آلمقده ایدی . تدریجاً وجودك تنبیهات آلان بوتون اقسامندن بعض قسملر **اختصاصیلشرك** آیری آیری اعضای حواس وبالنتیجه آیری احساسلر تشکل ایتمکله باشلادی . بوصورتله ممائل وعضولری مشترك اولان احساسلر ، **حاسه** : sens عنوانی آلتنده طوپلاندی ؛ وبو جنسدن دها برچوق حاسه‌لر تفریق اولونه‌رق هپسنه بردن **حواس** : les sens دینلدی .

حاسهٔ لمسیه لامسه ، الك عمومی برحاسه‌مزدر. چونکه خارجی وداخلی بوتون جلدمزده شایعدر . بونکله برابر لامسه‌نك هر منطقه‌سی بربرینه بکزه‌مز . لامسه نامی آلتنده طوپلانان حاسه‌لردن الیوم کشف ایدلمش اولانلری شونلردر : دلك le contact : احساسی ، غیجیقلانمه احساسی ، دوز ویا پورتوك احساسی ، صوغوق ویا صیجاق احساسی ، قیل اوجلرنده دویولان اضطراب احساسی .

حاسهٔ عضلیه

حاسهٔ عضلیه : le sens musculaire و یاخود حاسهٔ حرکیه : les sens kinesthésique ، حاسهٔ لامسه‌دن تفریق ایدیله‌لیدر . حاسهٔ عضلیه ، بزی عضلاتمزك حرکتلرندن خبردار ایده‌ر . بو سایه‌ده‌درکه اعضامزك حرکتلرینی ، اشیانك ثقلت ومقاومتلرینی دویارز .

لامسه‌نك مختلف نوعلریله حاسهٔ عضلیه‌نك برلشمه‌سی احساسات داخلیه : sensations intérieures نك تولدینه بادی اولور . بواحساسات سایه‌سنده‌درکه احشامزك حالندن خبردار اولورز . **آجلق** ، **صوسزلق** ، **استفراغ واستکراه**‌دن عبارت اولان احساسات داخلیه ، اعضای داخلیه‌مزك تغیرات و حرکتلرندن حصوله کلمش و حاسهٔ لمسیه و عضلیه واسطه‌سیله دویولمش احساسات معضله زمره‌سندندرلر .

ذائقه

ذائقه ، لامسه‌یه نسبتله دها خصوصیت قازانمش بر حاسه‌در . مقری **آغیز** در . یعنی برشیئك لذتی دویولا ـ بیلمك ایچون دیل ایله داماغك بعض منطقه‌لری تنبیه ایدلمك لازمدر . بواحساسات ، نادراً صافدر . اکثریا **لمس** ، **حرارت** ، **حرکت** **رائحه** والخ احساسلرله قاریشیقدر . ذائقه ، هرکسده بردکلدر . لذتلر ، آجی ، اکشی ویاقیجی اولمق اوزره نوعلره آیریله‌بیلیر . دیلده‌ده جلدده اولدیغی کبی مختلف حساسیت منطقه‌لری واردر .

شامه

شامه ، بعض حیوانلرده ، ازجمله کوپکده پك کسکیندر . حتی فرانسز دوقتورلرندن (بروقا) ، بونقطه‌دن حیوانلری **شامی** : olfactif **ولاشامی** : anolfactif اولمق اوزره ایکی‌یه آییرییور . بوحاسه انسانده چوق ضعیفله‌مش و حاسهٔ لمسیه وذائقه ایله قاریشمشدر . انکلیز روحیاتجیسی (بەن) ه کوره شامه ، بزه فرحلی ویا بوغوجی ، طاتلی ویا آقصیرتیجی ، کریه ویا اشتها بخش قوقولر دویورتور . بوتون قوقولر انتشار ایتدکلری نقطه‌لردن

اوزاقلاشدقجه داغیلیر . انسان ، غداسنی یرده آرامادیغی کبی باشی‌ده یوکسکده اولدیغی ایچون قوقولری آز دویار وطبیعتیله شامه‌سی‌ده ضعیفدر .

سامعه

بری صیوان یعنی طیش قولاق ؛ دیکری ایچ قولاق اولمق اوزره ایکی قولاغمز واردر . طیش قولاغك وظیفه‌سی صدانك اهتزازلرینی عکس ایتدیروب دالغالاندیرمقدر . بونك ایچون هر طرفی قیوریتیلیدر . صدایی ایشیتدیرن آلت ، ایچ قولاقده‌در . قولاغك انسانده‌کی شکل خصوصیتی **لسانه افعولسی ایچونه اختصاصیلشمه** کبی کورونمکده‌در . قولاغمز بزه صدالرك خفت ، شدت ، تیزلك ، پسلك ، طنت ، ارتفاع کبی کیفیتلرینی یعنی بوتون موسیقی نوطه‌لرینی طانیتیر . حتی عینی نوطه‌نك مختلف آلات موسیقیه ایله چالینمه‌سنده‌کی فرقلری‌ده حس ایتدیرر . شامه وذائقه ایچون برونه برآنده چارپان قوقولرله آغیزه برآنده کیرن چه‌شنیلردن یالکز برینی قوقلایوب طاتمق ممکن دکل ایکن قولاق ، قوجه اورکستره‌ده چالان برچوق چالغیلردن یالکز بردانه‌سنی دیکلیه‌بیلیر . برده سامعه‌یی اویورکن‌ده قوللانمق ممکندر . مثلا بردکرمنجی اویقوسنده‌ده دکرمنك کورولتوسنه دقت ایده‌بیلیر . کذا برآنه قولاغنی چوجغنك سسنه وقف ایده‌رك اویویه‌بیلیر . دکرمن دورسه ، چوجق آزیجق باغیرسه کرك دکرمنجی وکرك آنه درحال اویانیرلر .

احساسات سمعیه ایکی نوعدر : **صدالر** ، **کورولتولر** . صدالر موزون اهتزازلرك ، کورولتولر غیر موزون اهتزازلرك نتیجه‌سیدر . قولاغمز اك پس صدالرله اك تیز صدالر آراسنده ، مساعد شرائط اولونجه ، بیکلرجه نوطه‌لر ادراك ایده‌بیلیر . وسطی ارتفاعلرده ایسه تك براوقتاوده بیکدن فضله نوطه دویه‌بیلیر . آلات موسیقیه‌ده نوطه‌لرك ثابت واوقتاوك (١٢) اولماسی قسماً پك چوق نوطه‌لی آلات موسیقیه‌نك قوللانیشسز قالماسی کبی تەقنیق برسببدن ایلری کلمکده‌در . دیکر برسبب‌ده هرهانکی برنوطه‌نك بالنسبه پك آز نوطه‌لرله هم آهنك اولماسیدر .

باصره

انسانك اك مهم حاسه‌سی باصره‌در . بو سایه‌ده مختلف درجاتیله ضیالی ورنكلری طانیرز . باصره‌مزك تفریق ایتدیكی رنكلر ، یدیدر . الوان طیفیه تسمیه اولونان بو رنكلر : منكشه ، چیویدی ، ماوی ، یشیل ، صاری ، طوروغجی وقرمزیدر. بعض فیزیولوژیستلر الوان اصلیه اولارق یالكز قرمزی ، صاری ویشیلی قبول ایدوب دیكرلرینی بورنكلرك تركیبیله حصوله كلمش عد ایده‌رلر . بورنكلردن بعضیلری یان یانه كلدكلری زمان بربرلرینی آچار ، بعضیلری‌ده بالعكس قاپار . رنكلرده‌كی آنانك تنوعی فوق‌العاده‌در . بونلرك برمیلیونه قادار چیقه‌بیله‌جكنی ادعا ایدنلر واردر .

كوزمز هیچ حركت ایتدیرلمیه‌رك باقدیغی زمان دخی یالكز برنقطه‌یی كورمز ؛ بلكه اولدقجه كنیش برساحه‌یی احاطه ایده‌ر . ایشته بی حركت بر كوزك برلمحهٔ بصرده احاطه ایتدیكی بو ساحه‌یه **ساحهٔ بصر** : Champs visuel دینیر .

دالتونیزم خسته‌لغی

كوزك « دالتونیزم » دنیلن برخسته‌لغی واردر . بو خسته‌لق ، (نه‌یینغهاوز) ه كوره اركككلرده (١٠٠) ده (٣) كشیده تصادف اولونه‌بیلیر وقادینلردن توارث ایدیلیر . سیاه ، بیاض وقره‌م رنكلری مستثنا اولمق اوزره دیكر بوتون رنكلر بو خسته‌لره صاری وماوی رنكلرده كورونور . بونلر قیرمزی ویشیل كبی پك بارز رنكلری‌ده فرق ایده‌مزلر . یالكز هرهانكی برقرمزی‌یی ینه هرهانكی بریشیله قاریشدیرمایوب هر (دالتون) خسته‌سنك كندیسنه مخصوص برطاقم فرقلری واردر . بعضیلری بررونق وبردرجهٔ اشباعده اولان قرمزی ایله یشیللری ، بعضیلری‌ده دیكر بررونق ودرجهٔ اشباعده اولان یشیل ایله قیرمزیلری فرق ایده‌مزلر . عسكر ویا شمندوفر اشارتجیلری آلینیركن بوخسته‌لری آییرمق لازمدر . عكس تقدیرده بویوك قضا وتهلكه‌لره معروض قالینیر .

بعد احساسی کوزك بر ساحهٔ رؤیتی اولماسی بزی مسافه مفهومی : notion d'étendue نك منشأنی آرامغه سوق ایده‌جك بر اخطاردر . بوراده موضوع بحث اولاجق بعد غیر محصور : l'espace ifini دکلدر . چونکه هیچ بر حاسه‌مز نامتناهی ابعاده قادار اوزانماز . بناءً علیه نامتناهی بر بعدك حواسك ساحهٔ اطلاعی فوقنده اولاجغی آشکاردر . عدد ومساحه ایله متمایز بعد هندسی : l'espace géométrique دن‌ده بحث ایده‌جك دکلز . بز آنجق محسوس اولابیلن بعددن بحث ایده‌جکز . محسوس بعدك ادراکنده باصره‌دن ماعدا کوزلرك ، باشك ، قوللرك ، آیاقلرك حرکتلرندن متولد احساسلرك هپ برلکده چالیشمه‌لرینی کوستره‌نلر اولدیغی کبی بو ادراکك بالتجربه دکل‌ده بالحدس و فطری اولارق بلا واسطه : immédiatement اولدیغنی ادعا ایده‌نلرده واردر . برنجی قناعتك طرفدارلرینه **اختباریه‌جیلر** : les empirsites ، ایکنجی قناعت طرفدارلرینه **فطریه‌جیلر** : les nativistes ادینیر . بو قناعتلرك مناقشه وتنقیدی یوکسك تحصیلده اولابیلیر . کورولن شوکه محسوس اولابیلن ابعادك ادراکنده لامسه ، باصره ، ساحهٔ رؤیت کبی برقاچ واسطه‌نك برلکده چالیشمه‌لری چوق ذی مدخلدر . بناءً علیه بعد : l'étendue ایله مدت : la durée خواص احساساتندر واحساساتله برابر ویرلمشدر .

حواسك معطالری اولان بو محصور بعد و مدت مفهوملرندن مجرد و غیر محصور بعد ومدت مفهوملرینی چیقارمق مفکره‌نك ایشیدر .

۳ . — تفسیر

احساسك بسیطلکی احساسات ، بسیط وغیر قابل تحلیل اولدقلرندن متعدد نظریه‌لر قبولنه مساعد دکلدر . بعض مؤلفلر احساسات حادثه‌لرینی تك بر حادثه‌یه ارجاع ایتمکه چالیشه‌رق بوتون روحی حادثه‌لرك تملی ایکی احساس آراسنده‌کی فرقك دویولماسنده‌در ، دیمشلردر .

[بو دویغویه برآز اول : discrimination تسمیه ایدلدیکنی سویله‌مشدم] . یالکز بو دویغونك شرطی و مقدمی ایکی احساس اولدقدن صوکرا (دیسقر - یميناسیون) ك اصلی بر حادثه اولامیه‌جغی آشکاردر . بو سببدن روحیاتجیلرك چوغی احساساتی شعورك الك بسیط حادثه‌لرندن وغیر قابل ارجاع معطالرندن عد ایتمکده متفقدرلر .

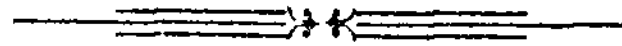
احساساته عائد نظریه‌لر بالخاصه فیزیکی وفیزیولوژیکدر .

فیزیولوژیك نظریه‌لر فیزیك علمی ، **احساساتمزك فیزیکی مقدملرینی** یعنی فلان ویا فلان احساسك میخانیکی و کیمیوی حادثه‌لرینی تعیین ایده‌ر .

فیزیولوژیك نظریه ایسه اعضای حواسك تدقیقلرینه استناد ایده‌ر . بو تدقیقات فیزیولوژی علمنه عائد اولدیغندن بوراده آنجق بزه الزم اولان برقاچ فکر ویره‌بیلیرز . اعضای حواسك بری اصلی ، دیکری تالی اولمق اوزره ایکی قسمی واردر . اصلی قسم ، منتهای عصبدر ؛ تالی قسم ، منتهای عصبی حمایه ، خارجی تنبیهلرك قوتنی تزیید وبر منتهای عصبی دیکر منتهای عصبدن تفریق ایدن بر جهازجقدر . **حواسك اعصابی ، الی‌المرکز** : centripète **یعنی محیط بندنه مراکز عصبیه** : les centres nerveux **یه دوغرودر** . مراکز عصبیه ، قشر دماغی l'écorce ده یعنی دماغك قسم سطحیسنده‌در . الیوم قشر دماغیده **هر زمرهٔ احساسات ایچونده آیری آیری مرکزلر اولدیغی** ظن ایدلمکده‌در .

حیاتیات علملری فیزیك علملرینه نسبتله هنوز کنج **احساساتك قانونلری** ویکیدر . فیزیولوژیمز وحتی تشریحمز بك ناقص وبلکه‌ده ابتدائیدر . اعضای حواس ایسه چوق نازك جهازلردر . بوجهازلرك ایشله‌مه‌لرینی تنظیم ایده‌ن قانونلری بوراده تدقیق ایده‌مه‌یز . یالکز بوبابده خاطرلانماسی ایجاب ایدن **ایکی شرط اساسی** یی ذکر ایده‌لم : (۱) بو

کونکی علممزه نظراً بر احساس حصـوله کله‌بیلمك ایچون خارجی حادثه‌لرك اعضای حواسه واصل اولماسی لازمدر . مثلا صدا وضیا احساسلرینك حاصل اولابیلمه‌سی ایچون اهتزاز هوانك قولاغه ، تموج أثیرك طبقهٔ شـبکیه‌یه قادار کیرمه‌سی شرطدر . چونکه هنوز فیزیکی حادثه‌لرك وسـاطتی اولمادن اوزاق مسافه‌لردن بر شیئك احساسنك آلنه‌بیلدیکی علماً اثبات اولونمش دکلدر . (٢) مختلف ایکی حاسـه اوزرینه اجرای تأثیر ایده‌ن عینی برسبب فرقلی احساسلر تولید ایده‌ر . مثلا برجریان الکتریقی جلدده صدمه‌لر ، دیلده آجیلق ، عصب بصریده ضیا حصوله کتیرر . بونك عکسی اولارق عینی برحاسه اوزرینه اجرای تأثیر ایده‌ن اك مختلف سببلر عینی احساساتی تولید ایدرلر . مثلا کوزه ایند- یریله‌جك شدتلی برضربه ، ایچندن کچیریله‌جك برجریان الکتریقی ، قان واسطه‌سیله طبقهٔ شبکیه‌یه تأثیر ایده‌جك برمادهٔ کیمویه هپ ضیا حصوله کتیرمکده‌درلر . بو حادثه‌لر « مولله‌ر قانونی » دنیلن بر نظریه‌نك دوغمه‌سنه سـبب اولمشدر . بونظریه‌یه کوره اعصابك قدرت نوعیه : L'énergie spécifique سی واردر . یالکز بوقدرتك اعصابدن زیاده اعصابك منتهی اولدیغی مرکزلره تابع اولماسی دها چوق محتملدر . مبدأی تاقرون اولی‌یه قادار چیقان بومهم نظریه‌ده کوستررکه احساساتمز ، عالم خارجینك تنبیهلری محصولی اولمقدن زیاده عضولریمز ونفسمزك عالمنه عائد حادثه‌لردندر .

ایکنجی فصل

عالم خارجی‌یی وبدنمزی ادراك

۱ : تصور

اطرافمزده بولونان اشـیایی ادراك ایتمك ایچون یالکز حواسمزك کافی اولدیغنی ظن ایده‌رز . حال‌بوکه عالم خارجی‌یی **ادراك** : Perception ظاهراً کوروندیکی قادار

خارجی ادراك

بسیط دکلدر . بوراده ذهنمزدن **خارج** اولارق **اوچ بعدلی برفضا** اوزرنده مشترك وخصوصی اوصافی حائز برچوق **اشیا** : Objets واردر . بونلری خواصی و فضاده‌کی خارجی وضعیتلریله بیلمك ایچون ذهنك یاپدیغی عملیه‌یه **خارجی ادراك** تسمیه اولونور .

بوتون ادراکلر احساسله باشلارسه‌ده بری دیکرینك عینی دکلدر . مثلا اوزاقدن کلن برقارالتی انسانه برطاقم احساسلر ویردیکی حالده هنوز برادراك اولمش دکلدر .

احساس وادراك

مینی مینی یاورولر برچوق احساسلر آلدقلری حالده عالم خارجی‌یی هنوز مدرك دکلدرلر. دالغین بولوندیغمز زمانلرده دماغه نیجه احساسلرداخل اولور ؛ لکن بونلردن هیچ بریسی ادراك اولماز . ترس طوتولان برغزته‌دن برچوق احساسلر آلیرز . فقط بوطرزده آلینان احساسلرك ادراك حالنه کچمه‌سی پك کوچلشمشدر . شو حالده ادراکك احساسدن ایلك فرقی **معضلیتی** ، یعنی بسیط اولمامه‌سیدر .

---

[۱] اخطار : معلم بکلر بوراده ادراك حقنده عمومی ومختصر بر معلومات ویرمکله اکتفا ایتدکدن صوکرا بوبحثی تکراراً وتاميله آکلاتمنی ذهنی حیاتك صوکنه براقه‌لیدرلر. چونکه مسئله بوراده احاطه ایدیله‌میه‌جك قادار معضل وفلسفیدر .

دها دوغروسی ادراکه ، حافظه ، علاقه ، دقت واعتیادلر طرفندن زنکینلشدیرلمش احساسلردر دیه بیلیرز . مثلا اولجه چوق کوردیکمز ویا شدتله علاقه دویدیغمز ، حقنده برچوق خاطره‌لرمز اولان برشیئی هم چابوق ، هم‌ده زنکین برصورتده ادراك ایده‌رز . عالم خارجی ، یالکز احساسات ایله محسوس اولدیغی زمان پارام پارچه برهرج ومرج حالنده کورونور . بوکوروشلر ایلك صباوت آنلرمزده اولدیغی ایچون خاطرلانه‌میور . یاخود بوآنلرك خاطرلانه‌مامسی هنوز ادراك اولمامیشلرندندر . خاطرلایه‌بیلدیکمز أك اسکی خاطره‌لرمز بهمه‌حال ادراك حالنه کچمش اولانلردر . بو ، فلان یاخود فلان شیدر ، دیه تفریق ایتمزدن اول ادراك یوقدر . مثلا برپورتقالك رنکی ، شکلی ، لذتی ، حجمی وسائره‌سندن آلینه‌بیله‌جك احساسلر یکوجود برمنظومه تشکیل ایتمه‌دکجه بنده پورتقال ادراکی حاصل اولمش دکلدر . بونی تأمین ایتدکدن صوکرا آرتق پورتقالك براوجنی کورسه‌م حافظه‌مله متباقی احساسلری تماملار وپورتقالی ادراك وتصور ایده‌بیلیرم . ایشته اشیای خارجیه‌نك ایلك ادراکی بوصورتله‌در .

ادراك قارشیسنده أشیا آرتق بربرینه قاریشیق ومبهم دکلدر . اشیا ایستر فضا ایله بربرندن آیری اولسون ، ایستر بربرلریله حال تماسده بولونسون ، ذهنك ادراك عملیه‌سی سایه‌سنده‌درکه بونلری آیری شیلر حالنده فرق ایدیورز . مثلا آیی کونشدن تفریق ایتدیکمز کبی صو اوستنده‌کی برقاییغی صودن آییرر وفضله اولارق فضاده‌کی موقعلرینی‌ده تعیین ایده‌رز . بوموقعلر : صاغ ، صول ؛ یوقاری ، آشاغی ؛ اوك وآرقه‌در . ایشته بوموقعلرك تعیینی ادراکك مهم بر قسمنی تشکیل ایدر . مثلا برسس احساسی ، ادراك اولدیغی زمان بزه یالکز برشی خاطرلاتماز ؛ عینی زمانده اوشیئك نه‌طرفده ونه‌قادار اوزاق ویا یاقینده اولدیغنی‌ده بیلدیرر . مع‌مافیه اشیانك فضاده‌کی موقعی نره‌ده اولورسه اولسون هپسنده مشترك اولان صفت ممیزه اونلرك بندن خارج اولدقلریدر . الحاصل کندیمزدن خارج اولان بوتون شیلرك ادراکنه **ادراك خارجی** دیبورز .

۲ : تصنیف

عالم خارجینك ادراكلری یا اشیادن آلدیغمز، غالب بر

ادراكلرك نوعی احساس ویا ادراك اولونان شیئك طبیعتنه كوره تنوع ایدر .

حقیقت حالده هیچ بر احساس باشلی باشنه بر ادراك وجوده كتیره‌مز . یالكز هر ادراكده احساسلردن بری حاكم اولابیلیر .

شامه ایله **ذائقه** بشری ادراكلرده مهم بر رول اویناماز . بونلر بر ادراك وجوده كتیرمكدن زیاده برشیئك ادراكنی تماملار . حالبوكه شامه‌سی قوتلی اولان حیوانلرده بویله دكلدر . بو حیوانلرك اكثر ادراكلری شامه‌لرینه استناد ایده‌ر . بز ایسه، شامه و ذائقه‌مزی اشیایی طانیمقدن زیاده لطافتلندیرمك ایچون قوللانیرز . یالكز بعضی كیمیاكرلرله، لوانطه‌جیلر وكمركلرده‌كی مشهور وچاشنیجی باشیلر بو حاسه‌لریله بعضی موادی چوق اینجه بر قدرتله تفریق ایده‌رلر .

سمعی ادراكلر سامعه، اكثریا حركتده بولونان اشیانك ادراكنه نافع اولور . مثلا بزه بر تره‌ن ویا اوتوموبیلك اوزاقلاشوب یاقینلاشدیغنی اوكره‌تیر . سسلرك هرجهتدن موقعلرینی تعیین ایتدیرر . قولاقلری اوزون و متحرك اولان حیوانلرك بو خصوصده‌كی ادراكلری دها قوتلیدر . انسانلر بوقصورلرینی تلافی ایتمك ایچون باشلرینی حركت ایتدیرر . برده انسان قولاقلری **موسیقی ادراكلرینه** ده مساعددر . ایی موسیقی شناسلر یاریم وحتی چاریك سسلری بیله تفریق ایده‌بیلیرلر . فقط اصل موسیقی ادراكی الحان وبسته‌لری آكلامقدر . قونوشمه لسانی‌ده سمعی ادراك ایله تأمین اولونور .

بصری ادراكلر ادراككك اك چوغی باصره واسطه‌سیله تأمین اولونور . اشیانك رنكدن ماعدا **شكل، جسامت، قاباریقلق ومسافه**لری كوزله ادراك ایدیلیر . هله **رشید كیمسه‌لرده** عالم خارجینك

بك چوغی بو حاسه ایله ادراك اولونمقده‌در . بصری ادراكلرك طبیعیمی یوقسه اعتیاد واسطه‌سیله یاواش یاواشمی قازانیلدیغنی صیره‌سی کلنجه تحقیق ایده‌جکز .

لمسی ادراكلر

لامسه ایله عضلی حاسه‌نك برلکده چالیشمه‌سی بزه **جسملرك سطحلرنده‌کی** توربوکلك ودوزلك ایله **آقیجیلق، یموشاقلق ، سرتلك ، مقاومت ، ثقلت ، حجم وتضییق** بیلکیلرینی تأمین ایده‌ر . فضله اوله‌رق باصره‌نك ویردیکی **شکل ، جسامت ، قاباریقلق ومسافه** بیلکیلرینی‌ده ویرر .

احساسلرك مراتبی

حواسك احضار ایتدیکی متنوع ادراكلری تدقیق ایدرکن بلا اختیار بونلردن هانکیسنك اك چوق خدمت ایفا ایتدیکی و **حواسك مراتبی** : hiérarchie des sens نه اولابیله‌جکی خاطره کلیر . بو سؤالك مطلق بر جوابی یوقدر . بومراتب آلنان نقطهٔ نظره کوره دکیشه‌بیلیر . **علم وصنعت** نقطهٔ نظرندن اك مهم اولانلر بلاشبهه باصره وسامعه‌در .

رشید برآدامده **عملی فائده** اعتباریله‌ده اك چوق خدمت ایدن باصره‌در . لامسه‌سنی غائب ایدن خسته‌لر دخی باصره‌لری سایه‌سنده بوضیاعی تلافی ایده‌بیلیرلر. فقط ایلك ادراكلرینی قازانان و حرکتلرینی هنوز اداره ایتمکی اوکره‌نن **برچوجوغی** نظردقته آلیرسه‌ق لمسی وعضلی احساسلر کندیسی ایچون اك مهمدر .

مختلف اشیانك ادراكلری

ادراكلری ، ادراك اولنان **اشیانك طبیعتنه** کوره آییرمق لازم کلیرسه **غیرمتحرك** : immobile **ومتحرك**: mobile شیلرك ادراكی اولمق اوزره ایکی‌یه آییره‌بیلیرز . غیر متحرك اشیانك بالخاصه کوزله ادراكی متحرك اولانلره نسبتله چوق دها قولایدر . چوجقلرك متحرك شیلردن قورقه‌لری وبونلره چوق دقت ایتمه‌لری‌ده بو خصوصده ادراكلرینك هنوز مبهم و شبهه‌لی اولدیغنی کوسترر . بو حالك بقایاسی بویوکلرده بیله واردر . دقتلری ضعیفله‌مش خسته‌لر متحرك شیلردن

بلا اختیار مجتنبدرلر . ضعف روحه مبتلا اولانلرك چوغی اویناق و جوال حیوانلردن خوشلانمازلر .

کندی بدنمزك ادراکی عالم خارجینك ادرا کندن

کندی بدنمزك ادراکی واضحاً آیریلق لازمدر . عکس تقدیرده بر چوق تهلکه‌لره معروض قاله‌جغمز کبی نه عالم خارجیی ، نه‌ده شخصیتمزی واضحاً تفریق ایده‌مه‌یز . بو ایکی عالم آراسنده خط اتصال ، بدنمزك ادراکیدر . بز بدنمزی ایکی صورتله ادراك ایده‌رز : بریسی طبق اشیای خارجیه‌یی ادراکمز کبیدر . بو صورتله بدنمزدن آلدیغمز احساسلر : سس ، رنك ، شکل ، حرکت ، مقاومت و سائره‌در . یالکز برفرق وارکه اشیای خارجیه‌دن بو احساسلری آلیرکن لامسه‌لرمزك تماس ایتدیکی شیلرده‌ده آیریجه براحساس اولماز . حال بوکه بدنمزی ادراك ایدر ومثلا صاغ ألمله صول قولمی یوقلارکن هم صاغ ألمده ، هم‌ده صول قولمده احساسلر دویارز . بناءً علیه کندی بدنمزی ادراك ، جیفت احساسلرله اولمقده‌در. ضیاع حساسیت anesthésie ه اوغرامش خسته‌لرده بو چیفت احساس قالمادیغی ایچون وجودلرینی طوتدقلری زمان یاباجی برجسم کبی دویارلر .

بدنمزی ایکنجی صورتله ادراکمز ، داخلی در . یعنی داخلی اعضالرمزدن کلن برسوروواحساسلردر . بو احساسلرك هیئت عمومیه‌سنه فرانسزلر: cenesthésie دییورلرکه تورکجه‌ده بوکا « حس حال » دییه‌بیلیرز . « ناصیلسکز ، ایمیسکز ؟ » دیدیکمز زمان ویردیکم جوابلرك ایچنده بو حس حاله ترجمان اولان بربیلکی‌ده واردر .

ایشته بو ایکی بیلکینك امتزاجیله‌درکه کندی بدنمزی هم عالم خارجی ، هم‌ده شخصیتمزدن تفریق ایده‌رز . شیمدی بو ادراکلره برده شخصیتمزك حس وفکر وآرزولری‌ده انضمام ایدنجه کندیمزی ادراك تکمل وتوضح ایتمش اولور .

کندیمزدن باشقه انسانلرك ادراکی

خارجی ادراکلرمز آراسنده بنی نوعمزی ادراك کبی بك خصوصی برادراك دها واردر. بز اونلرك وجودلرینی طبیعتك دیکر اشیاسنه یاقین برماهیتده ادراك ایده‌رز .

یالکز بنی نوعمزك سیما و اشارتلرینك تفسیری سایه‌سنده بو ادراکمزه کندی بدنمزدن آلدیغمز حس وفکرلرله برطاقم معنالر علاوه ایده‌رز . شوقادار وارکه بوحس وفکرلر کندیمزدن کلن حس وفکرلرك عینی دکلدر . بونلرك بزمکیلره بکزه‌دکلرینی دریارسه‌ق‌ده هیچ بریسنك قدرتمز آلتنده اولمادقلرینی و اکثریا کندی حس وفکرلرمزه معاکس اولدقلرینی‌ده کوروروز . ایشته بالك وآیریلمه دویغولرینك منشأی بورادەدر . بعض امراض عصبیه‌ده بنی نوعمزك بو طبیعی ادراکلری تحول وتشوشه اوغرایه‌رق دلیلکلرك برنوعنی تشکیل ایدر .

ادراك مظاهرنده غلط رؤیتلر

غلط رؤیتلر : les illusions ك دها (آرسطو) دن بری معلوم اولانی شودر : اورته پارماغمزی شهادت پارماغمزك اوزرینه بیندیروب‌ده آراسنه برلبلبی صیقیشدیردیغمز زمان آلدیغمز احساسلردر . بو تجربه‌یی یاپدیغکز وقت پارماقلرکز آراسنده ایکی شی وارمش کبی دویاجقسکز . بونك سببی مدرس (قروم روبه‌رتسون) ه کوره : « بووضعیتده‌کی پارماقلرك برینك یوقاریده ، دیکرینك آشاغیده قالمه‌سی و بناءً علیه آلینان احساسلرك عینی محلدن کله‌یوب ایکی یردن کله‌سیدر » . بز برشیئی پارماقلرمزك بووضعیتیله اصلا یوقلامادیغمز ایچوندرکه خلاف معتاد برطرز تماس غلط ادراکه باعث اولیور . شوحالده ادراکلرمزك صحتنده اعتیادلرك مهم بررولی واردر . نته‌کیم چوقور سیمالر کورمکه آلیشمامش اولدیغمز ایچون جامدن ویا مقوادن یاپیلمش قابارتمه بر سیمایه ترسندن یعنی چوقور طرفندن باقسه‌ق اعتیادك تأثیریله چوق قیصه بر زمانده چوقور سیمایی قابارتمه برسیما حالنده کورمکه باشلارز .

وجودمزك تمامیتنه اوقدر آلیشمشزدرکه شاید برعملیات ویا قضا نتیجه‌سنده آیاغمزی غائب ایتسه‌ك اوزون مدت یرنده اولدیغنی ظن ایده‌رز .

مطبعه‌ده‌کی مصححلرك برچوق یاکلیشلری تصحیح ایتمه‌یوب براقه‌لری یالکز دقتسزلکلرندن دکلدر . دوغرو کورمکه آلیشمش اولان حافظه دائما یاکلیشلری کندی خیاللریله تماملامق تمایلنده‌در . بوزاده‌ده حاکم اولان اعتیاددر .

بدر حالنده دوغان آیك افقده ایكن بویوك و یاقین ، سمایه یوكسلدكجه كوچوك و اوزاق كورونمه‌سی‌ده غلط رؤیتلردن بریدر . بونك سببنی ایضاح ایچون برچوق نظریه‌لر ایلری سورولمش ایسه‌ده هنوز مثبت برصورت حل بولونامادیغی ایچون تفصیله لزوم كورمیورز .

غلط رؤیتلرك بر قسمی‌ده قورقو كبی شدتلی حس وهیجانلردن كلیر . فرانسزلر : « قورتدن قورقانلر ایچون كوچوك قورت یوقدر » دیرلر .

غلط رؤیتلرك بر قسمی‌ده باشقه‌لرینك تلقینی ویا كندی كندیمزی تلقین ایله اولور . نته‌كیم انسان ، چوق كره اولان شیلری دكل ، بكله‌دیكی شیلری كورور . مثلا مزارلقده كیجه‌لری أولولرك چیقدیغنه ایناغش اولان برآدام كیجه مزارلقده كزسه بیاض مزار طاشلرینی كفنلریله قالقان آداملر كبی كوره‌بیلیر .

مع مافیه غلط رؤیتك بومقانیزمه‌سی حقیقی ادراكلرده‌ده واردر . چونكه ادراكلرمز له چوغی احساسات ایله دكل حافظه‌مزك تماملامه‌لریله اولیور . مثلا بركتاب اوقوركن بوتون حرفلری ، حتی فكرلری ادراك ایتمیورز . بلكه قسماً ادراك ایده‌رك متباقیسنی حافظه‌مزله تماملیورز . عینی شیئی اوقویان ایكی كشینك مختلف آكلاییشلری اولماسی‌ده كوسترركه ادراك یالكز آفاقی دكل ، دها زیاده انفسیدر . بورادە شهادت روحیاتنك نه قادار مهم اولدیغی كورولور . عینی وقعه‌یی كوره‌ن شاهدلرك افاده‌لری آراسنده تام برتوافق اولمامه‌سی یالكز اعتراضدن اولمایوب ادراكك مقانیزمه‌سندندر .

غلط رؤیت وحتی ادراك واقعه‌لری ، برشیئی اولدیغی كبی كورمه‌نك كندی كندینه حصوله كلمه‌دیكنی ، بالعكس چوق دقت ایسته‌دیكنی و بالنتیجه ایی بر مشاهد اولمه‌نك قولای برشی اولمادیغنی اثبات ایدییور. علمك مشاهده ، تجربه وتحقیق اصوللرندن باشقه برچوق تجربه ومشاهده آلتلری قوللانمه‌سی انسانده‌كی ادراك وغلط ادراكلرك محذورلرینی برطرف ایتمك ایچوندر .

ادراك خسته‌لقلری

غلط ادراكلردن ماعدا شأنیتلری ، یعنی عالم خارجی‌یی ادراكك بعض امراض عصبیه‌ده آلدیغی شكللر بالخاصه جالب دقتدر . ادراك ، بورادە آرتق انحلال ایدییور.

مثلا خسته پك دوغرو ادراك ايدەر بر حالده كورونيور ؛ وكورديكى شيلرى طانييور . فقط (پيەرژانه) نك مشاهدەلرينه كوره « خسته بو ادراكلرندن مطمئن دكلدر ؛ وبويوزدن برچوق غريب حسلرك تحت تأثيرندەدر » . نيته كيم بوخستەلردن برى : « مادام كه يولنده جوابلر ويرييورم ايشيديورم ، ظاهر دييور . لكن بكا اويله كليوركه برشى آكلاميورم » . بعض خستەلرده كورديكى بوتون شيلر كنديسنده هيچ كورولەمش ، يكى ويابانجى بر تأثير براقمقدەدر . بعضاً ده بونك تام عكسى كوروليور . بوتون كوردكلرينى اولجه كورمش ظن ايدييور . اشيا ، كنديلرينه چوق اوزاق وچوق كوچوك كورونن خستەلرده واردر . حقيقت ايله رؤيايى تفريق ايدەمەين خستەلرده آريدر . مثلا بونلردن برى : « بن رؤياده ياشيورم و ياشادقلرمله رؤياده كوردكلرمى اصلا تفريق ايدەميورم » دييور . ايى كوروب ايى ايشيتدكارى حالده هيچ برشى كوروب ايشيتمەدكلرندن شكايت ايدەن خستەلرده واردر . بونلر كوز و قولاقلرينك آنورمال ، غير طبيعى اولديغنه و بناءً عليه بونلره صاحب اولمامق لازم كلديكنه قانعدرلر .

وهملر

ادراكك خطالرى يالكز غلط رؤيتلر دكلدر . برده وهملر : Les hallucinations دنيلن بر طاقم حالات واردركه هيچ برشى ايشيديلمەديكى وكورولمەديكى حالده برشيلر كوروب ايشيتمكدر . نەقادار حواسمز وارسه اوقادارده وهملرمز واردر . اوهام ؛ آرەصره هركسده واقع اولور . مثلا بعضاً اسمكزك چاغيرلديغنى ظن ايدرسكز . حالبوكه سزى چاغيران يوقدر . كيجەلرى اوده يالكز بولونديغكز زمانلر بر چوق آياق سسلرى ، قونوشمەلر ايشيديلير كبى اولور . اوهامك بو نوعلرى غير طبيعى دكلدر . « بنى اولدورەجكلر » قورونتيسيله چيلديرمش برطاقم دليلر واردركه بونلردە اوهامك مرضى شكللرى پك حاد برحالدەدر . بونلر اولمادق خياللر كورور ، قونوشالمايان شيلر ايشيدير .

باصره و سامعەيه نسبتله شامه ، ذائقه و لامسه وهملرى چوق آزدر .

وهملر ، غلط رؤیتلر طرزنده خارجی بر وسیله ایله اولدیغی کبی هیچ بر خارجی سبب اولمادن‌ده حصوله کله‌بیلیر .

اوهاملرده روحیاتی علاقه‌دار ایده‌ن اك مهم جهت بونلرك ادراكلره تماما بكزه‌مه‌سیدر . اوهامه طوتولمش بر آدام ایچون كوردكلری شیلر تماماً حقیقتدر . بو حادثه‌ده كوستریركه ادراكلرده حافظه‌دن ، شعوردن كلن خاطره‌لرك رولی پك چوقدر . دینه‌بیلیركه اوهام ، ادراكك هردرلو احساساتدن مستغنی برحال آلیشیدر . اوهاملی كیمسه ایچون كندی خیاللری ، خارجی رؤیتلردن فرقلی دكلدر . چونكه منحصراً كندی خیاللرینی كوردیكی حالده بونلری عالم خارجینك مشاهده‌سی ظن ایده‌ر . بواعتبارله اوهام ، اویانیقكن رؤیا كورمكه بكزه‌ر . « ذملك افترایه نسبتی ، غلط رؤیتك وهمه نسبتی كیدر . » دینیورسه‌ده بوتفریق اعتراضدن سالم دكلدر . چونكه وهم ، بعضاً برحقیقتدن‌ده باشلایه‌بیلیر .

٣ : تفسیر

خارجی ادراكلر تربیه محصولی وبناءً علیه مكتسبدر .

خارجی ادراكك حصولی عجبا نه كبی شرطلری استلزام ایده‌ر ؟ بوجهتك درین برصورتده تحلیلی (١٧) نجی عصرك نهایتنده (باركله‌ی) طرفندن باشلانه‌رق (هیوم) ، (میل) كبی انكلیز ایده‌آلیست فیلسوفلرله (به‌ن ، سپه‌نسه‌ر ، تهن ، هه‌لمهولچ ، وونت) كبی روحیاتجیلر طرفندن تعقیب اولوندی. بونلره كوره خارجی ادراك ، چوجقلغمزك ایلك سنه‌لری اثناسنده یاپیلان حواس تربیه‌سنك برنتیجه‌سیدر .

مسافه ادراكی

كندیلرندن احساسلر آلدیغمز اشیا ، بزه مكانده ممتد وهرهانكی برمسافه‌ده كائن كبی كورونورلر . بناءً علیه خارجی ادراكلرمزده صحت اولمق ایچون مسافه‌نك تقدیری ، یعنی بر شیئك بزدن نه‌قادار اوزاق اولدیغنی‌ده بیلمه‌مز لازمدر . بوتقدیرك كندیلكندن ویالكز احساسلرله اولامادیغنی كوستره‌ن تجربه‌لر واردر . مثلا پك كوچوك چوجقلرله آنادن دوغمه كور اولوب‌ده بالآخره عملیاتله

کوزلری آچیلان کیمسه‌لر عملیات عقیبنده مسافه‌لری تقدیرده چوق خطا ایدییورلر. چوجقلر مسافه تقدیرلرینی بالخاصه عضلی حاسه‌لری ایله یعنی قوللر وباجاقلرینك حرکتلری، پرده سوروکلنمه‌لری وأمکله‌مه‌لری سایه‌سنده یاواش یاواش قازانیورلر. مسافه‌یی یالکز کوزله تقدیر، نه‌دن صوکرا ممکن اولیور. بوتون وجودمزك حرکتلری و تبدیل محللرندن قازاندیغمز اسکی تجربه‌لرك خاطره‌لری اولماسه یالکز کوزله یاپه‌بیله‌جکمز مسافه تقدیرلرنده بویوك خطالر اولماسی محققدر. شوحالده مسافه تقدیرینی، (هامیلتون) کبی بعض فیلسوفلرك، شعورك دوغرودن دوغرویه برکشفی کبی کوسترمه‌لری مسئله‌یی ایضاح ایده‌مه‌مکلکك برنتیجه‌سی کبی قبول ایدلمك لازمدر. مع‌مافیه یاکاش بر فرضیه‌یه صاپلانمقدن ویا مسئله‌یی تشویش ایتمکدن ایسه مسئله‌نك اصلنه هیچ دوقونمایان بوطرزده فرضیه‌لر البته مرجحدر. فقط حمد اولسون‌که مسئله عرض ایتدیکم طرزده روحی برصورتده خیلی تحلیل اولونمش وبوتحلیللر تجربه ایله‌تأییدایتمشدر. آرتق آکلاشیامشدرکه خارجی بوتون ادراکلرده تقدیری‌لازم وضروری‌اولان مسافه ادراکی، یالکزاحساسلرك ایلك معطالر : les données ی اولمایوب کوز، قول، باجاق وباش حرکتلرینك باصره ایله مقایسه وقونتروللری نتیجه‌سیدر.

برانکلیز اوپراتوری طرفندن کوزلری آچیلان برقادین:

اشیانی تفریق : « شیمدی کندیمی نه‌قادار معناسز دوییورم. چونکه بر چوق شیلر کورییورم. فقط کوردکلرمدن هیچ برینی تعریف ایده‌بیله‌جك کبی دکلم » دییور. ایشته بوتجربه‌ده کوستریبورکه مسافه تقدیرندن‌ماعدا اشیانی تفریق وتمیزدخی احساسلرك دوغرودن‌دوغرویه برمعطاسی اولمایوب یاواش‌یاواش تکمل ایدن تجربه ومقایسه‌لرك برمحصولیدر. نته‌کیم عینی قادینه عملیاتدن یدی کون صوکرا طباقلریله برابر برقاچ فنجان کوستریله‌رك : « بونلر نه‌یه بکزییور ؟ » دیه صورولدیغی زمان قادین‌شوجوابی ویرییور : « بیلمیورم. بکا غریب شیلر کبی کورونیور. أللرمله یوقلارسه‌م نه اولدقلرینی سویلیه‌بیلیرم ! ». اون سکز کون صوکرا ألنه برکوموش قلمله برآناختار ویریلنجه هرایکیسنی‌ده طانییور. فقط بونلر برماصه اوزرینه یان‌یانه

قونیله‌رق صورولدیغی زمان بوسفر ماصه‌نك اوزرنده ایکی‌شی اولدیغنی کوریبور. سه‌ده بونلردن هانکیسنك قورشون‌قلمی وهانکیسنك آناختار اولدیغنی تفریق ایده‌میور .

کوچوك چوجقلرك ألارینه کچن شیلری طانیمق‌ایچون نه‌لر یاپدقلرینه بردقت ایدیلسین . برشیئی دقتله أویروب چویرر ، هرطرفندن یوقلار، آتار ، چکر، قیرار ، والخ ... ایشته بوتون بوحرکتلر حواسك تربیه‌سی وادراکك حاضرلقلریدر . بو خاطرات و تجربه‌لر تراکم ایتدکدن صوکرادرکه اشیایی قسماً کورمك آرتق ادراکه کافی کلیر . چونکه ماضینك خاطره‌لری ناقص قالان احساسلری تماملار . بواعتبارله « ادراك ایتمك ، تخطر ایتمکدر . » دینه‌بیلیر . یالکز بوتخطر ، بعضاً فضله ویا اکسیك‌ده اولابیلیر. ایشته احساسلرله‌ادراکلرمزك خطا ووهملری بورادن کلیور . (پروتاغوراس) ك دیدیکی کبی « اشیایی اولدیغی کبی ادراك ایتمیورز . ادراکلرمز ، مفکره‌مزك طبیعت وفعالیتنه چوق باغلیدر . »

بنی نوعمزی ادراك خصوصنده‌کی مشکلات ایسه دها چوقدر . چونکه بوراده نفسمزه قیاساً حکملر ویرمك ضرورتنده‌یز . واقعا بونلردن اشارتلر ، اوضاع ، سوزلر واوبونلر واسطه‌سیله برچوق معلومات آلابیلورسه‌ك‌ده بونلری نفسمزه قیاساً تأویل وتفسیر ایتدیکمزایچون خطادن سالم قالامیورز . « دیدی قودی » نك هیچ برزمان اکسیك اولمه‌مسنك برسببی‌ده بنی‌نوعمزی ادراکده‌کی مشترك خطالرمزك ضروری برنتیجه‌سیدر .

الحاصل خارجی ادراك اویله ظاهراً کورونديکی کبی بسیط اولمایوب چوق معضلدر . ذهن ، ایلك صنعتکارلغنی ، دهادوغروسی یاپیجیلغنی بوراده کوستریبور؛ وبونك ایچون حافظه‌یی ، تداعیٔ افکاری ، حکم و مقایسه‌یی وحتی استدلالی قوللانیور . ادراکك ضیاع وتشوشلری برانحلال دیمك اولدیغنه کوره‌بونلری تدقیق ایتمك ، بزه طرز ترکبلرینی کوسترمك ایچون الك کوزل تجربه‌لر اولور. ازجمله بعض دلیلرده کورولن ادراك خسته‌لغنه روحی عما : cécité psychique

دینیور . بودلیلر مدهش بر بلاهت ایچنده‌درلر . چونکه اشیایی کورور ، فقط طانیمازلر ؛ وبالنتیجه بونلری نه تصرف ، نه‌ده استعمال ایده‌بیلیرلر . بونلردن بعضیلری اطرافنده‌کی انسانلری طانیماز . بعضیلری‌ده هرکسی ذات‌الحرکه ماکنه‌لر کبی کورور . ایشته بوتون بو خسته‌لقلرده انحلاله اوغرایان شی ، ادراك عملیه‌سی ایچون لازم اولان ترکیب قدرتیدر .

خارجی ادراکلرده برده محل تعیینی : localisation

محل تعیینی لازمدر . کوچوجوك چوجقلره دقت ایده‌جك اولورسه‌ق بالفرض یرده بولنان برشیئی آلمق ایچون کوچوجك أللرینی یا فضله ویا اکسیك اوزاتیرلر. بواصابتسزلکلر محل تعیینك دوغرودن دوغرویه قازانیلمه‌یوب احساسلره منظم تدریجی بر تربیه‌وتجربه محصولی اولدیغنی کوسترمکده‌در . محل تعیینك ایلك تجربه‌لرینی کندی وجودمزده یاپیورز . مثلا وجودمزده مبهم برآغری دویدیغمز زمان قوللرمزی ، باجاقلرمزی ، باشمزی والخ . . . صاللارز . بالفرض باجاغمزی صاللارکن آغرینك چوقالدیغنی حس ایدرسه‌ك آرادیغمز آغرینك محلی تعین ایتمشدر. محاربه‌ده یارالانانلرده‌یارالرینك یرینی بوصورتله بولورلر . خارجده‌کی اشیانك موقعلری‌ده جوار شیلرك بونلره اولان مسافه‌لرینك تقدیرلریله تعیین اولونور .

دها پك کوچوککن قازاندیغمز بوقابلیتلر بزده اعتیاد ایله اوقادار میخانیکیلشمشلردرکه ایلك نظرده بونلرك کوچلکنه واوزون تجربه‌لره متوقف اولدیغنه اینانیلماز . فقط برکویلی ایله برشهرلی برآرایه کلوب‌ده قیرلرده‌مسافه تقدیرنده بربرلرینی امتحان‌ایتسه‌لر شهرلینك بوخصوصده نه‌قادار ضعیف‌اولدیغی درحال میدانه چیقار. عسکره کیده‌ن شهرلیلره اوزون مسافه‌لری تقدیرایتدیرمك ایچون ضابطلرك نه قدر اوغراشدقلری کندیلرندن تحقیق اولونابیلیر .

چوجقلره یاندن و باقه‌رق بر انسان رسمی یاپدیریکز . کوره‌جکسکزکه چوغی ایکی کوز یاپه‌جقلردر . بومثالده کوستریرکه خارجی ادراکلرده اعتیادلر وحافظه‌نك هم چوق یاردیمی ، هم‌ده ضرری واردر . « فن مناظر»ك بردرس

حالنده اوقوتیلمه‌سی خارجی ادراکارك اویله وهمی ویالکز برکورمکله تأمین ایدیله‌مدیکنی اثبات ایده‌ر . حتی نیجه رسـاملر بونجه ممارسه‌لره رغماً مناظرده خطادن سـالم قالامیورلر . تحقیق ایچون رسم سرکیلرنده‌کی تابلولره بردقت ایدیلسین ! . .

الحاصل عالم خارجیی اولا هجه‌لیه هجه‌لیه اوقویور ونه‌دن صوکرا صوکبی قرائته کچیورز .

ادراکلرده غایه

ادراکارده حاکم اولان غایه ، نظری ویا حسی برتجسس ازلمقدن زیاده فائده ومنفعتدر . ازجمله اشـیایی ایلك طانیمغه چالیشان چوجقلرك اللرینه کچیردکلری هرشیئی یکانه انتفاع معیارلری اولان آغیزلرینه کوتورمه‌لری بوتون ادراکلرمزك روحنی کوستررر . برچارشیی دولاشان مختلف انسـانلرك محیطلرندن طوپلادقلری ادراکلر عمومیتله هپ کندی منفعتلرینك تحت تأثیرنده‌در . منفعتمزه تعلق ایده‌ن شیلرده‌همان هیمزك ادراکی اولمه‌مز شایان دقتدر . حافظه‌مزده‌ده منفعتمزه تعلق ایدن خاطره وتجربه‌لر ایلك پلانده بولونور وفرصت عقیبنده احساسلرمزی تمامللار . عینی منظره قارشیسنده هرکسك عینی ادراکه منتهی اولمامه‌سی علاقه ومنفعتلرك فرقندندر . برألمانك آغاجدن دوشمه‌سی (نیوتون) ایچون فیزیك برحادثه علاقه‌سیله ادراك اولونورکن اطرافده بولونان چوجقلر ایچین اشتهالی برفرصتدر . کذا بر رسـامله بر قصابك ایری بر قوچی سیر ایتملرندن حاصل اولاجق ادراکارده بردکلدر . رسام ، قوچك کوزللکنی ادراك ایدرکن قصاب آغیرلغنی وپیاسه‌یی دوشونور .

اوچونجی فصل

شعورك كنديلكندن اولان فعالیتلرندن

خياللر و تداعئ افكار

۱ : — تصور

خياللر

حواسمزك بزه كندی خارجمزده‌كی بعض شیلری ادراك ایتدیردیكنی كوردك . فقط بز بو ادراك ایتدكلرمزی بالآخره حواسمزك تنبیهلری اولمادن‌ده ذهنمزده بتكرار تصور ایده‌بیلیرز . ایشته اسباب خارجیه‌سی موجود دكل ایكن احساساتك ذهناً ادراك ایتدیكمز و بونسخهٔ ثانیه‌لرینه خياللر : les images دینیر . یالكز احساسلرله قالوب خياللر تشكل ایتمسه‌یدی ساده‌جه حالده‌كی محیطدن خبردار اولاجق ؛ ماضی ، استقبال وحتی بولوطلر آراسنده صاقلانمش بر كونشك موجودیتندن بیله خبردار اولامایه‌جق ایدك . خياللر سایه‌سنده‌دركه كوزلرمز قاپالی اولدیغی حالده‌ده اشیایی بر درجه‌یه قادار كوروبورز . مثلا بر كدی‌یی تصور ایتدیكم زمان بونك كوپكدن باشقه بر حیوان اولدیغنی بیلیرم . كذا أومدن باشقه بریره كیتسه‌م بوراسی ایله أومك باشقه باشقه یرلر اولدیغنی ینه خياللرم واسطه‌سیله تقدیر ایده‌بیلیرم . دیمك كه خياللر بزی حاله ، محیطه ، محسوساته اسیر ایتمكدن قورتاریبور . بزه حال ایچنده ماضی‌یی یاشاتیور . شعورك دائمی مامملكی ایشته بوخياللردر. دقت ایتملی كه خياللرده احساسلر كبی بسیط حادثه‌لردر. یالكز احساسات مقدم ایكن خياللر تابعدر . چونكه احساساتك نسخهٔ ثانیه‌لرندن باشقه برشی دكلدرلر واسباب خارجیه‌سز حصوله كلیرلر .

خیال ایله احساس آراسنده‌کی مشابهت

خياللر ، كندی اصللری اولان احساساته بکزه‌روعینی ماهیتده‌درلر . بر سسك خیالی هنوز بر سسدر ؛ بر رنكك خيالی ینه بر رنكدر . بونك بویله اولديغنی تفحص درونی ایله تحقیق ایده‌بیله‌جکمز کبی **خياللرله احساسلرك نفسمزده عینی تأثیری یاپدقلرینی** دوشونمکله‌ده بو حقیقتی تصدیق ایده‌بیلیرز . مثلا بر شیئك احساسی کریه ایسه خیالی‌ده کریه اولور . باشقه درلو اولدیغی تقدیرده حادثه بهمه‌حال معضللشمش یعنی یالکز خیال اوله‌رق قالمامشدر . بز یالکز احساساتك خياللرینه مالك دكلز ؛ بلکه احوال ووقوعاتك معضل ومجرد خاطره‌لرینه‌وبونلری افاده ایدن کلمه‌لرك خياللرینه‌ده صاحبز .

وهملر

خياللر ایله احساسلر آراسنده مشابهت اوقادردرکه بعض احوالده بونلری بربرینه قاریشدیررز . بوحال ، اویانیقکن آره‌صره واقع اولدیغی کبی رؤیاده بوسبتون واقعدر . بعضاً اسممزك چاغیرلدیغنی ، قاپونك چالیندیغنی دویار کبی اولورز . حالبوکه حقیقتده نه اسممز چاغیرلمش ، نه‌ده قاپو چالینمشدر . هله رؤیاده‌کی خياللرمزی حقیقتدن اصلا تفریق ایده‌مه‌یز . اودرجه‌که بعض کیمسه‌لراویاندقدن صکرابیله برمدت بوحالدن قورتولامازلر . ایشته خياللرك شعوره احساس کبی محسوس اولمالرینه وهم : hallucination تسمیه اولنور . احساسلرله خياللر رؤیالرده اولدیغی کبی اویانیقکن‌ده دائما عینی شدتی محافظه ایتسه‌لردی عالم خارجی ایله شعورمزی بربرندن آییره‌مایه‌جقدق . دلیلرك بر نوعنده بوحال موجوددر . الحاصل احساسلرله خياللر عینی ماهیتده واقعه‌لردر ؛ یالکز بعضاً برنجیلر ، بعضاً‌ده ایکنجیلر دها شدتله محسوسدر .

مختلف خياللر

عجبا مختلف خياللرك برتصنيفنی یاپامازمی‌یز؟ بویله برتدقیقه محل یوقدر . چونکه نه‌قادار **احساس وارسه او قادارده خيال‌واردر** ، دینه‌بیلیر . مع‌مافیه انسانلرك اکثریسنده الك واضح‌اولان **بصری وسمعی** احساساتك خياللریدر . دیکراحساسلرك خياللری

بونلر یاننده قصورلی وسیلیکدر. فیلسوفلر، حظ وألم، هیجانلر کبی تأثری حادثه‌لرك خیاللری اولوب اولمادیغنی چوق مناقشه ایتمشلردر. چوغی بوندن شبهه ایتدکاری حالده فرانسز روحیاتجیلرینك استادی اولان (ریبو)، بو حادثه‌لرك موجودیت واهمیتی اوزرنده اصرار ایتمش ووقعه‌لر کوسترمشدر [١].

خیاللرك تداعیسی

احساسات وبونلرك تنبیهات خارجیه‌لری زائل اولدقدن صوکرا بجبا خیاللر ناصل بر نظام و ترتیب دائره‌سنده شعوره چیقیورلر؛ بو چیقیش نه تصادفی، نه سببسز، نه‌ده قاعده ونظامسزدر. بر احساس بر خیالی، بو خیال‌ده ایکنجی بر خیالی، بو ایکنجی‌ده اوچنجی برخیالی . . . الخ تلقین ایده‌ر. ایشته **خیاللرك بربرلرینی تلقین ایتمه‌لری خاصه‌سنه تداعی** : association دینیر. خیاللرده‌کی بو تمایل سایه‌سنده‌درکه ذهن، بر خیالدن دیکرینه کندیلکندن : spontanément کچر.

تداعی ورابطهٔ منطقیه

تداعیده فکرلرك بربرینی دعوت ایتمه‌لری **کندیلکندن وهیچ دوشونجه‌یه حاجت قالمدن** واقع اولور. حال بوکه منطقی تسلسل افکارده یعنی شعوری وارادی تفکرده بویله دکلدر. بوراده فکرلر آراسنده بر رابطهٔ منطقیه : liaison logique واردر. یعنی فکرلر شعورمزجه مرئی، متوسط بر مناسبت : un rapport intermédiaire ایله برلشمشلردر. مثلا غلیان فکرندن صوکرا حرارتی تخطر ایده‌رم. زیرا غلیانك سببی حرارت اولدیغنی بیلیورم. حال بوکه علی‌العاده تداعیلرده بر فکردن دیکرینه کچیش مشعور بر رابطهٔ منطقیه ایله اولمایوب غیر مشعوردر. تسلسل افکارك بو نوعنه **خیاللرك ذات‌الحرکه** automatique **تداعیسی** دینیر.

---

[١] تأثری حیاتده «تأثری حافظه» دن بحث ایده‌رکن (ریبو) نك بوخصوصده‌کی مثاللرینی کوره‌جکز.

تداعی مقنده تدقیقات

تداعی حادثه‌سی فیلسوفلرك چوق زماندنبری نظر دقتنی جلب ایتمشدی ؛ حتی (افلاطون) (آرسطو) بو حادثه‌یی چوق واضح اولارق کورمشلردی . قرن اخیرده تداعی افکارك اهمیتنی (قارته‌زیه‌نلر) وبالخاصه (مالبرانش) پك اعلا آکلامشلردی. یالکز بو تعبیر ، ایی وضع ایدیلمه‌مشدر . چونکه تداعی ایدن یالکز فکرلر دکلدر . حسلرده بربرلرینی تداعی ایتدکلری کبی بعضاً بر فکر ، بر حس وهیجانی ویا بر حرکتی‌ده تداعی ایتدیره‌بیلیر . بو تعبیرك دیکر بر محذوری‌ده فکرلرك بربرلرینی آنجق جلب ودعوت ایتدکلری معناسنی اشراب ایتمه‌سیدر . حال بوکه تداعی ایدن فکر وحسلر ، اولدقلری کبی قالمایوب ، بربرینی متقابلاً تعدیل ایدر . مثلا برصاری یاپراق بلا اختیار صوك بهار فکرینی تداعی ایتدیرر . فقط برصاری یاپراقله صوك بهار آرتق ساده‌جه یان یانه کلمش ایکی فکر حالنده قالماز . بالعکس شعورمده بسبتون یکی بر حالت روحیه حاصل اولور . بونده صوك بهارك حزن وماتمی ، حیاتك عاقبتی کبی حس وفکرلر موجوددر .

تداعیجیلرك نظریه‌سی

تداعیلرك شمول واهمیتی حقنده باشلیجه ایکی نقطهٔ نظر واردر . برنجی نقطهٔ نظر ، انکلیز فیلسوفی (هیوم) ه کلینجه‌یه قادارکی فیلسوفلرك قناعتلریدر . بونلره نظراً تداعی ایله یالکز میخانیکی ، ذات‌الحرکه یعنی کندیلکندن و بلا تأمل واقع اولان حرکات فکریه ایضاح اولونه‌بیلیر . مثلا بر چوق اعتیادلرمز ، سطحی عقیده‌لرمز ، عامیانه بیلکی وخرافه‌لرمز ، خولیالرمز تداعی ایله ایضاح اولونه‌بیلیر . تداعیجیلر : les Associationistes دینن انکلیز مکتب روحیاتی ایسه بوتون حیات ذهنیه ، حسیه واراده‌نك تداعی ایله ایضاح اولنه‌بیله‌جکی ادعاسنده بولوندی . (هوبس ، هیوم ، بارقله‌ی ، هارتله‌ی ، جه‌یمس میل ، ستوارت میل ، طوماس برورن ، آلکساندربه‌ن ، هه‌ربه‌رت سپه‌نسه‌ر) کبی انکلیز فیلسوفلری هپ بومکتبه داخلدرلر . بونلره کوره فکرلر ذهن عالممزك آتوملری مثابه‌سنده‌در . میخانیك عالمنده (نیوتون) ك « جاذبه قانونی » ناصیل الك عمومی بر قانون ایسه حیات روحیه‌نك الك عمومی قانونی‌ده « تداعی قانونی » در .

٢ ــ تصنيف

تداعی اولدیغی زمان بز ، ایکی فکر آراسنده‌کی جاذبه (هجوم) ك **تصنیفی** ومناسبتدن تماماً بی خبر قالیرز . لکن بو ایکی فکر اوزرنده بر آز تأمل ایتسه‌ك آرالرنده برطاقم مناسبتلر بولندیغنی کورورز . ایشته (هیوم) ، بو مناسبتلری تصنیف ایتدی . الآن معتبر واك چوق مستعمل اولان‌ده بو تصنیفدر .

تداعی قانونلری تسمیه اولونان بو مناسبتلر شونلردر :

١ : **زمانده ویا مکانده مجاورت** : Contiguité **مناسبتیله تداعی** . ــ استانبول دیدیکمز زمان بوغاز ایچنك ویا معظم جامعلرك خاطره کلمه‌سی کبی . ندیمی دوشوندیکمز زمان لاله دورینك تداعی ایتمه‌سی .. والخ کبی .

٢ : **مشابهت مناسبتیله تداعی** . ــ بریسنك فوطوغرافیسنی کوردیکمز زمان حقیقی سیماسنك عقله کلمه‌سی ، ماوی کوزك سمایی خاطرلاتمه‌سی .. الخ کبی . تشبیه ، استعاره ، قافیه ، جناس وقیاسلرده بو قانونك تأثیری پك چوقدر .

٣ : **تضاد مناسبتیله تداعی** . ــ چالیشقانك تنبلی ، کوزلك چیرکینی ، بیاضك قاره‌یی والخ خاطرلاتمه‌سی کبی . کذا برفکری شدتله التزام ایدن بر آدامه قارشی اکثریا بلا اختیار عکسنی ادعا ایتمك احتیاجنك دوغمه‌سی‌ده بو قانونله قابل ایضاحدر .

٤ : **سبب ونتیجه مناسبتیله تداعی** . ــ یانان بر آتش کورنجه یاقان بر آدامی خاطرلامق کبی .

بو دردنجی قانون کندیلکندن حصوله کلن بر تداعی حادثه‌سی اولمقدن زیاده عقلك یعنی مدون تجربه‌لرك بر اثریدر . بر ماکنه کبی تخطر ایتمکده حاکم اولان فی‌الحقیقه مجاورت ومشابهت مناسبتلریدر . تفکر وحرکتلرمزك درتده اوچی میخانیکی ، اعتیادی اولدیغنه کوره تداعیجیلر فضله مبالغه ایتمش دکللردر .

مشابهتك بهمه‌حال عینیت درجه‌سنده اولماسی شرط دکلدر . بعضاً جزئی بر مشابهت‌ده کافیدر . مثلا یکی کیتدیککز برشهرده تك برقبه کورمك سزه استانبولی خاطرلاته‌بیلیر .

تداعیلرك حیات روحیه‌ده تلفیلرنده مشترك اولدقلری نقطه‌لر

تداعیٔ افکار ، برجریان حالنده متوالی : successif ویا همزمان : simultané اولور . خارجی اشیا تسمیه ایتدیکمز شیلر (برانسان ، بر أوکبی) همزمان تداعیلرله حصوله کلمش براحساسات مجموعه‌سیدر . شعور واقعلری امتداد ایتمك ، ایز براقمق وتکرار ظهور ایتمك خاصه‌لرینی حائزدر . بوندن حافظه و مخیله حصوله کلمشدر .

تداعی ، حافظه و مخیله حادثه‌لرینك اساسی ایسه‌ده بوتون تجلیاتنی تماماً ایضاح ایتمز .

حیات روحیه ، عالم خارجیدن کلن موادی کندیسنه مخصوص برطوعیت spontanéité ایله اعمال وتحویل ایدر . یالکز بوطوعیتك کوکلری عصویتده ، بالخاصه جملهٔ عصبیه‌نك بنیه‌سنده‌در . حیات روحیه‌ده‌کی بعض خصوصیتلر وراثتله ایضاح اولونور .

٣ : تفسیر

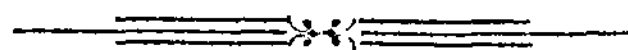
تداعی حادثه‌لرینك حکمتی وعامللری

تداعی حادثه‌لرینك بوطرزده وقوعلرینك هانکی وناصیل بر حکمته مستند اولدیغی چوق آراشدیرلمشدر . بو خصوصده اورته‌یه آتیلان نظریه‌لر پك چوقدر .

تداعیجیلر ، تداعیلرك حکمتنی یالکز بر سببده آرامغه ویا بر سببه ارجاع ایتمکه و حتی بونی اثبات ایتمکه چالیشمشلردر . حال‌بوکه حیات روحیه‌نك معضلیتی بویله بر بساطته مساعد دکلدر . حتی شعورك آقیشی تداعی قانونلریله بردرجه‌یه قادار قابل ایضاح ایسه‌ده تماماً دکلدر . (ویلیام جه‌یمس) ك دیدیکی کبی : « مشابهت مناسبتی بعضاً او قادار اینجه اولورکه چوق کره بو مناسبتك

اساسی تحلیل ایله بولنه‌مایوب آنجق حس اولنه‌بیلیر . مثلا بعضی ملتلرك (قرمزی) رنکنده مذکرلك ، (ماوی) ده مؤنثلك حس ایتمه‌لری و یاخود طانیدیغمز آداملردن بریسنك کدی‌یی ، دیکرینك کوپکی ، برباشقه‌سنك اینکی خاطرلا‌تمه‌سی‌ده بوقبیلدندر .

تداعی قانونلری ، تداعیلرك حقیقی حکمتنی یعنی برچوق مشابه و مجاورلر آراسندن نیچون شو ویا بونك انتخاب ایدلدیکنی ایضاح ایتمدیکی کبی تداعینك حقیقی عامللرینی‌ده کوسترمیور . بو ایضاح و عامللری نباتی حیاتدن چیقوب فعال و متحرك بر حیاته کیرمه‌مزله ماهیت بشریه و ایجابات اجتماعیه‌ده آرامق لازمدر . یالکز بولوندیغی یرده یاشامغه محکوم اولان نباتاتده شعور فرض ایدلسه بیله بونك تداعی قانونلریله آقمه‌سنده هیچ بر لزوم و فائده یوقدر . چونکه فکرجریانلرندن استفاده ایده‌رك ارادی‌حرکتلره کچمه‌سی امکانسزدر . سیار و متنوع انطباقلره مجبور بر وضعیته دوشن حیواناتده شعور آقیشی ایله فکرلر تداعیسنك ضروری و ألزم اولاجنی آشکاردر . برغسونك دوشوندیکی کبی : کیتدکجه سرکذشتلی بر استقباله دوغرو آتیلان حمله‌ٔ حیات ، انسانی الك معضل و متنوع انطباقلره آتجه بو شرائطده یاشایابیلمك ایچون ایلك اول مشابهت ومجاورت کبی بارز مناسبتلردن استفاده‌یه بالضروره تمایل ایده‌جکدی . یالکز بوضروری تمایلدن خارجی مشابهت ومجاورتلرك فعالیت روحیه‌مزه حاکم اولدیغی معناسی چیقاریلمه‌ملیدر . مشابهت ومجاورتلری عالم خارجی عرض ایتسه‌ده بونلری برر صورتله تفریق و انتخاب ایدن شخصیتلر ، سجیه‌لر ، حسیات منظومه‌لری ایله امل و مفکوره‌لردر . برده حالك احتیاج وضرورتلرینی آشان تداعیلرمز اولدیغنی‌ده اونوتولمامليدر . الحاصل فکرلرك یکدیکرلرینی جذب ایتمه‌لرینی مستقلاً نه عالم خارجیده ، نه‌ده کندیلرنده آرامایوب بوبابده الك مهم عاملك بنیهٔ عضویه ، روحیه و اجتماعیه‌مز اولدیغی خاطردن چیقاریلمامليدر . متمادی وغیر متناهی تداعیلرمزك سائقی ایسه امید ، فکر استقبال ومفکوره‌لردر .

دوردونجی فصل

شعورك عمومی افعوله‌لرندن تمثيل افعوله‌سی

حافظه

۱ : تصور

حافظه اولماسه‌يدی انسان يالكز آناتی ياشايه‌جق ؛
حافظه‌نك اهميتی دوشونمك ، بصيرت ، معروض قالديغمز واقعه‌دن
استفاده ويا بونی تعديل ايتمك كبی شيلر ممكن اولمايه‌جقدی .
ماضی‌يی بيلمك ديمك اولان حافظه يالكز علم ايچون دكل علی العاده ذكا ايچون‌ده لازمدر . چونكه شعور وهر درلو فعاليت روحيه حافظه ايله ممكندر . (برغسون) ، حافظه‌نك اهميتنی شو سطرلرله قيد ايديور : « روح ده‌نيجه هرشيدن اول شعور قصد ايدلمش اولور . فقط شعور نه ؟ . . . هپمزك نفسمزده بالذات مطلع اولابيله‌جكمز برشيئی تعريف ايتمك ايسته‌ميه‌جكمی البته تقدير ايدرسكز . چونكه شعوری نه قادار تعريف ايدسه‌ك كندی تجربه‌لريمزله آكلاديغمز قادار افاده ايده‌مه‌يز . يالكز شعورك الك بارز خطنی ميدانه چيقارمق ايسته‌رسه‌ك **حافظه** : la mémoire در ديه‌جكز . زيرا شعور ، هرشيدن اول حافظه افاده ايدر . واقعا حافظه كنيشلكدن محروم قالارق ماضينك آنجق پك محدود بر قسمنی احاطه ايده‌جك برحالده بولنه‌بيلير . حتی ساده‌جه حالك وارداتنه منحصرده قالابيلير ؛ فقط هرنه‌ده اولسه حفظك اصغری حالنده بيله برحافظه موجوددر . زنكين ، فقير ، قوتلی ، ضعيف نه‌شكلده اولورسه اولسون برحافظه موجود اولمايجه شعورده يوقدر . شعورسزلق ماضيدن برشی حفظ ايتمه‌مك ،

کندینی هر وقت اونوتمق ، هر آن ئولوب یکیدن دوغمق دکلیدر ؟ (لایبنیچ): ماده ، لحظوی : instantané بر روحدر » دیدیکی زمان اصغری حافظه‌یی قصد ایتمش اولمیورمی ؟ شو حالده شعورك ایلك معناسی ماضینك حالده محافظه وادخاری دیمك اولان حافظه‌در دینه‌بیلیر . . . »

حافظه‌نك تام معناسیله وظیفه‌سنی یاپه‌بیلمه‌سی دورت

حافظه‌نك دورت عملیه‌سی شرطه متوقفدر : **حفظ** : Conservation ، **تخطر** : rappel ، **تشخیص** : reconnaissance ، **اصلاح خاطرات**: localisation des souvenirs در .

ماضی ، کچمش و آرتق موجود اولمایان بر شی اولمق اعتباریله بونك بیلنه‌بیلمه‌سی هر شیدن اول حفظ اولونمه‌سنه متوقفدر . حافظه ایله ماضی‌یی عیناً اعاده ایده‌بیور دکلز ؛ اولسه اولسه ایزلرینی صاقلایه‌بیلیور و بونلره **خاطره‌لر** : les souvenirs دییورز . شو حالده تخطرده وقوعات ماضینك کندیسنی دکل ، خیاللرینی جلب ایده‌بیلیورز . ماضینك خاطره‌لرینی صاقلامغه **حفظ** ، بونلری یکیدن احیا و اعاده ایتمکه **تخطر** دینیر . بونلر هر درلو حافظه‌نك برنجی رکنلری واُلزم شرطلریدر .

خاطره‌لری حفظ واحیا ایتدك . فقط ماضی‌یی تماماً بیلمك ایچون بوقادار کافی دکلدر . تخطردن استفاده ایده‌بیلمك ایچون خاطره‌لرك خاطره اولدقلرینی ، یعنی حالده‌کی احساس و حادثه‌لر اولمادقلرینی‌ده فرق ایتمك لازمدر . ایشته بونی یاپه‌بیلمکه **تشخیص** دینیر .

تشخیص ایتدك ، پك اعلا ! یالکز بو خاطره‌لر ماضینك هانکی دورینه عائددرلر . مثلا دونکی ویا برسنه اولکی خاطره‌لرمیدر ؟ ایشته بونلری‌ده بیلملی‌یم . عکسی تقدیرده ماضی‌یی تخطرم مبهم قاله‌جقدر . ایشته بو عملیه‌یه **اصلاح خاطرات** دییورز .

بر حافظه‌نك مكمليتى بو دورت عمليه‌نك تماماً وسرعتله اجرا ايدلمه‌سنه متوقفدر . **حافظه‌نك كيفيتلرى** **قولاى حفظ ايتمك ، چابوق اونوتمامق ، چابوق تخطر ايتمك** حافظه‌نك باشلیجه كيفيتلريدر . حافظه ، برنجى كيفيتى حائز اولمقله كنيش وزنكين اولور . ايكنجى كيفيت حافظه‌يى متين ، امين و عين زمانده آز جوال وآز متحول ياپار . چونكه اسكى خاطره‌لرك اوزون مدت مقاومتلرى حسيات وفكرلرك قولاى قولاى تحول ايتمه‌لرينه مانع اولور . چابوق اونوتانلرده‌ده حال بر عكسدر . اوچنجى كيفيت ، حاضر جوابلق ديديكمز قابليتى قولايلاشديرر . مع‌مافيه انسانك حاضر جواب وظريف اولامامه‌سى ذكى اولماسنه مانعدر ظن ايديلمه‌سين . (روسو) نك ديديكى كبى : « صالونده سويلنه‌جك بر شيئى مرديوه‌ن باشنده خاطرلامق حافظه‌نك بر قصورى ايسه‌ده بهمه‌حال ذكاسزلق دكلدر » . بوقبيل قصورلرك مولدلرى محجوبيت وسائره كبى تأثرى برچوق حاللر اولابيلير . حافظه‌نك بو كيفيتلرى بر برلريله كوچ امتزاج وائتلاف ايده‌بيلير . بالخاصه قولاى حفظ ايدنلر عموميتله چابوق اونوتيورلر . قولاى حفظ ايدوب كوچ اونوتانلرده « آياقلى كتبخانه » ديديكمز كيمسه‌لردر . حافظه‌نك بوصوك شكلى حقنده (ويليام جه‌يمس) : « بوحافظه ، اكثريتله مكتسباتى منطقى برسيستمه ربط ايده‌مه‌ين وقفالرى هردرلو فلسفى تمايللردن بى‌نصيب اولان كيمسه‌لرده بولونور . . . مع مافيه بونك استثنالرى يوق دكلدر . نيجه فيلسوفلر پك قوتلى حافظه‌ليلر ميانده‌در . » ديبور .

حافظه‌نك آرتديريلمه‌سنه مدار اوله‌جق روحى شرطلر **حافظه‌نك قانونلرى** تعيين ايدلمشدر . بونلر **دورت قانونده** طوپلانير : (١) حافظه ، **انطباعك شدتنه** تابعدر . بزى شدتله متأثر وعلاقه‌دار ايدن شيلرك انطباعلرى ، دها آز اهميتلى شيلرك انطباعلرندن چوق دها براق ودواملى خاطره‌لر براقير . (٢) حافظه ، **تكراره** تابعدر . برچوق دفعه‌لر تكرر ايتمش ضعيف براحساس ، بشديد براحساس درجه‌سنده محفوظ قاليز . (٣) حافظه ، **وقته** تابعدر . (٤) حافظه ، **تداعئ افكاره** تابعدر . مختلف حادثه‌لر نه‌قادار

مختلف صـورت و طرزلرده دوشونولورسه او نسبتده قولای حفظ اولونور . حافظه‌یی تنقیص واخلال ایده‌جك سببلر ایسه بو قانونلرك تام عكسلریدر .

صرف نفسمزه ، شخصمزه تعلق ایدن خصوصلرده همان هپمزك حافظه‌سی قوتلیدر . بوعلاقه خارجنده هركسك حافظه‌سی باشقه باشقه‌در . (جه‌یمس) ك دیدیكی كبی : « بالفرض اسپور مراقلیسی بر كنج درسلرینه قارشی حافظه‌سز اولابیلدیكی حالده سپور شئوناتنه قارشی مكمل برحافظه كوستره‌بیلیر . چونكه حافظه ، علاقه : intérêt یه تابعدر . كذا برتاجر امتعه فیئاتلرینی ، برپولتیقه‌جی سیاسی نطقلری ومخالفلرینك خط حركتلرینی بوتون تفرعاتیله اونوتمازده دیكر پك چوق شیلرده پك ضعیف بر حافظه كوستره‌بیلیر . بورادە‌ده شاشیله‌جق هیچ برشی یوقدر . چونكه حافظه‌یه حاكم اولان علاقه‌در » .

حفظ صنعی صـایدیغمز قاعده‌لرك تطبیقی حافظه قدرتنك انكشاف و اداره‌سنه خادم اولور . بونلردن ماعدا دها آثارلرك بولدقلری بر **حفظ صنعی** : la mnémotechnie واردركه شیمدی كوردیكمز دردنجی قانونك تطبیقاتنه مستند **صنعی براصول** در . مثلا بر طاقم اسملر ، كلمه‌لر و منقبه‌لرك قولایجه ازبرله‌نمه‌لرینی تأمین ایچون ، (تحفهٔ وهبی) ده اولدیغی كبی ، وزن و قافیه‌نك یاردیمنه مراجعت ایتمكدن عبارتدر . یالكز بو اصول ، مهارتلی اولدیغی نسـبتده قوتلی و قوللانیشلی دكلدر . حتی بر چوق یرلرده كولونجدر . بو اصول آنجق اوفاق تفك حفظ حادثه‌لرنده قوللانیله‌بیلیر وفائده‌لی اولور .

۲ :— تصنیف

مختلف حافظه‌لر انسـانلرك سیمالری ، طرز تغدی و هضملری مختلف اولدیغی كبی حافظه‌لری‌ده باشقه باشقه‌در . بونك ایچون بلا تردد بر حافظه دكل ، **برچوق حافظه‌لر** واردر ، دییه‌بیلیرز . حافظه‌لر ، شكللری ، محتوالری خاطره‌لرك طرز توارد وماهیتلری اعتباریله تخالف ایده‌بیلیر .

حافظه‌نك درجه‌لری

حافظه دائما مکمل اولماز . تام بر حافظه‌نك شرائطی بعضاً اکسیك اولابیلیر . مثلا چوق کره خاطره‌لرمزك زمانی تعیین ایده‌مه‌یز . « سزی خاطرلایورم ، طانیدم . فقط نه وقت ، نره‌ده طانیشدق بیله‌میورم » دیرز . حافظه‌نك بونقصانلغی اك خفیفیدر . بونکله برابر برده تشخیص نقصانی اولورسه حافظه‌نك بوزولمه‌سی دها درینلشمشدر . چونکه آرتق خاطراتله ، یعنی ماضینك واقعه‌لریله حالك حادثه‌لرینی بربرینه قاریشدیرییورز دیمکدر . بوحاله فرانسزلر « reminiscence » یعنی « مبهم تخطر » دییورلر . بوتعبیری ، (افلاطون) ده عینی معناده قوللا‌نمشدر . اونوتمه درجه‌سنه یاقین اولان بو خیال میال تخطرله نسیان آراسنده چوق آز برفرق واردر .

نسیان

تخطر زائل اولورسه نسیان : l'oubli واقع اولمشدر ، [illegible] دینیر . مع‌مافیه اونوتمه‌لرمزك برچوقلری — (برغسون) ك قناعتنجه هیچ بری — مطلق دکلدر . شیمدی خاطرلا‌یه‌مدیغمز برشیئی برزمان صوکرا خاطرلادیغمز دائما واقعدر .

حفظ زائل اولورسه نسیان ، مطلق اولمشدر دینه‌بیلیرسه‌ده بو حال آنجق دماغك پك وخیم آفتلرنده حاصل اولور . بونك خارجنده تماماً سیلینمش ظن ایدیلن خاطره‌لرك عودت ایتدکلری برچوق مشاهده‌لرله ثابتدر . بناءً علیه علی العاده نسیانلر کونش دوغنجه ییلدیزلرك غائب اولمه‌لرینه بکزه‌ر .

حافظه‌ده حریت درجه‌لری

مکمل بر حافظه حر : libre در ، یعنی خاطره‌لری ایسته‌دیکی کبی استجلاب ویا دفع ایده‌بیلیر . (فه‌نه‌لون) : « بو لوحه‌لر آرزو ایتدیکم کبی و بربرلرینه اصلا قاریشمقسزین خاطره‌مه کلوب کیدر ؛ بن اونلری چاغیریرم ، کلیر ؛ قوغارم ، کیدر وبیلمدیکم بریرده غیلره قاریشیرلر » دییور . فقط هرحافظه (فه‌نه‌لون) ك حافظه‌سی قادار مطیع اولماز . برده بعضی حافظه‌لرده خاطرات کلدکدن صوکرا قوغسه‌کزده کیتمزکه شعوری دائما ازعاج ایدن بو خاطره‌لره : **سلطه خیاللر** :

les obcessions تسمیه اولونور . بوحاللر حافظه‌ده‌کی مختلف حریت درجه‌لری نك تنوعلرینی کوستررر .

میخانیکی حافظه ، آکلاییشلی حافظه

خاطره‌لر بربرلریله یالکز مجاورت ویا مشاورت منا- سبتلریله تداعی ایتمش بولونورسه بویله برحافظه میخانیکی در. خاطره‌لر آراسنده شعور وذکامزله بالاراده تداعیلر یاپمش بولونورسه‌ق حافظه‌مز منطقی در . مثلا بر درس پاپاغان کبی أزبرله‌نوب آکلامادن تکرار ایدیله‌بیلیر ویا افاده‌سی دوغرو دوزکون تکرار ایدیله‌مزده معناسی پك اعلا تشریح اولونور .

خیاللری یعنی محتوالری مختلف حافظه‌لر ؛ تعبیر دیکرله حافظه انموذجلری

هیچ بر حافظه هر ماهیتده خاطره‌یی قولایلقله حفظ ایده‌مز . بوسببدن هرکسك قولایلقله حفظ ایده‌بیلدکلری خاطره‌لرك طبیعتی بر دکلدر . بعضیلری کلمه و سوز حفظنده ، بعضیلری محاکمه‌لی فکرلری ضبط ایتمکده ، بعضیلری‌ده رقم وتاریخ حفظنده تمایز ایده‌رلر . لکن اك مهم و شایع اولان حافظه انموذجلری بصری ، سمعی وحرکی حافظه‌لیلر نامیله اوچه آیریله‌بیلیر . بصری حافظه‌لر کندیلرنده کوزله کورولن شیلری دها قولای حفظ وتخطر ایتمك قابلیتی اولانلردر . بونلرك اك متمایزلری رساملردر . سمعی حافظه‌لیلر ، قولاقله ایشیتدکلرینی ایی و قولای حفظ ایدنلردر . بوحا- فظه‌نك اك مکمل نمونه‌سی موسیقیشناسلرده کورولور . حرکی حافظه‌لیلر ایسه أل ، دیل ، بدن و آیاقله یاپیلان حرکتلری حفظ ایتمکده‌کی قابلیتلری غالب اولانلردر . ال ایشلرنده ماهر اولانلرله خطیبلر ، رقاصه‌لر و جانبازلرده بوحافظه‌نك مکمللری کورولور .

حافظه ضیاعلری وانواعی

حافظه‌یی غائب ایتمك خسته‌لقلرینه عمومیتله ضیاع حافظه : l'amnésie دینیر . بونلر پك چوقدر .

سیستماتیك ضیاع حافظه‌لر : La amnéies systéma-

tiques ی خاطرلاتەجغز . بونلر **جزئی** ، تعبیر دیکرله **اهمال ایدلمە ضیاع حافظەلر** Les amnésies localiscs **وکلی ضیاع حافظەلر** Les amnésies géné-rales نامليله ایکی زمرەیە آیریلیر . برنجی زمره ضیاع حافظەلر مثلا تکلمی ، تحریری ویا معین بر دورك خاطرەلرینی غائب ایتمك کبی خستەلقلردر . حرب یارەلیلرنده بوخستەلقلره چوق تصادف اولنور . ایکنجی زمره ضیاع حافظەلر بوتون خاطرەلرك صورت مطلقەدە زائل اولدیغی خستەلقلردر . ضیاع حافظەلرك اك مهم قانونلرندن بری فرانسز روحیاتجیسی مشهور (ریبو) طرفندن کوسترلمشدر . بوقانونەکوره حافظە خستەلقلرنده اك اول غائب ایدیلن خاطرەلر حیاتمزدەکی اکتسابلری اك یکی اولانلردر . خاطرەلرك اك استقرارلیلری واك ایی متعضو اولانلری اك اسکی خاطرەلردر . نیتەکیم اختیارلرك یکی واقعەلری اونوتدقلری حالدە کنجلکلرینك واقعەلرینی پك ایی تخطر ایدرلر .

برده ضیاع حافظەنك نسیان اولمادیغنی اونوتمامليدر . نسیان ، برخستەلق دکل ، طبیعی برحادثە ، دها دوغروسی حافظەنك بر رکنیدر . ضیاع حافظە دیدیکمز شی ایسە حافظەنك ایشلەمەسندەکی مرضی بربوزوقلقدن باشقە بر شی دکلدر .

٣ — تفسیر

حفظ مسئلەسی حافظەیی وجودە کتیردن حادثەلرك هر بریسی حقندە برچوق نظریەلر سرد ایدلمشدر . حافظەیی باشلی باشنە برملکە ، ماضی‌یی بلاواسطە بیلن برقدرت اولارق قبول ایدن اسقوچ مکتب فلسفیسیلە اقتطافجیلر : Les éclectiques استثنا ایدیلیرسە متباقی بوتون روحیاتجیلر حافظە حصولە کلەبیلمك ایچون کچمش انطباعلرك حفظ اولونمەلری لزومنی قبول ایتمشلردر .

خاطرەلرك نەصورتلە حفظ ایدلدیکنە دائر تا (سقراط) و (افلاطون) دن باشلایان ایکی نظریە واردر . سقراطە کورە حافظە ، مهرلە بالمومی آرەسندەکی مناسبتلە ایضاح اولونەبیلیر . شوحالدە خاطرەلر ، بالمومی اوزرندەکی مهرانطباعی

كبي عطويتده منقوشدر . بوتلقى حفظ واقعه‌سنى ساده‌جه فيزيولوژيك بر حادثه تلقى ايدن بوتون روحياتجيلرك قناعتيدر .

بوقناعته (قارته‌زيه‌نلر) ده اشتراك ايتدكدن صوكرا تكامل نظريه‌جيلرى بوفكرى بالآخره دها عموميلشديره‌رك بوتون ذوى‌الحياتده **تغيرات عضويه‌نك محفوظ قالديغنى** ارائه ايتمشلردر .

(افلاطون) ه كوره خاطره‌لر آچيق برقفسده‌كى قوشلره بكزه‌ر . بونلر سربستجه كلوب كيدر . بناءً عليه عضوه مربوط دكل ، بلكه **فكرلر حالنده قسماً مشعور ، قسماً ده غير مشعوردر .**

(برغسون) ، بوايكى نظريه‌يى آيرى آيرى خاطره‌لرى تطبيق ايتمك صورتيله آنجق هر ايكى نظريه‌نك برلكده اوله‌رق حفظ حادثه‌لرينى ايضاح و احاطه ايده‌بيله‌جكنى ايلرى سورمشدر .

برنجى نظريه‌نك دها زياده رواج بولماسى كنديسنى تأييد ايده‌جك واقعه‌لرك پك بارز و چوق اولماسندندر . دماغه عارض اولان رخنه و آفتلر ، ياش ، دوران‌دم وتنفس تشوشلريله خسته‌لقلرده حصوله كلن **بوتوريه تغيرات عضويه‌لر** حافظه‌يى رخنه‌دار ايتمكده‌در . (برغسون) ه كوره دماغك آفتزده اولماسى يالكز حركتلرله تلفظ كلماته مانع اولوب خياللرله فكر ومفهوملرى ازاله ايتمز . بناءً عليه حافظه‌نك دماغه مربوطيتى قسماً در . بومشاهده‌لره رغماً ايكنجى نظريه‌ده‌ده برحصهٔ حقيقت اوله‌جغنه دائرمشاهده وواقعه‌لر يوق‌دكلدر . ازجمله (پيه‌رمارى)نك بوبابده فرانسز طب وفن آقاده‌ميسنه ويرديكى مخطره‌لرده تماماً بره‌لنمش بردماغى اولان بعضى خسته‌لرده ضياع حافظه‌دن هيچ برأثر كوروله‌مه‌ديكى مذكوردر .

تخطر ناصيل اوليور ؟ خاطره‌لر بعضاً **كنديلكلرندن** تخطر اولونيوركبى كورنور . مثلا اويله‌تخطرلرمز واركه بونلرك نه صورتله اولديغنه حيرت ايده‌رز . فقط ايجه دقت ايديليرسه بوتخطرلرك چوغنده **تداعى قانونلرينك پارماغنى** بولابيليرز . بناءً عليه تخطرلرك مهم برقسمى بوقانونلرله تفسير اولونه‌بيلير .

تخطرك برقسمیده اراده ایله قابل تفسیردر . بوراده اراده‌دن مقصد ، تداعی ایله وارد اولان برفکرك اطرافنه دقت وتأمل واسطه‌سیله دها بر چوق فکرلر جلب ایتمك اختیارینه صاحبیتدر . بو سایه‌ده برفکره هم قوت ، هم‌ده ثروت ویرمك ممکندر .

تشخیص ، حافظه‌نك الك قاریشیق حادثه‌لرندن بریدر .

تشخیص ناصل اولیور ؟ (زیبو) نك دیدیکی کبی **تشخیصده یعنی خاطره‌لری حالك انطباعلرندن آییره‌بیلمکده ذهنك مهم بر رولی واردر** . ذهنك بوایشی یاپه‌بیلمسی **زمانه فکری** نه‌صاحب اولماسنه متوقفدر .

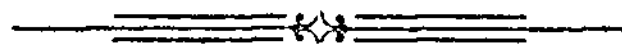
حالك اساساتی ماضینك خاطره‌لرندن تفریقه مدار اولاجق صفت فارقه اکثریا بونلرك آراسنده‌کی **درجه و حریت فرقلریدر** . درجه‌دن مقصد ، خاطره‌لرك احساساتدن اکثریتله دها ضعیف اولمه‌لریدر . حریتدن قصد ایدیلن معناده خاطره‌لرك احساساته نسبتله دها قولای جلب و دفع اولونمه‌لریدر . کندیمزی بوقالارسه‌ق حالك احساساتندن قاچینمق ممکن اولمادیغی حالده ماضینك خاطره‌لرینی تصرفده چوق دها سربست اولدیغمزی کورورز . هله استقباله عائد خیاللری یالکز ایسته‌دیکمز کبی جلب ودفع ایتمك دکل ، دیله‌دیکمز کبی تعدیل‌ده ایده‌بیلیرزکه بونی ماضینك خاطره‌لرنده یاپامایز .

انضلول خاطرات ناصیل اولیور ؟ (ته‌ن) : « بز کرك زمان و کرك مکانده‌کی موقعلری ثابت **برنقطه**یه نسبتله تعیین ایدیورزکه زمانده‌کی بو ثابت نقطه ، « **حال** » دیدیکمز شیدر . » دییور .

آرادیغمز خیالك ماضیده‌کی موقعنی بولمق ایچون بو خیالك تداعی ایتدیکی خاطراتی بولونجه‌یه قادار خاطره‌لرمزك سلسله‌سنده کری‌یه دوغرو عودت ایده‌رز . بو تحری ، اولا حیاتمزك آز چوق اوزون بر دوره‌سنی اجمال ایده‌ن برطاقم **رأس تاریخ نقطه‌لری** انتخاب ایتمك ، ثانیاً آراده‌کی بوتون تفرعاتی اونوتمق صورتلریله تسهیل ایدیلیر . مثلا « اعلان حریت ، تام مکتبدن چیقه‌جغم کونلرده اولدی » دیدیکم زمان اعلان حریت خیالنك ماضیده‌کی موقعنی بولمق

ایچون بو خیالك تداعی ایتدیکی مکتبدن چیقیش سنه‌سنی بولونجه‌یه قادار خاطره‌لرمك سلسله‌سنده کری‌یه دوغرو عودت ایدییورم . بو تحری‌یی قولایلاشدیرمق ایچون‌ده اولا حیاتمك مهم بر دوره‌سنی تمثیل ایده‌ن صوك مکتب کونلرینی رأس تاریخ اوله‌رق انتخاب ایدییور ؛ صوکراده آراده‌کی بوتون تفرعاتی اونوتیورم . یالکز بو صورتله یاپیلان احلال خاطراتك پك شخصی اولمق ومنحصراً کندم طرفندن آکلاشیلمق کبی بر قصوری واردر . بونی اجتماعیلشدیرمك ایچون رأس تاریخی شخصی حیاتمدن آلمایوب برجمعیته منسوب انسانلرك معلومی اولان برواقعه‌دن انتخاب ایتمك کافیدر . مثلا « چوجوغمك دوغمه‌سی اعلان استقلال کوننه تصادف ایتدی » دیمك کبی . احلال خاطراتی دها عام‌الشمول یاپمق ایچون رأس تاریخ اولارق بوتون دنیاجه معلوم اولمش — مثلا قویروقلی ییلدیزك کورولدیکی زمان کبی — واقعه‌لر انتخاب اولونور .

کورویورسکزکه حافظه عالمنه عضویتمزك بوتون فیزیولوژیك حادثه‌لری ، ذهنمزك بوتون فکرلری وحتی اولانجه اجتماعی فکرلر داخل اولیور . بناءً علیه ذهنك اك معضل حادثه‌لرندن برینك حافظه اولدیغنی تصدیق ایتمه‌مك ممکن دکلدر .

بشنجی فصل

شعورك عمومی افعوله‌لرندن

دقت وتأمل

١ : تصور

معلومدرکه هوا وصو جریانلری کبی متنوع تأثیرلره
عینی زمانده معروض قالان برکمی ایچون بونلرك هپسنه **دقت**
بردن تابع اولمقدن باشقه چاره یوقدر . جامد بوتون
شیلرك عینی زمانده معروض قالدقلری مختلف تأثیرلره قارشی آلاجقلری وضعیت وحرکت ، میخانیك علمنده ، قوتلرك متوازی‌الاضلاعی قانونیله تعیین ایدیلیر. حال بوکه مختلف تأثیرلر وانطباعلره معروض قالان جانلی وشعورلی مخلوقلرده اشبو « محصله قانونی » نك قابل تطبیق اولمادیغی کورولور . مثلا شعور ، عینی زمانده برچوق تأثیرلر وانطباعلره معروض قالسه بونلرك محصله‌سنه دکل ، مزاج ، سجیه وعلاقه‌سنك انتخاب ایده‌جکی قسملره تابع اولور ؛ یعنی شعور ، یالکز بونلری قبول ایدوب دیکرلرینی ترك ایده‌ر . بوچشید داورانیشی عضوی حادثه‌لرده‌ده کوره‌بیلیرز . مثلا معده‌مز ، ایچنه آتیلان هرشیئی قبول ایتمز . هضم ایدیله‌یه‌جك ، مضر ولزومسز اولان ماده‌لری یا « قای » ویا « اسهال » ایله خارجه آتار وآنجق بو سایه‌ده نافع وقابل هضم شیلر قالیر . ایشته شعور ، بو رولی دقت حالنه کچمکله تأمین ایتمکده‌در . بالطبع دقتك یاپدیغی بو انتخاب داخل اولامایان انطباعلرك ضررینه‌در . فقط نه یاپه‌لم‌که شعور ، اطلاع ساحه‌سنی داراتمه‌دن قوت ووضوح اکتساب ایده‌میور . ایشته شعورك بو شدت وورونق پیدا ایده‌رك دارالمه‌سی حادثه‌سنه **دقت** : l'attention دییورز . نته‌کیم برکتاب

اوقورکن عینی زمانده هم املاسنه هم اسلوبنه ، هم‌ده معناسنه بردن دقت ایده‌مه‌یز . بونلرك هپسنی بردن یاپمق ایسته‌سه‌ك هیچ بریسنی تأمین ایده‌مه‌یز . بالفرض برشی یازمقله مشغول اولورکن اطرافدن کلن سسلری ایشیتمك ایسته‌مه‌یز ، وایشیتمه‌یز . کوزل برتقسیم چکیلیرکن بلا اختیار کوزلرمزی قاپارز . تاکه شعورمز دارالسین ، کوزمز باشقه شیلره کیتمه‌سین . نه‌بیننغهاوز ، « مهم قرارلر آلیندیغی ویاخود بویوك بر تهلکه‌یه معروض قالیندیغی زمان بوتون شعور بونك عظمت واهمیتیله مشبوع بر حاله کلدیکی ایچون آرتق اك بسیط خاطره وملاحظه‌لره بیله مقتدر اولامایه‌رق عادتا دماغمزی غائب ایده‌رز . » دیبور . الحاصل شعور ، دقت حالنه کچمکله قالابالیق زیارتلره قارشی قاپیسنی قاپار وبونلردن آنجق حالده‌کی مقصد وغایه‌لریله مناسبتدار اولانلری قبول ایدر .

دقت اثناسنده‌کی شعور حالمز کوستریبورکه بوتون شعور محتویاتی هرزمان مساوی درجه‌ده برآیدینلقده دکلدر . (ویلیام جه‌یمس) ، شعور ساحه‌سنك اك ضیالی قسمی اولان دقت مرکزینه : « شعورك اوجاغی : foyer de la conscience » ؛ کیتدکجه قاراران اطرافنه‌ده : « شعورك چوره‌سی périferie de la conscience » دیبور .

دقت حادثه‌سنی تدقیق ایتمك ، شعورك اك زیاده کندیسنه صاحب اولدیغی زمانلری مطالعه ایتمکدر . شعور ، دقت واسطه‌سیله عالم خارجیدن کلن انطباعلری اصطفا : sélection یه اوغراتمقده اولدیغنه نظراً بر انسانك تربیه و سویه‌سنی کوستره‌جکی دقتلردن استدلال ایتمك ممکندر .

دقت اثناسنده بوتون قوای روحیه دقت موضوعی اوزرینه تکاثف ایده‌ر . تاکه هرشیدن اول دها واضح بر حال آلسین . بو قاداری کافی کلمزسه شعورك بوتون دیکر محتوالری تحت الشعوره آتیلیر . تاکه دقتك موضوعی اولان شی شعورده منحصراً وباشلی باشنه انکشاف ایتسین .

باشقه بر تعریف ایله دقت ، **شعورك یوكسلمه بر كریلمشیدر.**

دقتك نتیجه‌لری — الك براق حسلر ناصیل الك كركین تللردن چیقارسه دقت حالنده‌كی شعورده‌ده الك واضح اطلاعلر ، الك پارلاق ادراكلر باش كوستر. بواثناده شعورده كوشكللك ، پریشانلق وقاریشیقلق كبی حاللردن آرتق اثر قالماز . دقت نره‌یه توجه ایدرسه اوراسی **دها ایجه** دها متبارز بر حاله كلیر. ایلك تماسلرده هیچ فرق ایدیله‌مه‌ین الك كوچوك تفرعاتی تمییز ایده‌بیلمه‌مز هپ دقت سایه‌سنده‌در . دقت ، عینی زمانده احساس و ادراكی‌ده **تسریع** ایده‌ر . **احساسانك بر اقدیغی خاطره‌لرك عدد وقوتلری دقت سایه‌سنده آرتار.** بو سببدن دقت ، شعورك فقیرلشمه‌سی حالی اولان **فكر ثابت**دن آیریلیر. فضله اوله‌رق شعورده‌كی انتخاب و اصطفا قابلیتلری دقت حالنده الك یوكسك درجه‌یی بولور . **كورمك** ، **ایشیتمك** ، قوقو ولذت آلمق ؛ شعورك حاللری ایسه **باقمق** ، **دیكله‌مك** ، **یوقلامق** ، **طاتمق** ، **قوقلامق** دقتك اثرلریدر . خلق تعبیریله **دالغه‌ لجمك** حالی دقتك تام عكسی‌در. الحاصل روحك كندیسنه حقیقةً صاحب اولمه‌سی دقت واسطه‌سیله‌در .

(برغسون) ، « حیاته قارشی دقت اولمایان یرده شعورده یوقدر. استقبال دیدیكمز شی ایشته بو دقتده‌در » دییور .

شعور ، دقت اثناسنده یكی بر نظامه كیرمش ، منفی ولاقید بر وضعیتدن مثبت وعلاقه‌لی بر حاله كچمشدر . تیاترو پرده‌سنك آچیلمه‌سی تماشا كرلرك نظرلرینی ناصیل بر نقطه‌ده طوپلایورسه دقتده لزوملی فكر و خاطره‌لری حافظه‌نك الك قویتلو وهجرا كوشه‌لرندن موضوعی اطرافنه چكیور .

٢ : تصنیف

دقتك مختلف شكللری — دقتمز عالم خارجی‌یه اولمایوب‌ده نفسمزه توجه ایتمش ایسه بوكا تأمل: La reflexion دییورز . دها متكاثف وعینی زمانده چوق جهد ایله برابر یورغونلغی استلزام

ایدن دقته اقدام : La contention تسمیه ایدییورز . متمادی برصورتده اولان دقته همت ویا غیرت دییورز . متمادی دقت ، شعوره متوجه ایسه مراقبه : La méditation اولیور .

متمادی دقتك عالم خارجی‌یه توجهنه استغراق : La contemplation ویا تماشا تسمیه اولونور .

(ریبو) یه کوره دقتك شکللری ماهیتی

(ریبو) ، بری بنفسه : spontanée ، طبیعی : naturel ؛ دیکری ارادی : volontaire ویا صنعی : artificiel اولمق اوزره ایکی دقت شکلی تفریق ایدییور . برنجی شکل ، حقیقی ، اصلی دقتدر . ایکنجی شکل ، تدریب : dressage ، تربیه ومدنیت نتیجه‌سیدر .

دقتك ، فاعل : actif می یوقسه منفعل : passif می اولدیغنه دائر فیلسوف وروحیاتجیلر آراسنده اختلافلر واردر . تداعیجیلر ، یعنی انکلیز اختبارجی empiriste فیلسوفلری [لوق ، هیوم ، ستورات میل ، سپه‌نسه‌ر کبی] دقتك منفعل اولدیغی ادعاسنده‌درلر . بونلرجه ذهن بر قید دفتری کبیدر . حتی بو حالی دقت حادثه‌سنده بیله موجوددر . فقط بو ، اثباتی پك مشكل اولان بر ادعا اولدیغی ایچون مذکور فیلسوفلر دقت حادثه‌سنك تعمیقنه دوغرودن دوغرویه اصلا یاناشمامشلردر . احساسجیلر : les sensualistes ، ازجمله (قوندیاق) ك دقتی ، « شدتلی بر احساس » دییه تعریف ایتدیکنی احساسلر بحثنده کورمشدك . شو حالده بونلرده دقتی منفعل برافعوله : fonction کبی قبول ایدییورلر دیمکدر . نهایت کچن عصرده فرانسز روحیاتجیلرینك استادی اولان (ریبو) بو نظریه‌یی تأیید ایتمك ایچون « دقت » نامیله چوق مهارتلی براثر یازدی . بوذات ، بوتون دقت حادثه‌لرینه عامل اولارق حس ، هیجان ، احتراص کبی تأثری حاللری کوستریور ؛ و « تأثری حاللر تمایللره ، تمایللرده اساساً مشعور ویا غیر مشعور عضوی حرکتلره قابل ارجاعدر . دها منشأندن حرکی : motrice شرطلره مربوط اولان دقتده اراده عضله‌لرله و عضله‌لر

اوزرینه مؤثردر » دیيور . یعنی (ریبو) ، دیمك ایستیورکه دقتده عامل اولاجق مستقلاً روحی و اسرارلی برسبب یوقدر . دقتك کوکلری عضویتك تمایل وانسیاقلرندهدر. بونلر ایسه برتنبیه خارجی ایله اویانوب حرکت ایتدکلرندن دقتك مولدینی اسرارلی برقوتده آرامق دوغرو دکلدر . ذاتاً اراده ، اعصابك ینه اعصاب اوزرینه یاپدیغی تحریك ونهی تأثیرلرندن باشقه برشی دکلدر. دقتی ، مترافق اولدیغی عضلی حرکت وسکونلردن تجرید ایدرسهك دقتدن برشی قالماز . « دقت ، ذهنك بر وضعیتی ، منحصراً شکلی بر حالیدر » . تجربه وحرکت نتیجهسی اولمایان بر فکر اولمادیغی کبی بو اسبابك نتیجهسی اولمایان بر دقتده یوقدر . الحاصل (ریبو) ، حافظه ، اراده ودقتی شعورك شاهقهلرندن ایندیرـ دیکی کبی « عمل صرف : acte pur » اولدیغنیده قبول ایتمیهرك عضویتك اعماقنه درج ایدییور و روحی دینن بوتون حال وحرکتلرك مبدأ ، اساس وشرائط موجودیتنی عضویتده بولوب کوسترمکه چالیشیور .

تجرید

آشاغیدهکی فصلدهده کورهجکمز کبی تجرید : L'abstraction ده بر نوع دقت صاییلیر . بوراده دقت ، موضوعك تمامنهمتوجه اولمایوب انتخاب اولونان برجزءنهدر . تجرید ایله تحلیل : analyse ی بربرینه قاریشدیرمهملیدر . تحلیل ، بر شیئك احتوا ایتدیکی مختلف اجزانك آییرلمهسنه دینیر . مثلا وجود بشرده قول ویا باجاق تفریق ایدیلهرك ملاحظه ایدیلیر ایسه بوراده تجرید دکل تحلیل یاپیلمشدر. تجریدك یاپدیغی تحلیل ، خارجی اولمایوب ذهنیدر. تجریدده آییریلان قسملر حقیقت حالده ، یعنی خارجده قابل تفریق دکلدر . مثلا برجسمك سطح، طول ویا عمقنی مادهوحجمندن آییرهرق ذهناً ملاحظه ایدهبیلیرز . حقیقتحالده ایسه سطح ، طول وعمق دائما برجسم ایله برابردر وخارجاً قابل تفریق دکلدر.

مجرد ومشخص

مجرد شیلر ، یالکز ذهنده موجود اولابیلن پك بسیط برطاقم فکرلردر . مشخص شیلر ایسه برچوق احساسات وخیاللردن مرکب وبزم خارجمزده شأنیت : la réalité ه

موجود معضل : complexe فکرلردر . مثلا بر کدی ، بر کوپك مشخص ومعضل فکرلردر . کدیده دری وقیللرندن آیری اولارق ملاحظه ایدیلن بیاض رنك ، مجرد برفکردر .

تجریدك درجه‌لری

مجرد فکرلر آز ویا چوق مجرد اولابیلدکلرینه نظراً بر سلسلهٔ مراتب : hiérarchie تشکیل ایده‌بیلیرلر . بر شیئك جسمندن آیری اولارق یالکز شکلنی تصور ایتمك برنجی درجه‌ده ؛ خطی سطحدن آیری ملاحظه ایتمك ایکنجی درجه‌ده ، نقطه‌یی خطدن آیری ملاحظه ایتمك اوچنجی درجه‌ده بر تجریددر . بو ایلك تجریدلر هندسه‌نك موضوعیدر . منطقده کوره‌جککز وجهله حساب وجبر دها یوکسك درجه‌ده‌کی تجریدلری تدقیق ایده‌ر .

تجریدك فائده‌سی

بر پارچه معضل شیلری تدقیق ایتمك ایسته‌دیکزمی تجرید یاپمغه مجبورسکز . تجریدك بوتون درجه‌لری هم چوق فائده‌لی ، هم‌ده ضروریدر . مجرد فکرلرك معضل وآکلاشیلمه‌سی کوج اولدیغنه دائر هرطرفده عامیانه برخرافه واردر . حال بوکه حقیقت حال بونك تماماً عکسیدر .

آکلاشیلماسی اك کوج اولانلر مشخص شیلردر . چونکه بونلر بسیط دکل ، معضلدر . بناءً علیه اصل کوچ اولان ریاضیه کبی مجرد علملر دکل ، بالعکس مشخص اولان حیات ، روح وجمعیت علملریدر . ریاضیه دها پك اسکیدن تأسس وفوق‌العاده ترقی ایتدیکی حالده حیات علملرینك آز ایلریله‌مش اولمه‌لری معضلیت وبالنتیجه کوچلکلرندندر . شأنیتك معضل مشکلاتنی حسابه قاتمایان جاهل کیمسه‌لر مجرد یعنی جذری فکرلر : idée radicale ه بول بول صاحبدرلر . چونکه بونلر قولای وبسیطدر . تدقیق ایدیله‌جك موضوعلرك معضلیتلرینی ، کوچلکلرینی آزالتمه‌سی اعتباریله تجرید عملیه‌سنك علمی تدقیقاتی تسهیل ایتدیکنده شبهه یوقدر .

تجرید ، مقایسه‌لر : les comparaisons ی ممکن قیلار ؛

تجرید و تعمیم یعنی بزه اشیانك یالکز مماثلتلرینی ملاحظه ایتدیروب فرقلرینی اونوتدیرر . منحصراً مماثلتلری بر آرایه طوپلامه‌دن هیچ بر **تصنیف** classification یاپیلاماز. برصنف مماثلتلرك مجموعنه تعمیم : généralistion دینیر .

هر مجرد فکر بهمه‌حال عمومی بر فکر : une idée générale اولاجق دکلدر . مثلا یالکز برکاغدك بیاضلغی آیریجه ملاحظه ایدیله‌رك دیکر شیلرده‌کی بیاضلقلرك ملاحظه‌سنه کیدیلمیه‌بیلیر . نیته‌کیم (راید) ، پك ظریف اولارق دییورکه : « قورشون قلمله یاپیلمش بر پورتره حجم ورنکسز اولارق یالکز شکلی احتوا ایتمك اعتباریله بر تجرید ایسه‌ده عمومی برفکر دکلدر . اولسه اولسه معین برشخصك خطوطنی تکرار ایدن فردی بر پورتره‌در » . الحاصل تجرید ، تعمیمی حاضرلارسه‌ده باشلی باشنه عمومی برفکر دکلدر .

بوتون بو فائده‌لرینه رغماً تجرید تهلکه‌دن سالم دکلدر .

تجریدك تهلکه‌لری چونکه مجرد فکرلره آلیشان ذهن کیت کیده بونلرك مجردلکلرینی اونوته‌رق **اونلری محقق ایتدیرمکه** یعنی برر حقیقت وشأنیت حالنده کورمکه تمایل ایده‌ر. حال بوکه بونلر آنجق ذهنده موجود وخارجده باشلی باشنه یوقدر . اجتنابی کوچ اولان بو وهمی تولید ایدن باشلیجه سبب لسانده آرامق لازمدر . چونکه مجرد فکرلر لسانده آیری آیری برر اسم مخصوص آلیر . واسم جنسلر صیره‌سنه کچر . مثلا رنك ، قوقو ، شکل والخ دینیر . اسم جنسلر ایسه برچوق یرده مشخص موجودلر ، حقیقی وارلقلردر . بونك ایچون اسم جنسلر میانه داخل اولان مجرد اسملری مشخص اسملرله قاریشدیرمه‌مق قولای دکلدر . بو سببدن خبرمز اولمادن بونلری‌ده مشخص اسم جنسلر ظن ایدییور واوکا کوره محاکمه یوروتمکه باشلیورز. حال بوکه مجرد اسملر ، بوتون تجریدلر آنجق برتدقیق واسطه‌سیدرلر . اشیایی بالذات بوتون معضلیتلری نسبتنده تدقیق حاده‌سندن کچیرمه‌دن وبو

تدقیقاتی مجرد مفهوملره علاوه ایتمه‌دن محاکمه یوروتمه‌مکه چوق دقت ایتمه‌لیدر . مجرد فکرلر آنجق بو سایه‌ده مفید وثمره‌دار اولور .

٣ : تفسیر

احساسجیلرك نظریه‌سی

احساسجی : Sensualiste بر فیلسوف اولان (قوندیاق)، دقتك بوتون حادثه‌لرینی پك بسیط بر صورتده تفسیر ایدییوردی . مثلا دقتی احساسك بر خاصه‌سی عد ایدییور و بو ایضاحی کافی بولویوردی . دقتی احساسك بررولی عد ایتمکله اکتفا ایتدیکی ایچوندرکه فلسفه‌سنه **احساسجیلق** : sensualisme دینیور . (قوندیاق) ه باقیلیرسه دقت ، دیکر احساسلردن **دها شدتلی بر احساس** دروشدتی دولاییسیله شعوری **انحصاری** آلتنه آلمشدر . بو فیلسوف فکرینی توضیح ایچون انسانك اولا بر هیکل کبی تصور ایدیلمه‌سنی توصیه ایدییور . بو هیکل بالطبع هنوز نه بر احساس آلیور ، نه‌ده دوشونیور . صوکرا بو هیکلك بربر بربر حواسنی آچیور . و هر آچیشده هیکلده حصوله کلن شعوری تصویر ، دها دوغروسی فرض ایدییور . شیمدی شدتلی بر احساس حصوله کلدیکی ایشته ایلك دقت حادثه‌سی بودر ، دیور . الحاصل احساسجی فیلسوفلر بوتون روحی حادثه‌لری احساس استحصاله‌لریله ایضاح وبونك نتیجه‌لری عد ایدییور .

بو نظریه‌نك تنقیدی

دقت ، یالکز محسوسات اوزرینه توجه ایتمه‌یور . محسوسات ایله هیچ بر علاقه‌سی اولمایان فکرلرله نتیجه استدلالار اوزرینه‌ده عطف اولونه‌بیلیور . فضله اوله‌رق شدتلی احساس دائما واضح دکلدر . اشیایی ادراکمزی تشویش ، افساد وتنقیص ایده‌ن وحتی بزی دوشونمکدن و کندی شعوریمزه واضح بر صورتده صاحب اولمقدن منع ایدن چوق کره شدتلی احساسلردر . دقت ایسه شعور وتفکری دائما آیدینلاتیر وبنلکمزی یقیناً دویورتور .

بر ده شدتلی احساس ، دقتدر دیمك دوغرو دکلدر . شدتلی احساس ،

شعوره شدتلی باصقینلر یاپارق دقتی جلب ایدرسه‌ده بالذات یاپماز . حتی ایسترسه‌ك وقتمزی ضعیف احساسلر اوزرینه‌ده سوق ایده‌بیلیرزکه دقتك باشلیجه رولی ایشته بودر . احساسك شدتنی تعیین وشعورده‌کی انحصارینی تأمین ایده‌ن دقتدر.

دقت وفکر ثابت

دقتی ذهنك برخسته‌لغی اولان فکر ثابتله‌ده قاریشدیرمه‌مالیدر . فکر ثابت اویله مزعج بر حالدرکه زواللی خسته‌لرینی پنچه‌سندن هیچ براقماز. شخصیت واراده‌نك نفوذینی طانیمایان ومیخانیکی بر صورتده تکرر ایدن فکر ثابت کندی کندینه انکشاف ایدر وشعوره اصلا و ضوح ویرمز . دقت ایسه هم حر ، هم اراده و احوال شخصیه‌مزه تابع ، هم‌ده کیتدکجه چوق و واضح فکرلرك تولدینه باعثدر . دقت ایله فکر ثابت آره‌سنده مشابهت اولمق شویله دورسون تام برضدیت واردر . عینی زمانده فکر ثابت خسته‌لری دقته اڭ آز مستعد اولان کیمسه‌لردر.

فعال دقت نظریه‌سی

(قوندییاق) ك برشاکردی اولان (لارومینکه‌ر) ، دقتك صفت فارقه‌سنی وکندیسنی احساسدن واضحاً آییران جهتی **فعالیتنده** کوردیکنی سویلیور . فی الحقیقه دقت ، احساسی تکرار ایتمکله قالمایور ، ذهنك دیکر حادثه‌لرینه باغلامق صورتیله تغییر ایدییور .

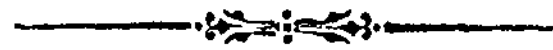
(ریبو) ده دقتك بوتعدیل ایدیجی قابلیتنی پك ایی کورمش وبونده شویله اصرار ایتمشدر :

« دقت اثناسنده کوزلریمزی ، اعضای حواسمزی حرکت ایتدیرمکله احساسلری تعدد ایتدیرییورز » . فی الحقیقه اراده‌نك احساسلر اوزرنده‌کی رولی بوطرزده حرکتلرله تظاهر ایدییور . ازجمله احساسات آلیرکن اڭ خفیف انطباعلری بیله یاقالایه‌بیلمك ایچون اعضامزه اڭ مساعد وضعیتلری ویرییورز . واقعا بو قبیل حرکتلر یاپیلمادن اول‌ده دقت حادثه‌لری وار ایسه‌ده دییه‌بیلیرزکه بونلرده‌کی اراده وحرکتلر ظاهری اولمایوب باطنی اولیور ، یعنی **فکرلرك ترکیبنه** صرف اولونیور .

دقتك سببی

بر چوق فیلسوف وروحیاتجیلر کبی (ریبو) ده دقت فعالیتلرمزك اك بویوك سببنی حساسیت ، یعنی حیات تأثریه‌ده بولمقده‌در . معلومدرکه ایلك چوجقلقده دقتمز یالکز خوش و ناخوش شیلره توجه ایده‌ر . بو ، هنوز طبیعی بر دقت در . بالآخره بویودکجه تداعیٔ افکار ایله حالاً بزه هیچ بر حظ وألم ویرمه‌ین شیلره قارشی‌ده صنعی بر دقت تشکل ایتمکه باشلارکه بو دقت یاواش یاواش هم قولا-یلاشیر ، هم‌ده اعتیاد حالنه کچر .

الحاصل دقتده اراده‌مزی ایجاب ایتدیره‌ن سبب نه اولورسه اولسون محقق اولان شوکه دقت ، ارادی بر حادثه‌در واراده‌نك ذهنی برشکلندن باشقه برشی دکلدر .

آلتنجی فصل

مجرد وعمومی فکرلرك صورت تشکلی

۱ : تصور

تعمیم ، عمومی فکرلر تشکیلی ایچون یاپدیغمز ذهنی
تعمیمك تعریفی بر عملیه : opération در . تعمیم ایکی درلو یاپیلیر :
(۱) ارادی ؛ (۲) غیر ارادی .

ارادی تعمیم ، اشیادن آلینان متنوع انطباعلردن مشترك : commun ، تعبیر دیکرله مشابه : semblable وجهلرك **انتخاب** : choix ی در .

غیر ارادی تعمیم ، عینی عملیه‌نك خبرمز اولمادن کندیلکندن حصوله کلمه‌سیدر .

بز اشیایی برر برر وآیری آیری تصور ایده‌بیلدیکمز کبی برچوق شیلری یالکز مشترك وجهلرندن دوشونه‌رك برفکر حالنده‌ده تصور ایده‌بیلیرز . ایشته **عمومی فکر** بوکا دیرلر .

تك برشیئه علم اولان فکرلره **مشخص** ویا **خصوصی فکرلر** : Les idées particulières دینیر . عمومی فکرلر ، **اسم جنسلر**له ؛ خصوصی فکرلر ، **اسم خاصلر**له افاده ایدیلیر . لسانده اسم جنسلرك اسم خاصلردن چوق اولدیغنی سویله‌مکه بیله حاجت یوقدر . ایشته بو چوقلق عمومی فکرلرك نه قادار مهم بر روله صاحب اولدقلرینی کوستریر .

ارادی برصورتده یاپدیغمز عمومی فکرلرله بلا اراده تشکل ایدن عمومی فکرلر آراسنده فرق واردر . اولکیلر شعورله یاپیلمش اولدقلری ایچون ذهنمزده **واضح** : Claire در . بلا اراده یاپیلان عمومی فکرلره شعورمز

لاحق اولمادیغی ایچون مبهم : Confuse در . مثلا کوپکده‌ده عمومی فکرلر وارسه‌ده بونلر میخانیکی ویا نیم مشعور برحالده تشکل ایتدکلرندن انسانلرك شعورله یاپدقلری عمومی فکرلره نسبتله پك مبهمدر .

تعمیمك دیکر برصورتله افاده‌سی فردی individuel دن عمومی‌یه ، واقعه‌دن قانونه ، نوع : L'espèce دن جنس : Le genre ، والخ کچمکدر .

کرك نفسمز عالمنه و کرك عالم خارجی‌یه باقدیغمز زمان عمومی فکرلرك فائده‌لری ایلك آلدیغمز انطباع غیر متناهی برچوقلق وتنوعدر . ذهن ، بوکثرت وتنوع عالمنده واضح برادرا کەایریشمك احتیاجنده‌در . بوده آنجق چوقلغی آزلغه ، تنوعی مشابهته ارجاع ایده‌بیلمکله اولور . ایشته عمومی فکرلرك برنجی فائده‌سی بوراده کورولور : (١) عمومی فکرلر سایه‌سنده‌درکه مفکره‌مز واضح برتمییز وتفریقه واصل اولور . ذهنمزدن کچن حادثه‌لری آکلامق وبونلری حقیقی برصورتده دوشونه‌بیلمك ایچون هر یکی برحادثه‌یی اولجه معلوم اولان حادثه‌لرك زمره‌سی آراسنه قویه‌بیلملی‌یز . مثلا شمشك ویا ییلدیرم حادثه‌سنی آکلامه‌مز ایچون بو حادثه‌یی اولجه معلوم اولان الکتریق حادثه‌لری زمره‌سنه ادخال ایتمه‌مز لازمدر . بویله هیچ بر زمره‌یه ادخال ایده‌مدیکمز تقدیرده او حادثه قارشیسنده‌کی وضعیتمز آکلامق دکل ، حیرت اولور . بناءً علیه عمومی فکرلرك ایلك فائده‌سی بزی حیرتدن ادراکه کوتورمك در . تعبیر دیکرله عمومی فکرلره چیقمق ایضاحه یاقلاشمەنك ایلك خطوه‌سی در . نیته‌کیم « ساعت نه‌در ؟ » دییه صوردیغمز زمان ویریلن الك بسیط جواب ، « ـ برماکنه‌در » ، کذا : « کراز نه‌در ؟ » دییه صورسه‌ق آلاجغمز ایلك جواب : « ـ برمیوه‌در ؟ » دیمکدن عبارت اولیور .

بوراده ساعت واقعه‌سی اولجه معلوم اولان ماکنه واقعه‌لری زمره‌سنه ، کراز واقعه‌سی‌ده ینه اولجه معلوم اولان میوه‌لر زمره‌سنه ادخال ایدلمشدر . عمومی فکرلر درجه درجه اولدیغی ایچون برعمومی فکردن دها یوکسك

اولان عمومی برفکره ینه تعمیم عملیه‌سیله کچیلیر . مثلا : « ماکنه نه‌در ؟ دیه صورصه‌لر - براختراعدر . » دیرز . بورادە ماکنه حادثه‌سی اوجه معلوم اولان اختراع حادثه‌لری زمره‌سنه ادخال ایدلمشدر .

تعمیمك (٢) نجی فائده‌سی بیلینه‌جك شیلرك عددینی معلوملره ارجاع ایده‌رك آزالتمق صورتیله **حافظه‌نك یوکنی خفیفلتمك** وبالنتیجه شئوناتی محشر حالندن قورتاروب قابل تمییز وتفریق **صنفلره قونولمه‌سنه امکان ویرمك** در . **تصنیف** اولماسه تمییز وتفریقلر تثبیت ایدیله‌میه‌جك وبناءً علیه بونلرك حفظ وتخطرلری‌ده کوچلشه‌جکدر .

تعمیمك (٣) نجی فائده‌سی **لسانك بر رکنی، برشرطی اولمسیدر.** تعمیم قابلیتمز اولماسه‌یدی هر حادثه حافظه‌ده آیری آیری بولونه‌جق و بونلردن هر بریسی ایچون آیریجه بر اسم خاص لازم کله‌جکدی . فضله اولارق بو حادثه‌لری تحدیدده ایده‌میه‌جکمزدن نامتناهی اسم خاصلره احتیاج حاصل اولاجقدی‌که بومجبوریت لسانی ممکن دکل ، منعدم قیلار . هرکس کندی احساسات واطلاعلرینك خصوصیتلری تأثیرنده قلوب‌ده مشترك ومشابه احساسلرینی تفریق وتثبیت ایده‌مه‌سه‌یدی کیمسه‌نك کیمسه‌یی آکلاماسنه امکان اولمایه‌جق وبو شرائطده قونولاجق اسم خاصلره هرکس آیری آیری معنالر ویره‌جکدی . حال‌بوکه عمومی فکرلرده هرکس طرفندن آکلاشیلمش فکرلر واردر وباشقه‌لریله آکلاشه‌بیلمه‌مز آنجق عمومی فکرلر واسطه‌سیله‌در .

عمومی فکرلرك (٤) نجی فائده‌سی **علمك بر رکنی اولمسیدر** . (آرسطو) ، « فردك یعنی تك برواقعه‌نك علمی یوقدر » دیبوردی . فی‌الحقیقه بر دفعه کچن ویردها ظهور ایتمه‌ین برحادثه نه قابل تفریق ، نه‌ده قابل ادراکدر . هرعلم مقایسه ایتمك ، زمره‌لر یاپمق ، حال ، ماضی ، استقبال آراسنه بر وحدت قویمق ، یعنی تعمیم ایتمکله ممکن اولور . علم ، بصیرت ، ابداع ، ترقی آنجق عمومی فکرلرله اولابیلیر .

عمومی فکرلرك صفت فارقەلری

عمومی فکرلرك برنجی صفت فارقەسی آز وياخود متعدد شیلره شامل اولماسیدر. بوشمول، معین برعددلهاصلا تثبیت ایدیلەمز. بونك ایچون مثلا «بیك» کلمەسی عمومی بر فکری کوسترمیوب اولسه اولسه خصوصی بر عددی افاده ایدەر. عمومی برفکرك حائز اولدیغی اتساعه اوفکرك شمول : extension ی دینیلیر. مثلا حیوان فکری آرسلان فکرندن دها شمولليدر. چونکه حیوان فکرینك شمول واتساعی آرسلان فکرینك شمول واتساعندن، یعنی حیوانك دلالت ایتدیکی شیلر، آرسلانك دلالت ایتدکلرندن دها چوقدر.

عمومی فکرلرك ایکنجی صفت ممیزەسی اشیادن آنجق **مشترك بعضی کیفیتلری** احتوا ایتمەسیدر. عمومی بر فکرك کوستردیکی بشیلرك هربرینه اضافه ایتمش اولدیغی کیفیتلرك مجموعنه بوفکرك **تضمن** : la compréhension دینیر.

عمومی فکرلرك قانونی

عمومی برفکرك اتساع وشمولی نەقادار چوق اولورسه تضمنی او نسبتده آز اولور. مثلا حیوان فکر عمومیسنك شمولی آرسلان فکر عمومیسندن دها چوق اولدیغی حالده تضمنی، یعنی اوصاف محسوسەسی دهاآزدر. برفکرك عمومیلکی یعنی شمولی آرتدقجه محتواسنك تنوعلری یعنی تضمنی آزالارق مجرد برشی اولمغه باشلار.

عمومی فکرلر یوکسکلردن کوروشه بکزر. بر طاغه چیقدقجه مناظرك تنوعی ناصیل سیلینیر، تفرعات وتفصیلات تفریق اولونەمازسه عمومی فکرلرده اتساع پیدا ایتدکجه عینی حال واقع اولور. مشخض بر فکر آنجق بر شیئه دلالت ایدەر و اونی افاده ایدر. عمومی فکر ایسه بر زمره اشیاده مشترك کیفیتلری احتوا ایتدیکی ایچون برچوق شیلره دلالت ایدەر. الحاصل برفکر، مجرد اولدیغی نسبتده عمومی برفکر اولور.

٢ . — تصنيف

عمومی فکرلرك سلسلهٔ مراتبی

عمومی فکرلر شمول واتساعلری نسبتنده مرتبه‌مرتبه اولور . مثلا آرسلانه فکر عمومیسنك فوقنده حیوانه فکر عمومیسی واردر . بونك فوقنده‌ده ذوی‌الحیات فکر عمومیسی کلیر . بونلرك آرالرنده خصوص و عموم فرقلری موجوددر . حیوان فکرنده آرسلانلرده مندمج اولدیغی ایچون آرسلان فکری حیوان فکرینك دوننده بولنور . تعمیمك نتیجه‌سنده حصوله کلن عمومی فکرلرك سلسلهٔ مراتبی هردرلو تصنیفك مبدأیدر .

کلیات خمس

سقولاستیك ، یعنی قرون وسطی فلسفه‌سی عمومی فکرلرك درجه‌لرینی کلیات خمس: les cinqs généraux نظریه‌سیله تعیین ایتمشدی . بونظریه‌یه کوره (کلی) دینیلن عمومی فکرلر بش درجه‌در : (١) جنس : le genre اولوب‌الك عمومی برفکردر . مثلا حیوان فکری آرسلان فکرینك برجنسیدر . یعنی آرسلان فکری حیوان فکرنده مندمج اولدیغی ایچون حیوان فکری دها عمومیدر. (٢) نوع: L'espèce اولوب جنسك دوننده برفکردر . علوم طبیعیه‌ده‌کی « جنس ونوع » فکرلری دها صریح و معین برطاقم زمره‌لره علمدر . حالبوکه روحیات ومنطقده‌کی جنس ونوع تعبیرلرینك مدلوللری بودرجه صریح دکلدر. بوعلملرده جنسیت ونوعیت اضافی وسیالدر. یعنی بوعلملرده برفکر ، کندندن دهاچوق عمومی اولان بر فکره نسبتله نوع ، دها آز عمومی اولان برفکره نسبتله‌ده جنس‌در. مثلا مستطیل فکر عمومیسی مربع فکر عمومیسنه نسبتله جنس‌ایسه ذوکثیرالاضلاعه نسبتله نوعدر . جنس ایله نوع آراسنده عموم و خصوص مناسبتلری اولمق دولاییسیله جنس حقنده دوغرو اولان شی بونك برجزئی اولان نوع حقنده‌ده دوغرودر . یالکز بونك عکسی دوغرو دکلدر ، یعنی نوع حقنده دوغرو اولان هرشی جنس حقنده‌ده دوغرو دکلدر .

(٣) **فصل** la différence اولوب نوعی ، جنسندن و برجنسك نوعلرینی یکدیکرندن آییران صفت ممیزه‌در . (٤) **خاصه** : le propre اولوب تصنیفه‌یارا- مایان فردی برصفت ممیزه‌در . (٥) **عرضه** : L'accident اولوب فردده متحول اولان برصفتدر .

مقولات

فیلسوفلرده ذهن بشرك الك عمومی فكرلرینی معنالرینه كوره برصیره آلتنه آلمشلردر . (آرسطو) نك كندی تصنیفنه كوره یاپدیغی اون مقوله مشهوردر . بوتصنیفه كوره الك عمومی فكرلر صیره‌سیله شونلردر : **جوهر** : la substance ، **كمیت**: la quantité ، **كیفیت** : la qualité ، **نسبت** : la relation ، **فعل** : L'action **انفعال**:la passion ، **محل**:La lieu ، **زمان**:Le temps ، **وضع**:la situation **ملك** : la possession در . (قانت) ده عمومی فكرلرینی : **كمیت** ، **كیفیت** ، **مناسبت** ، **تطور** : La modalité اولمق اوزره دورت مقوله‌ده صیرالادی و بو مقوله‌لرك هر زمره‌سنه دورت مقوله دها قویدی .

٣ — تفسیر

لسانه سایه‌سنده تشكل ایده‌ن عمومی فكرلر

بوتون عمومی فكرلر هپ برطرزده وبوصورتله تشكل ایتمه‌مشلردر . حیوانلرله وحشیلرده‌ده عمومی فكرلر اولدیغنه باقیلیرسه بونلرك تشكلی اولا بلااختیار وذهنك انتخاب وطرح عملیه‌لریله كندیلكندن اولمقده‌در . عمومی فكرلر برده ارادی بر دقتله متفكر و عالملر طرفندن یاپیلیر . چوجقلرك عمومی فكرلره واصل اولمه‌لرنده لسانك یاردیمی پك چوقدر . ذاتاً لسان ، عمومی فكرلرك ترجمان ومحفظه‌سیدر . اشارتلر عمومی فكرلرك الك بسیط افاده‌لری وایلك شكللریدر . بونلردن صوكرا كلمه‌لر كلیر كه اشارتلره نسبتله چوق دها قوللانیشلی ، امین و ثابتدر . اسم جنسلرك مكرر استعماللری و بونلره اولان دقتلر نتیجه‌سنده

عمومی فکرلری لسان سایه‌سنده دها چوجقلقدن اکتسابه باشلارز . مثلا درلو درلو کدیلره « کدی » کلمه‌سنك استعمالنی کوروب ایشیده ایشیده کدی مفهومنه انتقال ایده‌رز . دینه‌بیلیر که اسکی عمومی فکرلر بزده همان تماماً لسان واسطه‌سیله تشکل ایتمکده‌در . یالکز یکی عمومی فکرلرك تشکلی موجود لسانله انتقال ایتمیوب اکتسابیدر .

علم سایه‌سنده تشکل ایدن عمومی فکرلر

علمی برفعالیتله بالذات اکتساب ایتدیکمز یکی عمومی فکرلر شو دورت عملیه ایله تشکل ایتمشلردر : (١) برطاقم شیلرده اطلاع حاصل ایتمك لازمدر ؛ (٢) اطلاع حاصل ایتدیکمز بوشیلری مقایسه ایتمك لازمدر . تا که مشترك اوصاف ایله خصوصی اوصافی تفریق ایده‌بیله‌لم ؛ (٣) منحصراً اوصاف مشترکه‌یی تأمل ایده‌جك بر دقت جهدی ایله اوصاف خصوصیه‌یی طرح ایده‌جك بر تجرید عملیه‌سی لازمدر . ؛ (٤) تفریق ایدیلن اوصاف مشترکه‌نك هیئت عمومیه‌سنه دلالت ایده‌جك براسم مخصوص بولمق ، یعنی تسمیه ایتمك لازمدر .

عمومی فکرك محافظه‌سنده کلمه‌لرك رولی

عمومی فکرلرك تداول و محفوظیتنده اك مهم رول تسمیه‌ده‌در . بو یاپیلمادقجه متمادیاً تجرید وتعمیم یاپمق اضطراری واردر . (هامیلتون) : « ذهنی ترقیلرمزه استقرار ویرمك ، تجریده‌کی آدیملرمزی تثبیت ایتمك وصوکرا بونی یکی بر ترقی‌یه عزیمت نقطه‌سی یاپه‌بیلمك ایچون اشارت وکلمه ضروریدر ، دییوردی . براردو بر مملکتی استیلا ایده‌بیلیر . فقط فتح وضبطه موفق اولمق ایچون استحکاملر یاپمغه مجبوردر. کلمه‌لرده مفکره‌نك استحکاملری صاییلیر. آنجق بونلر سایه‌سنده مفکره‌نك هنوز استیلا ایتدیکی ساحه‌لر اوزرنده حکمران اولور ویکی فتحلره دوغرو کیده‌بیلیرز » . — « قوملی براراضیده تونل آچیلدیغی زمان امنیتمزی آدیم آدیم تأمین ایتمك لازمدر. بوده آنجق دها ایلریلری قازه‌دن اوستمزه کمر یاپمقله اولور ؛ کمرك تونلده‌کی اهمیتی نه ایسه لسانك ذهنده‌کی اهمیتی عینی شیدر » .

عمومی فکرلرك ماهیتی ، حقیقیه

(افلاطون) ه کوره عمومی فکرلر ذهنمزك خارجنده فی‌الحقیقه موجود حقیقتلر : les réalités در . بونظریه قرون وسطانك حقیقیه‌جیلر : les réalistes ی طرفندن‌ده مدافعه ایدلمشدر . بونلر کائناتده مشخص شیلردن باشقا دیکر بر نوع اشیا دها قبول وبونلره ثانی جوهر : substance seconde تسمیه ایدیورلردی . مثلا مشخص انسانلردن باشقه علی وجه‌الکل انسان ، یعنی بذاته انسان تسمیه ایتدکلری بر عین : entité قبول ایدیورلردی . اونلرجه بو عین ، جوهرینی اسرار انکیز بر صورتده فردلره تأثیر ایتدیرییوردی .

بو نظریه‌نك الیوم هیچ بر اهمیتی قالمامشدر . چونکه مفروض اولان بو جوهرلر هیچ بر صورتله معلوم اولمادقلری کبی هیچ بر شی‌ده موجودیتلرینی اثبات ایتمیور . فضله اوله‌رق هیچ برشیئه یارامایان برفرضیه‌در . نته‌کیم (آرسطو) « انسانی ایضاح ایتمك ایچون بونك یاننده ایکنجی برانسان فرض ایتمك فائده‌سزدر ، دییوردی . چونکه بونی فرض ایتمکله انسان دها حل ایدیله‌دن تضاعف ایتدیرلمش اولیور » . برفکرك عمومیت درجه‌سی چوغالدقجه دها مکمل ودها حقیقی اولمیور ، بالعکس ، برآز اول ایضاح ایتدیکمز کبی ، دها مجرد ، حقیقتدن دها اوزاق برحاله کلیور .

اسمیه

بو نظریه‌نك تلقیسنه قارشی قرون وسطاده اسمیه : le nominalisme تسمیه ایدیلن معارض برمکتب ظهور ایتدی . بونلر ، افلاطون و معقبلرینك تام عکسنه اولارق عمومی فکرلر حقیقت دکلدر ، دیدیلر . بونلردن بری « ضرورت اولمادقجه موجوداتی چوغالتماملی » دییوردی . بونلرجه فکرلر ساده‌جه کلمه‌دن ، سسك بر نفخه‌سندن عبارتدر . تعبیر دیکرله بزکلی ، **عمومی فکرلری اصلا دوشونمیورز . عمومی فکر برکلمه‌دن باشقه برشی دکلدر .** عصری فلسفه‌ده بو مذهبه یاقلاشانلر ، بوتون اختباری empirique فیلسوفلر وبالخاصه (بارقله‌ی ،

هیوم ، قوندیباق ، ستوارت میل ، تەن) در . اختیارجی فیلسوفلر بوتون علم و معرفتمزك تجربەدن کلدیکنی ادعا ایدرلر . تجربه ایسه آنجق خصوصی خیاللر ویرەبیلیر . بناءً علیه خصوصی خیاللر اولمادن مجرد دوشونولەمز . ایشته (بارقلەی) و (هیوم) ه کوره بز آنجق خصوصی شیلری تصور ایدەبیلیرز . مثلا (بارقلەی) : بنم انسان فکرم بیاض ، اسمر ، اوزون ، قیصه ، ویا اورته بر انسان فکری اولابیلیر . نه قادار جهد ایتسەم بو خصوصی خیاللر خارجنده مجرد بر انسان فکرینی تصور ایدەمم » دییور .

فی‌الواقع یالکز کلمه ایله دوشونن ، هیچ تصور و تفکر ایتمەدن پاپاغان کبی سویلەین وازبرلەین کیمسەلرك ذهننده حقیقتاً عمومی فکرلر یوق ، یالکز کلمەلر واردر . فقط دوشونن واوکا کوره سویلەین برقفاده یالکز کلمەلر دکل ، مشابه ومکرر خیاللردن مرکب برطاقم صور ذهنیه واردر . بونك ایچون اسمیەجیلرك ادعاسنده قسماً حقیقت اولمقله برابر مبالغه چوقدر . دقت سایەسنده مشخص بر خیالك بر قسمنه مطلع اولامازمی‌یز ؟ بو عملیەیی و دقت ایتدیکمز نقطەیی برچوق شیلرده تکرار ایدەرسەك عمومی بر فکر الده ایدەمزمی‌یز ؟ شمدی بو فکر تماماً مجرد ، یعنی یالکز کلمەدن عبارتمیدر ؟ الحاصل عمومی فکرلر نه مطلق صورتده معین و یقینی خیاللردر ، نەده تماماً مصنع ومجرد شیلردر . بلکه تقریبی ، عملی ، قابل تصور وادراك برطاقم مفهوملردر .

دنیاده هیچ برشی نەسادەجه خصوصی ، نەده سادەجه عمومیدر . مع‌مافیه عمومی ومشترك فکرلردن زیاده خصوصیتلرله علاقەدار اولان وبوخصوصیتلردەکی غیر متناهی آنات وانجەلکلره دقت ایتمش بولونان فیلسوفلرك طبیعتده فی‌الحقیقه عمومی هیچ برحقیقت اولمایوب بوتون حقیقتلرك خصوصی ویکدیکرندن فرقلی اولدقلرینی سویلەملری یاکلیش دکلدر . الك چوق بکزەین ایکی شیده بیله عینیت اولمادیغنی کورەن بوفیلسوفلر مشترك ومشابه وصفلر اولامایەجغنی ادعا ایتمکده حقسز اولامازلر . شو قادار وارکه تجرید و تعمیم عملیەسنك یالکز برآلت یعنی عملی قانونلره واصل اولمغه خادم بر واسطه اولدیغی دوشونولەجك اولور

ایسه عمومی فکرلرك بو غایه‌یه خدمت ایتدکلری قابل انکار دکلدر . بونلرك آلت وعمله نافع تقریبی حقیقتلر اولمایوب‌ده بر حقیقت مطلقه اولدقلری ادعا ایدیلیرسه معارضلر تماماً حقلیدرلر .

عمومی فکرلرك قیمت ونهایتلری

عمومی فکرلرك قیمتی ، علمك قیمتی مسئله‌سی موضوع بحث اولدیغی زمان بویوك بر اهمیت قازانیر . چونکه علمك غایه‌سی عمومی فکرلره کیتمکدر . بو غایه‌یه کیدن برشیئك قیمتی البته کیتدیکی غایه‌نك قیمتیله متناسب اولاجقدر . بو مسئله‌نك مناقشه‌سی بوتون علملرك اصوللری و چیقاردقلری عمومی فکرلرك نه درجه‌یه قادار ماهیت اشیایه مستند اولدیغی کورولدکدن صوکرا یاپیله‌بیلیر . یالکز شونی سویلیه‌لم که عمومی فکرلرك هیچ بر حقیقته مستند اولمایوب تماماً صنعی ویا موهوم اولدقلری اثبات ایدیلیرسه علم بوتون قیمتنی غائب ایده‌ر . **عمومی فکرلرك حقیقیلکنی مدافعه ایده‌نلر علمی مشروعیلشدیرمك ایچون‌ه جهد یاپانلردر .**
دقت ایتملی که مجرد وعمومی فکرلرکده موفق اولونمش ، اولونمامش ، تام ویا ناقص نوعلری واردر . بو سببدن عمومی فکرلر حقنده علی‌الاطلاق حکملر ویرمك احتیاطلی بر حرکت اولماز . نظریات ایله تطبیقات وعملیات آراسنده‌کی فرقلر مجرد و عمومی فکرلرك محذورلرینی کوستره‌جك اك مثبت واقعه‌لردر . نظری بیلکی مجرد و عمومی فکرلره استناد ایتدیکندن چوق کره ناقص وفقیردر . مع‌مافیه بو فرق ، « هیئت » کبی موضوعی بسیط ومیخانیکی اولان علملرده همان یوق کبیدر . حیاتیات ، روحیات ، اجتماعیات کبی بر چوق میخانیکیت وقانونلرك تلاحق ایتدیکی علملرده مجرد وعمومی فکرلرله حقیقتلر آراسنده بویوك فرقلر موجوددر . مثلا بر تاجر ، بن اقتصاد قانونلرینه کوره مشتری جلب ایدییورم . رقیم ایسه بوکا اوقادار رعایت ایده‌میور . بناءً علیه مشتریلری کندیمه چکه‌جکم دیرسه بو حکمنك صورت قطعیه‌ده قوه‌دن فعله چیقاجنی محقق دکلدر . چونکه اقتصاد قانونلری خارجنده بر چوق عامللر

رقیبنه مشتری کتیره‌بیلیر . بالفرض رقیبنك سیاسی برفرقه‌یه منتسب بولونماسی ، شخصنك سویملی وملتفت اولمه‌سی ، تجارتخانه‌سنی بدیعی برصورتده ترتیب وتزیین ایتمه‌سی والخ عامللرك مداخله‌سی اقتصاد قانونلرینك تخمینی بر چوق نقطه‌لردن رخنه‌دار ایده‌بیلیر . بونك ایچون جانلی ومعضل موضوعلرده عمومی فکرلره قطعیتله دایانمق صاغلام برقاعده دکلدر . ازجمله «خسته‌لق یوق ، خسته وار» سوزی بوحقیقتی افاده ایچون سویله‌نمشدر . کذا منحصراً ریاضیه ویا میخانیك ذهنیت وقانونلریله حیات ، روح وجمعیت موضوعلری اوزرنده تفکر واستدلاللرده بولونانلر معضل حقیقتلری پك بسیط کورمکدن فضله برشی یاپامازلر . بوسببدن ایی دوشونمك موضوعلره کوره آیری آیریدر . برموضوعده ایی دوشونن بر آدام دیکر برموضوعده چوق کوتو دوشونه‌بیلیر . اختصاصك اهمیتی ایشته بوندندر . برموضوعده الك ایی دوشوننلری بونده نظری وعملی اختصاصی اولانلردر .

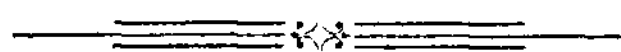
مفهومجیلوه

عمومی فکرلرك قیمتنی دها صحیح برصورتده تعیین ایچون *حقیقتجیلر* : les réalistes ile *مفهومجیلر* : les conceptualises آراسنده کچمش متافیزیك منازعه‌لرك ماهیتنی بیلمك لازمدر . حقیقتجیلر ، عمومی فکرلر ذهنمزك خارجنده فی‌الحقیقه موجود حقیقتلردر ؛ دیمشلردی . اسمیه منتسبلری ایسه بونك تام ضدینه اولارق عمومی فکرلر ، نه‌ذهنمزده برخیال حالنده قابل تصور ، نه‌ده خارجده موجود برشی اولمایوب منحصراً کلمه‌لردن عبارتدر ؛ دییورلردی . قرون وسطاده مفهومجیاق نامیله توسیم ایدیلن برمسلك بوایکی معاکس مدعانك اورته‌سنی بولمق ایسته‌دی . بونلره کوره عمومی فکر هم موجودات خارجیه‌دن ، هم‌ده کلمه‌لردن خارج ویالکز ذهنمزده بولنان حقیقتلر ، تعبیر دیکرله روحیات حادثه‌لرندندر . ایشته بوحقیقتلره *مفهوملر* : les concepts تسمیه ایتدیلر . بوتلقی قرن اخیر فیلسوفلرینك برچوقلرنده جزئی فرقلی برطاقم تلقیلرله یاشامشدر .

عمومی فکرلر، نسبتلری کوسترر.

اليوم مفهومجيلق تلقيسنك دها يكى و دها صريح بر صورتده فهمى ممكندر. شويله كه فكر عمومى يه تقابل ايدن مفهوم بر خيال دكل، بر حكم، بر نسبت ادرا كيدر دنيله بيلير. نسبت، حقيقت حالده يالكز **ايكى حد جزئى** les deux termes particuliers آراسنده بولونماز، بلكه مختلف حدلر آراسنده ده عينى حالده قالابيلير. مثلا $\frac{١}{٢}$ نسبتى يالكز (١) ايله (٢) آراسنده اولماز؛ (٣) ايله (٦)، (٩) ايله (١٨) والخ آراسنده ده اولابيلير. شو حالده بتون عمومى فكرلر بو نوعدن بر نسبت فكرينى احتوا ايدر. بالفرض (دائره) فكر عموميسى بويوك ويا كوچوك، رنكلى ويا رنكسز بر خط مخصوصك خيالى اولمايوب محيط ايله قطر، بر مركز ايله بر محيط آراسنده كى بر نسبتك حكميدر. كذا **فقريه**، ذات الثديه، آت كبى عمومى فكرلر، مفكره مزده فلان ويا فلان اعضالرك موقع، جسامت كبى ثابت وعمومى نسبتلرندن حاصل اولمشدر.

الحاصل (بوسسوئه) نك ديديكى كبى، بر مثلثى تخيل ايتمك ايله فهم ايتمك آراسنده بويوك برفرق واردر. برنجى عمليه مثلثدن آلديغمز احساسك برتكررندن عبارتدر؛ ايكنجى عمليه ايسه مثلثك اقسامى آراسنده كى مناسبتلرك كشفنى يعنى مقايسه وحكمى استلزام ايدر.

یدنجی فصل

حکم

۱ : — تصوير

حکم تعبيرينك مختلف محل استعماللری

حکم : le jugement کلمه‌سی تعبیر اولارق حقوق ، منطق و روحیاتده قوللانیلیر . حقوقده حکم ، حاکملرك مظنون حقنده بعدالمحاکمه ویردکلری بر قراردر .

منطق ، حکملری اولدیغی کبی دکل ، اولماسی لازم کلدیکی کبی تدقیق ایدر . منطقجی نظرنده حکم ، معین قاعده‌لره کوره دکیشدیریلن بر نوع معادله‌در . اونك غایه‌سی اك مکمل حکملری کوستروب تحلیللرینی یاپمق وبونلرك آلابیله‌جکی شکللری کوسترمکدر . منطقده حکم **قضیه** :proposition حالنده تثبیت ایدلمش معین **حدلر** : les termes دن متشکلدر . مثلا هر جمله‌ده بر **موضوع** : sujet ، بر **محمول** : attribut ، برده **رابطه** : liaison اولمق اوزره اوچ **حد** : terme واردر . « کونش پارلاقدر . » قضیه‌سی منطقك طلب ایتدیکی حکمك قصورسز بر شکلیدر . بوراده کونش ، موضوع ؛ پارلاق ، محمول ؛ در ، رابطه‌در . (ژان ژاق روسو) ، بو بحث مناسبتیله : « بکا قالیرسه ذکی مخلوقك صفت ممیزه‌سی بو ، در کلمه‌سنه برمعنا ویره‌بیلمکده‌در » دییور .

حکملرك تصنیفی اکثریتله منطق نقطهٔ نظرندن یاپیلمش ، یعنی **قضیه‌لر** تصنیف ایدلمشدر . فقط بوقضیه‌لری مشعور وغیر مشعور برصورتده حاضرلایان سعی ذهنی هیچ نظر اعتباره آلینمامشدر . [حکملرك اك مشهور منطقی تصنیفی (قانت) ده کورولور .]

روحیاتجی حکمی ، اولماسی لازم کلدیکی دکل ، اولد

روحیاتجی نظرنده حکم ینی کبی تدقیق ایدر . اونجه بوتون ذهنی افعوله‌لر : les fonctions کبی حکم‌ده انکشاف وتکامله تابعدر .

دقت ایدرسه‌ك بوتون حکملر بهمه حال تام برشکلده وجمله حالنده افاده ایدلمز . أل ، باش ، کوز أشارتلریله‌ده حکملر ویریلیر . هله جوجقلرله ابتدائی انسانلرده حکملرك شکلی چوق کره ناقصدر . فضـله اولارق روحیاتجی آنورماماللرله و دلیلرك حکملرینی‌ده تدقیق ایدر . حکمده شـکل الك صوکرا کلیر و ذهن طرفندن احضار واعمال اولنور .

فرانسز منطقجیسی (غوبلو) یه کوره حکم ایتمك

حکمك تعریفی تصدیق ویا انکارده بولنمقدر . (پیه‌رژانه) : حکم ایتمك ایکی حد آراسنده نسبت تأسیس ایتمکدر . (آبه‌ل‌ره‌ی) : حکم ، ایکی مفهوم آراسنده‌کی برمناسبتك تصدیقیدر ، دیبور . مثلا « کونش صیجاقدر » دیدیکمز زمان بر حکمده بولونیور وکونشله صیجاق آراسـنده برمناسبت تصدیق ایدییورز . هرحکم براعتقادی احتوا ایدر . اعتقادك ضدی‌ده انکار دکل شبهه در . شـوحالده حکم ایده‌مه‌مك انکارده بولونمق دکل شبهه‌ده قالمقدر . ذهن ، تصدیق ویا انکار حالنه کچمکله متین بروضعیت آلارق اعتقاده داخل اولویورسه‌ده آلدنمقدن قورتولیور دیمك دکلدر . برسؤال صورمق ، دعا ایتمك حکم صاییله‌ماز . چونکه بونلرده نه تصدیق ، نه‌ده انکار واردر .

شوحالده حکمی تدقیق ایتمك ذهنك تصدیق ویا انکاره مقتدر

حکمك ابتدائی شکلی اولدیغنی مطالعه ایتمکدر . حکمك حالنده‌کی ثابت وتام شکلی تکاملك برنتیجه‌سیدر . ذوی الحیاتده‌کی آمیب کبی الك ابتدائی وشکلسز اولان سکونی حکملرده واردر . مثلا : قیرده یالکز باشمه کزییورم . اوکمه بر دره کلدی . آتلامق لازم . بر طرفدن کوزمله دره‌نك کنیشـلکنی « تخمین ایدییورم » . ایشته بوراده برصره حکملری سـسسز صداسز وجمله‌سز

یاپیورم . دها بوکا بکزر چوق مثاللر کتیریله بیلیر . بیلاردو اویناپانلر ، امتحانده طلبه یه نومرو تقدیر ایده نلر هپ سکوتی حکملرله چالیشمقده درلر .

کوروولیورکه منطقجیلر کبی یالکز قضیه لری تحلیل ایتسه ك حکملرك بو ابتدائی شکللری الدن قاچه جقدر . حکملرك ماهیت و منشأنده بزی شاشیرته جق عامللردن بری ده لساندر . لسانده حاضرجه جق یاپیلمش و تثبیت ایدیلمش فکر ، حکم و محاکمه لری کورمکله بونلرك حکمدن اول اولدقلری وحکمی استلزام ایتمدکلری ظننده بولونیورز . حال بوکه لسانده کی بوتون مفهوملر بر حکمك محصولیدر .

حکم ایتمکله شعوره صاحب اولمق آراسنده کی فرق

روحی حیاتده حکمك دوننده یاری تأثری ، یاری ذهنی مبهم بر شعور حالی واردر . بونك ایچون **شعوره صاحب اولمق** بهمه حال حکم حالنده بولونمق دکلدر . مثلا : « بر قومپارتیمانده ایکی یولجی اوطورمشلر . بریسی یولك کوزللکنی ، منظره لری حس ایده میه جك قادار یورغون . اطرافنه باقیور ، فقط برشی کورمیور . بیکلرجه انطباعلر قولاقلرینی دولدوران رای کورولتولری کبی طبقهٔ شبکیه سنده توالی ایدوب کیدییور . دیکری ایسه صنعتکار . مناظرك بوتون اینجه لکلرینی آیری آیری أمیور . خطلرك ، رنکلرك آهنکنه حیران اولیور . حتی طاشقین برده مزاجی وار . برنده دوراميور : برشیلر سویله نیور ، پنجره یه اوزانیور ، نهایت جیب دفترینی چیقاروب برقاچ سطر یازییور » . بورادہ برنجی یولجی تماماً شعورسز دکل ؛ یالکز مبهم برطاقم احساسلر ایچنده ؛ دیکری ایسه متمادی حکملرله مشغولدر .

مبهم وبسیط بر احساس شعوروندن غیری الك بسیط برادراکده ، بوتون تجریدو تعمیملرده حکم واردر . کذا بر غایه یه معطوف بوتون حرکتلر ، مثلا قارشی یه کچمك ایچون دره یی آتلامق ، قارامبول یاپمق ایچون استه قا چکمك ، غول یاپمق ایچون طوپه وورمق بر حکمی متضمندر . چونکه

بونلرك هپسی بر ملاحظه‌نك ، یاپیلان حركتلرك قیمتلرینه ایناتمه‌نك بر نتیجه‌سیدر .

شیمدی حكم روحیاتنده اك مهم مسئله‌یه كلدك : عجبا ناصیل ایناتیور ؟ وناصیل انكار ایدییورز ؟ تعبیر دیكرله برحكمك محتواسی ناصیل تعین ایدییور ؟بو مسئله‌یی حل ایتمك ، **اعتقاد** : la croyance روحیاتنی یاپمقدر . ایضاح وادیسنه كیرمزدن اول تعقیب ایتدیكمز ترتیب ایله حكملرك تصنیفنی یاپه‌لم .

٢ : ـــ تصنیف

حكملرك نوعلری

منطقجیلرك حكملرده یاپدقلری تصنیف ، روحیاتی پك آز علاقه‌دار ایده‌ر . بونلر میاننده فلسفه‌یه یاردیمی اولان اك ایی تصنیف ، (قانت) ك یاپدیغیدر . بو بویوك برآلمان فیلسوفی حكملری **كیفیت** : qualité ، **كمیت** : quanité ، **مناسبت**: relation و **تطور** : modalité نقطهٔ نظرلرینه كوره تصنیف ایدییور .

حكملر ، كیفیت نقطهٔ نظرندن ، یا ایجابی ویا سلبی‌در . هوا جسمدر . انسان باقی دكلدر كبی .

كمیت نقطهٔ نظرندن یا **كلی** ویا **جزئی** درلر . بوتون انسانلر فانیدر ؛ بعض انسانلر دوقتوردر كبی .

مناسبت نقطهٔ نظرندن یا **اقترانی** : Catégorique ، ویا **افتراضی**: hypotétique ویا **تخییری** : disjonctif اولور . حكم وانكارلر هیچ برشرط وفرضیه‌یه تابع اولمایه‌رق ویرلدیكی تقدیرده بوحكمه **اقترانی** دینیر . « هوا ایی اولورسه چیقه‌جغم» حكمی افتراضی ؛ « یا كله‌جك ، یا كلمیه‌جك » حكمی‌ده تخییری‌در .

حكملر ، **تطور** اعتباریله اوچ نوعدر : برنجیسی : « assertorique » حكم

اولوب « بوقیش یاغمورلیدر » کبی که اولمامسی ممکن اولان برشیئی تصدیق ایدن برحکمدر . ایکنجیسی : « apodictique » حکم اولوب « اوچونجی بر شیئه مساوی اولان ایکی شی بربرلرینه مساویدر » کبی منطقی برضرورتی کوسترن برحکمدر . اوچنجیسی : « problématiqne » حکم اولوب سادەجه احتمالی افاده ایدن برحکمدر .

(قانت) ك تصنیفه ادخال ایتمه‌مکله برابر تفریقنده اصرار ایتدیکی ایکی حکمی دها واردر . بونلردن برنجیسی تحلیلی : analytique ، دیکری ترکیبی : synthétique حکمدر .

موضوع ، محمولی احتوا ایدەر ومحمول‌ده موضوعك ضروری برجزئی اولەرق سادەجه تحلیل واسطەسیله موضوعدن چیقابیلیرسه (قانت) ، بویله حکملره تحلیلی حکم دییور . مثلا : « کونش پارلاقدر » حکمنده اولدیغی کبی . بوراده پارلاق فکری کونش فکرنده بالضروره مندمجدر . محمول ، موضوعك فکرینه برشی علاوه ایدەر ، یعنی بربرلرنده ضرورةً مندمج بولونمازلرسه بوحکم ، ترکیبیدر . مثلا : « بودیوار بیاضدر » کبی . بوراده بیاضلق فکری دیوار فکرنده بالضروره ومنطقاً مندمج دکلدر . بوحکملرده بر تعمیمی تصدیق ایدەر .

شائیت حکملری . قیمت حکملری

تصدیق ویا انکاری حکملر یا آفاقی ویا انفسی اولور . آفاقی اولدقلری تقدیرده **شائیت حکملری** : jugem-ents de réalité ؛ انفسی اولدقلری تقدیرده **قیمت حکملری** jugements de vsaleur دینیر. حکملرك بوتفریقی اخلاق ، فلسفه ومتافیزیکده چوق مهمدر . چونکه قیمت حکملری اشیا آراسنده برسلسلهٔ مراتب تشکیل ایتمکده ، یعنی شوایبدر ، بوفنادر دیمك صورتیله خط حرکتلریمزه درجه درجه قیمتلر کوسترمکدەدر . قیمت حکملری فرانسەده بالخاصه (دورقایم) ك نزدەده عینی اثره تبعاً (ضیا کوك آلپ) طرفندن ایلری سورولمشلردر .

(ضیا) بکك مثالیله : « ایکی کره ایکی درت ایده‌ر » حکمی ، شأنیت حکمیدر . « وطن کوزه‌لدر » ، « بایراق یوکسکدر » کبی حکملرده قیمت حکملریدر . بوحکملری شأنیت حکملرندن تفریق ایدن صفت ممیزه پسیقولوژیك مقانیزمه‌سندن زیاده مفکوره ایله مناسبتدار اولماسی و بالنتیجه حسی واجتماعی عامللری دها دوغرودن دوغرویه مداخله ایتدیرمه‌سیدر . بو حکملر ، یکی اثباتجی : néo-positiviste فیلسوفلر طرفندن فلسفه‌یه ادخال اندلمشلردر . قیمت حکملری شکلاً دیکر حکملردن فرقلی دکلدر . حقیقت ویا باطل اولماللری دائما محتملدر . یالکز معیار حقیقت و بطلانلری درین و مبهم دویغولره ، « اجتماعی وجدان » ك تقدیرلرینه براقیلمشدر . شأنیت حکملری اشیانك موجودیت وخاصه‌لرینی تعیین ایتمکه چالیشیرکن قیمت حکملری مفکوره ، اعتقاد ، فضیلت ، امید ، خیر ، أمل وآرزولری تعقیب ایتمکده‌در .

قیمت حکملرینك منطقنه متافیزیك لسانیله خیر وشر منطقی‌ده دیه‌بیلیرز . نظری عقل ، برشیئك یالکز دوغرو ویا یاکلش اولدیغنی کوستریر . ایی ویا فنا اولدیغنی کوسترمز . چونکه نظری عقلی وجوده کتیره‌ن تجربه ، علم بزه واقعه‌یی یالکز آفاقی برصورتده طانیتیر . بونك خیر وشرینی اصلا محاکمه ایتمز . نظری عقل بوجهتلرده بی‌طرف ، غیرحساس ولاقیددر . بو سببدن نظرنده نه ایی ، نه‌ده کوتو واردر . او ، ساده‌جه « صغوق برعقل » در . انسان ، نظری عقل ویا ساده‌جه ذکادن عبارت اولسه‌یدی حسلرك منطقنه وقیمت حکملرینه هیچ حاجت قالمازدی .

حالبوکه عقلك قوماندا ایتدیکی عالمده برقلب ، برحس ، براراده وبرچوق سوق طبیعیلر واردر . عقلك وظیفه واقتداری حس و اراده‌لرك اوکنی تنویر ایتمکدن عبارتدر .

انسانده « علم » دن باشقه برده حکیملك : sagesse واردر . حکیملك ، علمدن آز ویا چوق اولابیلیرسه‌ده هرحالده آیری برشیدر . حیات ، یالکز

حقیقتك دكل ، برده ایبالك ویا كوتولكك میزانیله اداره ایدلمكه محتاجدر . حكیملكك وظیفه‌سی افعالمزك غایه‌لرینی تمیز و تقدیر ایتمكدر . بوغایه‌لرده حیاتی ، اجتماعی وبشری غایه‌لردر .

عقلك غایه‌لریله حیات و سوق طبیعیلرمزك غایه‌لرینی هرحال وكارده توازن ایتدیرمكه مجبورز . عكسی تقدیرده مجرد وموهوم برحیاته استناد ایتمش اولورز .

هیچ كیمسه نه ایچون عادل ، نه ایچون صمیمی ، نه ایچون فداكار ونه ایچون جسور اولدیغنی تماميله بیلمز . بونلر ، كوكلری كشف ایدلمه‌مش برطاقم یوكسك دویغولردر . فیلسوفلر ساده‌جه بونلری عقلده نه‌قادار آرامشلرسه‌ده بردرلو بولامامش ونهایت عقلك خارجنه براقشلردر . ازجمله (قانت) ، بونلری حادثه : phénomèn عالمی خارجنده « نومه‌ن » تسمیه ایتدیكی برعالمه براقدقدن صوكرا (دورقایم) ، بونی مجرد وموهوم عالمندن آلارق دها مثبت اولابیله‌جك برعالمه یعنی « معشری وجدان » دنیلن جمعیتك حكم و اراده‌لرینه تودیع ایتمشـدر . یكی حیاتیاتجی فیلسـوفلر ، ازجمله (برغسون) عینی شیئی **حیات حمله‌سی** : élan vital نده وبوجمله‌یی اك یوكسك برصورتده تمثیل ایدن **معنویات آداملر** نده كوسـترمشدر . قیمت حكملرنده اصل مهم مسئله بو حكملرك نه درجه‌یه قادار شأنیتلره مطابق اولدیغیدر . روحیات نقطهٔ نظرندن كرك شأنیت وكرك قیمت حكملری بربرلرینه مشابه برطرزده اعمال اولونمقده‌در . بونك دلیلی ، بیلكیلرمزك قیمت وماهیتلرینی تدقیق ایدن متافیزیكجیلرك تمایللریدركه بوتمايللر كاه شـأنیت حكملرینی قیمت حكملرینه ارجاع (پراغماتیست فیلسوفلرده كورولدیكی كبی) وكاه بونك عكسنه اولارق قیمت حكملرینی شـأنیت حكملرینه ارجاع ایتمكده‌در . (ذهنیه‌جی : intellectualistes فیلسوفلرده كورولدیكی كبی) .

الحاصل عقل ویا ذكا سـاده‌جه افعالمزی آیدینلاتان برمشعله‌در . غایه‌یه كوتوره‌جك اولان یالكز آرزولرمز ، اعتقاد وسه‌نباتیلرمز ، مفكوره‌لرمزدر . یالكز حقیقتلرده اولدیغی كبی بونلرده‌ده دائما آلدانمق ملحوظ اولدیغنی اونوتما-

ملیدر . ایشته یکی ومثبت اجتماعیاتجیلرك غایه‌لری بوقیمت حکملرینی آفاقی برصورتده تدقیق ایتمك وبالنتیجه شأنیت و قانونلرینی میدانه چیقارمقدر .

٣ : — تفسیر

١ — حکملر ناصل ویریلیور ؟

حکملرك منشأ وتکاملی

حقیقی بوتون تجرید و تعمیملرله تشکل ایتمش مفهوملر بر حکمی متضمن و حکملرك نتیجه‌سیدر . مجرد فکرلرك تکاملنی تدقیق ایتمك بزه حکملرك‌ده تکاملنی کوستررر . بو موضوعی « عمومی فکرلرك تکاملی » نام اثرنده الك کوزل (ریبو) تدقیق ایتمشدر . بوذاتك تدقیقاتنه کوره تجرید ، شو اوچ تکامل دوره‌سنی کچیرمشدر . « لسانك ظهورندن اول حیوانلرده کوریلن الك دون تجریدلر ، مثلا کوپکك یالکز جنسلری تمییز ایدیه تجریدی ایله ابتدائی قوملرده اشارت و صیحه ایله افاده ایدیلن مفهوملر کبی ؛ ایکنجی تکامل دوره‌سی کلمه‌یه مترافق اولمقله برابر بونك هنوز تالی بر رول اوینادیغی اورته تجریدلر دوره‌سی ؛ مثلا چوجقلرك هر پارلایان شیئه بیلمیز ویا هر ینه‌جك شیلره ماما دیدکلری زمانلر ؛ اوچنجی تکامل دوره‌سی : شعورده کلمه‌نك حاکم و تجربه‌لر یرینه قائم اولدیغی یوکسك تجریدلر دووه‌سی اولوب اشارت وکلمه‌لرك برمقصدله وقیمتلری بیاینه‌رك قوللا‌نیلدیغی زمانلردر » . بونلرك یالکز ایلك دوره‌سنده الك ابتدائی حکملر واردر دینه‌بیلیر . حکمك کندینی بحق کوسترمه‌سی آنجق اوچنجی دوره‌ده‌در .

تکامل نظریه‌سی روحی حادثه‌لره تطبیق ایدیلنجه بوراده حادثه‌لرك بر استحاله حالنده تمادی ایتدکلری کورولیور . اولا کلمه‌سز و یالکز خیاللرده مندمج اولان حکملر یاواش کلمه قالبلرینه کیره‌رك خارجیله‌شیور و عینی زمانده تکثر وتنوع ایدییور .

احساسجیلرك نظریه‌سی

یوقاریلرده کوردك که احساسجی فیلسوفلر بوتون روحی حادثه‌لری احساسلرله ایضاح ایدییورلردی . بو فیلسوفلر حکملری ده احساسلرله ایضاح ایتمك ایسته‌مشلردر . ازجمله (قوندیاق) ، حکم ، مضاعف بر احساسدر . مثلا قارك صوغوق اولدیغنه حکم ایتمك ، قارك بصری احساسیله صغوقلق لمسی احساسنی عینی زمانده دویمقدر . ، دییور . (روسو) ، بونظریه‌نك کفایتسزلك و بسیطلکنی کوره‌رك (ئه‌میل) نده : « ایکی احساسی بردن دویمق ، باشقه بونلرك آره‌لرنده‌کی مناسبتی حس ایتمك ینه باشقه‌در . شاید بو مناسبت حکمی یالکز بر احساسدن عبارت اولسه و ساده‌جه اشیادن کلسه‌یدی حکملرمك بنی اصلا آلداتمه‌مسی لازم کلیر و عینی زمانده بوتون احساسلرمه امنیت ایتمکلکم ایجاب ایدردی . حالبوکه « بوباستون ـ شوباستوندن اون سانتیمتره دها اوزوندر » دییه امین بر حکم ویره‌بیلمك ایچون یالکز احساسلرك تأثیرلریله قالمیورم . بالعکس فعالیته کچه‌رك قیاسلرمك خطالرینه مانع اولمغه چالیشیورم . دیمك که حکم ایتدیکم زمانلرده منفعل : passif برحالده دکلم » دییور .

تداعیجیلرك نظریه‌سی

تداعیجیلرك نظریه‌سی (قوندیاق) نککندن بر آز فرقلیدر . بونلره کوره حکم ، صور ذهنیه‌نك بربرلرینه میخانیکی بر صورتده تقربندن عبارتدر . یعنی بوتون حکملر مجاورت ، مشابهت کبی تداعی قانونلرینك میخانیکی نتیجه‌لریدر . مثلا دییورلرکه قاره باقوبده صغوقی خاطرلامه‌مق ممکن دکلدر . تداعیجیلرك بو نظریه‌سی اعتیادی ، اوتوماتیك ، تصادفی ، خولیائی تفکرلرمزی ایضاح ایدرسه‌ده ارادی وفعال حکملرمزی ایضاحه اصلا کفایت ایتمز . بونقطه‌یی پك کوزه‌ل کوره‌ن (ستورات میل) : « بز ، تداعی ایله اشیایی بردرلو کوردیکمز حالده باشقه درلو حکم ایده‌بیلیرز ، دییور . مثلا کونش ظاهراً ارض اطرافنده دونر کورونمکده‌در . بو تداعی ذهنمزده اساسلی بر اعتیاد حالنده یرلشمش اولدیغی حالده ارضك کونش اطرافنده دونمه‌سنی تصدیق ایتمه‌مزه مانع اولمیور . بز

حكملرده تداعيلرك كليشى كوزل اولمه‌لرينه مساعده ايتميور ، بالعكس بونلرك آراسندن بر ويا برقاچنى توقيف وديكرلرينى دفع ايديورز . مثلا « ارض يووار-لاقدر » ديديكم زمان ديكر هندسه شكللرينى ارض فكرينه تقرب و تماسدن منع ايديورم .

كوريليور كه حكم ايتمك باشقه كليشى كوزه‌ل وتماماً سربست تداعى‌ اويونلرينك ذهنده حاكم اوله‌لرى ينه باشقه‌در . ذهن ، برمسئله ايله اوغراشديغى زمان آرتق خياللرك جريد اويناماه‌لرينه ميدان براقايوب بونلرى انضباط آلتنه آلير . تداعئ افكار ، حكم وتفكرده آمر دكل مأموردر . وظيفه‌سى تفكرك انتخابلرينه اجزا وعناصر حاضرلامقدر .

برده دقت ايديليرسه كورولوركه تداعيلر ذهنى حياتمزده بلا فاصله تمادى ايدر . حالبوكه حكم وتفكر دائمى اولمايوب آرا صيرادر . يعنى يا بر مشكله يا بر ممانعه معروض قالديغى زمانلرده واقعدر . (برغسون) ، بو حقيقتى كنديسنه خاص برتشبيهله شويله افاده ايديور : فكر ، - حكم ويا تفكرده ديه بيليرسكز . - روحك ماده‌يه چارپمه‌سيدر .

فضله اوله‌رق « آچم » ، « ايشته برآت » ، « مضطربم » ، « اويقوم وار » كبى حكملرده بربرينه تقرب ايدن ايكى فكر نره‌ده ؟ بورادە برأنا : moi فكرى ، برده آچاق ، اضطراب ، اويقو كبى فكرلر واردر ديه اعتراض ايديليرسه ديرزكه برطرفدن مضطرب اولمايان ، آجيقمايان ، و الخ مجرد برأنايى وديكر طرفدن بزم اولمايان على‌الاطلاق براضطرابى ادراك ايده‌رك بربرلرينه ياقلاشديره‌رقمى برحكم ويردك ؟ هيچده دكل . يالكز عقلى ، آفاقى حكملرمزى دوشونمك تداعيجيلرك تصور ايتدكلرى مقانيزمه‌يه بردرجه‌يه قادار توافق ايده‌بيليرسه‌ده حسلرمز ويا برفكر ايله حس ومفكوره‌لرمز آراسنده برمناسبت موجود اولديغى‌ده اونوتولمامه‌ليدر .

الحاصل حكمك الك كنيش وتام تعريفنى شويله خلاصه ايده‌بيليرز . حكم ،

اولا یاشامق سوق طبیعیسنك تلقینی اولان ابتدائی ، مبهم تجربه‌لرمزك تحلیلی ایله باشلار . صوکراده مقدم اعتیادلرمز وحالا حس ایتدیکمز احتیاجلرله سوره اولونورکه بو فعالیتلرك نتیجه‌سی موضوع ایله محمول آراسنده دکل ، بلکه برشی ایله بزم آرامزده نافع وجاذب برمناسبت سیجوب آیرمقدر .

٢ — اعتقاد مسئله‌سی

ایکی نظریه برشیئی تصدیق ویا انکار ایتمك کلمه‌نك اك کنیش معناسیله براعتقاددر . شعورك متمادی تداعیلری آراسندن برینی دوردوردوب اونده قرار قیلمق عمومیتله براعتقاددر . بوراده تدقیق ایده‌جکمز شی اعتقادك سببلریدر .

اعتقاد بحثنده‌ده یکدیکرینه رقیب ایکی ادعا واردر : اراده‌جیلر :Volontaristes دینن برنجی ادعاجیلره کوره حکم واعتقادلرمز اراده وآرزولرمزه تابعدر .

ذهنیه‌جیلر : inttellecualistes دینن ایکنجی ادعاجیلره کوره حکم واراده‌لرمز عقل ومنطقه تابعدر .

اراده‌جیلره کوره ـ (ده‌قارت) ك تعبیریله ـ مدرکه :
(ده‌قارت) ك اراده‌جیلکی l'entendment یعنی عقل ، یالکز آلیر ، ادراك ایده‌ر ؛
فقط حکم ایتمز . حکم ایده‌ن ، یعنی قرارسزلغمزه
نهایت ویره‌ن ، تصدیق وانکار ایده‌ن اراده‌در . حکم ویره‌بیلمك ایچون اراده‌نك مداخله‌سی شرطدر . چونکه عقل ، هم محدوددر ، هم‌ده هرشیئی بیله‌من . فضله اولارق برچوق زمانی استلزام وبرسورو محاکمه واستنتاجلرله آغیر آغیر ایش کوره‌بیلیر . حالبوکه حیات ، بزی اکثریا صیق صیق وچابوق قرارلره دعوت ایده‌ر . بونك ایچون اراده‌نك مداخله‌لری ضروریدر . (ده‌قارت) ك اراده‌جیلکنه کوره حکم ، سربست برعملدر . چونکه اونجه اراده وحریت بروارلقدر .

ارادەنك مداخلەسنی حاضرلایان مدرکه دکلیدر ؟ دیيه صورەجق اولورسه کز (دەقارت) ، بونیده دوشونمش وجواب اولەرق شویله دیمشدر : « مدرکەمزله ارادەمز آراسندەکی نسبتسزلك پك بارزدر . ارادەمز **غیر متناهی** : infini ایکن مدرکەمز **متناهی** : Fini در . بوسببدن اراده مدرکەیی آشمقدەدر . زیرا اراده ، مدرکەنك کشف ایتمش اولدیغی منطقەلرك ایلریسنه ، بیلمەدیکم شیلرەده اوزانەبیلیر . خطا دیدیکمز شیده بوندن ایلری کلیر . خطادن قورونمەنك واسطەسی حکمی تعلیقدر . » حتی (دەقارت) دها ایلری کیدەرك : « نه قادار تنویر ایدلسەك ایدیلەلم حکمدن منع نفس ایدەبیلیر ... وبوحریتمزی بداهتلر حقندەده قوللانەبیلیرز . » دیيور . بوسببدن (دەقارت) ك نظرندە عقلاً بدیهی اولان شیلر انسانی اعتقاده مجبور ایدەمدیکی کبی عقل ، تحقیقاتی بیتیرمەدندە اعتقاد ایدەبیلیر . الحاصل بوفیلسوفه کوره حکم واعتقادلر ، عقلمزك برضرورتی دکل ، اراده وآرزولرمزك برأمریدر . مثلا نیجه شیلره بالذات تحقیق ایتمەدن ایناتیورز . دینی ، سیاسی ، اخلاقی حیاتده بونی اثبات ایدەجك نیجه واقعەلر واردر . ازجمله عملەلر سوسیالیزمه بلاتحقیق ایناندقلری کبی سرمایەدارلردە عینی صورتله ایناتمقدەدرلر .

ایمانجیلر

ارادەجیلکی دها ایلری کوتورەرك بوتون حکملرمزك منحصراً عقلی اولمادقلرینی سویلەین فیلسوفلر کلمشدر . بونلره کوره اك مثبت علملرك متعارفه وقانونلری هر درلو تنقیدومناقشەدن مستغنی دکلدر . بونلرك اوزرندە مناقشه ودلیللری نامتناهی تمادی ایتدیرمك ممکندر . بونك ایچون بوتون حکم و اعتقادلرمز تماماً عقلی دکل عندیدر . بومسلك علمی حقیقتلردن شبهه ایتمك ارادەسنه قادار واریر . عینی شیئی اخلاق ودین وادیسندەده یاپدیرر . (قانت) ك انتقادجیلغی بوکا یاقیندر . نته‌کیم بوفیلسوفك قانون اخلاقی‌یی عقل صرف خارجنده بلا مناقشه قبول ایدیلەجك بر أمر قطعی کبی کوسترمەسی بوندندر . « **ایناتمق ایستیلیرسه**

ایناڼیلیر . » دستوریله افاده ایدیله‌بیلن بونوع اراده‌جیلره فرانسزلر « ایمانجیلر : fidéistes » دیبور .. بونلره کوره شبهه‌لرمزك حقیقی سببی عقلی برهانلرك کفایتسزلکی اولامادیغی کبی اعتقادسزلغمزك سببی ده اکثریا سفیل حسلرله اعتراف ایدلمه‌ین احتراصلرمزده‌در . بومذهب ، انسانی تسامحسزلکه کوتورمکه چوق مساعددر . مثلا مادامکه مسلمانلق ویا خرستیانلغه ایناڼمق النده‌در . شو حالده بونلردن برینه ایناڼه‌جقسك ! ایناڼمازسه‌ك النده اولان برشیئی یاپمیورسك؛ شو حالده مسئولسك طرزنده وجدانی مداخله‌لره یول آچان برمسلکدر .

ذهنیه‌جیلرك نظریه‌سی

(ده‌قارت)ك اراده‌جیلکنی تنقید ایده‌رك ذهنیه‌جیلکی واضحاً تشریح ایدن (سپینوزا) اولمشدر . بوفیلسوف دیبورکه : « فکرلر ، بر لوحه اوزرینه منتقش وکمال لاقیدی ایله تماشا ایتدیکمز رسملره اصلا بکزه‌مز . فکرلرك کافه‌سی برتصدیق ویا انکاری محتویدر . فضله اولارق فکرلرمزدن خارج وبونلری اعتقاده تبدیل ایتمك ایچون بری ویا دیکرینه التحاق ایده‌جك بر اراده‌مز یوقدر . » ... « فکرلرك فکر اولارق احتوا ایتدیکی شی خارجنده هیچ برتصدیق وانکارمز موجود دکلدر » . « حکم واعتقادلرمز فکروادراکلرمزك شدتندن باشقه برشی دکلدر » دیه‌ن (هیوم) ك فکریله (سپینوزا) نك بورأیی بربرینه یاقیندر .

پراغماتیزم

بوایکی نظریه یاواش یاواش تکامل ایتمکله برابر « پراغماتیزم » نامیله (ویلیام جه‌یمس) طرفندن بر اوچنجی ادعا دها اورته‌یه آتیلدی . یالکز بو نظریه مفسرلر طرفندن پك محدود آکلاشیله‌رق برچوق تحریفلره اوغراتیلمشدر . پراغماتیزمه کوره **حکم و اعتقادلرك ، تعبیر دیکرله حقیقتلرك میزانی تأمین ایتدکلری عمله‌در . بونلر قابل تحقیق اولدقلری نسبتده حقدرلر** . یالکز بوراده‌کی عمل ، دار معناده آلینمایوب مادی و معنوی انطباق عمللرینك هیئت عمومیه‌سی کبی تلقی ایدیلمه‌لیدر .

بو نظریه‌لرك هر برنده مهم بر حقیقت حصه‌سی اولدیغی **بو نظریه‌لرك تنقیدی** تسلیم ایتمه‌مك ممكن دكلدر . حساس ، متفكر و فعال اولان انسانلرك حكم و اعتقادلرینی یالكز بر جهتدن آلمقله یاشامایه‌جقلری آشكاردر . **تجربه** و مشاهده‌لره مستند اعتقادلرمز یاننده **عنعنه و ولایته** باغلی اعتقادلرمز اولدیغی كبی **احتیاجمزدن** متولد اعتقادلرمزده واردر . بعضاً بونلرك ایكیسی و حتی اوچنك برلشدكلری بیله واقعدر . ذهنیه‌جیلرك اك بویوك قصورلری حس و احتراصلرمزك استقلالنی اصلا طانیمامه‌لریدر . حال بوكه بر قومارباز ویا عاشقه مجلوب اولدیغی شیئك یا كلیشلغنی نه‌قادار كوسترسه‌كز اعتقادندن زور دوندوره‌بیلیرسكز . دینلرده اعتقاد ایدیلن نیجه شیلر فكراً وبالتجربه قابل اثبات اولمادقلری حالده یاشامقده‌درلر . اعتقادلر یالكز علم ویا عقلك محصولی اولابیلمك ایچون بو ملكه‌نك بوتون احتیاجلرمزی تطمین ایده‌بیلمه‌سی لازمدر . مدرسلرمزدن (محمد رفیق) بكك « آینشتاین » نظریه‌سی حقنده « اجتهاد » ك (١٦٥) نجی نومروسنده یازدیغی بر مقاله‌ده بو مشهور آلمان حكمتشناسنك فكرلر عالمنده یاپدیغی انقلابی خلاصه ایدن شو سطرلری اوقویه‌لم : « أی بی خبرلر ! سرعتلری مساحه ایچون یاپدیغكز حسابات خطا آلوددر . زیرا نه مسافه ونه زمان ، مطلق دكلدر . بونلرك قیمتی هر راصدك حائز اولدیغی سرعته تابع وبناءً علیه اضافیدر » .

كائناتك میخانیكیتنی (نیوتون) نظریه‌سندن دها واسع بر صورتده احاطه ایدن بو نظریه بزه اك مطلق ظن ایدیلن شیلرك بیله مطلق اولمایوب اضافی اولدیغنی بالتجربه و بالحساب كوستردكدن صوكرا مطلق حقیقته صاحب نه بر علم ، نه‌ده بر فرد اولامایه‌جغی میدانده‌در . هم‌ده بورادە آرتق (قانت) ك یالكز انفسی یعنی بنیهٔ روحیه‌مزدن متولد اضافیه‌جیلكی موضوع بحث اولمایوب **عمومی بر اضافیت** ظاهر اولمشدر . میخانیك عالمنده بیله مطلق وعالمشمول بر حقیقت آنجق « مطلق سكون » ك بولونماسنه وابسته قالمشدر .

انسانلر یکی بر شیئه اعتقاد ایتمك مجبوریتند قالدقلری زمان الك اول اسکی اعتقادلرینك مقاومتنه معروض قالیرلر . بونلره مقاومت (ویلیام جه یمس) ه کوره اکثریت ایچون نهایت اوتوز یاشنه قادار در . بو یاشدن صوکرا یکی بر نظریه ویکی بر عاملی هضم ایتمك پك کوچدر . چوجقلق ایسه بالعکس ایناننقلرله ایله تمایز ایده ر . چونکه چوجوقلرك هنوز مؤسس عقیده لری اولمادیغی کبی تنقید وتفکره ده اقتدارلری یوقدر . جاهللرله ابتدائی انسانلرده بوخصوصده چوجقلره یاقیندر . بونك ایچون جاهل قالمش بر خلقك اعتقادلریله اوینامق پك قولایدر . پروپاغاندانك اهمیت ومؤثریتی ده بورادن کلکده در . هر واسطه کبی پروپاغانداده استعمال ایده نلرك حسن نیت ووقوفلرینه کوره ثمره ویریر . اعتقادده لزومندن فضله غیرت کوسترمکه تعصب دینیر .

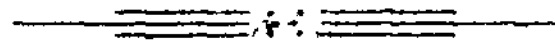
شبهه نك زائل اولدیغی یرده اعتقاد واردر . شبهه نه وادیده اولورسه اولسون روحه بحران ویریر . شبهه نك زوالی ایسه بالعکس مسرت تأمین ایتدیکی کبی یکی ویاراتیجی بر فعالیته ده مبدأ اولور . شبهه وبحراندن صوکرا بر شیئه اعتقاد ایده نلر یکی دوغمش کیبدرلر . انسان ، اعتقادلرینی کندی مساعیسیله یاپه بیلدیکی کبی تربیه و تلقین واسطه سیله حاضرجه جق ، اجتماعی محیطك تأثیریله ده خبری اولمادن آلابیلیر .

حکمك اهمیتی ـــ (قانت) : « دوشونمك حکم ایتمکدر » ، یعنی مناسبتلر تصریح ایتمکدر دیبوردی .

تفکرك عمومی بر تعریفنی یاپمق لازم کلسه دیرزکه **دوشونمك مقایسه ایتمکدر** . مقایسه ایتمك ، تنوع ومشابهتلر بولمقدر... تفکرك الك دون شکللری حکملردر .

منطق ویا علمی تفکری علی العاده ده تفکردن تمیز ایدن صفت، تنقیدکارلغیدر . علمی تفکرك غایه سی مشابهت مناسبتلرینی تحقیق ، مساحه و بعده قانون شکلنه قویمقدر . (هوفدینغ) ك دیدیکی کبی : « منطقی تفکرك غایه سی ، دائما اسکی مناسبتلر یرینه تجربه ایله دها ایی توافق ایده جك یکی مناسبتلر اقامه ایتمکدر .

تجربه‌یی تطمین ایتمه‌ین بوتون مناسبتلری آتوب یکیسنی وموافقنی قویمق متفکرلك باشلیجه وظیفه‌سیدر . بورادە انتخاب ایدیلن مناسبت ، موده‌لك وتعقیب ایتدیکمز علمی غایه‌نك شرائطنه اك صحیح واك مکمل بر صورتده اویاندر » .

سکزنجی فصل

استدلال [محاکمه]

۱ : تصویر

حکم ، تفکرك الك دون بر شکلیدر ، بوکا ونوبه
استدلالك رولی وتعریفی la certitude ویره‌جك ذهنی عملیه : استدلال :
le raisonnement در . استدلال حکملرك اویله بر
زنجیرلنمه‌سیدرکه بوراده واصل اولونان صوك نقطه بونلرك نتیجه conclusion سی
دینیر وبو بزه مقدمات : les prémisses دینن اولکی حکملرك ضروری بر
ثمره‌سی کبی کورونور . استدلال عملیه‌سی برحقیقتی کشف ایتمکدن زیاده
اثبات ایتمکه یارار. منحصراً منطقی براستدلال ایله کشفده بولونه بیلمك پك نادردر .
چونکه کشف قابلیتی ، استدلالدن زیاده مخیله وحدسك ایشیدر . بوده اکثریا
شعورك غیر مشعور ساحه‌لرنده حاضرلاندقدن صوکرا اولور . عادتا رحمده‌کی
چوجق کبی . چوجوق دوغونجه آننه‌نك روحی ناصیل یکی برنور ایله آیدینلانیرسه
مخیله وحدسك مولوداتی ده شعوری اویله یاپار . بوندن استدلالك قیصیر وفیضسز
بر فعالیت اولدیغی آکلاشیلماسین . استدلالك کشفلره خدمتی دوغرودن
دوغرویه اولماسه ده بالواسطه‌در . مثلا تحریلرمزه استقامت ویرمك ، یاکلیش
یوللره صاپمقدن منع ایتمك ، کشف ایدیلن حقیقتلری بیلدیکمز حقیقتلرله
قونترول ایتمك ونهایت فکرلرمزده انسجام تأمین ایله‌مك کبی . انسانلرك
کندیلرینی تهدید ایدن تخریبکار قوتلره قارشی حیوانلردن فضله مقاومت
ایده‌بیلمه‌لری وحتی بونلرك آلتنده أزیله‌جکنه استفاده امکانلرینی بوله‌لری دها

ابی استدلالار یاپه‌بیلمه‌لرندر . ینه استدلال سایه‌سنده‌درکه انسان ، طبیعتك قانونلرینه قادار یوکسلوب بونلری تصرف ایتمش وبالنتیجه کوچوجك موجودیتیله قوجه طبیعته حاکم اولمق امکانلرینه واصل اولمشدر . بونك ایچون اصول دائره‌سنده فکرك الك مکمل تظاهرینی استدلالده کوره‌بیلیرز .

٢ : تصنیف

استدلالك نوعلری

استدلالك نوعلری مقدمات ایله نتیجه‌لر آراسنده موجود اولان مناسبتلرك طبیعتنه کوره تخالف ایدر . مقدمات ، نتیجه‌دن دها کنیش اولان عمومی فکرلردن تشکل ایتمش اولورسه بو استدلالار ، تعلیلی : déductif در و بونوع استدلاله : تعلیل : déduction دینیر . مثلا : بوتون انسانلر فانیدر ، فضولی برانساندر ، شوحالده « فضولی‌ده فانیدر » کبی . مقدمات ، نتیجه‌دن دها خصوصی اولورسه بواستدلالار ، **استقرائی** : inductif در وبونوع استدلاله : **استقراء** : induction دینیر . مثلا : برطاش دوشدی ، بودوشن‌ده طاشدر ، اوحالده بوتون طاشلر دوشر کبی .

٣ : تفسیر

استدلال ، نه علی‌العاده شعور ، نه تخیل ، نه‌ده ساده‌جه تداعی افاده‌در .

فی‌الواقع ذهنی فعالیتمزك مهم برقسمی کندیلکندن دوغان تخیللر کبی یکدیکرینی تاقیب ایدن بر طاقم فکرلرك تعاقبندن عبارتدر . هیچ کیمسه بوتخیللرك نه عملی ، نه‌ده نظری بر محاکمه و استدلاله منجر اولدیغنی ادعا ایده‌مز . بوراده فکر ، تداعینك « مجاورت » و « مشابهت » قانونلریله یکدیکرینی ولی ایده‌ر . قونترولسز اولان بوتفکرده آنجق مشخص فکرلر چیقتلشه‌بیلیر . مثلا کونشك طلوعنی کوروبجه بروقتلر کونشك طلوعنی سیر ایتمك ایچون قیره چیقدیغم برصباحی وبوراده کوردکلرمی ، اوقودیغم طلوع تصویرلرینی ، بونلرك محررلرینی الخ خاطرلارم . بوتون بوفکرلر معقول اولا-

بیلیرسه‌ده تام معناسیله دوشونولمه‌سی ، استدلال اولونمه‌سی شیلر دکلدر . استدلال ، بیلینن شیلری تکرار خاطرلامق دکل ، بلکه بیلینن شیلردن بیلنمه‌یه شیلر چیقارمقدر . نیته‌کیم محاکمه‌لی دیدیکمز آدامی هیچ کورمه‌دیکی برطاقم شیلر آراسنه براقه‌لم ؛ بر آز صوکرا نه قادار بیلکیلر ایدیندیکنه حیرت ایده‌ر ومعلوم فکرلردن نه قادار مجهول فکرلر چیقابیلدیکنی اووقت کورورز . هم نه حاجت هرهانکی برتجربه قارشیسنده محاکمه ایتمه‌ین وایده‌ن ایکی آدام بولوندورکز . برنجیسنك ذهنندن مشابهت ومجاورت تداعیلریله برایکی فکر کچدکدن صوکرا تجربه‌نك قارشیسنده ابکم قالاجقدر . ایکنجیسی بوتجربه‌نك سبب ونتیجه‌لرینی دوشونه‌رك برصیره حکملر یاپه‌جق و بونلردن عمومی برنتیجه چیقاره‌جقدر . دیمك که علی العاده تداعیٔ افکاره محاکمه ویا استدلال دییه‌مه‌یز . بونك ایچون تداعیجیلرك محاکمه‌یی تداعی حرکتلریله ایضاح ایتمه‌لری هم بسیط ، هم‌ده اکسیکدر .

برقاچ حادثه‌نك تکرر ویا مشابهتندن چیقاردیغمز نتیجه‌لرده تام معناسیله استدلال صاییلماز . مثلا قولاق آغریسنه برقاچ دفعه ایی کلن برقوجه قاری علاجنك مؤثریتنی براستدلال متاعی کبی صاتامام . چونکه بوکا آنجق بن ویا برقاچ کشی ایناناه‌بیلیر . محتملدرکه قومشوم عینی علاجلردن عکسی برنتیجه آلمشدر . حال بوکه استدلال ایله بولونان نتیجه‌لرده کلیت : universalité وضرورت : nécessité واردر ؛ بواعتبارله استدلاللرده اجتماعی برقیمت واردر دینه‌بیلیر . ذاتاً استدلال یاپمق ، معلوماتمزی تشمیل ایتمك یعنی برقاچ یرده تجربه‌ایتدیکمز برشیئك برچوق یرلرده قابل تطبیق اولدیغنی کوسترمك احتیاجندن دوغمشدر . بوسببدن استدلالك غایه‌سی محسوسات وموجوداتده‌کی مشابهت درجه‌لرینه آکاه اولمق وبونلری بولدقدن صوکرا یکدیکری یرینه اقامه ایتمکدر . بالفرض آ = ب ، ب = پ ، پ = ت ، ت = ث دییه‌لم . شیمدی ریاضیه‌یه آزیجق آلیشمش اولان برذهن بو حدلردن هرهانکی برینك دیکری یرینه اقامه اولونه‌بیله‌جکنی تسلیم ایده‌ر . مثلا آ = ث ، ب = ت ، پ = ث دییه‌بیلیر . چونکه بربرلرینه

تماماً مساوی اولان حدلری یکدیکری یرینه اقامه ایتمکده مؤاخذه ایدیله‌بیله‌جك هیچ برنقطه یوقدر . استدلالك اك مشروع شکلی ده ایشته بودر .

کذا یوزغاد ازمیردن کوچوکدر ؛ ازمیر استانبولدن کوچوکدر ؛ بناءً علیه یوزغاد استانبولدن کوچوکدر دییه استدلالده بولنه‌بیلیرز . چونکه بونلر کمیت اعتباریله یکدیکرینه مماثل وقابل قیاسدر . بو استدلالی ریاضی اشارتلرله کوسترهلم :

یوزغاد > ازمیر
ازمیر > استانبول
یوزغاد > استانبول

مقدمه دنیلن ایلك ایکی قضیه‌ده «ازمیر» حدلرینه : حد اوسط : moyen terme دینیر . حد اوسط قالدیریلنجه : یوزغاد > استانبول نتیجه‌سی قالیر . کوروـ لیورکه استدلال ، برقضیه‌دن دیکرینه دوغرودن دوغرویه انتقال اولمایوب برحد اوسط واسطه‌سیله‌در . حدلر معین اولمایوب‌ده مبهم بولونورسه استدلاله امکان اولماز . مثلا آلومینیوم خفیفدر ، بو آناختار آلومینیومدندر ، بناءً علیه آناختار خفیفدر ؛ دیدیکم زمان بو استدلال هم دوغرو ، همده ممکندر . حال بوکه آلومینیومك خواص وقابلیتلری برجه معین اولمایوب مبهم بولونسه مذکور استدلالی یاپه‌مایز . چونکه آلومینیومدن آناختار اولابیله‌جکنی بیلمیورز . الحاصل استدلالك صحت وقیمتی حدلرك اییجه معلوم ومعین اولماسنه وابسته‌در . عکسی تقدیرده استدلالریمز چوروك وپاکشدر .

برمثال دها : بالفرض اودون صوده یوزه‌ر ؛ بوشی اودوندر ؛ بناءً علیه بوده صوده یوزه‌ر ؛ دیسه‌ك . بوراده «یوزمك» حدی یرینه «اودون» حدینی اقامه ایده‌مه‌یز . چونکه بیك درلو اودون واردر . بونلردن کیمیسی یوزه‌ر ، کیمیسی باتار . دیمك که استدلالده برمبهم حدك بولونماسی اونك قطعیت وصحتنه مانع اولمغه کافیدر . بو حدك اوستون کوری بیلینمه‌سی ده استدلال ایچون کافی دکلدر . مثلا اودونك بوتون انواعی و بونلرك صویه قارشی وضعیتلری بیلینمه‌دکجه

لاعلى التعيين براودونك يوزدوكنى استدلال ايتمك اصلا دوغرو اولماز . بوطرزده استدلاللر چوجوقلرده چوق كورولور . مثلا قور برآتشده پارماغنى ياقان برچوجوق آتشك قيرمزى اولديغنى كورونجه بوتون قيرمزيلرك النى ياقه جغنى استدلال ايدەر . بويا كليش استدلالك سببى چوجغك هنوز نه قيرمزيى ، نەده آتشى معين برصورتده بيلمەديكنى كوسترر . ياقان شيلر بهمه حال قيرمزى اولماديغى كبى هرقيرمزى ده ياقيجى دكلدر .

استقراء ايله تعليل آراسندەكى فرق

(قلود برنار) : « بكا قاليرسه بدنك يوروپوشى آنجق بر درلو اولديغى كبى ذهنك ده طرز محاكمەسى يالكز بر درلودر » ديبور . شوقادار واركه يول ، محكم ، دوز وبوتون امتدادى معلوم اولونجه انسان بونك اوزرنده غايەسنه دوغرو سريع وامين آديملرله يورور . بويله اولمايوبده بالعكس عارضەلى ، مجهول ، اعوجاجلى وقاراكاق اولورسه اوچوروملره كيتمەمك قورقوسيله بالضروره تدبيرلى وآديم آديم ايلريلەنير » . فى الحقيقه محاكمەنك تصنيفلره اوغراتيلمەسنك آنجق تعليمى برفائدەسى واردر . اساساً بوتون محاكمەلر ، علاقەلرمزى تطمين مقصديله ذهنك بريول قطع ايتمەسيدر . يول آز معلوم ايسه ذهنمز استقراء ايله يورومكى ترجيح ايدەر ؛ يعنى واقعەلرك تسلسلنى آديم آديم تعقيب ايدەرك عمومى وكلى حكمى ، تعبير ديكرله قانونى صوكده استحصال ايدەر ..

شايد يول اوقادار مجهول اولمايوبده برآز دها مكشوف بولونورسه ذهن بشر آرتق يولى واقعەلر اوزرندن قطع ايتميوب منتهادن ، يعنى قانونلردن باشلايەرق كريسى كرى يه دونەرك وكشف ايدلمش يولك تحقيقيله مشغول اولور . منطق لسانيله سويلەمك لازم كليرسه استقراء ايله **تصنيف** ياپيلير . تعليل ايلەده **تعريف** : définition تأمين ايديلير . ديمك كه تعليلك وظيفەسى استقرائك قطع ايتديكى يولى تفتيش ايله صحتنى تأييد وقناعتمزى تأكيددر . بوتقديرده ملاحظه محصولى اولمق اوزره اساساً برنوع محاكمه واردر ديه بيليرز : استقراء . ديكرى بونك مؤيدەسى صاييلمق لازمدر .

(ویلیام جه‌یمس) ه
کوره محاکمه‌نك اساسی

(ویلیام جه‌یمس) ه باقیلیرسه محاکمه‌نك غایه‌سی تماماً بشری **علاقه‌لر** : les intérêts در . علاقه‌لر زمانه ، فرده ، حال و وضعیته کوره هرزمان متحولدر . بو تحوللر ایچنده ثابت اولان اساس ، اویانان علاقه‌لرك تطمینی غایه‌سیدر . هرهانکی برشی قارشیسنده‌کی علاقه‌لرمز باشقه باشقه اولدیغندن محاکمه‌لرمزده کوناکوندر . یالکز هپمزك غایه‌سی **عمل** : action در ؛ تعبیر دیکرله ذهن بشر ، محاکمه‌لرنده دائما عمل غایه‌سیله مقیددر .

تلقیلریمزی یاپان ، تجربه‌لرمزی اداره ایدن ، مقدمات و نتیجه‌لری ترتیب ایتدیره‌ن هپ عمل احتیاجیدر . مادی و معنوی هیچ برعمل احتیاجمزی تطمین ایتمه‌ین برمحاکمه‌یه قیمت ویرمه‌مزه احتمال یوقدر . بوسببدن بوتون محاکمه‌لرمز علاقه قانوننه تابعدر .

محاکمه‌نك ایلك اولغونلقلری وقیمتی

مدنیتلرك تکاملنده منطقی محاکمه‌نك ایلك اولغون شکلی اسکی یونانك (ئه‌له‌ئات) فلسوفلریله (سقراط) و (آرسطو) ده کورونور . نته‌کیم قرون وسطا محاکمه نمونه‌لرینی بونلردن آلدیغی کبی (انتباه) دوری‌ده عقلی محاکمه‌نك الك حر واولغون شکلنی بونلرده بولدی . شوقادار وارکه محاکمه‌یه فضله اهمیت ویروب مخیله ، تجربه ومشاهده‌لری اهمال ایتمك بویوك برتهلکه‌در . قرون وسطانك الك بویوك خطاسی بوضلالت اولدیغی کبی (انتباه) ك الك بویوك اصابتی‌ده بوضلالتی آکلامق اولدی . فی‌الواقع ذهنك انکشافی ایچون عقلی فعالیت ، هندسی تفکر ضروری ایسه‌ده کافی دکلدر . عقلی فعالیتك یاننده هر درلو حمله وترقیلرك منبعی اولان یاراتیجی بر فعالیت ، بر مخیله واردر . . بو حر قدرتك محصولاتی اولمادقجه محاکمه‌نك فعالیتلری آز زمان ظرفنده قورویه‌رق فیضسز قالیر . محاکمه ایله آشیلا ـ مایان یوللرده یاراتیجی مخیله‌نك امدادی لازمدر .

طقوزنجی فصل

ذهنی انکشافك عمومی عامللرندن
یاراتیجی مخیله

۱ — تصور

یاراتیجی مخیله نك عقلی فعالیتدن فرقی

ذهنمزك فعالیتنی تنسیق وانکشاف ایتدیرەن عامللری ایکی یە آییره بیلیرز : بونلردن بری فعالیتی بالنسبه حرو کتلی اولان **یاراتیجی مخیله** : imagination créatrice ، دیکری ده ملاحظه‌لی و سیستەماتیك بر فعالیت اولان **عقل** : la raison در . مخیله ، حر بر فعالیتله یالکز ابداع ایدر . عقل ویا عقلی فعالیت ایسه بو ابداعلری منطقی بر اصول ایله قونترول و تحقیق ایدەرك آییقلامغه باقار . بونك ایچون عقلی فعالیت اول امرده یاراتیجی مخیله‌یی **استلزام ایدوب** بالآخره بوکا **منضم اولور** . یالکز بو ایکی فعالیتك بوراده کوستردیکمز کبی بر برندن تماماً آیری ومستقل اوله‌رق چالیشدقلری ظن ایدیلمه‌سین . بوتون روحی حالات وفعالیتلر کبی بونلرده بر برینه متداخلدر . بوراده یاپدیغمز بارز تفریق منحصراً تشریح و تحلیل مقصدیله‌در . عقل ، اعتیاد حالنه کچمش محاکمه‌لرك بر محصولی ایسه یاراتیجی مخیله ، بو اعتیادلری آشان ویکی اعتیاد وانطباقلر کتیره‌ن بر محاکمه‌در . یاراتیجی مخیله یالکز باشنه قالیرسه کونا کون ابداعلر آراسنده یولمزی شاشیریرز . بونلری تنسیق ، محاکمه ، تقدیر ومیزان ایتمك عقلك ایشیدر .

مخیله نك حافظه‌دن فرقی

حافظه ، بوتون مکتسباتك بر خزینه‌سیدر . بو اعتبارله اونده آنجق مکتسب اولان شیلر واردر . حال بوکه مخیله ، **حافظه نك خیاللرینی کورولمدك و ایشیدلمدك**

طرزلرده ترکیب ایتمك قدرتنی تمثیل ایدر . بریسی تکرارلایجی ایسه دیکری یاراتیجیدر . مثلا صنعت اثرنده بز طبیعتك تکرارینی دکل ، صنعتکارك دهاسنی کورورز . بوراده یاراتیجیلقدن مقصد یوقدن برشی وجوده کتیرمك اولمایوب بلکه حافظه‌ده آلینان اسکی خاطره‌لرله یکی امتزاجلر وجوده کتیرمکدر دییورلر .

چوجق اویونلری وابتدائی انسانلرك اسطوره‌لرندن (حامد) ، (معمار سنان) و (نیوتون) ك ابداعلرینه واریجه‌یه قادار موجود اولان اثرلر هپ یاراتیجی مخیله‌نك محصوللریدر . بواثرلر وجوده کتیریلیرکن مزج ایدیلن یالکز خياللر اولمایوب بونلردن باشقه مجرد فکرلرله حس واحتراص و مفکوره‌لرده ایشه قاریشمقده‌در . یاراتیجی مخیله قدرتنك معضلتی کوزنلر بونك بر « سوق طبیعی » اولدیغنه بیله حکم ایتمشلردر . محقق اولان شوکه هانکی وادیده اولورسه اولسون مبدعلر دائما حدسی و شاعر کیمسه‌لردر . یالکز منطق و محاکمه ایله مبدع اولونه‌جغنی ظن ایده‌نلری بوتون مبدعلرك ترجمهٔ حاللری تکذیب ایده‌ر . برکیه ناصیل یالکز کبه‌لکنی واونی بسلیه‌جك آش ایرمه‌لرینی حس ایده‌رده چوجوغنك شکل وشمائلنی بیله‌مزسه مبدعلرده تحت‌الشعورلرنده اوزون مدت یالکز مبهم و غیر قابل مقاومت بر ادراك ایله مضطرب و بونی تسکین ایتمك ایچون‌ده شدید برطاقم تمایل ، احتراص ومفکوره‌لره مجذوبدرلر . مبدعلرك ایلك تمایلی مکتسب و موجود اعتیادات ذهنیه ، حسیه و ارادیه‌یی انحلاله اوغراتمقدر . بونك ایچون ایلك فعالیتلری بالضروره انظاری و تخریبکار اولور ؛ یعنی اولا مؤسس تداعیلری ، برچوق ذهنی اعتیادلری بوزارلر ؛ بالآخره انحلال ایتمش اولان بوعناصر یاراتیجی فعالیتك مالزمه‌سی اولور .

ابداع نه‌در وناصیل اولیور ؟

بو مسئله‌یی کیمیا حادثه‌لریله ایضاح ایتمك ایسته‌ینلر ، یوقاریده کوستردیکمز کبی ، ابداع ، موجود عناصرله وجوده کلمش یکی امتزاجلردر دییورلر . بر قسمی‌ده ابداع میخانیکیتنی تداعی قانونلرنده بولمغه چالیشیورلر . (ریبو) : « بوتون

ابداعلرده بر فکر ناظم ، برایده‌آل ، دها ساده برتعبیر ایله حل ایدیله‌جك بر مسئله واردر » دییور . فقط مسئله‌نك حلی ایچون اولجه بر تصورمز اولماسی لازمدر . وآنجق بوندن صوکرادرکه مذکور تصوری ألده ایتدیره‌جك یعنی تحقق ایتدیره‌جك عناصرك طرز ترکیبی ایله مشغول اولونور .

(برغسون) ، بو ایده‌آله شه‌ما یعنی طاسلاق دییور وعلاوه ایدییور : « دقت ناصیل برفکر متقدم ایله باشلارسه ذهنك ابداعی فعالیتنده‌ده برطاسلاقدن حرکت اولونه‌رق بالآخره بونی تحقق وتجسد ایتدیره‌جك خاطره‌لره دوغرو اینیلیر . شو حالده ابداع جهدی اولا برآتلاییشده فرضیه‌یه ماهم اولمقله باشلایوب فرضیه‌نك تحقیق وتحققی صوکرا کلیر . بناءً علیه هر ابداع جهدی ، آتلانیلان فاصله‌یی دولدورمق وغایه‌یی تحقق ایتدیره‌جك واسطه‌لرك بوتون اقسام وتفرعاتی بولمق ایچون یاپیلان برتشبثدر . یالکز اولجه واسطه‌لر اولمادن غایه‌یه ، اجزا بیلینمه‌دن کله ناصیل انتقال اولونیور ؟ بکا قالیرسه آصیل آکلاشیلمایه‌جق اولان ابداعك بو طرز ایضاحی اولمایوب خیاللرك خیاللردن دوغورتیلماسی طرزنده علی‌العمیا یاپیلان ایضاحدر . حال‌بوکه بنم دینامیك شه‌ما دیدیکم بو جانلی انطباع وتأثرده برچوق خاطره‌لر ذوبان حالنده بولوندیغندن ابداع ، نوه‌سنك بوراده بولونه‌مسی هیچ‌ده مستبعد دکلدر . بناءً علیه ابداع ، بالقوه زنکین اولان بومجرد طاسلاغی مشخص شیلره قلب ایتمکدن عبارتدر . بالفرض برماکنه ایجاد ایتمك ایسته‌ین برموجد ، ماکنه‌دن اول بو ماکنه ایله ألده ایتمك ایسته‌دیکی ایشی تصور ایده‌ر . بو تصور ، هنوز ابداعك الك مجرد ومبهم برشکلیدر . بالآخره برچوق تحری وتجربه‌لردن صوکرا او ایشی کوره‌بیله‌جك ماکنه‌نك اقسام وتفرعاتنك شکللری بلیرمکه باشلار . دها صوکرا اقسام وتفرعات تالیه خاطره کله‌رك ماکنه بالفعل تحقق ایتمش اولور . چونکه طاسلاق حالنده‌کی تصور ، محسوس اطلاعلره منقلب اولمشدر . »

ایستر رومانجی ، ایستر شاعر ، ایستر درام مؤلفی ، ایستر موسیقیشناس

اولسون بوتون مبدعلرك مبدأ حركتلری پك بسيط ومجرد برتصوردر . بو تصور يا يكی برانطباع ، يا كوزه‌ل برمدعا ويا فردی ويا اجتماعی برحس‌در . ايلك اول ملهم اولونان بو نوه‌لر ابداعك اساسنی تشكيل ايده‌ر . ابداع جهدی بو نوه‌لری سسلر ، سوزلر ، فكرلر ، شخصلر ويا رنك وشكللر واسطه‌سيله تجسد ايتديرمكدن عبارتدر . بو راده‌يه كلينديمی ابداع ، تام اولمش ونتيجه الده ايدلمشدر .

بو عمليه اثناسنده شه‌ما مطلقا لايتبدل قالاماز . چونكه شه‌ما ، هيچ ده كيشمزمی؟ هرشيدن اول تجسد وتحقيق ايچون آراديغی خياللر طرفندن تعديله اوغرايه‌بيلير . بعضاً صوك نقطه‌ده ايلك شه‌مادن اثر بيله قالماز اولور . موجد ، ماكنه‌سنك تفرعاتنی تحقق ايتديردكجه يا ، شه‌مانك برقسمندن فداكارلق ايده‌ر ويا بسبتون باشقه برشی تحقق ايتديرر . عينی حال رومانجی وشاعرلرده‌ده اولور . مثلا بونلرك اول امرده طاسلاق حالنده ياراتدقلری اشخاص بالآخره اسكی خيال وتجربه‌لرله دوچار تعديل اولابيلير . ابداعك الك حاد وشعورلی دوره‌لری طاسلاق ، يعنی غير مشعورك مولودی اولان فرضيه ايله شأنيت آراسنده‌كی متقابل حلول ونفوذلرده باش كوسترر . ايشته بو متقابل تأثيرلرده شه‌ما يا يالكز تعديله اوغرار ويا بسبتون باشقه برشه‌مايه استحاله ايده‌ر .

٢ : تصنيف

ياراتيجی مخيله‌نك نوعلری

بو موضوعی مفصلاً تدقيق ايدن (ريبو) ، ياراتيجی مخيله‌يی حدسی : intuitif وتأملی : réfléchie اولمق اوزره ايكی نوعه آييريور . « برنجيسی ، وحدتدن اقسامه ، كلدن جزئه ... ايكنجيسی تفرعاتدن مبهم اولارق سزيلمش بر وحدته ، يعنی جزؤدن كله كيده‌ر . ياراتيجی مخيله اويله بر نوه‌دن باشلاركه بو ، بر اولطه يمی كبی اطرافنه متمادياً خياللر جذب ايتمك صورتيله ياواش ياواش انكشاف وتكمل

ایدەر . مثلا (کەپلەر) ، مشتری ییلدیزینك محرك بیضیسنی کشف ایدینجەیە قادار حیاتنك بر قسمنی غریب بر طاقم فرضیەلرك تجربەسیلە کچیردی . فقط بو کشفدن صوکرا بوتون اولکی مساعیسی بردنبرە تحقق ایدەرك بر سیستەمە انقلاب ایتدی » . (ریبو) نك بو افادەسنە دقت ایدجك اولورسەق کورورز کە مؤلف ، یاراتیجی مخیلەنك نوعلرینی لفظاً ایکی‌یە آییردیغی حالدە فعلاً آییرمش دکلدر . چونکە حدسی وتأملی دیدیکی یاراتیجی مخیلەلردە شەمانك دائما متقدم اولدیغی اعتراف ایدیلیور . فی الواقع بوشەما بعضی مبدعلردە الاستیقی وبعضیلرندە غیر الاستیقی اولیورکە بوتون فرق ایشتە بورادەدر .

مخیلەنك نظامی چوجوق اویونلرینە دقت ایدەجك اولورسەق بونلرك اللرینە کچن شیلرە جان ویردکلرینی کورورز . مثلا بر دکنك پارچەسندن قوجە بر آت ، بر تختە پارچەسندن بر آرابە والخ یاپار . چوجوق ، یاراتیجی مخیلەنك ایلك ممارسەلرینی اویونلریلە یاپار . چوجغك مصال و حکایەلری سومەسی دە مخیلەسنك فعالیتندندر . حتی قونوشورکن بیلە بر چوق کلمەلر ، جملەلر ایجاد ایدەر . مثلا چیل غروشە چەیرەك یاوروسی دیر .

ابتدائی انسانلر ایسە اسطورە وافسانەلر مبدعیدرلر . بونلر موجوداتی اولدیغی کبی کورەمزلر . هرشیدە ایی ویا کوتو بر جان ، بر روح ، بر منوار تصور ایتدکدن صوکرا بونلرە مناقب و سرکذشتلر علاوە ایدرلر . ایشتە « مخیلەنك آلتون دوری » بونلردە کورونور . بوتون اسطورە وافسانەلر آنونیم اولوب بوتون برجماعتك اثریدرلر .

ابداعك اك یوکسك شکلی داهیلردە کورونور . داهیلری محیط و وراثتلرینك محصولی عد ایدەنلر اولدیغی کبی یالکز کندیسیلە قابل ایضاح وبوندن خارج هیچ برشیلە ایضاح اولوناماز عد ایدەنلردە واردر . (تەن) و (دورقایم) برنجی ادعادە اولوب (ریبو) ایکنجی ادعانك طرفداریدر .

مخیله‌نك شعوردن زیاده غیر شعور inconscient لك

مخیله‌نك كوتو شهرتی

بر فعالیتی اولماسی و محصولاتنك دائما اعتیادلره اویغون اولمه‌مسی آدینك فنا چیقماسنه سبب اولمشدر . بر ده خولیا و رؤیالرله مخیله‌نك قاریشدیرلماسی سوء تفهمی بوسبوتون آرتدیرمشدر . حال بوكه خولیا ایله رؤیالرده نه بر وحدت وار اده ، نه ده بر غایه واردر . واقعا مخیله‌نك ایلك فعالیتی ده غیر ارادی ایسه ده الهام شعوره چیقدقدن صوكرا مادهٔ بونك تحقق و تجسد ایتدیرلمسی سوره‌كلی بر **مهم ودواملی بر اراده** ایستر . مخیله‌نك اهمیتی حقنده (قلود برنار) كبی بویوك بر عالمی دیكله‌یه‌لم : « یكی بر فكرك ظهوری كندیلكندن و تماماً فردیدر . بر واقعه ویا بر مشاهده عالمك كوزلرینی اوكنده اوزون مدت هیچ بر شی الهام ایتمه‌دن قالیرده كونك برنده بردنبره بیننده بر شمشك چاقار . آرتق یكی فكر بر یلدیرم سرعتیله دوغمشدر . ایشته بو دوغوشی مخیله‌یه مدیونز » . انكلیز عالملرندن (تندال) : « علم عالمنك ده محافظه‌كارلری واردر . بونلره كوره مخیله ، شایان استفاده اولمقدن زیاده قورقو- له‌جق بر ملكه‌در . بو مطالعه‌ده بولونانلرك ضعیف تفالردن چیقان مخیله اثرلرینی كوره‌رك مخیله‌نك یاپه بیله‌جكی فنالغی مبالغه ایتمشلردر . بو طرزده قیاسلرله حكم ایتمك مقبول اولورسه پاطلایان قازانلر وار دییه بخاری‌ده آفوروز ایتمك لازمدر . مخیله عقلله توازن ایتدیریلیرسه هر درلو كشفلرك اك قدرتلی بر آلتی اولور . (نیوتون) ك بر ألمانك دوشمه‌سندن اجرامك سیر وحركتلرینه انتقال ایتمسی مخیله‌نك اعجازكار بر حمله‌سی سایه‌سنده اولمشدر ... علمك ایلری قره‌غوللری اوته‌سنده ایله وسیع بر ساحه امتداد ایده‌ركه بوراده مخیله ایسته‌دیكی كبی جیرید اوینایه بیلیر . یالكز بو جیریدی سوء استعمالسز اوینایه بیله‌جكلر ممتاز كیمسه‌لردر .»

۳ : — تفسیر

یاراتیجی مخیله‌نك سری

مخیله ایله تفكر عینی منشأدندر ؛ یعنی تفكرك مبدئی تخیلدر . بونلرك یكدیگرندن آیریلوب انكشاف ایتمه-

لری بالآخره اولمشـدر . بو حقیقتی قوملر و فردلرك تاریخ تفکرلرنده کوره بیلیرز .

یاراتیجی مخیله‌نك فعالیتی اك زیاده **غیر شعور** inconscient اولدیغی ایچون میخانیکیتنی ایضاح ایتمك الیوم ممکن دکلدر. (کوته) . « یاراتیجی استعدادینك کندیسنی سنه‌لرجه بر آن بیله ترك ایتمه‌دیکنی سـویلییور » . (وه‌رته‌ر) رومانی مناسبتیله کندیسندن بحث ایدرکن دییورکه : « بو اثریمی نه‌وقت کوزدن کچیرسه‌م کندی کندیمه شاشارم . چونکه بونی برسائر نائم کبی همان غیر مشعور اوله‌رق یازدم » . دیمك که یاراتیجی مخیله‌نك سری **الهام** دیدیکمز شیده‌در .

علی العاده مخیله‌نك اك بسیط تظاهرلرینی تخطرلرده کوره‌بیلیرز . بز خاطره‌لریمزی چوق کره هیچ خبرمز اولمادن اکسیك ویا فضله تخطر ایده‌رز . حتی شهادتلریمزك چوغنده تام معناسیله صادق قالمق پك کوچدر. محکمه‌لرده برشاهدله اکتفا ایدیلمه‌مه‌سنك سـببی بودر . تخیلی تداعیٔ افکاردن آییران صفت ممیزه حریتدر . تداعیٔ افکار ، اسکی تجربه واطلاعلره کوره **میخانیکی** برتسلسل تعقیب ایده‌ر . مخیله ایسه تداعینك اعتیادلرینی قیرارق حر برتفکره دوغرو کیده‌ر . بو حریت علم وادیسنده اك مقید ، صنعت وادیسنده بالنسبه دها آزاد ، اسطوره وافسانه‌لرده ایسه بسبتون حردر .

علمده‌کی **فرضیه ونظریه‌لر**دن ماعدا فلسفه سیستمه‌لری ده مخیله‌سز اولماز .

بدیعی ، علمی ، فلسـفی ویا عملی برقیمتی حائز اولمایان تخیللرك چوقلغی ـ که بونلره خولیا دینیر ـ روحك ضعفنه دلالت ایده‌ر . بونك ایچوندرکه (ویلیام جه‌یمس) : « وقتلرینی یالکز خولیا ایله کچیرمکدن باشقا برشی یاپامایانلر نه بدبختدرلر » دییور . برده خولیا کبی کورونن بعضی تخیللر واردرکه بوکا **خیال خام** : utopie دیرز . فقط هر خیال خام کبی کورونن شـیلرك مطلقا و دائما بویله قالاجغنه حکم ایدیله‌مز . نیجه بویوك و عاقل آداملرك خیـال خام دییه کولدکلری تخیللر برمدت صوکره تحقق ایتمشلردر . مخیله ، استقبالك برپیشداری

اولدیغنه کوره اونك خبرلرینی استخفافله قارشیلامق پیشدارلرینه اعتماد ایتمه‌ین برادرونك اوغرایه‌جغی وخیم عاقبت کبی پك تهلکه‌لی اولابیلیر . بوسببدن مخیله‌نك کشفلرینه قارشی وظیفه‌مز لاقیدی ویا استخفاف دکل، تنقید وملاحظه اولمه‌لیدر .

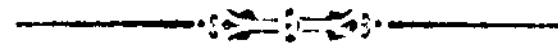
دهاء وداهی

یاراتیجی مخیله‌نك اك یوکسك شکللری داهیلرده کورولدیکنه نظراً داهی‌یی ایضاح ایتمك ، دولاییسیله یاراتیجی مخیله‌یی ده ایضاح صایپله‌بیلیر . دهاء ، عمومی بر واقعه دکل براستثنادر . فقط بواستثنایی تولید ایده‌ن سبب نه‌در ؟ ایشته اصل مسئله بورادە‌در . (ارسطو) و (سه‌نه‌ك) طرفلرندن یاپیلمش پك اسکی بر نظریه‌یه کوره دهاء ، برنوع دلیلکدر. دهاء حقنده ویریلن بوحکمه سائق اولان باشلیجه سبب بعضی داهیلرده دلیلکه برتمایل کورولمش اولماسیدر . (مورو دوتور) ، بونظریه‌نك یکی براقاده‌سنی بولارق : « داهی ، برنه‌وروز ، یعنی روح خسته‌سیدر » دییور . ایتالیان جنائیاتجیسی (لومبروزو) ده بو تعریفی مبهم بولارق (نه‌وروز) یرینه برنوع **صرعه** تعبیرینی اقامه‌ایدییور. حال بوکه دلی‌متخصصلری (لومبروزو) نك بو رأیی قبول ایتمك شویله دورسون بوتون قوتلریله ییقمغه باشلامشلردر . صرعه وروح خسته‌لقلری هرکسده بولونه‌بیله‌جکی کبی فرط مساعی نتیجه‌سنده داهیلرده‌ده حصوله کله‌بیلیر . نتیجه اولماسی چوق محتمل اولان برشیئی سبب اولارق کوستره‌جك الده هیچ بر حجت یوقدر . نرده قالدی‌که دلیلرله داهیلر آراسنده اوچوروملر واردر . فضله اولارق صاغ سالم نیجه داهیلر کلمشدر .

(ماقس نورداو) ده حل مسئله ایده‌جك امیدیله یالکز صنعتکار داهیلری خسته ، علم وعمل داهیلرینی‌ده صاغلام کوسترمکه چالیشیور .

الحاصل نه فیزیولوژی ، نه تشریح داهی‌یی ایضاح ایده‌مه‌مشدر. روحیات‌ده بومسئله‌ده عاجزدر . ذاتاً علم ، استثنالرله دکل عمومیتلرله مشغول اولدیغندن داهی‌یی نه‌وقت ایضاح ایتمك ایسته‌مشسه بر درلو یولنی بولامامشدر . علمك

شیمدی‌یه قادار یاپدیغی شیلر داهی‌یی یا دلیلره قائمق ویا تصادف محصولی عد ایده‌رك استخفاف ایتمك ویاخود ، اجتماعیاتده اولدیغی کبی ، اکثریتك ، یعنی وسطلرك برترجمانی کوسترمك اولمشدر . حالبوکه بونلرك هیچ بریسی مثبت بر تحقیق و تجربه‌یه مستند اولمادیغی کبی داهیلرك اثرلری بو مدعالره برچوق جهتلرده معاکسدر . داهیلری آکلامق ایچون اك ایی اصول بونلری آیری بر نوع انسان کبی تدقیق ایتمك و علملرینی کندی حیات و مونوغرافیلرندن چیقارمقدر .

اوننجی فصل

أشارتلر و لسان

۱ : — تصور

بوتون حالات روحیه صیق‌صیق‌یه حرکتلره مربوطدر.

أشارتلر هیجانلرده اك شدید وتفکرده اك خفیف بر صورتده تظاهر ایده‌ن بو حرکتلره **أشارتلر** les signes دینیر .
أشارتلر بزدن بیله‌رك ویا بیلمیه‌رك صادر اولور . هرایکیسی‌ده باشقه‌لری ایچون معنیداردر . چونکه بوسایه‌ده بر درجه‌یه قادار بزم حس و تفکر واراده‌لرمزه واقف اولورلر. اشارتلری بیله‌رك ، یعنی برمقصدله یاپدیغمز تقدیرده هم باشقه‌لری ایچون معنالی ، هم‌ده بزم ایچون **بر افاده واسطه‌سی** اولورلرکه اشارتلرك کمالی ، یعنی لسانك باشلانغیجی ایشته بورادەدر .

لسانه وتفکرده‌کی رولی انسانلرك حس و تفکرلرینی افاده ایتمك ایچون قوللاندقلری اك مکمل اشارتلر منظومه‌سنه **لسانه** : le langage دینیر . اك معضل و مکمل لسانك انسانلرده اولدیغنه هیچ شبهه یوقدر .

یوقاریده تجرید وتعمیم ایله برطاقم عمومی فکرلر ، یعنی **مفهوملر** : les concepts یاپدیغمزی کورمشدك . بو مفهوملری کوسترمك وتثبیت ایتمك ایچون بر طاقم أشارتلره محتاج اولاجعمز آشکاردر . ایشته مفهوملره ظرف اولان ، یعنی بونلرك انتقال و مبادله واسطه‌لری اولان اشارتلره **کلمه** : le mot دینیر .
شوحالده لسان ، حس وتفکرك افاده‌سی ایچون **ضروری** : nécessaire ویا **لزم** اولان أشارتلرك مجموعیدر .

مفهوملری کلمه‌لره برلشدیرمك سایه‌سنده برطرفدن یاپدیغمز **تجریدلره وضوح وصراحت** کلیور ؛ دیکر طرفدن‌ده تعمیملرمزك نتیجه‌لرینی **تثبیت** ایتمه اولیورز . کلمه‌لر اولماسه فکرلرمز بربرندن **تمییز وتفریق** ایدلمش اولمایه‌جق و بالنتیجه وضوحله آکلاشمق قابل اولمایه‌جقدی . کلمه‌سز حافظه‌لرك نه قادار مبهم وآکلاییشسز اولدیغنی دیلسزلرله هنوز قونوشامایان چوجوقلرده کوره‌بیلیرز . بونك ایچون کلمه‌لر ولسان بزده ایکنجی بر حافظه یاپمشدر . نیته‌کیم (ستوارت میل) : « کلمه ، **حقیقی برحافظه صنعیدر** » دیيور .

و فی‌الحقیقه روحی فعالیتلرمزك بوتون نتیجه‌لرینی حفظ وتخطر ایتدیرمکه واسطه خدمتنی کوره‌ن کلمه‌لر اولماسه‌یدی بوامکلر هبایه کیده‌جك ، فکرلرمزی هروقت یکیدن یاپمق لازم کله‌جکدی . حالبوکه کلمه‌لر سایه‌سنده اسکی تجربه‌لرمزی هم تثبیت ایدییور ، هم‌ده ایسته‌دیکمز زمان بوتون تمامیتیله خاطرلایه‌بیلیورز. کلمه‌لر منشأده فردلرك أثر صنعی اولمالری دولاییسیله روحی ایسه‌لرده بونلرك لسانه کچمه‌سی وبرچوق کیمسه‌لر طرفندن تصرف ایدیله‌بیلمه‌سی اولا برجمعیته محتاجدر ؛ ثانیاً جمعیتك بوتون فردلری ویا هیچ اولمازسه علاقه‌دارلری طرفندن تجربه اولونه‌بیلیر برمفهومه دلالت ایتمه‌لری لازمدر . بواعتبارله لسانك انکشاف وترقیسی جمعیته باغلیدر . برانسانك تك باشنه لسانه محتاج اولمایه‌جغی آشکاردر . آکلاتمق وآکلاشمق احتیاج وامکانلری چوغالوب کنیشله‌دکجه لسان‌ده اونسبتده ترقی ایده‌ر . حس وتفکرلرمزی باشقه‌لرینه نقل ایتمك ضرورتی لسانك تشکل وتکمل عامللرندندر .

اك مهم لسان ، **قونوشولان لسان** ـ علمی تعبیریله ـ **شفاهی لساندر** . بونك یاننده برچوق لسانلر دها واردر . مثلا یازی لسانی ، حساب لسانی ، کیمیا لسانی ، طب لسانی ، موسیقی لسانی ، رسم لسانی وسائره ... بونلرده مشترك اولان جهت برچوق اشارتلرك برسیستم دائره‌سنده برلشمه‌سیدر .

برلسانده‌کی کلمه‌لرك مجموعنه **لغت** : vocabulaire دینیر . برلغتده‌کی کلمه‌لرك

فرق ومناسبتلريني تعيين ايدەن قاعدەلرك هيئت عموميەسنه اولسانك « صرف ونحو » ى تسميه اولنور . بر لسان ، تشكل ايتمش صاييلمق ايچون لغت ايله صرف ونحوه صاحب اولماليدر . مكمل اولمق ايچون‌ده هرفكره مقابل يالكز برتعبير اولماليدر .

خصوصى وعمومى فكرلر ، اسم خاص واسم جنسلرله ؛ حسلر وكيفيته تعلق‌ايدەن فكرلر ، صفتلرله ؛ حكملر ، فعللرله ؛ فكرلر آراسنده‌كى مناسبتلر ، اداتلر ، عطفلر ، تصريفلر والخ ايله افاده اولونور .

فكر وحسلرمزك تحوللريني آكلاتمق ايچون لسانك كلمه و افادەلريني‌ده بونلره كوره دكيشديرمك مجبوريتنده‌يز . برده لساني يالكز ايشيتمك آكلامغه كافى دكلدر ؛ بلكه هركلمه‌يه برفكر تداعى ايتديرمك ، صوكراده بوفكرلري سويله‌ين آدامك حكملرينه مماثل اولاجق بر طرزده مزج و تركيب ايتمك لازمدر . آكلاشامامزلغك سببى چوق كره ايكى طرفك كلمەلره عينى معنايى وعينى حكملرى ويرمه‌ملرندندر .

حس وتفكرلر لسانله افاده ايدلديكى نسبتده اجتماعيلشيرلر . لسانك بوفائدەلرى يانده مضرتى‌ده واردر . كلمەلر بعضاً حقيقى حس وتفكرلرله اصلا علاقەسى اولمايه‌رق يالكز آغيزدن دوكولور . لسان ، بوكبى ضررلره امكان ويرديكى ايچون قالپ آقچەلركبى‌ده سورولەبيلير . واقعا اهل كيمسەلر بونى آكلارلرسه‌ده برچوقلرى آلدانير . حال‌بوكه لسان ، قارشيلغى موجود ومحفوظ قوائم نقديه كبى اولمازسه ساخته وبوش برواسطه‌در . اكثريا ازبرجى وآكلاييشسز بر تحصيلدوكه انسانده لسانى بويله قالپ برآقچه حالنه كتيرر . حس وفكرلرى دكل‌ده يالكز كلمەلرى برآرايه كتيرمكدن عبارت‌اولان بولسان‌تصرفنه فرانسزلر Psittacisme ديبورلر . تورك‌جه‌ده بوكا مقابل : « پاپاغان‌كبى سويله‌مك » ديرز .

مع مافيه لسانك بوتون حس وتفكرلرمزى اولانجه اينجه‌لك وخصوصيتلريله افاده ايده‌بيلديكى ظن ايديلەسين . چونكه لسان ، دها چوق اجتماعى‌احتياجلره كوره تشكل ايتمشدر . لسانك قولايلقله ترجمان اولابيلديكى فكرلر الك عمومى

اولان حس وفكرلردر . كلمه‌لر ، خرج عالم اولمش واسطه‌لر اولديغى ايچون حس و فكرلرك بالخاصه ممتاز فردلرده‌كى لايعد تنوعلرينى پك كوچلكله و چوق اكسيك اوله‌رق افاده ايده‌ر . (حامد) : « اصل شعرلرم يازمادقلرم در » مألنده لساندن شكايت ايتميورمى ؟ دها زنكين يابانجى لسانلرك منور طبقه اوزرنده‌كى فسون و تأثيرى نه‌دندر ؟ اك چوق تكامل ايتمش لسانلرك متفكر و شاعرلرنده بيله بونوع شكايتلر پك چوقدر . ازجمله (برغسون) ، تحليلات روحيه‌نك يالكز بوكونكى فرانسزجه ايله دكل على الاطلاق هرهانكى مكمل برلسانله قابل افاده اولماديغنى سويليور . خطيبلرك ، آوقاتلرك ، آقتورلرك ، معلملرك افادهٔ مرام ايچون نه‌لر ياپمادقلرى بر دوشونولسون . متفكر ، شاعر واديبلرك لساندن چكدكلرى صيقينتيلر تحقيق ايديلسين ؛ كوروله‌جكدركه اك مجرد واك غير شخصى اولان رياضيه لسانندن دها مكمل برلسان يوقدر .

هله حسلرله احتراصلرى افاده‌ده لسان پك بويوك بر صيقينتى ايچنده‌در . على العموم صنعت لسانلرى وبالخاصه موسيقى لسانى بو احتياج و اضطراب ايله انكشاف ايتمش اولسه‌لر كركدر . اشارت ولسانله افاده ايده‌مه‌ديكمز شيلرى موسيقيده بولماسه‌يدق نه ترقيسنه جهد ايدر ، نه‌ده علاقه‌دارلق كوستردك . حال بوكه او ، روحمزك اك محرم ، اك صميمى واك زنكين برلسانى اولديغنى هركون برآز دها فضله حس ايتديريور . دقت ايديليرسه آرامزده‌كى برودت ويابانجيلقلرك مهم برقسمى بودرين وبى‌غرض لسانك هنوز سجيه‌لرمزى بربرينه قايناشديره‌جق برحيات كوسترمه‌مش اولمه‌سندن ايلرى كليور .

لسانك آصيل موفق اولديغى شى فكرلرمزى تثبيت وتنويرايتمك ، منطقى و رياضى محاكمه‌لره تام معناسيله مساعد اولمقدر . بونلر خارجنده ياپديغى شى مشخص وحقيقى شأنيت يرينه يالكز معين بعضى مناسبتلره دلالت ايده‌ن مجرد مفهوملر اقامه ايتمكدر .

لسانى مطلوب بالضرورت حالنه قويان عمومى فكرلردر . تفكرله لسان

تکاملارینك موازی کیتمه‌لری ده آرالرنده‌کی لزوم وضروورتی کوستررر. ابتدائی برحالده بولونان قوملرك لسانلرنده مثلا بیاض میشه وقیرمزی میشه تعبیرلری بولونیورده میشه و بالخاصه آغاج کبی عمومی فکرلر بولونمیور. کذا هر پارماغك آیری آیری اسملری اولیورده عمومیتله پارمق تعبیری بولونمیور.

لسانه ، تفکردن اولمی بوقسه صوکرامیدر ؟ عالملرك بر قسمی ، بر فکری تسمیه ایده‌بیلمك ایچون او فکره اولجه صاحب اولمق لازمدر ؛ بناءً علیه اولا فکر تشکیل ایدلمش ، بالآخره یاواش یاواش بر اسم ایله تداعی ایتدیرلمشدر دییورلر. دیکر برقسم عالملرده لسانمز تفکر ممکن اولامازدی؛ چونکه یاپدیغمز تجرید وتعمیم عملیه‌لرینی برر رمز ایله تمثیل ایتمه‌سه‌یدك فردی خیال وتصورلرك فوقنه چیقامازدق ادعاسنده‌درلر. بونظریه‌لرك هرایکیسنده‌ده برر حقیقت حصه‌سی واردر. بزده برفکر تشکیل ایتمك اقتداری اولماسه‌یدی لسان تشکل ایده‌مزدی. لسان‌ده یاپیلماسه‌یدی بالنتیجه فکرلر تثبیت وانکشاف ایتدیریله‌مزدی. بونلرك ایکیسی‌ده بربرینك شرط ومشروطی اولونجه آرالرنده بالضروره موازات وهمزمانلق بولونه‌جقدر.

٢ ــ تصنیف

کرك اشارت وکرك لسانك مختلف نوعلری واردر.

اشارتلرك مختلف نوعلری اشارتلرك طبیعی اولانلری هیجانلر اثناسنده‌کی سیمامزك تحوللریله مسرت ویا اضطراب صیحه‌لرمزدر. صنعی ویا اعتباری اولانلر تام معناسیله لسان ایله کمیجیلرك قوللاندقلری بایراق ، فنار ، دودوك وطوپ اشارتلری ، تلغرافجیلرك ، شمندوفرجیلرك اشارتلری ویازی‌در. برده اشیانك بزه کندیلرینی طانیتان طبیعی اشارتلری واردر. مثلا آتشك اشارتی دوماندر. اشارتلرك برقسمی دوغرودن دوغرویه ، برقسمی‌ده بالواسطه معنیداردر. مثلا برتورك ایچون فرانسزجه برکلمه دوغرودن دوغرویه دکل‌ده

ترکجه‌یه ترجمه ایدلدکدن صوکرا معنالیدر . **یاردلو** دیدیکمز شیءده اعتباری اشارتلر میانده‌در .

لسانك مختلف نوعلری انسانلر طرفندن قوللانیلان قونوشمه لسانی و بونلرك مختلف لهجه‌لری ایله یازی لسانی وصاغیر ـ دیلسزلرك قوللاندقلری لسان ، لسانلرك انواعنی تشکیل ایده‌ر . حرفی بردرجه‌یه قادار انکشاف ایتمش اولان ملتلرده یازی لسانی قونوشمه لسانی عادتا ایکیلشدیرمشدر .

٣ — تفسیر

لسانك منشأی لسانك منشأی مسئله‌سی پك چوق اختلاف ومناقشه‌لره سبب اولمشدر . بشریتده‌کی لسانله تفکر آراسنده‌کی ضروری رابطه‌یی کوره‌نلر وتفکرده فوق‌الطبیعه بر حال.اولدیغنه اینانانلر تفکرله لسانك عینی منشأدن ایلری کلدیکنی سویلرلر . بونلره کوره تفکر کبی لسان‌ده متعال وربانی برشیدر . بو نظریه‌یی اك چوق التزام ایدنلر الهیات عالملریدر .

طبیعات علملری انکشاف ایدنجه طبیعی اشارتلردن باشلانه‌رق شفاهی لسانك **تاصیل مصوله کلدیکی** تدقیق اولونمغه باشلاندی . اعتباری ، صنعی اشارتلرك نه صورتله حصوله کلدکاری بالطبع ایضاحدن مستغنیدر . اصل مناقشه کوتوره‌ن مسئله ، طبیعی اشارتلر ایله قونوشمه لسانك نه صورتله تشکل ایتدکاری **وناصیل آکلاشیلدیقلری‌در** .

مسئله‌نك بو طرزده وضعی (١٩) نجی عصره قادار اهمال ایدلمشدی . بو عصرده (شارل به‌ل) ، (غراتیوله) ، (داروه‌ن) کبی برچوق طبیعیاتجیلر **هیجانه زمانلرنده سیماده‌کی اشارتلرك تشکلنی** تدقیق وایضاح ایتمکه باشلادیلر . بونلره کوره سیماده‌کی اشارتلرك چوغی باشلایوب‌ده بیتمه‌دن توقیف ایدلمش حرکتلردر . مثلا حدتده دیش ویومروقلری صیقمق ، وورمق فعلنك بر

باشلانغیجیدر . دیکر برقسم اشارتلرمزده بعضی روحی حادثه‌لره مربوط و بر معتاد فائده‌لی اولان حرکتلردر . مثلا برشیئه دقت ایدیله‌جکی زمانده قاشلر چاتیلیر ؛ آت و کوپکده قولاقلر دیکیلیر . بونلرك خارجنده قالان اشارتلر حسلرمزك تأثیریله حصوله کلن تنبهات عصبیه‌نك نتیجه‌سیدرلر . قهقهه ایله کولمه‌لر ، ال چیرپمه‌لر والخ کبی

انسانلر بو اشارتلرك برقسمنی سوق طبیعیلریله آکلایه‌بیلیرلرسه‌ده چوغنی تجربه وتربیه ایله ادراك ایده‌رلر .

بو تدقیقات لسان منشألك هیجانلری افاده ایده‌ن اشارتلرده اولدیغنی کوستریر . قونوشمه لسانك امکانی هیجانلرك ، تلفظه مساعد برانقلاب عضویدن استفاده ایده‌جك برمبدعك ظهورینه ؛ انکشاف وتکاملی‌ده اجتماعی ضرورتلره تابعدر . حیوانلرده فکرك ابتدائی شکللری اولدیغی کبی بونلری افاده ایده‌جك ابتدائی برلسانلری اولمسی‌ده چوق مامولدر . ازجمله آری وقارنجه‌لرك حیاتی تدقیق ایده‌ن برچوق عالملر بونلرك برطاقم اشارتلر منظومه‌سنه صاحب اولدقلرینی وبو اشارتلری بربرلرینه لوامس Les antennes : لریله نقل ایتدیردکلرینی سویله‌مکده‌درلر . یوکسك حیوانلرك چوغی برلکده اولاندقلری زمان یکدیکرینی بکلیور ، آرایوب بولیور ، وبربرلرینه متقابلاً یاردیم ایدییورلر . هله مایمونلرك بالنسبه خیلی زنکین اشارتلی برقونوشمه لسانلری اولدیغی دها ظاهردر .

قونوشمه لسانی اعتباری ایسه‌ده بوندن انسانلرك برلشه‌رك ویا قونغره‌لر عقد ایده‌رك لسانلرینی یاپدقلری ظن ایدیلمه‌سین . اساسنی طبیعی اشارت ولسانلردن آلان شفاهی لسان ـ (رومانه‌س) ه کوره ـ ذکامزله برابر یاواش یاواش تشکل ایتمشدر .

لسانیات متخصصلرندن (ماقس موللەر) ، موجود (ماقس موللەر)ك نظریه‌سی لسانلری تدقیق وتصنیف ایتدکدن صوکره بوتون لسانلرك مشترك برطاقم جذرلر : Les racines دن

كلديكى وبو جذرلرك صيحه‌لر وطبيعى سسلرك تقليدى كبى حيوانى وبسيط اولمايوب برطاقم مركبات هجائيه اولدقلرى وبناءً عليه بشرى لسانك منشأى خصوصى برسوق طبيعنك محصولى اولديغى ادعاسنده‌در . ازجمله ديبوركه : « لسانلرك تدقيق و تحليلى نتيجه‌سنده ألده درت بش يوز قادار جذر قاليوركه بونلر بوتون لسان عائله‌لرينك عنصر اساسيلريدر . بو جذرلر حيوانى صيحه‌لر ويا طبيعتده‌كى سسلرك تقليدى اولمايوب روح بشره خاص بر قدرتك محصولى اولان برطاقم صدا اهتزازلريدر . . . فيزيك عالمنده عمومى برقانون واردر : ووروولان هرشى اوتر ؛ تعبير ديكرله كنديسنه مخصوص بر سس چيقارير . . . انسانده كنديسنه مخصوص صدالرعكس ايتديرير . بشرك لسانى ابتدائى حالنده‌بيله حيوانلر كبى يالكز صيحه و اصوات طبيعيه‌يى تقليددن عبارت دكلدر . اونده عقلنك آلديغى شيلره هجالى برافاده ويرمك قابليتى‌ده واردر . او ، بو ملكه‌يى كندى قازانمادى . كنديسنده ذهنى وغير قابل مقاومت برسوق طبيعى حالنده بولدى » . بونظريه‌نك طرافدارلرندن برى‌ده مشهور (رنان) در .

(مولله‌ر) نظريه‌سنك استناد ايتديكى جذرلرك فى‌الحقيقه جذرلر اولديغنى اثبات ايده‌جك الده هيچ بردليل يوقدر . بوذاتك لسانلرده بولديغى جذرلرك بر چوق استحاله وتكامللرك انقاضى اولماسى چوق محتملدر . برده هرهانكى برشيئى سوق طبيعى كبى اساساً كنديسى محتاج ايضاح اولان برشيئله اثبات ايتمك علم نظرنده هيچ برشى ايضاح ايتمه‌مكله مساويدر . تكامل فكرينك ايجابنه نظراً بو جذرلر معضل و مؤخر بر طاقم تجريد وتداعيلرك محصولى اولمق لازمدر . هرحالده بوتون لسانلرده صيحه‌لر و طبيعت سسلرينك تقليدندن ماعدا بعضى هجالر مركباتيله بر طاقم مفهوملر آراسنده ياپيلمش تداعيلرك محصولى اولان كلمه‌لر واردر .

ابتدائى لسانلر فوق‌العاده مشخص : concret در . مثلا طاسمانياليلرك ديللرنده سرت ، اوزون ، يووارلاق كلمه‌لرى يوقمش . بوكلمه‌لرك يرينه « بر طاش كبى ،

باهانلار کبی ، طوپاج کبی » دیرلر ایمش . (بوشیان) و (اسکیمولیلر) له (بره‌زیلیا یرلیلری) نك لسانلری او قادار اشارته دولو برلسانه ایمش که کیجه‌لری آتش یاقه‌دن قونوشه‌مزلرمش . بو ابتدائی لسانلر مجرد وعمومی کله‌لرده پك فقیر ایکن محیطلرنده کثرتله موجود حیوان ویا نباتلردن بعضیلرینك مشخص برچوق اسملری بولونقده‌در . مثلا (لاپون) لرك لسانی مجرداتده پك فقیر ایکن مشخص اولان کیکی توسیم ایچون اوتوز مختلف کله‌لری وارمش .

لسانك نه‌قادار آغیر ویاواش یاواش تشکل ایتدیکنی کورمك ایچون چوجقلره دقت ایتمه‌لیدر . مع‌مافیه بونلر برآز صوکرا تقلید ایله چابوق ترقی ایده‌بیلیورلر . حال‌بوکه بشر زمره‌لرنده بو تقلید قولای و چابوق اولمادیغی ایچون هر لسانك انکشاف وترقیسی عصرلر سوریبور .

لسانك معضلیتی وضیاع کلام خسته‌لقلرینك تدقیقی

چوجوغك لسانی آغیرآغیر اوکرنمه‌سنك سببی لسانك معضلیتیدر . مثلا شفاهی لسانده بر کله‌نك هم تلفظ حرکتلرینی ، هم‌ده صداسنك سمعی احساسنی حفظ وتخطر ایتمك لازمدر . بالآخره تحریری لسانده بومشکلاته ایکی عنصر دها انضمام‌ایده‌ر : یازیلی ویا مطبوع کله‌نك بصری‌احساسیله یازینك حرکتلرینی‌حفظ وتخطر ایتمك .

ضیاع کلام خسته‌لقلری : Aphasies نك تدقیقی لسان تصرفنده‌کی بودرت عنصرك بالنسبه مستقل اولدقلرینی کوسترمشدر . جوارح صوتیه‌ده هیچ برفلج ویاره : Lesion اولمادیغی حالده لسان افعوله‌سنك اوغرادیغی تشوشلره ضیاع کلام خسته‌لقلری ده‌نیر . (١٨٦١) ده ایلك اول (بروقا) وزمانمزده (ده‌ژه‌رین) ، (بیه‌رماری) ، (موتیه‌ر) نام دقتورلر طرفندن تدقیق ایدیلن **ضیاع تلفظ** : aphasie motrice ده خسته الك مستعمل شیلرك بیله کله‌لرینی بولوب تلفظ ایده‌میور . ضیاع کلام خسته‌لقلرینك بر دیکر نوعنده خسته کندیسنه سویله‌نن شیلری ایشیدیبور و اصلا صاغیر دکلدر ؛ یالکز آکلامیور ؛ فقط اوقویوب

یازه‌بیلیورودوس دوغرو قونوشیور . بو خسته‌لغه ضیاع فهم : surdité verbale دینیور . باشقه بر نوعنده خسته قونوشیور ، یازییور ، ایشیدییور ، آکلایور . یالکز نه کندی یازدیغنی ، نه‌ده باشقه‌لرینك یازدیغنی اوقویه‌مایور ؛ بو خسته‌لغه عمای قرائت : la cecité verbale ، یاخود « alexie » دینیور . ضیاع کلامك دوردنجی نوعی خسته‌نك یازی یازامامسیدر که بوکا ضیاع تحریر agraphie: تسمیه اولونیور . ضیاع تحریر اکثریا ضیاع تلفظك برنتیجه‌سی اولیور . ضیاع کلامك قلاسیك بر حالده کوستردیکمز بو دورت انموذجی صورت مطلقه‌ده مستقل دکلدرلر .

لسانك تحریری وشفاهی اولمق اوزره تام برتصرفنك دورت آیری حافظه‌یی استلزام ایتدیکی آکلاشیلیور . [بودورت حافظه‌نك آیری آیری مرکزلری اولدیغی ادعا ایدلمکده ایسه‌ده بونك تنقید ومناقشه‌سی روح ایله بدن مناسبتنده موضوع بحث اولاجقدر] .

لسانك معضلیت و مشکلاتی بونلردن عبارت دکلدر . قوللانه‌جغمز کلمه‌لرك ایسته‌دیکمز فکرلره تقابل وتطابق ایتمه‌سی‌ده لازمدر . کلمه‌لری یرلی یرنده قوللانه‌بیلمك آیری برقوته وابسته‌در . (قوندیاق) : « تفکرمزی صیره‌سی کلدکجه یرلی یرنده قوللانمق اوزره اجزا وعناصرینه تحلیل ایتمه‌دن قونوشامه‌یز » دییور . شو حالده قونوشمق ، عینی زمانده فکرلرمزی تحلیل ایده‌بیلمکی استلزام ایدییور .

قونوشمق یالکز باشنه اولدیغی زمان بیله فوق‌العاده معضل بر ایشدر . هله بریسیله ویا عمومه قارشی قونوشمق بسبتون معضلدر . نیته‌کیم ضعف روح خسته‌لری چوق کره یالکز باشنه پك اعلا قونوشه‌بیلدکلری حالده برجمعیت حضورنده برسوز بیله سویلیه‌میورلر . (پیه‌رژانه) یه کوره محجوبیت ، بوذهنی طاقتسزلغك خفیف برشکلندن باشقه برشی دکلدر . چونکه برجمعیت قارشیسنده سوز سویله‌مك یالکز باشنه قونوشمقدن دها معضل حرکت ودقتلری استلزام

ایتمکده‌در . مثلا مخاطبلرك علاقه و ادراکارینه دقت ایتمك و بکله‌نیلمه‌دك یکی احوال قارشیسنده سوز بولمق ، اوضاع و اطواری کلامه اویدورمق بالطبع چوق دها معضل برفعالیت ذهنیه‌یی اقتضا ایتدیرر . مع‌مافیه مفکوره‌لی ومحترص برآدم دواملی برممارسه ایله بومشکلاتی آز زمان ظرفنده اعتیاده قلب ایده‌بیلیر .

خلاصه لسان ، اولا طبیعی اشارت و حرکتلر منظومه‌سنك برقائمقامی اولوب منشأنده یالکز طبیعی قانونلره تابعدر . لسانك اعتباری اشارتلر اولماسی وبشری مؤسسه‌لره تبعیت ایتمه‌سی بالآخره‌در .

عمومی لسانه مسئله‌سی

لسانلرك منشأی والیوم موجود اولانلرك تدقیق ومقایسه‌لری بونلرك اولا چوق فقیر ، وضوحسز ، پك متنوع وعینی زمانده پك چوق اولدقلرینی کوسترمشدر .

لسانلر ، کوچوك جمعیت زمره‌لرندن باشلایه‌رق بونلرك تدریجاً برلشمه‌سیله بر طرفدن زنکینلشمش ، دیکر طرفدن آزالمشدر . بوکون موجود اولان لسانلر بروقتك لسانلرندن چوق دها آزدر .

بو آزالمه‌دن کونك برنده لسان آریلقلرینك تماماً قالقه‌رق تك و عمومی بر لسان قالمه‌سی مأمولمیدر ؟ بو امید محال اولاماز . یالکز (اسپه‌رانتو) وسائره کبی تماماً یاپمه ویاپمه لسانلرله بوغایه‌نك تحقق ایده‌جکنی اومق بیهوده‌در . لسانلرك آزالارق تك وعمومی برلسان حالنه کلمه‌سی ایچون اولا انسانلر آراسنده روحی واجتماعی بروحدتك حصولی لازمدر . چونکه لسان وحدتی آنجق بووحدتلرك قوه‌دن فعله کلمه‌سیله ممکن اولابیلیر .

اون برنجی فصل

ذهنی انکشافك عمومی عامللرندن عقل وعقلی فعالیت

١ : تصور

ارادی و غیر ارادی بوتون تفکر ، بوتون استدلال
علمك ناظم پرنسیپلری و محاکه‌لرمز ، مخیله‌نك بوتون تصورلری کلی ؛
univereslle وضروری : necessaire برطاقم **معلومات**
اولیه : les notions یه کوره تصحیح وتقویه اولنور . ذهنك غیر قابل اجتناب اولان بومعلومات اولیه‌سنه انقیاد ایتمه‌دن نه ادراك ، نه تفکر ، نه‌ده مضبوط برصورتده تخیل ایده‌بیلیرز . بوتون استدلال و محاکه‌لرمزك آلتنده هرذهنك بالبداهه قبول ایتمکدن قورتولامادیغی بر ویامتعدد پك عمومی حکملر بولابیلیرز. بونلرك کلی و ضروری اولدقلرینه اوقادار اینانیلمشدرکه هیچ کیمسه موقع مناقشه‌یه وضعنی خاطره بیله کتیرمز . بوتون استدلالارمز اساسنده بولونان وبرر بداهت کبی قبول ایدلمکدن باشقه‌چاره‌سی اولمایان بوپك عمومی حکملرمزه **علمك ناظم پرنسیپلری** : les principes directeurs de la connaissance ، **عقلی پرنسیپلر** : Les principes rationnels ، تعبیر دیکرله **ایلك حقیقتلر** : Les vérités premières تسمیه اولونور . بوپرنسیپلرك هیئت عمومیه‌سی **عقل** : la raison ی تشکیل ایدەر .

بومبدألر مضبوط بوتون تفکرلره حاکم اولمقله برابر اشبو حاکمیت شعوره دوغرودن دوغرویه اصلا عیان دکلدر. بالبداهه قبول ایتمش بولوندیغمز بوایلك حقیقتلرك علممزده اویناديغی اساسی رولی تصویر ایدن (لایبنیچ) : « عمومی پرنسیپلر تفکرلرمزه داخل اولور و بونلرك روح ورابطه‌لرینی تشکیل ایده‌ر ،

دییور. یورویه بیلمك ایچون عضلات و وترلر نه‌دار ضروری ایسه بو پرنسیپلرده تفکر ایچون او درجه ضروریدر. یورورکن عضله و وترلرك تأثیرلری ناصیل حس اولونمیورسه بو ناطم پرنسیپلرك تفکرده‌کی تأثیرلری ده اویله حس اولونماز. بونکله برابر ذهن هروقت بو پرنسیپلره دایانیر. یالکز بونلری برر برر تفریق و تمییز ایدوب تصور ایتمك قولای دکلدر. چونکه بویوك بردقت ایستر. بناءً علیه تأمله اعتیادی اولمایان کیمسه‌لرك چوغی بونلردن بی‌خبر قالیر.»

٢ — تصنیف

عقلك مختلف پرنسیپلری شعوره دوغرودن دوغرویه مکشوف اولمایان بو ایلك حقیقتلرك نوعلرینی و ذهن بشرده نه صورتله تشکل ایتدکلرینی کشف و تدقیق ایتمك روحیاتك وظیفه‌سیدر.

بونك ایچون بالخاصه الك مضبوط اولان علمی استدلاللری تحلیل ایتمك لازمدر.

علمی استدلاللرك الك قطعی و مثبت اولانلری ریاضی تعلیللردر. ایشته ریاضی برتعلیل :

ب = ح

ح = د

اولورسه

ب = د

اولور. دقت ایدیلیرسه بو تعلیل، «ایکی شی اوچنجی برشیئه مساوی اولورسه او ایکی شی‌ده یکدیکرینه مساوی اولور» متعارفه‌سنه مستنددر. ینه دقت ایدیلیرسه کورولورکه بو متعارفه دخی دها عمومی برقانونه، غیر قابل اجتناب بر صورتده قبول ایدلمش بر حقیقت اولیه‌یه دایانمشدر. ازجمله (ب = ح) و (ح = د) دیدکدن صوکرا (ب)، (د) ه مساوی دکلدر دیرسه‌م (ب)نك (ح) ه هم مساوی، هم‌ده غیر مساوی اولدیغنه حکم ایتمش اولورم. چونکه (ب)، (د) ه مساویدر؛ (ح) ده (د) ه مساویدر دیدکدن صوکرا (ب)،

(ى) ه مساوى اولمازسه (ب) ، (ح) ه هم مساويدر ، هم‌ده دكلدر كبى مناقضه بر حكمى قبول ايتمكلكم لازمدر. بوايسه ممكن دكلدر. بناءً عليه بو تعليل déduction لك استناد ايتديكى ايلك حقيقت ، ياخود ايلك مبدأ شودر :

برشى ، عينى زمانده وعينى شرائط ونسبت دائره‌سنده كنديسندن باشقه برشى اولاماز.

داها آچيق برافاده ايله : **برشى عينى زمانده هم وار ، هم يوق اولاماز.**

ايشته بومبدأه : **عينيت** identité مبدأى دينيركه ، **برشى ، اولديغى كبيدر** ، ياخود **برشى كنديسنك عينيدر** ، ديمكدر . منطقجيلر بوپرنسيپى :

ب = ب

صورتنده افاده ايدرلر . [اسكى منطق كتابلرمزده بو نسبتى افاده ايچون « واقع ، واقعدر » دستورينى قوللانيرلر .] بوراده (ب) كنديسنه هم مساوى اولسون ، هم‌ده اولماسين اولماز .

ايكنجى برمثال اولارق منطقى برقضيه آلالم : « ممه‌لى حيوانلر فقريدر ، بالينه ممه‌لى بر حيواندر ؛ بناءً عليه بالينه‌لرده فقرى برحيواندر . » بوراده تعليلك استناد ايتديكى پرنسيپ ، ياخود ايلك حقيقت شودر : **جنس حقنده دوغرو اولان برشى ، اونك نوعى حقنده‌ده دوغرودر** . تعبيرديكرله كل حقنده دوغرو اولان بر حكم بوكلك اجزاسى حقنده ده دوغرودر . ايشته بو حكمى قبول ايتديرن شى تناقض پرنسيپدر .

بوتون رياضى متعارفه : axiome لر ، عينيت ويا **تناقضلرله** : -non-con tradiction پرنسيپلرندن اشتقاق ايدر . تعبير ديكرله رياضى متعارفه‌لر عينيت پرنسيپنك برنتيجه‌سندن باشقه برشى دكلدرلر .

علمى استدلالك ديكر شكلى **استقرا** : induction در . تعليللر كبى بوتون استقرالرده برر حقيقت اوليه‌يه يعنى هر عقل صاحبى طرفندن قبول ايدلمش بر حكم كلى‌يه مستنددر . مثلا فيزيكده استقرا اصوليله اثبات ايدلمش

اولان (ماریوت) قانوننی تحلیل ایدەلم : (ماریوت) ، ثابت حرارتده بولونان برغاز کتلەسنه مختلف تضییقلر اجرا ایتمك صورتیله غاز حجمنك تضییقلره کوره معین بر صورتده دەکیشدیکنی کورمشـدی . بوراده تضییق ایله حجمك تحولی بالضروره یکدیکرینی تعقیب ایتمشـدر . دیمك که غاز حجمی ایله تضییق آرەسنده برضرورت **وعینی زمانده ثابت برنسبت** : relation conatante واردر . یالکز بوثابت نسبت و بوضرورت کائناتده موجود بالجمله غازلر اوزرنده بالفعل تجربه و تحقیق ایدلمش دکلدر . بو بابده بالفعل یاپیلابیلان تجربەلر محدوددر . بوکا رغماً عقل ، **بر معینیتجیلك** déterminisme حقیقتی قبول ایتمش وبوتون استقرائی استدلاللرینی شویله بر حکمه استناد ایتدیرمشدر :

هر واقعەنك بر سببی واردر ، وعینی احوال و شرائطده عینی سببلر عینی نتیجەلری تولید ایدەر . ایشته **علیت پرنسیبی** : principe de causalité بوکا دیرلر . کشـف ایدلمش بولونان طبیعت قانونلرینك اکثریسی عقلك بدایت حالنده قبول ایتمش اولدیغی بوایلك حقیقته مستنددر . بواعتبارله علیت پرنسیپنك علملك تشکلندەکی رولی پك بویوکدر . علملك استقرارلری دائما علیت قانوننده بیتمز . مثلا (نیوتون) ك جاذبه قانونی علیت قانوننده دها عمومی بر پرنسیبه استناد ایدرکه اوده : **اشیانك یکدیکرلریله مناسبتلرنده یالکز علیت دکل بلکه ثابت برنسبت ، برقانونده واردر** . مثلا جسملرك دائما ارضه دوغروسقوطلری؛ یعنی ارض ایله بوجسملر آراسندەکی معنیدار مناسبتی **تصادف حسابنه قید ایتمك ممکن دکلدر** . شوحالده معینیت فکری ، علیت فکرینه ، علیت فکری‌ده قانون فکرینه استناد ایتمکدەدر .

تجربی علملرك استقرا ایله بولدقلری قانونلر ، **عمومی** نسـبتلرك یعنی کلی قانونلرك بالتجربه بولونمش معادللری دکلدر . بوننکله برابر بونسبتلری ضروری وعمومی بر قانون اولارق قبول ایدییورز . چونکه تجربەمزی کائناتك بوتون حادثەلرینه تطبیق ایتەمز ممکن دکلدر . بناءً علیه امکان دائرەسندەکی تجربەلرمزك

نتیجه‌لرینی عمومی تجربه‌لر ماهیتنده قبول ایتمکده مضطرز و شیمدی‌یه قدار بالعمل آلدادیغمزی‌ده کورمه‌دك . الحاصل عینیت وعلیت پرنسیپلری منحصراً تجربه‌نك ضروری بر نتیجه‌سی ، عقلك قبول ایتمکده مضطر قالدیغی بر طاقم حقیقتلردر . بونلره ایلك حقیقتلر دینمه‌سنك سببی بر جهتدن عقل صاحبی اولانلرك کافه‌سی طرفندن قبول ایدیلمه‌سندن ، دیکر جهتدن بوتون علملرك وحتی اخلاق ، صنعت وسائر معرفترمزك بونلره استناد ایتمه‌سندندر .

(برغسون) ، « عقلك پرنسیپلری ، تجربه وشائیتلرك محصولی اولمایوب عملی احتیاجلرمزك برافاده‌سیدر » دیور . بر فی‌الحقیقه عینیت ، اشیاده بر آن ایچون موجود اولا بیلیرسه‌ده زمانك تأثیرلریله هرشی بر مدت صوکرا کندینك عینی اولمقدن چیقار . بالخاصه تکامل نظریه‌سی وصوك زمانلرده فیزیکده کورولن (الکترون) و (ایون) نظریه‌سی کائناتك دائما بر تحول ایچنده اولدیغنی بیلدیرمکده‌در . بونك ایچون عینیت مفهومی ده آرتق (س) ، دائما (ح) ه مساویدر طرزنده آکلاشیلمایوب (س) ، **عینی زمانده وعینی شرائط** ده کندینه مساویدر دینمکده‌در . تعبیر دیکرله بروقتلر تصور ایدیلن شی : chose جوهر : substance مفهوملری آرتق قالمایوب بونلرك یرینه مجرد بر مناسبت تلقیسی قائم اولمشدر . مثلا (صو) ویا (هوا) دینه‌بر شی ویا جوهر یوقدر . صو وهوا دیدیکمز شیلر ماده‌نك اجزای فردیه‌سی آراسنده شو ویا بومناسبتلردر . بناءً علیه صو ، برشی ویا جوهر دکل ، بلکه ماده‌نك اجزای فردیه‌سی آراسنده‌کی بردرجه مناسبتیدر .

تجربه عالمنه باقیلیرسه بورادە دائمی بر استحاله وتحول کوروروز . تفکرمز دخی بر آن اولسون سکونده دکلدر . ذوی‌الحیات دخی دوغوب بویویور وأولیورلر . خام ماده بیله دائمی حرکتلرك مقریدر . بزه عاطل کبی کورونن ماده‌لرك کافه‌سی دکیشیور ویپرانیور .

بونوره واقعه‌لرك بر سببی اولدیغی فکرینه کلنجه بوده تجربه‌نك بر قانونی دکلدر . چونکه دها نیجه واقعه‌لر وارکه سببلرینی بیلمیورز !

تناقض وعليت پرنسيپلرندن ماعدا برده **غائيت** finalité

غائيت پرنسيپي پرنسيپي واردر . بو پرنسيپ ، (آرسطو) نك :

طبيعت هيچ بر شيئي بيهوده ياپماز فكرنده طوپلانير .

بوفكر دها بيهم برصورتده شويله افاده ايدلمشدر : **طبيعتده نظام و آهنك واردر** . غائيت پرنسيپنه بزه دها چوق حيات حادثه‌لري الهام ايتمشدر . چونكه حياتك كيتدكجه مفصليت وتكامله كيتمه‌سي ذهنلره بلا اختيار برغائيت انديشه‌سي تلقين ايتمشدر . بوپرنسيپك ديكرلري قادار **ضروري وعمومي** اولوب اولماديغي جاي مناقشه‌در . علت موجبه ويا ضروريه ياننده برده علت غائيه قبول ايتمك (ايده‌آليست) و (سپيريتواليست) اولان برچوق فيلسوفلرده كورولمشدر . يالكز مثبت علم ذهنيتي وميخانيكي فيلسوفلر علت غائيه پرنسيپني علمي و شأني استدلاللر ايچون برتهلكه عد ايتمشلردر . چونكه بوتقديرده معينيت ، يعني علت موجبه : Cause déterminant ايكنجي درجه‌ده قالارق بونلرك فوقنده ويا خارجنده برشعور وبرغايه‌يه صاحب برعلت قبول ايتمك ايجاب ايده‌جكدر . بالخاصه (غاليله) ، (دەقارت) و (نيوتون) ك هيئت واديسنده‌كي كشفلري غير عضوي عالمك شعورسز و غايه‌سز بر منطق رياضي تعقيب ايتديكني ظاهراً كوستردكدن صوكره طبيعتده غائيت تلقيسي اسكي قوتني بالطبع چوق غائب ايتمشدر . حكما آراسنده پك زياده و حالا مناقشه ايدلمكده اولان غائيت مسئله‌سنك معارضلري طبيعتي كنديمزه بكزه‌ته‌رك اونده آرزولر ، غايه و مفكوره‌لر تصور ايتمك آنجق شعر ويا صرف متافيزيك اولابيلير ديبورلر . بونلرجه سبب ، تعبير ديكرله علت : Cause ايكي واقعه آره‌سنده غير متحول اولان بر مناسبتدر . (ستورات ميل) : « علت ، مثبت ويا منفي اوپله برمجموعهٔ شروطدركه بوشرائط نه‌وقت موجود اولسه كنديسني دائما عيني نتيجه ولي ايده‌ر . » ديمك صورتيله علتك بوكونكي علمي معناسني الك ايي تعريف ايتمشدر .

عقلك الك كوچ وكيچ ملهم اولديغي پرنسيپ ؛ عليت و بالخاصه قانون

پرنسیپلریدر . تناقض و غائیت پرنسیپلری بونلره نسبتله پك اسكیدر . الیوم بیله ایی بر تحصیل كورمه‌مش اولانلر ایچون قانون پرنسیپنی بر بداهت عقلیه كبی قبول و تصدیق ایتمك پك كوچدر . بونلره اك ملایم كلن پرنسیپلر ، **تصادف ، بخت ویا مجهول بر قدرت** پرنسیپلریدر .

٣ — **تفسیر**

عینیت پرنسیپنك تكاملی

كرك فلسفه وكرك علم تاریخی بوتون بو پرنسیپلرك بر تكامل كچیردكلرینی كوستریر . بو تكاملی اوزون اوزادی‌یه كوسترمك روحیاته تعلق ایتمز . بزم بیله‌جكمز جهت پرنسیپلرك باشلیجه استحاله‌لری ایله وظیفه وطبیعت روحیه‌لریدر . عقلك پرنسیپلری ایچنده اك بسیط و ابتدائی اولانی عینیت پرنسیبیدر . چونكه تفكرمزك اعتیادلرینه اك موافق اولان بر پرنسیپدر . شعورمزه بر شیئك عینی زمانده ، عینی مكانده وعینی مناسبتده **هم كندیسی هم‌ده باشقه‌سی** اولدیغنی قبول ایتدیرمك محالدر . یالكز بوتلقی عینیت پرنسیپنك اك متكامل شكلیدر . چونكه بوراده آرتق بر شی كندیسنك دائما عینیدر دینمیور . بلكه زمان ، مكان وشرائطك تأثیرلری‌ده حسابه قاتیلیور . بو پرنسیپك ابتدائی شكلی هند ویونان فیلسوفلرینك ایلك تفكرلرنده كورونور .

عقلك چوقلق و تخالفلر ایچنده قالمه‌سی شاشقینلغه و حتی دلیلكه باعث اولوردی . بو اعتبارله بیلمه‌دكلرمزی بیلدكلرمزه بكزه‌ته‌رك كثرت و تخالف یرینه وحدت ومشابهتی اقامه ایتمك عقل ایچون ضروریدر . ایشته بو احتیاجله‌دركه دائما كثرتی وحدته ارجاعه چالیشمشمزدر . ایلك یونان فیلسوفلرینك ایلكین عناصر طبیعیتی آرامه‌لری ، **جوهر** : substance و **وجود** : être فكرلرینه كیتمه‌لری هپ عقلك بوتمایلی دولاییسیله اولمشدر . « كائنات ، بر دفعه‌ده خلق اولونمشدر و دائما كندینك عینیدر » یاخود « كائناتده حاكم اولان سكون واستقراردر ؛ حركت وتحوللر بر طاقم عوارضدن عبارتدر . » فلسفه‌لری هپ

عقلك ايلك عينيت پرنسيپنه مستند استدلاللريدر . (أزليت ، ابديت ، وحدت كميت ، لايتبدليت ، سكون) فكرلرىده بو پرنسيپك محصوللريدر . رياضى دهامزلر صورى منطوه : la logique formelle مزه تمل اولان ينه بو پرنسيپدر. طبيعت علملرى انكشاف ايتدكجه بو پرنسيپ موضوعلرى تماماً موجود اولان رياضيه وصورى منطقه منحصر قالدى . چونكه ، بروقتلر (هەراقليت) ك كشف ايتمش اولديغى كبى، شأيتلرك دائمى براستحاله وحركت ايچنده اولدقلرى كوندن كونه تظاهر ايديپوردى . بوكونكى مثبت و تجربى علم ذهنيتنده هيچ بر شى ديكرينك عينى دكل ، بلكه معين بعض نسبتلرده مشابه ويا مماثليدر ؛ تعبير ديكرله عينيت يوق ، اضافيت Relativité واردر . فكرلرله شأيتلر آرەسنده عينيت اولماديغنى اك يوكسك برقدرتله ايلك اول كوسترن بويوك آلمان فيلسوفى (قانت) در . اليوم (آينشتاين) علمده‌كى اضافيلكك يالكز (قانت) ك كوستردیکى كبى انفسى اولمايوب مكان و زمانده‌ده بالفعل يعنى آفاقى اولارق موجود اولديغنى كوسترمكله اضافيت پرنسيپى بالنظريه آرتق تام برظفر قازانمشدر . بونكله برابر انسان ، پراتيكه يعنى عملى ايشلره تأثير ايتمه‌ين تحوللر قارشيسنده عينيت پرنسيپندن واز كچمز وكچه‌مز .

علیت پرنسیپنك نظامی

مخيله‌نك ادراك ايتديكى ايلك علت ، نتيجه‌لرينى كنديسى توليد ايدن حقيقى بر اقتدار ماهيتنده‌در . يكديكرينى ولى ايدن حادثه‌لرك باشنده ظاهره ماهيتنده بر قدرت واردر و حادثه‌لرك تواليسنه حاكم اولان ايشته بو قوت : Force در .

انسانك بو فكره ناصيل ملهم اولديغنى قطعى صورتده بيلميورز ؛ يالكز نفسنه قياساً طبيعتده كنديسى كبى اراده‌لى برقدرتك أثرى ظن ايتمش اولماسى چوق محتملدر . بو ظنك اك مهم دليلى انسانك ادراك ايتديكى ايلك علت مفهوملرينك هپ كنديسى كبى جانلى وشخصيتلى بر معنايى تضمن ايتمه‌سيدر . نته‌كيم اسطوره‌لر وسحر اعتقادلرى ايله دينى عقيده‌لر ولسانده‌كى قديم مفهوملرده بو ظنى تقويه ايده‌جك مثاللر پك چوقدر . حتى بو ذهنيتى اليوم چوجقلرله

ابتدائی قوملرده و انسیاقلرمزله قالدیغمز زمانلر کندیمزده تحقیق ایده‌بیلیرز . مثلا بر قاپی‌یه چارپه‌رق جانمز آجیدیغی زمان حدتلنه‌رك قاپی‌یه چیقیشیر وحتی تکمه‌له‌رز .

بو آکلایش یاواش یاواش ده کیشه‌رك علیت فکری صیره ، ترتیب ، منتظم توالی فکرلرینه استحاله ایتدی . موسملرك ، کیجه وکوندوزك ، آی وکونشك منتظم توالیلری بر صیره حادثه‌لرك یکدیکرلرینی منتظماً تعقیب ایتدکلری فکرینی تقویه ایتدی . حتی بوادراکی حیوانلرده بیله کوزه‌بیلیرز . مثلا آتینك دف چالیننجه آیاغه قالقمه‌سی ، بورنه کچیریلن خلقه‌نك چکیلمه‌سندن متولد اضطرابه دف و قوماندا سسلرینك منتظماً ودفعاتله توالی ایتدیرلمه‌سیله تأمین ایدلمشدر . ایشته بواوچ حادثه‌نك منتظماً توالیسی آتینك ذهننده قوماندا ودف سسنی متعاقب پات دورمق لازم کله‌جکنی و بونلرك آراسنده بر رابطه اولدیغنی بالضروره استدلال ایتدیرمشدر .

سوق طبیعیلرك تکونلری‌ده بو میخانیکیتله ایضاح ایدلمشدر . مثلا معتدل اقلیملره یازین کلوب قیشین جنوبه هجرت ایدن قیرلانغیچ ، لیلك و طورنه‌لر وحتی یاورولری موسم دکیشمکه باشلانجه هیچ بیلمه‌دکلری اقلیملره یوللانیورلر . بوحادثه‌یی ایضاح ایتمك ایچون دییورلرکه : بو حیوانلر ، کندیلرنده مهاجرت سوق طبیعیسی هنوز کوکلشمه‌دن اول دخی تحمل ایده‌مدکلری صوغوق اقلیملردن ایرکیج قاچمغه مجبور اولیورلردی . یالکز دها مهاجرتدن اول صوغوقك شدتنه کونلرك قیصالمه‌سی ، یاپراقلرك صارارمه‌سی ، بورالرك صیقلاشمه‌سی کبی علامتلرده منضم اولیوردی . بناءً علیه بوعلامتلرك صوغوقلرله برلکده دفعاتله واقع اولمه‌سی بوقوشلرده قیشی وقتندن اول تخمین ایتدیره‌جك تداعیلر تأمین ایتدی وبونلر نهایت کوکلشه‌رك اك بسیط برعلیت فکرینی مندمج موروث برطاقم سوق طبیعیلر اولدی .

یالکز حیوانلرده‌کی بواستدلال ، انسانلرك علمده واصل اولدقلری علیت

پرنسیپی ماهیتده اولمایوب ساده‌جه برصیره حادثاتك منتظماً ودفعاتله توالیسندن حاصل اولمش میخانیکی برطاقم تداعیلرك تعمیم ایدلمه‌سندن عبارتدر .

انسانلرك آكلادقلری علیت مفهومنده ایکی حادثه‌نك ولی ایتمه‌سی ، برینك دیکرینه علیت اولمه‌سنه کافی عد ایدلمه‌مشدر . حقیقی علیت رابطه‌سی ، ایکی حادثه آراسنده‌کی توالینك ضروری ارلمه‌سنه وابسته‌در ؛ یعنی برنجی حادثه وقوع اولدقدن صوكرا ایکنجی حادثه‌نك وقوعی هر حال ضروری اولمالیدر . مثلا یوز درجهٔ حرارتده صو هرحال قاینامه‌لیدر . بوراده یوز درجهٔ حرارتله صوینك قاینامه‌سی آراسنده هم ضرورت ، همده ثابت بر نسبت واردر . ایشته علیتك بو طرزده‌کی ادراکی اك صوك و متكامل شكلیدر . حادثه‌لر آراسنده بوطرزده ادراك ایدلمش برعلیت تلقیسی قارشیسنده تصادف ، مجهول قدرتلر ، معجزه ، اختیار کبی تلقیلر هپ هزیمته اوغرامشدر . **معینیجیلك** déterminisme دنیلن تلقی ، بوتون حادثه‌لرك بوطرزده بر علیت پرنسیپنه تابع اولدیغنك قبولی دیمکدر . بوتلقینك تماماً عکسی **قدرجیلك** : fatalisme در . قدرجیلکه کوره حقیقی علتلر طبیعتك میخانیکیتلری فوقنده‌در . اصل علت ، معبود ، خالق ، شیطان ، جین ، پری والخ دیدیکمز فوق‌الطبیعه قدرتلرده‌در . انتظام وتوالی بو قدرتلرك برر عادتلری اولابیلیر . فقط عینی قدرتلر ایسترلرسه بو نظامی بوزابیلیرلر .

غائیت پرنسیپنك نظامی

اشبو میخانیکی وشعورسز معینیت تلقیسی قارشیسنده غائیت پرنسیپی‌ده مشکلاته اوغرامش وبوبابده‌کی اسکی تلقیلر تعدیله دوچار اولارق برقسم متفکرلر غائیتك خارجدن کله‌یوب طبیعتده مندمج اولدیغنی و تكاملك بسیطدن معضله کیتمه‌سی بر غائیته اشارت صاییله‌بیله‌جکنی ، فضله اوله‌رق طبیعتك ضروری ، آهنکدار مستقر قانونلره تابع اولمه‌سی بر وحدت وبر پلان فكرینی بالضروره مندمج اولماسی لازم کله‌جکنی سویله‌مشلردر . عقلی غائیتجیلکك اك مكمل نمونه‌سی

(لایبنیچ) ده کورولور . بوفیلسوفه کوره بوتون موجودات اولجه چیزیلمش بر پلانی قوه‌دن فعله چیقارمقدن باشقه برشی یاپمیور . (برغسون) کبی کائناتك اولجه یاپیلمش بر پلانه توفیقاً دکل‌ده حر ودائمی برحال تکونده اولدیغنی قبول ایدن فیلسوفلر بالطبع عقلی برغائیت قبول ایده‌مزلر . (ویلیام جه‌یمس) کبی کنیش برتجربه وعمل اساسلرینه استناد ایدن ، حیاتی بر عالم احتمالات کوره‌ن وجهدلرله یکی حقیقتلر یاراتیله‌بیله‌جکنه قانع اولان فیلسوفلر نظرنده‌ده عقلجی فیلسوفلرك آکلادقلری غائیت فکری یوقدر . [فیلسوفلرك بر قسمی‌ده یالکز شعور وحیات ساحه‌سنده برغائیت قبول ایتمکده‌درلر .]

بو پرنسیپلرك منشأی

عقل پرنسیپلرینك منشألرینی روحیات یالکز باشنه کوستره‌مز . بونلرك تشکلنده انسان جملهٔ عصبیه‌سنك ممتازیتی ، وراثت واصطفالر ایله جمعیت ومدنیت شکللرینك مهم تأثیرلری اولمشدر . انسانلرك بوکائناتی غائیت پرنسیپیله کندی آرزو وغایه‌لرینه کوره آکلامق ایسته‌مه‌لرنده فردی واجتماعی برتمایللری اولمه‌سی پك طبیعیدر . نته‌کیم غائیت پرنسیپنه استناد ایدن دینی برحیاتی ، مفکوره‌یی سومه‌لری بومیللرینك الك قوتلی بردلیلیدر . نامتناهی برکائنات ایچنده کوچوجك موجودیتنك سر و حکمتنی صورابیله‌جك بر ادراکه مظهر بولونان بر مخلوقك نه ایچون کلدیکنه و نره‌یه کیده‌جکنه مراق ایتمه‌سندن داها طبیعی نه اولابیلیر ؟ بونلری حل ایده‌مه‌مك مقدر اولسه بیله بلا اختیار صورمق ، و ممکن اولدیغی قادار دوشونمك بر احتیاج وحتی براضطرار دکلیدر ؟ واقعا بواحتیاج هرکسده عینی شدتده دکلسه‌ده هپمزده آز چوق واردر . بوکا ایسترسه‌کز مافوق‌الطبیعه براحتیاج دییکز ؛ فقط هرحالده براحتیاجدر .

یالکز پرنسیپ ایله قاله‌یدق چوق مفکوره‌جی ، چوق معنوی برزاهد اولوردق . حالبوکه معنوی و متمال احتیاجلرمزله برابر هر آن حس ایدیلن ضروری دها برچوق احتیاجلرمز واردر . بونلری ایسته‌دیکمز کبی تطمین

ایده‌بیلمك ایچون اشیانك طبیعتلرینی بیلمکده محتاج ایدك . ایشته بو احتیاج سائقه‌سیله‌درکه اطرافمزده اولان بیتن شیلرك نه صورتله اولدقلرینی تحقیق ایده‌جکدك . بو تحقیقات ، بر چوق بطنلرك مشاهده و تجربه‌لرله تکامل ایده ایده بزده بوکونکی علیت پرنسیپنی حصوله کتیردی و بو سایه‌ده طبیعت حادثه‌لرینی **ترتیب وانتظام قوبدوه** . آرتق اسکیسی کبی قدرك پنجه‌سی آلتنده ایکله‌میورز . برأوك بیقیلمه‌سنی ویا بیلدیریمك دوشمه‌سنی طالعسزلك ویا قضا اثری اولارق قبول ایتمیور ؛ هر شیئك بر سببنی آرییورز . الحاصل طبیعته **انطباقه** adaptation احتیاجی بزی چار ناچار علیت پرنسیپنه ایصال ایتدی .

عینیت وتناقض پرنسیپلرینك منشأینی **اعتیاد وسعی اقل** تمایللرنده بولابیلیرز. چونکه برشیئی دائما عینی حالده بولمق اعتیادك اك قوتلی برآرزوسیدر . تحول ، اعتیادلریمزی بی حضور ایده‌ر . فضله اولارق بزی فضله چالیشمغه ؛ طبیعی میلمز اولان سعی اقل یرینه جهد : effort ه مجبور ایتدیکی ایچون‌ده ناخوشدر . بو سببدن بر شیئی دائما سکون و استقرارده کورمك ایسترز . تاکه امنیتمز برکمال ومساعیمز آزاد اولسون . استبداد ومحافظه‌کارلق تمایلنك کوکلری‌ده اعتیادلر وسعی اقله باغلیدر . انقلابجیلر ایسه دها چوق غائیت پرنسیپنه دایانمشلردر .

روحیات ، عقل پرنسیپلرینك حیاتی ضرورتلرك **اجتماعیاتك نظریه‌سی** تضییقیله پك درین انسیاقلردن کلدیکنی و بالآخره بشریتك صایسز تجربه‌لریله تکامل ایتدیکنی کوستر ـ میورسه‌ده بو نظریه‌نك پك واضح اولمادیغی میدانده‌در . چونکه روحی یالکز کندیسیله ایضاح ایتمك کافی کلمز . کوکلری عضویتده تغدی ، داللری طبیعت وجمعیتده تنفس ایدن روحك جمعیتك تأثیرلرندن‌ده ملهم اولاجغی شبهه‌سزدر . صوك زمانلرده (دورقایم) لك همتیله یکی برروح قازانان اجتماعیات : sociologie عقلك بوتون پرنسیپلرینك جمعیتدن نه صورتله ملهم اولوندیغنی کوسترمکه چالیشمشدر . اجتماعیاتك بوخصوصده‌کی نظریه‌سی روحیات نظریه‌سنی فی‌الحقیقه

تماملامغه متمایلدر . چونکه عقل پرنسیپلرینك نه صورتله اکتساب ایدلدیکنی مفصل تاریخیله تدقیق ایتمکده‌در .

(دورقایم) ك آچدیغی اجتماعیات مکتبی فلسفه وعلمك دیندن دوغدیغنی یعنی ایلك اول علم ایله فلسفه‌نك یرینی دینك طوتدیغنی کوسترمکده‌در . بو اعتبارله دین ، انسانلره یالکز بیلکیلرینك مالزمه‌سنی دکل ، ذهنك صورت وبنیه‌سنیده تأمین ایتمشدر .

یوقاریده حکملری تدقیق ایده‌رکن بونلردن باشلیجه عاملك **اعتقاد** : la croyence اولدیغنی کوسترمشدك . هیچ شبهه یوق که اعتقادلر اجتماعیلشدکجه قوت قازانمقده‌در . بناءً علیه حکملرك قوت ورصانت پیدا ایتمه‌لرنده اجتماعیلشمش اعتقادلر اولان دینك مهم روللری اولاجقدر . استدلاللر براقناع آلتی ، فکرلرك نشر و تعمیمی وبربرینه ربطی واسطه‌سی اولدیغنه کوره بوارتباطی تأمینده اجتماعی عامللرك مؤثر اوللری ضروریدر . ایشته بوکونکی فرانسز اجتماعیات مکتبی بوحقیقتلری توضیح ایتمك اعتباریله چوق شایان دقتدر .

روح ایله بدن مناسبتلرنده اولدیغی کبی بوراده‌ده الك مشکل مسئله روحك جمعیته نه‌درجه‌یه قادار تابع اولدیغی ؛ تعبیر دیکرله روح ایله جمعیت آراسنده تام بر **موازات** : parallélisme اولوب اولمادیغیدر . بو مکتبك تدقیقاتی هنوز بك یکی اولدیغی ایچون کنیش مقایسه‌لردن استدلاللر یاپابیله‌جك برحالده دکلدر . یاپدیغی بعض محدود مقایسه‌لر ، عقلك عمومی مفهوملری ایله پرنسیپلرینك دینی اعتقادلرده مندمج اولدیغنی کوسترمشدر .

الحاصل بومکتبه کوره عقلك پرنسیپلری ، منشأی اجتماعی اولان معشری : collectif وبالخاصه دینی قاعده‌لر اولاجقدر . بو پرنسیپلر ناصل تجربه‌یی آشان حکملرسه دینی اعتیقادلرده بوماهیتده‌در .

بوایضاح ، انحصارجیلق واجتماعیات أمپریالیزمی یاپمق ادعاسنده بولونمادقجه حقیقتلرك تنورینه چوق یاردیم ایده‌ر . انسانی یاپان عاملك منحصراً جمعیت

اولدیغی ادعا اولنورسه جمعیت حالنده یاشایان بوتون حیوانلرك وبالخاصه قارنجه وآریلرك کونك برنده انسانلاشه‌جقلرینه انتظار ایتمك لازمدر ! بو امید ، فضله برجرأت ایسه انسانلرك فرداً وطبعاً برطاقم انسیاق وقابلیتلر کتیردیکنی واجتماعی حیاتك یوکسك فعالیت ذهنیه‌لرك انکشافنده مهم حصه‌سی اولدیغی سویله‌مك لازمدر .

عقلك پرنسیپلری نه تماماً فطری ، نه‌ده تماماً تجربیدر . بونلر فطری اولسه‌لردی ایضاحلرینه حاجت قالمایه‌جغی کبی چوجقلرله ابتدائی قوملرده‌ده کوروله‌جکدی . حال‌بوکه ابتدائی ذهنیتلر پك اعلا تناقضلر ایچنده یاشایه ـ بیلیورلر . علیت پرنسیپنه کلنجه بشرك قوانین طبیعیه فکرینه چیقمه‌سنك اویله قولای اولمادیغنی تفکر تاریخی کوسترمکده‌در . حق بوکون بیله ذهنیتمز تام معناسیله معینیتجی اولمقدن اوزاقدر . چونکه تفکرلرنده تصادفك تأثیرلرینه یر ویرمه‌ینلر أندر کبیدر . بونك ایچون عقلك پرنسیپلری فردی واجتماعی اوزون تجربه‌لرك بر تلقینی اولمشدر . یالکز انسانده تجربه‌لرك فوقنه یوکسلمك اقتدار ذهنیسی بولونماسه‌یدی شأنیتلرك دائمی تحول و حرکتلری و صارماشیق بر یوماق کبی اولان دولاشیقلری آلتنده عمومی بر معینیتك انتظام و ترتیبنی ادراك ایتمه‌سی اصلا ممکن اولمایه‌جقدی . واقعا ذهنمزك تجربه‌یی آشان بو یوکسه‌لیشلری اولماسه‌یدی برچوق بوش وقفا پاطلاتیجی تفلسفلردن قورتولا ـ جقدق . فقط بوکا مقابل علم‌ده ممکن اولمایه‌جقدی .

ایکنجی باب

تأثری حیات

مدخل

انسان یالکز دوشونمك و کائناتی آکلامقله قالماز ؛ ایچنده بولوندیغی عالمی افعالیله تعدیل ایتمك‌ده ایستر . ایشته بوافعالنك سائق ومشوقلری احتیاج واضطرابلرینك دویغوسی ، برکلمه ایله **حساسیتی** : la sensibilité در . یالکز بوکلمه‌یی فیزیولوژیستلرده قوللانمقده‌در . مثلا (قلودبرنار) : « نباتاتده بیله خارجی تنبیهلری آلمق عقیبنده عکس العملده بولونمقدن عبارت بر حساسیت ملکه‌سی واردر » دییور . حساسیتی بورا‌ده قوللانمق روحیاتك بوکلمه‌یه ویردیکی معنایه نسبتله دوغرو دکلدر . چونکه روحیاتك قوللاندیغی حساسیتده آز چوق بر شعور اولمق لازمدر . نباتاتده‌کی حساسیت شعورینه ، دها دوغروسی بر تنبیه نتیجه‌سنده حاصل اولان سریع عکس العملره **تخرشیت** irritabilité ویا تنبه : excitabilité دیمیلیدر . مثلا بعضی چیچکلرك کونشه دوغرو دونمه‌لرینه تخرشیت دینسه حادثه‌لرك تفریقی دها واضح اولور .

حساسیت وحساس تعبیرلری برده ادراکلر واحساسلر معناسنده قوللانیلیور . مثلا « فلان آدامك اللرنده چوق حساسیت وار » دینديکی زمان افاده ایدیلمك ایسته‌نن شی لامسه‌سنك اینجه فرقلری قاورایبیلیدر . ایشته بو و بوکا مماثل یرلرده‌ده حساسیتك قوللانیلمه‌سی روحیات ایچون بوکلمه‌نك التباسلی وبناءً علیه محذورلی قالمه‌سنی داعی اولیور .

بوندن باشقه هرکسك قوللاندیغی وآکلادیغی **حس** : le sentiment کلمه‌سی یرینه « احتساس » تعبیرینی اقامه ایتمك ایسته‌ینلر واردر . واقعا بوکلمه آرا صیرا قوللانیلیورسه‌ده حس کلمه‌سنك قوت وعمومیلکنی اصلا حائز اولمیور .

هله « احتراص : passion » تعبیری همان عمومیتله اخلاقجیلرك تلقیسنه كوره تداول ایدییور وهر احتراص ، كور ومذموم برقوت كبی كوستریلیور .

حیاتك تكاملنده تفكر واراده‌دن اول حساسیت باشلامشدر . بو اعتبارله تأثری حیات دها قدیمدر . بوكا رغماً روحیاتده بالنسبه آز ترقی وآز تنور ایتمش برموضوعدر .

فیلسوفلر دها چوق علمی ودینی مسئله‌لرله اوغراشدقلری ایچون حساسیتدن زیاده تفكری تدقیق ایتمشلردر . بوسببدن حسلرله علاقه‌دار اولمق دها چوق ادیبلرله اخلاقجیلره قالمشدر . بوصوكنجیلرك حسیاتله اوغراشمه‌لری بر چوق اخلاقسزلق وقصورلرك احتراصلردن نشأت ایتدیكنی كورمه‌لرندن اولمشدر . بونلر ، حساسیت وادیسنده پك اینجه ودرین تحلیللرده بولونمشلرسه‌ده حادثه‌لری علمی برذهنیتله تفریق وترتیب ایتمكدن اوزاق قالمشلردر . بالخاصه اخلاقجیلر حسیاتی خیر و شر میزانیله محاكمه ایتدكلری ایچون بونلرك حقیقی طبیعتلرینی كوستره‌مه‌مشلردر . حسلرك تدقیقنه قارشی ایلك نظردقتی جلب ایدن (ده‌قارت) : « احتراصلرك تدقیقی : traité des passions » نام أثریدر . انتباه دورینك بو نامدار فیلسوفی احتراصلر نامیله توسیم ایتدیكی تأثری حیاتك كوكلریله ایضاحنی عضویتده آرامش وبوصورتله غریزی روحیات-psychologie physiologique لك ایلك تملنی آتمشدر . بوندن صوكرا كلن فارته‌زیه‌نلرله (بوسسوئه) (مالبرانش) و بالخاصه (سپینوزا) ، ده‌قارتك أثرینی تعقیب ایده‌رك تأثری حیاتی مختلف نقطهٔ نظرلردن تدقیق ایتمشلردر . (۱۸) نجی عصرده حساسیتك عقله غالبیت ورجحانی دها چوق ادبی برلسانله ادعا ایده‌ن (ژان ژاق روسو) دن ماعدا انكلیز فیلسوفلرندن (لوق) ، (شافتسبوری) ، (هوچسون) ، ودها صوكرا (بەن) كبی روحیاتجیلرله (داروه‌ن) كبی طبیعیاتجیلر وزمانمزده فرانسز روحیاتجیلرندن (ریبو) و (پولهان) ، فیزیولوژیستلردن (مونته‌غازا) (شارل ریشه) ، (لانكه) (بونیس) كبی ذوات علی‌العموم حسیات ایله

حظ وبالخاصه ألم حقنده چوق شايان دقت مواد ووثيقه‌لر جمع ايتديلر . ايشته بوذواتك ياپدقلری تدقيقات ووضع ايتدكلری اصوللر سايه‌سنده من‌القديم قلب بشر حقنده ياپيلمش اولان بی نهايه مشاهده‌لر ياواش ياواش تصنيف و تفسير ايديله‌بيلمكده‌در .

ذهنی حياتك لسانی ثابت و تدقيق اصوللری معين اولديغی حالده تأثری حيات هنوز بو ترقی‌يی ادراك ايده‌مه‌مشدر . بالخاصه ذهنی حياتك مقانيزمه‌سی ، طبيعتی وبرچوق قانونلری آرتق تعين ايتمش صاييلير . حال‌بوكه تأثری حياتك تفسيرلری پك اختلافلی اولديغی كبی واقعه‌لری‌ده پك كوچلكله تحديد وتصنيف اولونه‌بيليور ؛ وياپيلانلرده چوق فرضی و منازعه‌لی اولمقدن قورتولاميور .

تأثری حياتك كوكلری **اهتيام‌لر** ، **سوق طبيعيلر** ويا عمومی برتعبيرله **تمايللر** اولوب كنديلكندن يعنی شعور و اراده‌نك سعيله اولمايان تظاهرلری‌ده : **حظ والم** ايله **هيجانه** و **امتزاجلر** در . **حسيات** ايسه بالذات ياپديغمز تأثرلردر.

تأثری حيات ، عضوی حياتله ذهنی واجتماعی حيات آراسنده برمتوسطدر. حيات ايله روح وجمعيت آراسنده‌كی مناسبتلردن آلينان تأثيرلر اولا حساسيت شكلنده محسوس اولور . بواعتبارله ذهنی ، ارادی وحتی اجتماعی حيات حساسيتك برتكامليدر دينه‌بيلير . عقلسز ، ذكاسز ، جمعيتسز حيات ممكن اولديغی حالده احتياجسز وبالنتيجه دويغوسز برحيات ممكن دكلدر .

برنجی فصل

تأثری حیاتك الك عمومی مترافقلرندن
حظ والم

۱ : — تصویر

تأثری حیاتی الك اول حظ le plaisir : و ألم la douleur لرله دویارز . بونلر باشلی باشـنه تام بر تأثر اولمقدن زیاده تأثرلرمزك الك عمومی باشـلیجه مترافقلریدر .

حظ وألم

فی‌الواقع بوایکی عنصردن بری اولمادقجه هیچ برتأثر موجود دکلدر . تأثرلرمزی الك صوك حدینه قادار بسیطلشدیرسه‌ك قالاجق اولان حظ وألمدر . بواعتبارله کندیلرینه تأثری حیاتك الك بسـیط عنصرلری‌ده دیه‌بیلیرز : حظ ایله ألمی تعریف ایتمك امکانسز اولدیغی قادار فائده‌سزدر . چونکه نه‌قادار ایی تعریف ایتسه‌ك شـعورمزده دوغرودن دوغرویه دویدیغمز قادار آکلاته‌مایه‌جغز . بونلر کبی تعریف اولونه‌مایان دها برچوق شیلر واردر . مثلا بیاضله قیرمزی‌یی، صوغوقله صیجاغی کیم تعریف ایده‌بیلیر .

حظ ایله ألمی تعریف ایده‌مه‌یز . فقط اوصاف ممیزه‌سنی کوستره‌بیلیرز: اولا بوتون حظوألملر مشعوروقعه‌لردر . یالکز بومشعوریت هر وقت تأمللی بر شعورله اولماز .

حظ وألمك صفت ممیزه‌لری

ذاتاً حس ایتمك ایچون ، حس ایتدیکمزی حس ایتمك ضرورتی واردر . عکسی تقدیرده حس ایتدیکمزی بیلمك ممکن دکلدر . ثانیاً اعصابمزك بولوندیغی هرنقطه تنبیهلره قارشی حساسدر . بناءً علیه حظ وبالخاصه ألم دویغولری بوتون عضویتمزده شایع وعمومیدر . ثالثاً حظ و ألمك آیری نه عضولری ، نه‌ده

دماغده بر مركزلري بولونديغي ثابت اولماديغندن بوتون اعضا و اعصابمز عيني زمانده هم حظ ، همده ألم ايله متحسسدر . بونلر اكثريا يا مترافق ويا بربريني ولي ايدر .

حظ ايله ألم بوتونه احساسلرله برلشهبيلير . يكي دوغان بر چوجقده احتمال كه بوتون احساسلر بر اضطرابدر . بالآخره آليشقانلغك ياواش ياواش بونلري آزالتهرق ذهني عناصري غلبه ايتديرمسي چوق محتملدر . حظ وألملرده هركس عيني درجهده حساس دكلدر . بعضيلري اولمادق شيلردن شدتله محظوظ ويامضطرب اولور ؛ بعضيلريده متأثر اولابيلمك ايچون بهمهحال شديد تنبيهلر ايستر . تأثرلرك آزالوب چوغالمهسنده اعتياد : habitude لرك تأثيري چوقدر . تمادي ايدهن حظ و ألملرك آزالمهسي اعتيادك نتيجهسيدر . بر ألمدن صوكره حظ ، برحظدن صوكرا برألم دها قوتله محسوس اولور .

اضطرابلر صنعي ويا طبيعي بر صورده زائل اولابيلير . ضياع ألمه عموميتله ابطال حس : analgésie دينير . بوحال بعض خستهلقلرك نتيجهسيده اولابيلير . قوقائين و قلوروفورم كبي مادهلر جلده زرق ايدلمك ويا قوقلاتيلمق صورتيله قيصه بر زمان ايچون حسي ابطال ايدرلر . ابطال حس وجودك يالكز بر قسم حساسيتنه شامل اولمايوبده بوتوننه ساري اولور وعيني زمانده هيچ براحساس آلمق ممكن اولمازسه بو حاله عمومي ابطال حس دينير . ضايع اولان يالكز اضطراب دكلدر . حظده بعضي قاره جكر كبي بعضي خستهلقلرده ضايع اولويور بوكا ضياع حظ : anhédonie دينير . (ريبو) : قاره جكر خسته لغني چكيرهن بر حاكمك اولجه پك چوق حظ ايتديكي شيلردن بالآخره بر شي آكلامديغني قيدايديور . بوضياع حظ اولاد وزوجه محبتندن باشلايهرق الكاينجه ويوكسك حظلرهده شامل اوليور . مثلا صنعت وعائله ذوقلريده ضياعه اوغرايور .

حظ وألمك تجهلري — تأثري حياتك ايكي قطبي اولان حظ و ألملرك فكري وارادي حياتمزه اولان تأثيرلري پك بويوكدر . حظ ايديلن شيلر فكره وارادهيه انبساط ويريور . ألمايسه

بالعكس روحی قبضه ایله فعالیتی قلبه اوغرانیور . بو نتیجه‌لرك بدنده‌كی تظاهر-لری‌ده شایان دقتدر . حظ وألم داخلده تنفس ، تغذی وسائر حیاتی افعوله‌لری تغیره اوغراتدیغی کبی خارجاده تبسملر ، قهقهه‌لر ، كوز یاشلری ، صیحه‌لر ، تیتره‌مه‌لر ، تقلصلر ، فرارلر صورتنده تظاهرلره سبب اولور .

٢ : — تصنیف

حظ ایله ألمك مختلف نوعلری

حظ وألملری ومنشألرینه كوره جسمانی : Physique و ومعنوی : morale اولمق اوزره ایكی‌یه تصنیف ایدنلر اولدیغی کبی بدیعی واخلاقی قیمتلرینه كوره‌ده تصنیف ایدنلر واردر . یالكز بوصره‌ده كریه ، لطیف ، اضطراب ، ألم ، خوش ، ناخوش ، سرور ، حزن کبی كلمه‌لر آراسنده‌كی التباسلری تماماً قالدیره‌ماسه‌ق‌ده هیچ‌اولمازسه بر آز آزالتمق لازمدر . مثلا یازین دوندورمه یمك بر حظ اولابیلیرسه‌ده دها زیاده خوش بر شیدر . هله دوندورمه یمك برسرور : la joie ویا مسرتدر دینیرسه بك تحف اولور . چونكه سرور ، حظ دیدیكمز شیلردن چوق دها درین وزنكین برتأثردر . اضطراب ایله‌ألم اوقادار مترادف معنالرده قوللانیلیور كه بز بیله حظ و اضطراب دیه‌جكمزه حظ وألم دیمكه مجبور اولدق . چونكه بزدن اول كلنلر اضطراب یرینه دها چوق ألمی قوللانمشلردر . (برغسون) ، سروری آكلاته‌بیلمك ایچون شویله دییور : « حیاتك معناسیله بشرك غایه‌سنی تفلسف ایدن فیلسوفلر بونلری اوكره‌نمك ایچون باشقه وادیلره صاپه‌جقلرینه كندی طبیعتمزه دقت ایتسه‌لردی چوق دها طبیعی و دوغرو معلومات آلاجقلردی . چونكه طبع بشر غایه‌مزه ایریشدیكمز آنلری غایت وجیز وصریح بر اشارتله خبر ویرییور . بو اشارت ، سرور دیدیكمز شیدر . حظ دیمیوب سرور دیدیكمه دقت ایدییورمیسكز بیلمم ؟ حظ ، ذی حیاتك نفسنی محافظه‌یی تأمین ایچون طبیعتك برصنعیه‌سی اولوب حیات حمله‌سنك آتیلمش اولدیغی استقامتی

كوسترن برنشانه دكلدر . حالبوكه سرور ، اصلا شاشمايه‌رق دائما حيات حمله‌سنك موفقيتلريني ، فتوحات وظفرلريني ترنم ايدر . وهربويوك سرورده بهمه‌حال بر ظفر بسته‌سي واردر ..... سرورك دوغديغي بوتون يرلرده مطلقا بر يارادلمه موجوددر . بو ياراتمه نه‌قادار بويوكسه سرورده اوقادار درينـدر . مثلا چوجغني كوره‌ن برآنـنه اولادينه باقدقجه دائما مسروردر . چونكه اوني كندي قاني ، كندي سودي وكندي جانيله بسله‌يوب وجوده كتيرديكنه قانعدر . . . . سرورك يانـنده حظ پك سونوكدر . ايسته‌ديكني قوه‌دن فعله چيقارمش برصنعتكارله كشف واختراعده بولونمش برعالمك ناديده سرورلريني بركره دوشونكز ! »

تأثري حياتك الك بسيط شكللري اولان حظ واضطراب بر احساسدن متولد اولان تأثرلردر . سرور ، ألم ، حزن كبي حاللري هيجانلر ويا حسلردن عد ايتمك لازمدر . ايي بريمك يمك حظليدر . عيني يمكي سوسلي وكوزل بر يرده ويا موسيقي ديكليه‌رك يمك نشئه‌لي ، لطيف برشيدر .

حظ وألم براحساسدن كله‌يوب‌ده برفكر ، برحكم ويا استدلالدن نشأت ايدرسه آرتق حس : le sentiment اولور . شدتلي بركورولتو ويا صيجاق بر صودن تولد ايدن تأثرلر اضطرابدر . فقط برآرقداشك أولوم خبريني آلمقدن متولد تأثر براضطراب دكل ، برألمدر .

بزم بوراده حس ديديكمز شيئه اكثر روحياتجيلر معنوي حظ وألملر ديمشلردر . اساساً شعوري حائز اولمه‌لري اعتباريله حظ وألملرك هپسي معنويدرلر . آرالرنده يالكز بسيطلك ومعضليت فرقلري واردر . جسماني حظ وألملر معنوي تأثيرلرك الك بسيطلري صاييله‌بيلير . حظ وألملر شعوره اضافتله دكل‌ده كنديلريني توليد ايدن عامللره نسبتله تصنيف ايديليرسه بو تقديرده سببلري جسماني ومادي اولان حظ وألمله مادي ويا جسماني حظ وألملر ؛ سببلري معنوي وغير مادي اولانلره‌ده معنوي حظ وألملر ديه‌بيليرز . بونلردن اولكيسي دوغرودن

دوغرویه احساسلرك ، ایکنجیسی‌ده بو احساسلرك براقدیغی فکر وخاطره‌لرك بر نتیجه‌سیدر . بو اعتبارله هرایکیسنك استنادگاهی بردر . آرالرنده‌کی الك مهم فرق ، معنوی اضطرابلرك جسمانی اضطرابلردن چوق دها سوره‌کلی اولماسیدر . مادی اضطراب ایسه تنبیه ایله باشلار وتنبیه دوام ایتدیکی مدتجه سوره‌ر .

اضطرابلرك انواعی

ألك قاپی آرالغنه صیقیشمه‌سی ، آیاغك بورقولمه‌سی کبی میخانیکی تأثیرلردن ویانیقدن متولد اولان اضطرابلر اولدیغی کبی اعضای داخلیه‌دن هربرینك‌ده چشید چشید اضطرابلری واردر . حظلره نسبتله اضطرابلر دها چوقدر .

۳ : تفسیر

حظ وألملر ایچون آیریجه اعصاب ودماغده مرکزلر اولسه‌یدی ایضاحلری بالطبع قولایلاشه‌جقدی . فی‌الواقع بونلر آرانمش وبولونامامشدر . الیوم بیلینن شی علی‌العموم اعصابك حظ وألمه مستعد اولدیغیدر . شوحالده حظ وألم هانکی شرائط ده حصوله کلیور وطبیعتلری نه‌در ؛ مسئله‌سی قارشیسنده بولونیورز . برده حظ وألملر عجبا دائما براحساس ویا برادراك ایله‌می مترافقدر ؟ تعبیردیکرله احساس وادراکارله مترافق اولمایه‌رق منحصراً تأثری حالات صرفه یوقمیدر ؛ مسئله‌سی واردر . اکثر روحیاتجیلر : « منحصراً تأثری برشعور حالی یوقدر . حظ وألملر دائما ذهنی حالاته مربوطدر . » دیورلر . بوکا قارشی(ریبو) ، بو حکمه اعتراض ایده‌رك تأثر صرفه حاللرینه دائر برچوق مثاللر کوستریور . ازجمله : (١) خشخاش وآفیون قوللانانلرده حاصل اولان لطیف حاللر ، عمومی فلجه اوغرامش اولانلرله متورم وحالت نزعده بولونانلرده کورولن طاتلی برطاقم حسلر ، (٢) بعض امراض عقلیه‌نك باشلانغیجندن اول باش کوسترن سبیسز برطاقم حزن وألملر ؛ (٣) مرضی قورقولر (phobies) لر ؛ (٤) بعض سیکیر خسته‌لرنده هیچ برذهنی سبب اولمادن حصوله کلن حدتلر .

دقت ایدیلیرسه کورولورکه (ریبو) ، بوتون مثاللرینی مرضی روحیاتدن

آلیور . طبیعی احوال روحیه‌ده تأثر صرفه دینه‌بیله‌جك هیچ برمثال کوسترمیور . فضله اولارق بو مثاللرك چوغی تنقیده محتاجدر . بو خصوصده تفصیلاته کیریشه‌جك دکلز . نتیجه اولارق تحقق ایدن شوکه : **طبیعی حالات روحیه‌ده ذهنی وتأثری عناصر مشترکاً موجوددر** . یالکز بونلردن بریسی دیکرینه غالب اولابیلیر .

مسئله بویله اولونجه تأثری حالات ، فکرلر وحکملرله ایضاح ایدیله‌مزمی ؟ مسئله‌سی قارشیسنده بولونورزکه **ذهنیه‌جیلرك نظریه‌سی** les intellectualistes دیدیکمز فیلسوفلر **ذهنیه‌جیلر** : بو سؤاله « أوت » دییورلر . بونلر نظریه‌لرینی ایکی شکله بورومشلردر .

١ : — بر خبر ایشله‌دیکمزه ، برحقیقته ایریشدیکمزه ، تکمل وادیسنده ایلریله‌دیکمزه . . . والخ **حکم ایتدیکمز** زمانلر حظ دویارز . بونلره معاکس حکملرده بولندیغمز زمانلرده ألم حس ایده‌رز . بونلره کوره تأثر حاللری **مبهم قیمت حکملریدر** . مثلا چتین برکتاب اوقودیغم حالده مسعودم . چونکه برچوق شیلر اوکرندیکمی کوردم . اثرنده موفق اولمادیغنه حکم ایتمش اولان برصنعتکار ایسه مضطربدر والخ . معنوی دنیلن اضطرابلرده فکرلرمزك عظیم تأثیرلری اولدیغی شبهه‌سزدر . خسته‌لغنك تهلکه‌سنی بیلن برآدام ایله بیلمه‌ین برآدامك اضطرابلری البته برد کلدر . بدبین فیلسوفلر انسانلرك ذکاوت ، مدنیت و اینجه‌لکلری آرتدقجه ألملرینك‌ده آرتدیغنی سویله‌مشلردر . حتی بدبین اولمایان متفکرلردن بری برملتك یالکز سعادتی موضوع بحث ایسه هیچ اوقوتولمامیلیدر ، دییورلر . (ره‌نان) ، مدنیتك تولید ایتدیکی ألملره **انسانلغه لایق اصیل کدرلر** دییور .

٢ : — ذهنیه‌جیلرك ادعاسی آلمان روحیاتجیلردن (هه‌ربارت) ایله شاکردلرینك ألنده باشقه برشکل آلدی . بونلره کوره **حظ ، یکدیکرینی تقویه ایدن فکرلرك ذهنده برآرایه کلمه‌سنك برنتیجه‌سیدر ؛ ألم ایسه فکرلر آراسنده‌کی**

اتمرفسزلغك بر محصولیدر . هرفكر ، معین استقامتی اولان برقوتدر . بوقوتلر یا یكدیكرینه التحاق ایده‌رك تزیید قوت وسرعت ایده‌رلر ویا یكدیكرینه مانع اوله‌رق بربرلرینی دوردوررلر . حظ ، رقیب قوتلرك برآهنكنه تقابل ایدرسه ، ألم بو قوتلرك توقفنی كوستر ر . مثلا اوزاق یولدن كله‌جك برآرقداشمی بكلیور ؛ نه‌لر قونوشه‌جغمزی ؛ ناصیل اكلنه‌جكمزی و الخ دوشونیورم . تام بو اثناده برتلغراف آلیورم‌كه كلمش . شیمدی بو صوك تصورلر اولكی تصورلرمه التحاق ایده‌رك فعالیتلرینی تسریع ایدییور . ایشته محظوظیتم بوندن . شاید كلمیه‌جكنه دائر برخبر آلسه‌یدم بو تصور اولكی تصورلرمله برلشه‌میه‌جك واونلرك حركت وتمادیسنی توقف ایتدیره‌جك وكدرمده بوندن نشأت ایده‌جكدی . (هه‌ربارت) ه‌كوره تصورلر ساده‌جه عاطل برذهن حالی اولمایوب برقوتدر . بواعتبارله متوافق تصورلرفعالیتك تزایدینی ، متضاد تصورلرده تناقصنی داعیدرلر.

كورولیوركه بو نظریه‌لر جسمانی حظ والملری دكل بالخاصه معنوی حظ وألملری نظر اعتباره آلمشدر . ذهنیه‌جیلره قالیرسه فقیرلكك فنالغنه قوتله قانع دكلسه‌كز بوندن دها آز متألم اوله‌جقسكز . الویركه بوفكر كزده متین اوله‌سكز . معنویتده كمالی استهداف ایتدكدن صوكرا فقیرلك آرتق سزك ایچون برألم اولمقدن چیقار . پك اعلا ! فقط فقیرلكك فنالغی حقنده‌كی فكرلر نره‌دن كلیور ؟ اوندن یالكز قورقدیغم ایچونمی مضطرب اولویورم ، یوقسه بنی مضطرب ایتدیكی ایچونمی قورقیورم ؟ متین برآدم اولسه‌یدم فقیرلكدن بلكه مضطرب اولمایه‌جقدم ؛ فقط متین برآدم اولامیورم ، چونكه مضطربم .

(هه‌ربارتجیلر) ك قصورینه كلنجه بونلر حظ و ألمی عمومی شكلیله مبدأندن منتهاسنه قادار وضع و ایضاح ایده‌جكلرینه اورته‌دن طوتدورویور ؛ روحك تملی اولان حیاتك جسمانی حظ و ألملرندن بحث بیله ایتمیورلر . حال بوكه قارنم آچ ایكن نه قادار قوتله تصور ایتسه‌م یمكدن نفرت ایده‌مم . شو حالده حیاتك ضروری احتیاج وانسیاقلرینی اهمال ایده‌ن بونظریه ، عضوی

احتیاجلری تطمین ایدلمش کیمسه‌لر ایچون بر قیمت وحقیقتی حائز اولابیلیرسه‌ده آچلر وسفیللر عالمنده آنجق آجی بر تبسمله قارشیلانیر . واقعا فکر وقناعتلر حظ وألملری تخفیف ویا تشدید ایده‌بیلیر؛ فقط محو وایجاد ایده‌مز . چونکه بونلر شعور وتفکردن مقدم اولان بر حیاتك احتیاج وتمایللرینه ترجماندرلر . الحاصل بونظریه پلاتونیك حظ وألملره یوکسك و مجرد تأثرلری ایضاح ایده‌بیلیرسه‌ده بوتون حظ و ألملری ایضاح ایده‌مز . حال بوکه برنظریه‌نك قیمتی حقیقتی احاطه‌سنك کنیشلکنده‌در . ذهنیه‌جیلرك نظریه‌سنده ایسه بویوقدر .

فعالیت نظریه‌سی تأثری حیاتك کوکلری احتیاجلر ، اشتهالر و سوق طبیعیلرده اولدیغنه وبونلرده اساساً عضویتك بر تحول وتغیری ، یعنی حرکت و تبدلاتی نتیجه‌سی بولوندیغنه کوره حظ وألملرك اساسی حیاتی فعالیتلرده آرامق لازم کله‌جکدر . بوحرکتلر آرایه کیرمه‌یجه شعورده حظ وألم دویغولری حصوله کله‌مز . فکر و تصورلر بوحرکتلرله مترافق اولورسه‌ده مولدلری اولامازلر . چونکه احتیاجلر فکرلردن اولدرلر . بونك ایچون حظ وألملر نه‌ساده‌جه احساسلرك ، نه‌ده فکر وادراکلرك بر محصولی اولابیلیرلر . تأثری حیاتده ذهنی عامللر تالی سببلردر . حسیاتك آنجق تصورلرینه تأثیر ایدرلر . اصل سببلر حیاتك فعالیت و تغیرلرنده‌در . (مانته‌غازا) ، دماغی چیقاریلمق صورتیله حیات ذهنیه‌سی رفع ایدیلمش اولان حیوانلرك حظ و ألم دویمقده دوام ایتدکلرینی تجربه ایتمشدر . بونك عکسنه اولارق احساس زائل اولمقسزین تأثری حال رفع اولنه‌بیلیور وحتی بوأثناده احساس دها واضح اولیور . مثلا قلوروفورمله عملیات ایدیلن بر خسته‌نك آغزینه صوقولان بر بیچاغه قارشی خسته : « بو قابا سیغاره‌یی آغزمدن چیقارسه‌کز آ . » دییور . قلوروفورمله تماماً اویوتولمامش بوتون خسته‌لر عملیات أثناسنده بیچاقلرك تماسلرینی دویدقلری حالده هیچ بر اضطراب حس ایتمیورلر . برده حظ ایله ألم دویغولری ساده‌جه احساس دویغوسندن دائما دها کیج اولیور . بونك سببی عضوی وحرکی تغیرلرك بر آز دها فضله زمانی

استلزام ایتمه‌سندندر . دیمك که عضوی حرکت و تغیرلر انضمام ایتمدکجه یالکز احساس وفکرلر حظ وألم اولامیور . اسکی روحیاتجیلر بوحقیقتی افاده ایچون آرزو ، حظ وألمدن صوکرا دکل أولدر ؛ دیرلردی .

حظ و ألملر عضـوی تغیر و حرکتلرك نتیجه‌لری اولدیغی کبی بالآخره بونلرده عضوی تغیر و حرکتلره سبب اولابیلیرلر . الحاصل بونظریه‌یه کوره حظ ، احتیاج ، اشتها ، انسیاق کبی حیاتی فعالیتلرك سربست انکشافلریدر . ألم ایسه بونلرك توقف ، تغیر ویا انحلاله اوغرامه‌لرینك برافاده‌سیدر .

حظ وألمده غائیت

دقت ایدیلیرسـه کورولورکه بو نظریه حظ و ألملرك بر غائیت : finalité ه اشـارت اولدقلرینی سویلیور . فی‌الواقع اخلاقجیلرله کلامجیلره کوره حظ و ألملر ، عضویتمزك انشراح و انحلاللرینی طبیعت ویا خالق طرفندن بیلدیرەن ایلچیلردر. تکاملجیلره کوره حظ و ألملرك علتی خارجدن کلمش اولمایوب مخلوقك بذاته شرائط موجودیتنده‌در . یالکز بونلر حظ وألمك ماهیتنه ؛ تعبیردیکرله « نیچون » ه جواب ویره‌میورلر . ساده‌جه حظ وألملرك عضویتده هانکی شرائطده و ناصیل حاصل اولدیغنی ایضاح ایده‌بیلیورلر .

(سپنسر) ك ایضاحی

(سپه‌نسه‌ر) ، حظ ایله فائده ، ألم ایله مضرت آراسنده‌کی رابطه‌نك طبیعت اشیادن متولد بر ضرورت اولدیغنی ، اصطفالرك آنجق بوسایه‌ده حصوله کله‌بیلدیکنی وچونکه حیاتی انکشاف ایتدیره‌جك فعالیتلرده حظ دویسه‌یدق حیاتده تکامل واصطفا اولامایه‌جقدی . مادام‌که اولمشـدر او حالده حیاتك منفعت و مضرتلریله حظ وألملر آراسنده ضروری برارتباط واردر ، دییور . بو تفسیر برنوع « آهنك متقدم » نظریه‌سیدر .

تنقید

بودستورك استثنالری‌اولماسه‌یدی یعنی حظ دائما مفیده ، ألمده دائما مضره مترافق اولسه‌یدی شرائط حیاتیه‌نك قانونی بولونمش و بناءً علیه فضله برشی آرامغه حاجت

قالمامش اولاجقدی . حالبوکه استثنالر آزده دکلدر . مثلا بعض زهرلر ، ازجمله زهیرلی مدیه‌لر حظ ایله ینیلدیکی حالده انسانی اولدوریبور وبرچوق عملیاتلر اضطرابلی اولدقلری حالده پك فائده‌لیدرلر . شیق و فانته‌زی بر حیات چوق خوش کلمه‌سنه رغماً نتیجه‌سی اکثریا خرابی اولیور . شوحالده حظ ایله أَلم بزی چوق کره درین و اوزاق منفعت و مضرتلرمزدن دکل ، آنجق سطحی وحالی منفعت ومضرتلردن خبردار ایتمکده‌در . بناءً علیه مشهور برسوزله : « نه حظ ، نه‌ده أَلم پیغمبر دکلدرلر . » دییه‌جکز .

کورولیورکه حظ وأَلم واقعه‌لرینی عمومی برقاعده ، عمومی برایضاح وغائیته صیقیشدیرمق پك مشکلدر . کوزه قاچان اوفاق برقوم دانه‌سی مدهش براضطراب ویردیکی حالده بوتون حیاتی تهلکه‌یه صوقان جکر ودماغك بعضی انحلاللاری هیچ براضطراب تولید ایتمیور . فضله اولارق خسته‌لغك یری حقنده بزی اکثریا خطالره دوشوروبور . مثلا بربورون فاشینتیسی باغارصاقلرده‌کی صولیجانلردن ، برباش آغریسی معده‌نك خسته‌لغندن ، بر صاغ اوموز آغریسی قاره جکر خسته‌لغندن متولد اوله‌بیلیور . طبابتده بوکا دائر مثاللر پك چوقدر .

الحاصل روحیات ، حظ ایله أَلم بحثنده قانون ماهیتنده عمومی بر ایضاح ویره‌میه‌جکدر . فعالیت نظریه‌سی حظ ایله أَلمی ایضاحده اختباری : empirique برقانون اولا بیلیر . بناءً علیه استثنالری‌ده آیریجه تدقیق ایتمك وبونلری شیمدیلك اولدقلری کبی قید ایتمکدن فضله برشی یاپیلاماز ظن ایده‌رم .

أَلملر هم دها چوق ، هم‌ده دها شدتله محسوس ؛ حظلر ایسه هم آز ، هم‌ده بالنسبه ضعیفدر دییه بدبینلك فلسفه‌سی یاپه‌نك اساسلی برفلسفه اولامایه‌جغی آرتق میدانده‌در . چونکه أَلملرك برچوغی بالآخره چوق فائده‌لی اولدیغی کبی حظلرك برچوغی‌ده تهلکه‌لیدر .

طبیعت بشرك عضوی وروحی فعالیتلرنده یاپیلان صوك تدقیقات بوراده تام بر آهنك موجود اولمادیغنی کوسترمکده‌در . (مه‌چنیقوف) ك عضویت

ساحه‌سنده کوستردیکی آهنکسزلکلری صوك روحیاتجیلر ، ازجمله (پولهان) روح ساحه‌سنده کوسترمکده‌درلر واساساً برچوق آهنکسزلکلری جامع اولان انسان ، یالکز کندی عضویتی وطبیعت ایله دکل ، برده کندی روحی وایچنده یاشادیغی جمعیت ایله‌ده هم آهنك اولمق مجبوریتنده بولوندیغندن حظ وألملرنده نه یالکز صحتی . نه‌ده یالکز خودکاملغی استهداف ایده‌مز . روح وجمعیتك منافع وغایه‌لری بعضاً صحت وحیات ایله‌ده تعارض ایده‌بیلیر . بوتون بوشرائطله تماماً آهنکدار برصورتده یارادیلمش اولسه‌یدق نه کندیمزی ادراکه ، نه‌ده شعورك اویانمه‌سنه هیچ حاجت قالمازدی .

شعورك قدری بو آهنکسزلکلری ادراك ایتمك ایله باشلادیغی ایچون‌درکه غیرمتناهی برفعالیت صرف ایده‌رك متمادیاً یکی یکی انطباقلرده بولونمق وهرشیئی آکلامق احتیاجیله جهدلر صرف ایتمك اضطرارنده‌در . روحلر وجمعیت حیاتی معضللشدکجه حظ وألملرده عینی نسبتده معضللشه‌جکدر . حقیقی سعادتی ألمسز بر حیات کبی تصور ایدوب اوزله‌ینلر ألمك محض شر اولدیغی وهمنده‌درلر . برکره شعوره صاحب اولدقدن صوکرا سعادتی ، مفکوره‌لی جهد واراده‌لرمزده آرامقدن باشقه چاره یوقدر . بونك خارجنده‌کی یاشاییشده دومنسز و هدفسز برکمینك طالعندن فضله برشی اولاماز .

ایکنجی فصل

کندیلکندن ظاهر اولان تأثری حالات

هیجانلر

۱ : تصویر

علی العاده حظ و ألملردن دها شدتلی ومعضل بر طاقم تأثرلرمز واردر . بونلر شدتلی کلیر و چوق سورمز . حظ و ألملرمزك چوغنی موقعلریله تعیین ایده بیلیرز . حالبوکه هیجانه : l'émotion دیدیکمز تأثرلر بوتون روح وبدنمزی استیلا ایدر . هیجانلی بر آدام حظ واضطرابلرینك موقعلرینی تعیین ایده مز . چونکه اولانجه موجودیتنی صاران بر تأثر ایچنده در . بوراده آرتق تعضو ایتمه : organisée بر تأثر حیاتنك تظاهرلری قارشیسنده یز .

چوق کره حس یرینه هیجان ویا هیجان یرینه حس تعبیرلرینی قوللانیرز . بولاقیدینك سببی حس ایله هیجان آراسنده کی فرقلری ایجه تمییز ایتمه مش اولمقدن ایلری کلیور . هیجانلر ، تأثری حیاتك بر قاصیرغه سی کبیدر ، بردن بره کلیر و چوق سورمه دن کیدر ویا حسیاته منقلب اولوویرر . هیجانلری قاصیرغه یه تشبیه ایده بیلیرز . قاصیرغه ناصیل شدتله کلیر واطرافی قاریشدیررسه هیجانلرده روح و عضویتده عینی تأثیرلری یاپار . هیجانه طوتیلان بر آدامك مکزی دکیشمش ، سسی و نفسی بوزولمش اوضاع و حرکاتی قاریشمشدر . خارجاً کورونن بو بارز تحوللرك کوکلری عضویت و روحك اعماقنده در . حسلر ایسه انکین اووالرده آقان ساکن نهرلری آکدیرر . بونلر اطرافدن کلن صولرله دائما ده کیشیرسه ده سکونتلرینه خلل کلمز . هیجانلر ایچنده کچن

برحيات ، عارضه‌لی برواديده آقان دلی ايرماقلر كبيدر . هيجان ايچنده بولونان برآدامده بوتون حياتی قوتلر قاريشمش ويا طاشمش ؛ حافظه ، شعور وتأمل بولانمشدر . مثلا برحدت سلاح چكمش برآدامك هيجاندن حسه كچه‌بيلمسی ايچون قارشيسنه قانون ، جزا ويا حبس فكرلرينی خاطرلاته‌جق بر پوليسك چيقمه‌سی لازمدر . الحاصل هيجان ، حسك حاد برشكليدر . [١]

٢ : تصنيف وتفسير

هيجانلر وعموميتله تأثری واقعه‌لرك تصنيفيله چوق اسكيدنبری اوغراشيلمشده‌ده بوبابده ياپيلان تصنيفلرك اكثريسی مخيل وصنعی برطاقم تقديرلره مستنددر . ازجمله فيلسوفلر كندی سيسته‌ملرينه ، اخلاقجيلر خير وشر غايه‌لرينه ، دين عالملری‌ده اعتقادات پرنسيپلرينه كوره تصنيفلر ياپمشلردر . بونلردن بحث ايتمك يالكز روحيات تاريخنی علاقه‌دار ايده‌ر .

هيجانلرك تام معناسيله علمی برتصنيفنی ياپه‌بيلمك ايچون اولا بوتون هيجانلرك اينجه‌دن اينجه‌يه تحليل وتفريق ايدلمش اولماسی لازمدر . مع‌التأسف بومساعی هنوز ياپيلمامشدر . (ريبو) : « اولا الك بسيط هيجانلری بولمقله ايشه باشلامالیدر » دييور . بونك ايچون‌ده چوجغك پيدرپی انكشاف ايدن هيجانلرينك تعقيب ايدلمه‌سنی توصيه ايدييور . (ريبو) نك بسيط هيجانلردن مقصدی كنديندن اولكی هيجانلره قابل ارجاع اولمايان وباشلی باشنه برخصوصيت عرض ايده‌ن هيجانلردر .

مشاهدلرك متفقاً تسليم ايتدكلرينه نظراً ايلك ظهور ايدن هيجان ، **قورقو**در . تدافعی برهيجان اولان قورقودن صوكرا **حدت** ده‌نيلن تجاوزی هيجان باش كوستريږ . بونلردن صوكرا **ميل ومحبت** وياسمپاتی دينه‌بيله‌جك برهيجان

---

[١] (پيه‌ر ژانه) : « هيجانلر ، قصورلی وناقص سوق طبيعيلردر » دييور وعلاوه ايدييور : « سوق طبيعيلر غايه‌لرينه مكمل برصورتده واصل اولوركن هيجانلر بوخصوصده قصور عجز ايچنده‌در . مثلا حدت چوق كره غايه‌سنی آشديغی كبی قورقوده غايه‌سنه وارمقدن عاجز قاليور . »

دوغاركه اخلاقی واجتماعی هیجانلرك منبعی صاییله بیلیر. اوچ یاشنه دوغرو **عزت نفس**، **خودكاملق**، **حجاب كبی شخصیت هیجانلری** تظاهر ایدر. ظهوری اعتباریله اك مؤخر اولان، **جنسیت هیجانی** در.

(ریبو) یه كوره حواس آراسنده ناصیل فرقلر وارسه بو هیجانلرك هر بریسی ده آیری بر وظیفهٔ حیاتیه وروحیه یه صاحبدر.

بعض مؤلفلر كدر وسروری ده اصلی وبسیط هیجانلر آراسنده صاییورلر. سه ده بونلرك كچ تظاهر ایتدكاری وخیلی تشكل ایتمش بر حیات فكریه یی استلزام ایتدكاری اوفاق بر تدقیق ایله آكلاشیلیر. پك كوچوك چوجقلرده حظ ایله ایله أملك جسمانی شكللری بعضاً هیجان كبی علامتلر كوسترر. بونلردن هانكیسنك هیجان اولدیغنی تفریق ایتمك پك كوچدر. چونكه چوجق هنوز بزی شعورندن خبردار ایده بیله جك بر حالده دكلدر.

ابتدائی هیجانلرك كوكنده بهمه‌حال بر تمایل، بر سوق طبیعی واردر. بونلرك بشدن فضله اولمه لری محتملدر. شیمدیلك اصلی هیجانلری؛ موقت بر فرضیه كبی، بش دانه اوله‌رق قبول ایده بیلیرز. دیكر بوتون هیجانلرك بو منبعلردن اشتقاق ایتدكارینی ویا هیچ اولمازسه ایلك غدالرینی بونلردن آلدقلرینی سویلیه بیلیرز. یوكسك هیجانلر، حسلر ویا احتراصلرله قاریشیق وبالنسبه چوق دها معضل بر طاقم تأثرلردر كه سائقلری ماضی واستقبال حقنده كی تصور واندیشه لرله تخیللر، مفهوملر ومفكوره لردر. بو هیجانلرك اك یوكسك تكامللرنده علم، صنعت، دین واخلاق هیجانلری كورولور.

هیجانلرك تكامللرینی افاده ایده جك عمومی بر دستور ایسته نیرسه بو، غایت ساده در. هیجانلرك تكاملی، عمومی فكرلرك تكاملیله برلكده اولور. تعبیر دیكرله **هیجانلرك تكاملی اراده ایدیله‌ن شی فكرلرك تكاملیدر**. ایشته ذهنیه جیلرك حیات تأثریه حقنده كی نظریه لرینك تماماً دوغرو اولدیغی بر بوراسیدر.

هیجانلر هانکی شرطلرله حصوله کلیر .

(پیەر ژانه) ؛ « محیطمزده آنی وغیر منتظر برتحول حصوله کلدیکی زمان دائما هیجان حاصل اولور » دییور . مثلا صباحلین غزتەیی آلمزه آلدیغمز زمان ادارۀ عرفیەنك اعلان ایدلمش اولدیغنی و آرتق کیجەلری سوقاغه چیقەمایەجغمزی آکلادیغمز زمان درحال هیجانه طوتولورز . برده انسان ، هیچ آلیشمادیغی بکی برشی قارشیسنده ناکهان بولونوبده نەیاپەجغنی بیلەمدیکی ویا یاپمق ایستەسەده کوجنك یتمەدیکنی ویا بوبك ایچون وقت اولمادیغنی کوردیکی زمان شدتله متهیج اولور . مثلا قایقله قارشی‌یه کچرکن اوزریکزه بر واپورك کلمك اوزره بولندیغنی وقاچمەنك امکانی اولمادیغنی کورمکدن متولد هیجان کبی . بونلره بیلدیرم آسا ویا صدمه ــ هیجانلر émotlion-choc دیەبیلیرز .

« لانکه ــ جەیمس نظریەسی »

هیجانلرك حصولنده یالکز روحی شرائطك تدقیقیله اکتفا ایتمیوب عضوی شرائطی‌ده آرایانلر اولمشدر . بونلر میاننده اك مشهوری (لانکه) ایله (ویلیام جەیمس) ك عینی زمانده اورتەیه آتدقلری مشترك نظریەدر . بو نظریەیه کوره هیجانلر ، عضوی حادثەلرك شعوریدر ؛ دائما بونلرله مترافق وبونلرك برنتیجەسیدر . مثلا کدرلی اولدیغمز ایچون آغلامیوزر ؛ آغلادیغمز ایچون کدرلی اولویورز . قورقدیغمز ایچون قاچمیورز ؛ قاچدیغمز ایچون قورقیورز . قیزدیغمز ایچون وورمیورز ؛ ووردیغمز ایچون قیزییورز .

ینه بوذواته کوره برهیجانك دیکرندن فرقی ، عناصر ذهنیه دکل هیجانی تولید ایدن عضوی تغیراتك کمیت وکیفیتنه وبونلرك مختلف ترکیبلرینه تابعدر .

آچیقجەسی هیجانلر ، فکر و انطباعلرك بر نتیجەسی اولمایوب عضوی تغیراتك برمحصولیدر . فکر وانطباعدن صوکرا عضوی تغیرلر آرایه کیرملی که هیجان حصوله کلەبیلسین ؛ والا هیجان یوقدر .

حال بوکه عمومی قناعته یعنی حسیات عامەیه کوره هیجان شوصورتلەدر : مثلا اولا ثروتمزی غائب ایدرز ، صوکرا مکدر اولورز ، مکدر اولدقدن

صوكراده آغلارز . كذا بر چوبان كوپكنه راست كلنجه اولا قورقارز ، صوكرا قاچارز .

دقت ايديليرسه كورولوركه بونظريه‌ده هر شيدن اول روح وبدن مناسبتی مسئله‌سی واردر . كتابك نهايتنده‌ده كوره‌جكمز وجهله بو مسئله متافيزيك بر مسئله‌در . علم ، روح ايله بدن مناسبتنده موازاتجيلغی ، يعنی روحی حادثه‌لرله عضوی حادثه‌لرك باش باشه كيتدكلرينی قبول ايتمشدر .

آقتورلرده ياپيلان بر آنكت بعضی آقتورلرك صحنه‌ده آغلادقلری حالده هيچ بر هيجان دويمادقلرينی وبعضيلرينك ايسه آغلامقله برابر هيجان دويدقلرينی كوسترمشدر . اكر آغلاديغمز ايچون بهمه‌حال كدرلنمه‌مز لازمكلسه‌يدی آغلايان بوتون آقتورلرك عينی زمانده كدرلنمش اولمه‌لری لازمدی . الحاصل روح ايله بدن مناسبتلرينی بو كونكی علممزله آفاقی بر صورتده تعيين ايده‌ميورز . بونظريه‌دن قازانيله‌جق اك مهم فائده : هيجانلرده شرائط عضويه‌نك اهمال اولنه‌مايه‌جق بررول اويناديغی وهيچ بر فكرك تشوشات عضويه‌يی استجلاب ايتمه‌دن دوغرودن دوغرويه حقيقی بر هيجانه استحاله ايده‌ميه‌جكيدر . وظائف عضويه‌لری حال طبيعيده اولمايان كيسه‌لرده اك اهميتسز برطاقم فكر و انطباعلر شدتلی و ناقابل مقاومت هيجانلر توليد ايتمكده‌در .

ذاتاً بو ذوات نظاريه‌لرينی بسيط بر قاچ هيجانك تجربه‌سی اوزرينه وضع ايتمشلردر . نيته كيم (ويليام جه‌يمس) ، نظريه‌سنك يالكز بيلديرم آسا تسميه ايتديكم هيجانلره قابل تطبيق اولوب يوكسك هيجانلر ايچون وارد اولامايه‌جغنی سويله‌مشدر .

هيجانلرده كورولن روحی شاشقينلق وعضوی تشوشلر انسانلرك هردرلو ظهورات و احتماللره قارشی اصلا شاشيرمه‌دن مقابله ايده‌بيله‌جك بر صورتده ياپيلمش اولمادقلرينی كوسترر .

کولمك

هیجانلردن بحث ایدرکن کولمك وآغلامق کبی هیجانك شایان دقت و خصوصی ایکی افاده‌سنی کچه‌مه‌یز . اولا کولمکدن بحث ایده‌لم . کولمکی قومیق ایله قاریشدیرمه‌ملیدر . کولمك ، مسرت ، حظ و سعادت کبی مادی و معنوی تأثیرلرك برافاده‌سی اولارق تدقیق اولونه‌بیله‌جکی کبی «کولونج شیلره کولمك» صورتنده‌ده تدقیق اولونه‌بیلیر . [١] مادی ومعنوی حظ و مسرتلردن متولد کولمه باشقه ، کولونج دیدیکمز شیلره کولمك باشقه‌در .

برمسرت اثناسنده‌کی کولوشلر عادتا سروری اخبار ایتمك ایسته‌ین برطاقم صیحه‌لردر . مع‌التأسف قومیق شیلره کولمکله مسرت کولوشلرینی افاده ایده‌جك آیری کلمه‌لر یوقدر .

برقسم کولمه‌لر بوتون حظ و سرورلرك دکل ، یالکز کیف ونشئه‌نك ترجمانیدرلر . چوجقلرله کنجلرك چوغنده نشئه برنده اولدیغی ایچوندرکه شطارت وقهقهه‌لری اکسیك دکلدر .

بویوکلرده و بالخاصه چوجقلرده مسرت و نشئه کولوشلرینی تولیده مساعد اولان باشلیجه ایکی سبب کوستریله‌بیلیر : برنجیسی ، آز چوق اوزون سورمش برتضییق خارجینك قالقمه‌سی . مثلا حبسخانه‌دن ، یاخود صیقینتیلی بردرس ویاقونفرانسدن قورتولان کیمسه‌لرله مکتبدن چیقان چوجقلرده ـ بك یورغون دوشمه‌مش اولمه‌لری شرطیله ـ قهقهه‌لر اکسیك دکلدر . ایکنجیسی ، کیفی آرتدیره‌جق یکی وناکهانی واقعه‌لرك ظهوری . مثلا برپیانقونك اصابت ایتدیکنی آکسزین خبرآلمق ؛ تلاشله بکله‌نن بردوستك چیقوب کلدیکنی کورمك والخ کبی .

غیجیقلامه ایله صوغوقدن وبعضی مواد کیمیویه‌نك تلقیحندن متولدومنحصراً مادی سببلرك نتیجه‌سی اولان عصبی کولوشلر اولدیغی کبی ایسته‌ریکلرك آغلامه‌لرله

[١] کولمه‌نك بو جهتنی اطرافلیجه مطالعه ایتمك ایسته‌ینلر «کولمك نه‌در و کیمه کولیورز ؟» ناملیه نشر ایتدیکم أثری مطالعه ایتملیدر .

متناوب كولوشلری ومحاربه‌لرده عسكرلرك قانلی بر ملحمه‌یی متعاقب سیكیر بوشانمه‌سندن متولد مرضی قهقهه‌لری‌ده واردر .

برده ظالم ودویغوسز كیمسه‌لرك شاهد اولدقلری ویا یاپدقلری برظلمی متعاقب اظهار ایتدكلری خبیثانه كولوشلر واردر . بونلر تام معناسیله روحی كولوشلردندر . (هوبس) ه كوره بو نوع كولوشلر ، غرور وفائقیت حسندن متولددر .

كولمه‌لرك اك اینجه ومتكامل شكللری ذكا وحدسك كشف ایتدیكی ظرافتلردن متولد اولانلردر . قومیقه كولمك ، دها دوغروسی قومیقی كشف ایتمك سایه‌سنده دوغان بوكولوشلرك متنوع وظریف شكللرینه حرئلری انكشاف ایتمش ملتلرده تصادف اولونور . « كولونج اولان نه‌در ؟ » سؤالنك جوابنه كلنجه بونی تفصیلاتیله عرض ایتدیكم أثرده كوره‌بیلیرسكز . بوراده یالكز عمومی برقاچ فكر ویره‌جكم . (برغسون) ه كوره « برشی كولونج اولابیلمك ایچون اولا ایكی شرط لازمدر : (١) انسانك حسی اویوشدورولوب یالكز ذكاسی قالمالی . (٢) جانسز برشی جانلی‌یه بكزه‌ملی ویا جانلی ، متفكر برمخلوق ماكنه كبی اوتومات برحاله كلمه‌لی . فرد ، بوحالده بولوندیغندن نه‌قادار بی‌خبر قالیرسه او قادار كولونج اولور » . مثلا چوجقلرك آیه كولمه‌لری اونده انسان سیماسنی فرق ایتدكلری دقیقه‌ده باشلار . سوقاقده آیاغی قایوب دوشن برآدامه كولمه‌مز ، دقتی یوقمش طرزنده ماكنه كبی كیتمه‌سندندر . دیم دیك یورویه‌نلر ، برشیدن دائما عینی صورتله متأثر اولانلر ، سوز آراسنده منتظم فاصله‌لرله « افندم » ویا « شی افندم » دییه‌نلر . . . . والخ هپ كولونجدرلر . « دون كیشوت » كبی یل دكرمنلرینه قارشی قهرمانلق كوسترنلر .... والخ هپ قومیقدرلر .

آغلامه — صوغان قوقوسی ، آجی بیبر كبی مادی تأثیرلرله یالكز كوز یاشلرینك آقمه‌سی آغلامق دكلدر . چونكه كوز یاشلری باشلی باشنه فیزیولوژیك برحادثه‌در . كوز

یاشـلرینه روحی سببلرك تأثیری انضمام ایدیجه‌درکه **آغلامق** دیدیکمز روحی حادثه باش کوسترر .

آغلامه‌نك الڭ چوق والڭ عمومی سببلری جسمانی اضطرابلر، معنوی المراولدیغی ایچون حسیات عامه آغلامه‌یی کدرك ؛ کولمه‌یی ده نشئه‌نك ترجمانی عدایتمشدر .

بز یالکز حیاتده دکل ، تیاترو ، سینه‌ما ، قونسر ، رسم وهیکل موزه‌لرنده ، حکایه وشعرلر اوزرنده‌ده آغلایورز . اوزون سـورمش چیله‌لی بر حیاتدن قورتولدقدن صوکرا آغلایانلرك یاننده قهقهه‌لری متعاقب هیچقیرانلر کورویورز.

عجبا بونجه مختلف سببلرك کوز یاشلری غده‌لرینه اولان تأثیرلرینی ایضاح ایده‌جك قطعی برعلممز وارمیدر ؟ خایر . چونکه بورادەده روحی حادثه‌لرك عضموی حادثه‌لر اوزرنده‌کی طرز تأثیرلری موضوع بحث اولدیغـندن مسئله متافیزیکه عائددر . علمك یاپه‌جغی شی ، آغلامه‌نك شرطلرینی کوسـترمکدر . بزده بونی یاپه‌جغز .

دقت ایدرسه‌ك کوروزکه تأثر نتیجه‌سنده فعالیته کچه‌رك تأثرمزی موجب اولان شـیئه قارشی مدافعه ، مقاومت ویا انتقام آلمق کبی فعلی حرکتلر یاپه‌بیلدیکمز زمان هیچ آغلامیورز. تماماً متوکل بولوندیغمز زمانده آغلامیورز . حدته کچن برآدام ایسه حرکت ومدافعه‌دن باشـقه تجاوزه‌ده کچمش اولدیغی ایچون آغلامغه مجبور اولمیور . کوچوك چوجقلر نه توکله ، نه‌ده حدت ایتسـه‌لرده مؤثر اولابیله‌جك برقوته صاحب اولمادقلرندن هم چوق ، هم‌ده چابوق آغلارلر . حتی عینی وضعیتده قالان بویوك آداملرك « خنجیمی آلامادم » دیه آغلادقلری کورولور . مکرکه توکلی اعتیاد ایتمش اوله‌لر . دیمك‌که آغلامق ، برشی یاپامامقدن متولد بردوکونمه‌نك افاده‌سیدر . ثولویه آغلامه‌مز حس عصیانمزك یاپه‌بیله‌جك برشی قالمادیغنی کورمه‌سندن متولددر . بوعصیان حسی یاتیشنجه‌یه قادار آغلامقدن قورتولامایز .

دیش چیقارتیر ویا برصانجی چکرکن واقع اولان آغلامه‌لر روحی اولمقدن زیاده فیزیولوژیك اولدیغندن بونلرك ایضاحی روحیاته تعلق ایتمز .

آغلامقده‌كی تسلی

آغلامق ، عاجز قالانلرك كندی كنديلرينه قارشی برعصيانی اولديغی ايچون آغلانديغی نسبتده بو احتياج تطمين ايديليور و نتيجه‌ده طبيعتيله سكون و تسليت كليور . كوز ياشلرينه ياقيجی برلذت ويره‌ن ايشته بو خاصه‌در .

(داروه‌ن) ، فيللرك حياتندن بحث ايدركن هندستان فيللرندن برنوعنك حبس ايدلمه‌لرينی متعاقب كنديلرينی يره آته‌رق بی‌حركت برحالده آغلادقلرينی سويليور . حيوانلرك اك ذكی وحساسلرندن اولان فيلك بوحركتی‌ده آغلامه‌نك ، عصيان حس ايدوب‌ده عاجز قالمقدن متولد اولديغنی كوستربيور .

آغلامه‌نك اوينادیغی لسانی رول

لسان بحثنده اك طبيعی وابتدائی لسانك صيحه‌لرله اشمئزازلر اولديغنی سويله‌مشدك . آغلامق‌ده تأثرك برنوع افاده‌سی اولمق اعتباريله طبيعی وبسيط برلسان خدمتنی كورور . آغلامغی برلسان كبی قوللانمغه اك چوق محتاج اولانلر هنوز قونوشامايان كوچوك چوجقلردر . چوجق ، آغلامقله مغلوب اولمش برعصيانی افاده ايتديكی كبی بونی عينی زمانده مرحمتی جلب ايتمك ، نه‌قادار محتاج معاونت اولديغنی كوسترمك ، شكايتلرينی ديكلتديرمك ، كنديسنی آزارلايانلری رقته كتيرمك و بوصورتله اطرافده بولونانلرك سه‌نپاتيلرينی قازانه‌رق مرحمتلرينی جلب ومداخله‌لرينی تأمين ايتمك ايچون قوللانير . بالطبع بونی تأمللی برشعورله ياپمقدن زياده برانسياقله ياپار . بويوكلر ايسه باشقه‌لرينك رقتنی جلب ايتمكدن زياده كندی محبتلرينی كوسترمك ايچون آغلارلر . مثلا برجنازه‌ده احباسنه قارشی رقت ومرحمت حساسيتنی كوسترمك ايسته‌ينلر كوزلرينك ياشارمه‌سنه مانع اولمازلر . ايشته بوراده كوز ياشلری اجتماعی بر رول اوينامغه باشلامش وآرتق برلسان اولمشدر . بوحالی كولمكده‌ده كوره‌بيليرز . نته‌كيم تبسملرمزك چوغی اجتماعی ، يعنی باشقه‌لرينه سه‌نپاتيك كورونمك احتياجنك برافاده‌سيدر . برده غبی كورونمه‌مك ايچون نكته‌سنه وارماديغمز شيلره قارشی بيله باشقه‌لريله برلكده كولمك ايسترز .

آغلامه‌نك‌ده كنديته مخصوص حجابلرى ، كوستريشلرى ، يالانلرى واردر .
يالكز بونلرى اراده‌مزله ناصيل تصرف ايده‌بيلديكمز مسئله‌سى مهمدر .
ايسته‌ديكمز زمان قولايجه تبسم ايده‌بيليورسه‌كده عينى

آغلامهٔ ارادى سهولتله كولوب آغلايه‌ميورز . يوزك برقاچ عضله‌سنى
خفيف بر صورتده حركت ايتديرمكله تبسم وقوعه
كلديكى ايچون ارادى تبسمك ايضاحى قولايدر . حال بوكه كولمك ايله آغلامق
حقيقى نشئه وحزنى ويا هيچ اولمازسه مهم برمهارتى مستلزمدر . بوسببدن
آغلامق ايله كولمك هركسك اراده‌سيله ممكن اولميور . يالكز تأثرلرى تقليد
واستجلابه مستعد اولان صنعتكارلر وبالخاصه بعضى آقتورلر بوخصوصده تمايز
ايده‌بيليورلر .

اوچونجی فصل

كنديلكندن ظاهر اولان تأثری حالات

احتراصلر

۱ : تصویر

احتراصلرك صفت مميزه‌سی وحس وهيجانلردن فرقی

هر شيدن اول احتراصلری حس، هيجان وتمايللردن آيیرمق لازمدر. حسلر، خفيف، اراده‌سز ويا پك ضعيف اراده‌لی متحول تأثرلردر. شعورمز يكرمی درت ساعت ايچنده برچوق حسلرك كلوب كچمه‌لرينه شاهد اولور. حال بوكه احتراصلر تأثری حياتك الك قوتلی، الك دواملی برشكليدر.

احتراصلرك هيجانلردن فرقنه كلنجه بونی (قانت)، پك جاذب تشبيهلرله كوسترمشدر : « هيجان، بندينی ييقان برصو كبيدر. احتراص ايسه ياتاغنی متمادياً اويان برسيلابی آكديرر. هيجان، صيزديران برسرخوشلغی، احتراص ده زهر يوتمش ويا بنيه‌سی بوزولمش برخسته‌يی آكديرر ».

فی‌الواقع هيجان، احتراص يانندە **خام** و **ابتدائی** برتأثردر. چونكه دها چوق انسياقی برحركته، شديد وآنی برعكس‌العمله بكزه‌ر. عينی زمانده شديد اولديغی قادار سوره‌كسزدر. احتراص ايسه **معضل** و **منظم** بربنيه‌يه مالكدر. چونكه قسماً تأمل وحسابك، صوغوق برارادەنك، سيستەماتيك بردوشونجه ومحاكمه‌نك محتوياتنی طاشير. هيجان، **حاد** برتأثر حالی ايسه، احتراص، **مزمنلشمه** برتأثردر. احتراصی تمايز ايتديره‌ن اوصاف : **استقرار** و **امتداد** در. هيجانلرله احتراصلرك كوكلری ـ كه تمايللردر ـ مشترك ايسه‌ده

بربرلرندن ضم دینه‌جك قادار فرقلیدر . (قانت) : « هیجان چوق اولان یرده احتراص ، عمومیتله ، آزدر . » دییور . (ریبو) ده بونی تأیید ایده‌رك : « آنی وشدیدهیجانلرله متخلق‌اولان اضطراری : impulsive وشدید مزاجلر حقیقی محترص اولمغه مساعد دکلدر . چونکه تأثرلری دونما فشنکلرینه بکزه‌ر ؛ اولسه اولسه امتدادسز بعض کوچوك احتراصلره مستعددرلر . غلیان وآتشلرینه رغماً آنجق بردرجه سوره‌کلی هیجانلره صاحب اولابیلیرلر . محترصلر ایسه باجالرندن دومان اکسیك اولمایان بویوك اوجاقلر کبیدر » دییور .

هیجان واحتراصك منبعلرینه کیدرسه‌ك آرالرنده‌کی فرق دها کوزه‌ل میدانه چیقار . هیجان ، تمایللرك تطمین ویا توقیفندن وبرده برشیئه انطباق ایده‌مه‌مه‌سندن ویا یکیدن انطباق ایتمکه مجبور اولمه‌سندن ایلری کلیر . احتراص ایسه دیکر تمایللردن آیریله‌رق باشلی باشنه تعضو ایتمش و بوتون حسلرك جاذبه مرکزی اولمش امتیازلی وکوزده بر تمایلدر .

احتراصلرك تمایلده فرقی

احتراص ، افراطه کوتورولمش ، حاکم اولمش وکندیسنه یارامایه‌جق بوتون حس وفکرلری طرد ایده‌رك یالکز یارایانلری طوپلامش برتمایلدر . احتراصه ، (قانت) کبی ، مرضی برحال ویا بر انحراف طبیعت دیمك برآز فضله‌در . بوکا اولسه اولسه تمایللرده برموازنه‌سزلك دینه‌بیلیر . حقیقت حالده اکثری انسانلر موازنه‌لی دکلدر . آنجق رنکسز دیدیکمز کیمسه‌لرده بو حال وار کبی کورونور . فقط بونلر دها زیاده دالقاووقلری آندیران بر تیپدر . متباقی انسانلرده تمایللردن بری ویا برقاچی بهمه‌حال سیوریلمشدر . (رواقیه) فیلسوفلری‌ده احتراصی روحك برخسته‌لغی تلقی ایتمشلردی . فقط خسته‌لقله صحتك حدودلری اوقادار واضح دکلدر . تام معناسیله خسته‌لق ، حیاتك انحلاله یوز طوتمه‌سیدر . احتراصده ایسه بویله برحال یوقدر . یالکز روحك بوتون قوتلریی حاکم بر تمایل اطرافنده طوپلایه‌رق دیکرلرینی قوروتمه‌سی اعتباریله احتراصه ، بر **فوق‌العاده‌لك** در ، دینه‌بیلیر .

انسانه محترص اولماز؛ محترص دوغار.

احتراص، تعلیم وتربیه ویا اراده ایله یاپیله‌ماز. محیط، تربیه، احوال وزمان ووقوعات، احتراصك انکشافنه وسیله‌لر حاضرلارسه‌ده احتراص دوغورماز. محترصلر، احتراص استعدادیله دوغار. چونکه احتراص، هرشیدن اول برمزاج مسئله‌سیدر. عیاش دوغمایان عیاش اولاماز؛ اوبور دوغمایان اوبورلق ایده‌مز. عاشق دوغمایان عاشق اولاماز. (لاروشفوقو) نك دیدیکی کبی «هیچ بررومان اوقوماسه‌لردی نه‌قادار انسانلر عشقك جاهلی قالاجقلردی!» الحاصل بوتون احتراصلرك تملی عضویتده اولوب ارثیدر. بوحکم، تام معناسیله تظاهر ایده‌ن شدید وناقابل مقاومت احتراصلر حقنده‌در. یوقسه احتراصه بکزه‌ین واوزونجه برمدت سوره‌ن حس وهیجانلر بوندن مستثنا اولابیلیر. احتراصك کوکلری حیاتك ناقابل مقاومت برتمایلنده اولماسه‌یدی بویوك محترصلری احتراصلرندن وازکچیرتمك ممکن اولوردی. حالبوکه بوتون واقعه‌لر بونك عکسنی کوسترمشدر. احتراصك موجودیتی اولا طاسلاق حالنده ویا **بالقوه**: Virtuellement در. دوغوب انکشاف ایتمك ایچون احوال وایجاباتك یاردیمی یعنی مساعد برمحیط، برنمونه، بروسیله ایستر.

(ستاندال) ه کوره احتراصلر

حسیات واحتراصلری پك اینجه برنفوذ نظرله تحلیل ایده‌ن فرانسز ادیب متفکری (ستاندال) ه کوره احتراصلرده ایکی عنصر واردر: بریسی دائمی، درین، محرم وفردیدر؛ تام معناسیله احتراصلر بونلردر. دیکری **عرف ومودا** نك تموجلرینه تابع اولوب متحول، سطحی، خارجی واجتماعیدر. بونلر **عرف وعادات**: les moeurs دیدیکمز وانسانلرك اکثریتنك حس وادراك ایده‌بیله‌جکی سوره‌کلی تمایللردر. عرف وعادات: «برجمعیتده یاشایان انسانلرك بربری آرقه‌سندن أیی، کوتو، کولونج، کوزل، ظلم، مرحمت دیه حکم ایتدکلری قیمتلرك مجموعیدر. بونلر تقریباً هراللی سنه‌ده برده کیشیر.» محررلر آراسنده برقسمی عرف وعاداتك، دیکرلری‌ده تام معناسیله احتراصلرك ترسیمنده تمایز

ایدرلر . مثلا فرانسز قلاسیکلرندن (قورنەی) ، « هوراس » و « سینا » نامندەکی اثرلرندە عرف وعاداتی ؛ « لوسید : le cid » نامندەکی أثرندەدە تام معناسیلە احتراصی یاشاتمشدر . عرف وعاداتە معکس اولان ادبی أثرلرك چابوق اسکیمەسی احتراصلرك سطحی واجتماعی قسملرینە معکس اولمالرندندر . حالبوکە عشـق ، خست ، کین کبی فردی و درین احتراصلر ابدیاً بشری اولدقلری ایچون بونلری تصویر ایدەن أثرلر دائما زندە قالمقدەدر . الحاصـل **عادت** : La coutume ایلە **مودا** : La mode یە **اجتماعیلشـیلمش احتراصلردر** دییەبیلیرز . عادتك مودادن فرقی اولکیسنك دها سـورەکلی ، ایکنجیسنك دها چابوق متحول اولماسیدر . بونكدە سببی عادتلرك کوکلری دها درینده مودانك ایسە سطحدە بولونمەسیدر .

(ستاندال) ە کورە انسـانك الك قوتلی آرزوسی **مسعود اولمق** در ؛ احتراص دخی « انسـانك کندیسنی مسعود ایدەجکنە ایناندیغی شیئی ألدە ایدەبیلمك ایچون مقتدر اولدیغی جهد وقوتلرك برافادەسیدر » . تعبیر دیکرلە هرکسدەکی احتراص ، سعادت آرزوسنك فردیلشمش برشـکلیدر . بومعنادە هرکس محترصـدر وهرفردك مزاج واعتیادلرندن کلن آنجق تك بر احتراصی اولابیلیر . فقط بورادە (ستاندال) ك احتراص دیدیکنە **حرص جاه** : ambition دیمك دها مناسبدر . چونکە تام معناسیلە احتراصك کوکلری حرص جاهدن دها درینـدر . بویوك محترصلردەکی حرص جاه ، حیاتی **افنا** یە کیدەجك درجەدە **ناقابل مقاومت** در . حالبوکە حرص جاهدەکی قوت وجرأت بودرجە دکلدر .

احتراصك منفی ومثبت قوتلری

احتراصی تام معناسیلە انکشاف ایتمش برخسیسی آلالم . بورادە خـیس ؛ خسیسدن باشقە هیچ بر شی دکلدر . اوندە آرتق نە انسـاناق ، نەباباڶق ، نەدە الك ابتدائی برحس دیکر کامی موجوددر . (مولیەر) ك دیدیکی کبی : « خسیس ، انسانلرك الك آز انسان اولانیدر » . خسیسك نظرندە اولاد بیلە ایلك فرصتدە آتیلەجق

بر یوكدر . بوتون بنی نوعی كندیلرندن استفاده ایدیله‌جك آلتلر ویا ییقیلمه‌سی لازم كلن مانعلردر . عشق ، صنایع نفیسه ، طبیعت محبتی كبی بوتون حسی علاقه‌لر اونجه مجهولدر . حتی خودكامانه بیله مقتدر دكلدر . فوق‌العاده برپهالیلق اولوبده فضله پاره خرج ایدیلمك ایجاب ایتسه قاصه‌سی یاننده آچلقدن اولمكی ترجیح ایتمكدن منع نفس ایده‌مز . بالفرض عاشق اولسه حسسز ومسكین برعاشق اولور . سودیكنه هر شیئی یاپمق ایستر ؛ یالكز پاره خرج ایدیلمه‌مك شرطیله ! پاره‌یه طاپمق ، بونك خارجنده هر درلو حسیات وتخیلدن محروم اولمق ، صوغوق وسرت براراده ، تدافعی عكس‌العمللرك حاكمیتی خسیسلك بوتون روحیاتی اجمال ایدر . احتراصك منفی جهه‌سی ایشته بودر . فقط بونك برده مثبت جهه‌سی واردر . خسیس ، تمثیلجی ، تنسیقجی بر قوتدر . مثلا باشقه‌لرینی كندی مقاصدنده قوللانمق ، اونلرك ایی ، كوتو حسیاتندن استفاده ایتمك خصوصنده خسیسك اشی یوقدر . صادق برخدمتجی ، صاف ، تمیز بر اولاد ویا زوجه بولورسه بونلردن صوك درجه‌یه قادار استفاده ایتمه‌نك یوللرینی بیلیر . چونكه یامان برانسان صرافیدر . بوتون روحیله برغایه‌یه صاریلمش برآدام عینی زمانده ماهر ، دیپلومات ، حیله‌كار اولورسه آرتق حیات قوغاسنده یكیلمز برقوتدر .

احتراصده سلطنت سوره‌ن فكر ثابت idée fixe: در .

احتراص وعقل بوتعبیر ایی وضع ایدیلمه‌مشدر. بوكا حاكم تمایل دیمك دها دوغرودر. محترصده عقلك وظیفه‌سی بوحاكم تمایله یعنی محترصك غایه‌سنه خدمت ایتمكدر . بواعتبارله محترص ، عقلسز دكل ، بلكه عقلنی احتراصنه رام ایتمش برآدامدر . تام معناسیله احتراص تماشا كروخولیاپرور برحیات دكلدر . محترص ، غایه‌سنه ایصال ایده‌جك افعالی حاضرلایان وبوبابده اعظمی جهدی صرف ایدن مدهش براراده‌جیدر . هرمحترص ، احتراصی خارجنده‌كی خصوصلرده علی‌العاده برآدامدر . فقط احتراصنه تعلق ایده‌ن جهتلرده بتون

باشـقه‌در . عقلك حكملريله احتراصك غايه‌لری ائتلاف ایتدیکی یرده محترصك معقول*اولماسنه برمانع یوقدر . فقط بونلر آراسنده برتعارض اولدیغی تقدیرده محترص ، عقلی آرزوسنه رام ایتمکدن باشقه برشی دوشونمز. بونك ایچون احترا ـ صلرك شدتی عقله اولان درجهٔ حاکمیتلریله اولچولور . احتراص ، انسانی ذکی یاپمازسه‌ده ذکابی ایقاظ ، تشـویق و تحریك و اعظمی قدرتنه ایصال ایدر . محترصده‌کی بوذکا اویانیقلغی یاننده برده ذکا کورلکی واردر : محترص ، احتراصنی ضررلاندیران ویا کارلاندیران شیلری کورورده کندیسنی کورمز ونفسنی اصلا تنقید ومحاکمه ایتمز . بونك ایچون کسکین برنفوذ نظر یاننده طرفکیروانحصارجی برذکا طاشیر .

محترصك محاکمه‌سی مجرد فکرلردن زیاده مشخص فکرلر وحسلرله اولور. محترص ، صوغوق و آفاقی برحقیقت آراماز. اونك الك بویوك ومحکم حقیقتلری حس حاکمك آرزولریدر . بونلره ایسه اولدن مالکدر . چونکه اونلری هر آن حس ایتمکده‌در . بناءً علیه وظیفه‌سی بونلری باشـقه‌لرینه‌ده تصدیق و اثبات ایتدیرمکدر. شوحالده محترصك عقلی ، اولدن حاضرلانمش برعقلدر. وظیفه‌سی احواله اویمق دکل ، احوالی کندینه اویدورمقدر .

الحاصل احتراص ، نه‌عقل ایله تشکل ایدر ، نه‌ده عقل ایله‌دورور . تشکل ، تکامل وانحلالی هپ کندی قدریله اولور . اواویله بر حسدرکه غداسنی یالکز کندیسندن آلیر وحیاتیتی بیتنجه‌ده آرتق هیچ برشی اونی احیا واعاده ایده‌مز .

احتراص ، بوتون شخصیتی بلع ایتدیکی زمان محترصله یکوجود اولارق تماماً غیر مشعور بر حال آلیر . بوحال ، سجیه واراده‌نك واصل اولابیله‌جکی صوك حدوددر . فقط برسجیه واراده دکلدر .

٢ . ـــ تصنیف

احتراصلرك انواعی

احتراصی تصویر ایتدکدن صوکرا نوعلرینی کوسترمك لازمدر . احتراصلرك کوکلری تمایللر اولونجه نه‌قادار تمایل وارسـه اوقادار احتراص اولابیله‌جکدر . فقط

حقیقت حالده احتراصلر بونلردن چوقدر . چونکه بر قاچ تمایلك امتزاجلرینه مستند احتراصلرده واردر . عمومی بر تصنیف یاپمق ایجاب ایدرسه احتراصی اولا منبعلرینه کوره تفریق ایده‌بیلیرز : (١) عضوی شرائطی غالب اولان احتراصلر؛ (٢) ذهنی شرائطی غالب اولان احتراصلر .

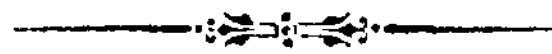
برنجیلره اوبورلق ، عیاشلق ، شهوت وسپور احتراصلری داخل اولابیلیر . ایکنجیلره سیاسی ، دینی ، علمی ، بدیعی ، اخلاقی احتراصلر داخلدر . مع‌مافیه بوتون احتراصلرده آز چوق مخیله وایده‌آللر واردر . یالکز مثلا اوبورلقده اولان مخیله وتصورلرك ثروتی عشقك خیال وایده‌آللریله رقابت ایده‌مز . مخیله‌یی اك چوق تسخیر ایده‌بیله‌جك و عینی زمانده الکشدید احتیاجات عضویه‌یه ترجمان اولا بیله‌جك احتراصلردرکه اك قوتلی وانکشافه اك مستعد اولمقده‌در . ایشته عشق احتراصی بو جمله‌دندر . بوراده سوق طبیعی ، جنسیت هیجانی خودکاماق ، قیصقانجلق ، سمپاتی ، رقت ، تقدیر ، حرمت ، بعضاً ده استخفاف وکین داخلدر . عشق ، فیزیولوژیك بر تمل اوزرنده اك اینجه ومتضاد حس وهیجانلردن اورولمش معضل بر احتراصدر . منبع نقطهٔ نظرندن یاپیلان بو تصنیف ، دها دوغروسی ، احتراصلرك درجهٔ تکامللرینی کوستریور . بو نقطهٔ نظردن احتراصلر **ابتدائی ومتکامل** اولمق اوزره ایکی آیریله‌بیلیر . احتوا ایتدکلری عناصر عضویه وروحیه‌نك درجه ، طبیعت وامتزاجلرینه کوره احتراصلرك غیر متناهی شکللر آلابیله‌جکی اوفاق بر تأمله آکلاشیلیر .

احتراصلری برده **غایه**لرینه کوره تصنیف ایده‌بیلیرز . احتراص ، طمع ایدیلن برغایه‌نك منحصراً تعقیبی اولونجه بوغایه‌لرنسبتنده احتراصلراولابیله‌جکدر. ثروت ، موقع واقبال ، شان وشهرت والخ غایه‌لر واردرکه صایمقله بیتمز . دها ایسی غایه‌لرك طبیعت ومختلف اشکالنه کوره بر تصنیف یاپمه‌لیدر . طمع ایتدیکمز آرزولر یا **اضطراری** : impulsive ویا **نهیی** ;inhibitrice در . برنجیلره عشق ، حرص جاه کبی آتیلغان و صیجاق احتراصلر ، دیکرینه خسیسلك کبی پیصیریق وصوغوق احتراصلر داخلدر .

برده اویله آرزولر واردرکه هرکسك ذوق وقابلیتلرینه کوره برقاچ صورتله تطمین اولنه‌بیلیر . مثلا ذهنی احتیاج بعضیلرنده علم احتراصی ، بعضیلرنده کتاب ، قولله‌کسیون ، پوسته پولی والخ مراقلری شکلنده تجلی ایدەر . حسی احتیاجلرده‌ده عینی حال واقعدر : اختیارلامش قیزلرده تطمین ایدیله‌مه‌مش محبت ورقتلر حال واستعدادلرینه کوره اجتماعی ، دینی ، انسانی والخ شیلرله مشغول‌اولمق ، کدی وکوپکلراوزرینه دوشمك احتراصلرینه استحاله ایتمکده‌در . بونلرك کولونج نقطه‌لری اولمقله برابر علوی جهتلری‌ده واردر . روحیاتده احتراصك قیمتی نه موضوعی ، نه‌ده غایه‌سیله اولچولور . بوراده احتراصك معیاری ینه کندیسیدر ، الویرکه بوتون معناسیله یاشانمش اولسون .

٣ . — تفسیر

احتراصلرك تفسیری علی‌العموم تأثری حیاتك ایضاحنه داخلدر . حظو ألملرله هیجانلرك ایضاحی حقنده‌کی نظریه‌لر احتراصلر حقنده‌ده واردر .

دوردنجی فصل

تأثری حیاتك عمومی انكشاف عامللری

تمايللر

۱ .— تصوب

حظ وألم دویه‌مز ، تطمین ایدیلمك ایسته‌نن برطاقم تمايللر : les inclina-tions, les tendances مز اولدیغنی کوسترمکده‌در . هیچ برشیئه میلمز اولما-سه‌یدی نه برشی‌اوکره‌نیر ؛ نه سه‌وینیر ؛ نه کدرله‌نیر ؛ نه کولر ؛ نه‌ده آغلاردق . یالکز میللرمزی دوغرودن دوغرویه دکل‌ده حظ و ألملر ، فرح و صیقینتیلر واسطه‌سیله دویویورز . تمايللر ، تأثری حیاتك سطحی قسمنی تشکیل ایدن حظ وألملرك آلتنده‌در . بونلر : اشتهالر ، احتیاجلر ، آرزو ومیللردر . حتی تربیه‌نك رولی باشدن باشه یکی تمايللریاراتمقدن زیاده موجود تمايللری انكشاف ایتدیرمك ویاتنكیل ایله‌مکدر . مکتسب تمايللردخی عمومیتله وهبی تمايللراوزرینه آشیلانیور . قدت ایدرسه‌ك عضوی و روحی فعالیتلرمزك برچوغی هیچ جهد صرف ایتمه‌دن بربرینی تعقیب ایدییور . مثلا آغزیمزه برشکر آتدیغمز زمان بونی بلااختیار دیلمز اوزرنده چویرییور ، أریتیور ویوتویورز . بوافعالك تعاقبی ویکدیکرینه زنجیر-لنمه‌سی اوقادار طبیعی اولیور که عادتا کندی کندینه آقیور . روحمزك حرکتلرنده‌ده عینی حالی کورورز . مثلا ماصاله باشلادیغمزی کوردن برچوجق همان یانمزه چومه‌لەرك جان قولاغنی ویرییور ونزی باشدن آشاغی‌یه دیکله‌یور . ایشته فکر وعمللرمزك کندیلکندن کلن بو آقیشلرینه **تمايلر** دییورز . بونلر کندیلرینی **فعل منعکسلر** : les réflexes ، **سوقه طبیعیلر** : les instincts ، **اعتیادلر** : les habitudes **وارنیادلر** : les volitions دنیلن برطاقم افعال ایله تظاهر ایتدیرر .

افعال وحركتلرمزله تأثرلرمز بربرينه اوقادار باغليدركه دويغقله حركت ايتمك توأم كبيدر . حتى شعورك ظهوري بيله برچوق روحياتجيلرجه چوغالان متضاد تماييللرك توازن ايتديريلمه‌سى احتياجندن حصوله كلمش ظن ايدلمكده‌در . حقيقت حالده حظ وألملر كبى تماييللرك‌ده كنه وماهيتنى بيلميورز . بومسئله ايله متافيزيك مشغول اولور . روحياتك بيله‌جكى شى ، تماييللرك تظاهرتيدر . بناءً عليه بوتظاهرلرك طبيعتى نه‌در ، قاچ نوعدر واستقامتلرى نه‌لردر ؟ سؤاللرينه جواب ويرمكله روحيات وظيفه‌سنى ياپمش عداولونه‌بيلير . تماييللرك نوع واستقامتلرينى كوسترمك طبيعتلرى حقنده‌ده برجواب اولور .

٢ . — تصنيف وتفسير

تماييللرك اك عمومى نوع واستقامتلرى

تماييللر حقنـده اوته‌دنبرى ياپيلان تصنيفلر پك اختلافلى ومتنوع اولمشدر . بعضيلرى اشتها واحتياجلر خارجنده *محافظهٔ نفس وخودكاملمق* دن باشقه انسانده اساسلى وطبيعى برميل اولماديغى ، ديكر كاملق وحسبيلك دنيلن ميللرك منشألرى تحقيق ايديلديكى تقديرده ينه خودكاملغك ميدانه چيقاجغى ادعاسنده‌درلر . بونلر ادعالرينى تأييد ايتمك ايچون اولا عضوى حياته باقيور وبورادەكى بوتون افعوله‌لرك محافظهٔ نفسه مصروف اولديغنى سويله‌دكدن صوكرا كوكلرى عضوى حياتده اولان روحى تماييللرك‌ده بالنتيجه عينى ماهيتده اوله‌جغنى استدلال ايديورلر . مردمكريز اخلاقجيلرده اكثريا بونظريه‌يه متماييلدر . مثلا فرانسز اخلاقجيلرندن (لاروشفوقو) ايله انكليز فيلسوفى (هوبس) وفرانسز فيلسوفلرندن (هه‌لوه‌تيوس) ، باشقه‌لرينك احتياج وسعادتلريله علاقه‌دار اولاجق طبيعى بر *ديكر كاملمق تماييلنك انسانلرده اولماديغنى* وبوتون اجتماعى واخلاقى *ميللرمزك تبديل قيافت ايتمش بر خودكاملمق* دن عبارت اولديغنه قانعدرلر . *انسانلرك كندى منفعتلرينه متمايل اولدقلرينى* ادعا ايدن (لاروشفوقو) : « انسان بنى نوعنك

برقورتیدر » دیدکدن صوکرا بزی آریلره بکزه‌تیور و « آری ، یابانجی شیلره ناصیل ساده‌جه بال طوپلامغه ایچونه قونارسه انسانکده دیکر کاملغی بوقادار‌در . آرزولرمزدن دها بی‌رحم ، مقاصدمزدن دها کیزلی ، خط حرکتلرمزدن دها ماهرانه اولان نه واردر ؟ » دییور .

انسانلرک تمایلاتی یالکز بر جهه‌دن ویا مزاج و سجیه‌مزله کورمک بزی عمومی حقیقتلره کوتورمز . تمایللرمزک انواع واستقامت اصلیه‌لرینی اولدقلری کبی کشف ایتمک ایچون انسانی بوتون تمامیتیله تدقیق ایتمک لازمدر . بوجهته ایلک یاناشانلر (ستوارت میل) ایله (هربه‌رت سپه‌نسه‌ر) در . تداعی مکتبنه منسوب و تکاملجی اولان بو روحیاتجیلر معضل تمایللری ده تدقیق ایتدیلر . بونلره کوره جمعیت حالده یاشایان انسان کیت کیده دیکر انسانلرک منفعت وتمایللریله علاقه‌دار اولمق مجبوریتنده‌در . بالخاصه اجتماعی رابطه‌لر اهمیت پیدا ایتدکجه خودکاملغمزی تطمین ایچون باشقه‌لرینکده خودکاملقلرینه دقت ایتمک ایجاب ایتمشدر . ایشته بووقتدن خودکام - دیکر کام تمایللر حصوله کلمشدر . آرتق منفعتمزی رخنه‌دار ایتمش شرائطک برباشقه‌سنده‌ده باشه کلدیکنی کورمک بزده اونی دوشونمک تمایلنی اویاندیرر . ایشته دیکر کام حسلر هپ بوصورتله یعنی جمعیت حیاتنک ایجاب و اقتضالری نتیجه‌سنده تداعی ایله حصوله کلمشدر . حد ذاتنده دیکرکام بر تمایلمز یوقدر . بلکه جمعیت حیاتنک مقتضیاتیله‌در که خودکاملغمزک برقسمی ینه کندی منفعتنه اولارق دیکرکاملغه استحاله ایتمشدر .

عضوی نسانه نظریه‌سی

بو نظریه منتسبلری اولا محافظهٔ نفس تمایلنک محتاج تحلیل اولدیغنی سویلیورلر . ازجمله (ویلیام جه‌یمس) ه کوره محافظهٔ نفس تمایلی بسیط واولی برانسیاق اولمایوب « بوتون حجره‌لرمزک منفرد تمایللرینک بر محصله‌سیدر » . مادامکه هرعضویت میلیونلرجه حجره‌لرک برمجتمعه‌سیدر؛ شوحالده محافظهٔ نفس انسیاقی ، برفردکدکل **معشری برحیاتک** افاده‌سیدر . بناءً علیه تمایللرک اساس و عنصر اصلیسی خود-

کاملق دکل ، معشری تساند در . عضویت بویله اولدیغی کبی دائما جمعیت حیاتی یاشایان فردلرکده خارجی افعال وحرکتلرنده اصل اولان خودکاملق دکل تساند : Solidarité اولاجقدر .

تقیید

دقت ایدیلیرسه بوایکی نظریه‌ده آیری آیری بر حقیقت حصه‌سی واردر . کرك فرد وکرك حجره‌لرده محافظهٔ نفس تمایلنك پك قوتلی اولدیغنده شبهه یوقدر .

یالکز دنیاده هیچ بر شی انفراد وانزواده یاشاماز . هر موجودده هم جذب ، همده دفع خاصه‌سی‌وار . متماثل‌اولانلر بربرینی جذب ایدیور ؛ متباین‌اولانلرده دفع ایدیور . عضویت و جمعیتلرك حصولی متماثلتلرك برآرایه طوپلانمه‌لری دیمکدر . بوطوپلانیش وطوپلانیشده دوام ایدیش ایکی شرطه متوقفدر : فردك جمعیته ، جمعیتك‌ده فرده متمایل اولمه‌سی . بو متقابل تمایللر موجود اولماسه‌یدی نه منظومهٔ شمسیه‌لر ، نه فرد ، نه‌ده جمعیتلر تشکل ایتمش اولمایه‌جقدی . بومنظومه‌لر ایچنده اك معضل اولانلر جانلی عضویتلرله جمعیتلردر . بناءً علیه کندیلرنده موجود حریت وتساندلرده عینی ماهیتده اولاجقدر . [بوراده حریتدن مقصد اعظمی برمحافظهٔ نفس حقیدر] . بوتون مدنیتلر حریتلرله تساندلری تألیف وتزیید ایتمشدر . فقط اونسبتده‌ده مشکلاته اوغرامش وجهد صرف ایتمشدر . خودکاملق ضروری ایسه تسانده مجبوریدر . یالکز شعورایله ذکا هرایکیسنی‌ده هم آرتدیرمش ، همده کوچلشدیرمشدر . دینی ، اخلاقی ، سیاسی ، حقوقی ، بدیعی وعلمی بوتون جهدلریمز هپ بو مشکلاتی یکمکه معطوفدر . بونده نه قادار موفق اولاجغمزی عقلاً کسدیره‌مه‌یز . فقط بشرك وبشری جمعیتلرك وجدانلرنده یاشایان مفکوره‌لره باقه‌جق اولورسه‌ق احتیاج حس ایدلمش وتاریخ دخی بو احتیاجك جهد وحمله‌لرینه شاهد اولمقدن خالی قالمامشدر . اجتماعی جریانلرك بین الملليته دوغرو کوستردکلری بومیل ، شرائط مطلوبه‌سنی بولدیغی کون بشری حریت ایچنده بشری بر تساندك حصوله کلمه‌سی لازمدر .

— « محال اولماسه‌ده امیدمز یوقدر » دییه‌نلره قارشی : « یاشامق ، امید ایتمکدر » جوابی ویریلیر . یالکز امید نامنه بوکونکی وظیفه وغایه‌لری اهمال ایده‌جك دکلز . ملی مفکوره‌یه یاقلاشدیغمز نسبتده بین‌المللیت تساندینی تحقق ایتدیره‌جکمزده اصلا تردد ایتمه‌ملیدر .

الحاصل تمایللرمزك استقامتنده محافظهٔ نفس ایله برابر تساند میلنك موجود اولدیغنی عضوی و اجتماعی حیات بارز برصورتده کوسترمکده‌در .

شخصی تمایللر شخصی تمایللرمزی **عضوی و روحی** اولمق اوزره ایکی‌یه آییره‌بیلیرز . عضوی تمایللر : **اشتهالر** در . اشتهالرمزك بدنده آز چوق ثابت موقعلری واردر وچابوجق اشباعه کلدکلرندن **دور دور** ظهور ایده‌رلر . تغدی ، استراحت ، اویقو ، عضلی فعالیت ، شهوت باشلیجه اشتهالری تشکیل ایده‌ر . بونلرك هپسی **حیات محبتی** ویا تحفظ سوق طبیعیسنده طوپلانیر .

تملك ، ادخار ثروت تمایللری ده‌بوسوق طبیعی‌یه داخل اولابیلیر .

روحی تمایللرك عضویتده قابل تعیین هیچ برمحللری یوقدر . بونلر موقوت اولمادقلری کبی قولایجه اشباعه‌ده کلمزلر . سومك ، متهیج اولمق احتیاجلری کبی . بعض انسانلر بونلری تطمین ایتمك ایچون جنایت و فاجعه‌یه قادار واریرلر .

ذهنی تمایللرمزی‌ده اونوتمامق لازمدر . هانکی شکلده اولورسه اولسون هرکسده بیلمك ، آکلامق ، اوکره‌نمك تمایللری واردر . بدیعی ذوق ایله کوزللك محبتی‌ده قسماً بوتمایللره ادخال ایدیله‌بیلیر .

برده **فعالیت تمایللر**مز واردر . بو تمایللر کیمیمزده ضعیف و عاجز ، کیمیمزده شدید و قدرتلیدر . برنجیلر ، مطیع اولور ، مسئولیتلی ایشلره کیرمز ، باشقه‌سنك اراده‌سیله حرکت ایدر ، بسیط ومعلوم ایشلردن یوقاریسنه چیقماز . ایکنجیلر ایسه **صوں مسئولیت واستقلال عشقی** ایله مشبوعدر .

بونلر **موقع اقتداری سوه‌ر وحریص جاه** اولورلر . (بوسسوئه) نك دیدیکی

کی : « بیك کشی‌یه قوماندا ایدن برآدم بالذات بیك آدم قوتنده یاشیورمش حسنی دویار »

بونلردن باشقه **بونوده شخصیتمزك** برتمایلی واردرکه بوکا **عزت‌نفس** دییورز. تواضع ، غرور ، غبطه ، شـان و شرف تمایللری هپ عزت نفس تمایلندن مشتق صاییله‌بیلیر .

اجتماعی تمایللر آره‌سـنده **بشریت** ، **وطن** ، **عائله** ، **مسلك** ، **دوستلوه وآرقداشلوه** تمایللرینی ذکر ایده‌بیلیرز . **خیرکارلوه** ، **تقدیر** ، **حرمت** کبی تأثری تظاهرلرده اجتماعی تمایللرك انواعنه داخل اولان برطاقم حسلرندر .

تمایللرمزك هپسی فطریمیدر ؟

تمایللرمزك کافه‌سی فطری دکلدر . اعتیادله ، تکرارله طبیعت ثانیه اولمش تمایللرمز پك چوقدر . بالخاصـه شهر حیاتنده قازانیلان صنعی تمایللر آز دکلدر .

مثلا هرصباح غزته اوقومق ، کیجه حیاتنی یاشامق ، منتظم کینمك والخ تمایللری هپ شهرك یاراتوب‌ده اعتیاد حالنه کتیردیکی تمایللردندر . فطری تمایللر ، عضویتمزله **وراثت**ك کتیردیکی تمایللردر . یالکز بونلرك چوغی‌اوقادار شکلسز ، مبهم و رشیمیدرکه محیط اجتماعی و تربیه‌نك تأثیرلری انضمام ایتمه‌دکجه تعین و تنوع ایده‌مزلر . برتخم دانه‌سنی کوکلر ، کوده ، یاپراقلر ، میوه کبی برچوق شکللری حائز اولدیغی حالده طوپراق ، صو وکونشـدن غدا آلمادقجه ناصل محسوس برشکل آلامیورسه عضوی وارثی تمایللرمزده عینی حالده‌درلر .

بشنجی فصل

سه‌نپاتی وتقلید

۱ — تصور

سه‌نپاتی
La sympathie

حیاتك — عمومی معناسیله — سیرینه وجنسیت هیجاننك شدت واحتراصنه باقیله‌جق اولورسه محافظهٔ نفس تمایلنك حقیقی بر غایه اولمایوب اصل غایه‌نك نوعك انتشار ودوامی اولدیغی کورولور. (برغسون) ك دیدیکی کبی: «أسن بر روزکاردن هوالانمش توز قاصیرغه‌لری نه حالده ایسه ذوی الحیات ده حملهٔ حیاتك بوجه نفخه‌سنده اویله‌جه معلق کیدر. نه‌سعادت که هپمزی اوفله‌ین بو کورونمز نفخه بعضاً بر شمشك سرعتیله هرکسه عیان اولویور: آنالق محبتنك نیجه تجلیلرنده ناکهانی اوله‌رق شاهد اولدیغمز بونفخه حیوانلرك اکثریسنده پك بارز وجالب دقت اولدیغی کبی نباتك دانه‌جکنه اولان اهتمامنده ده مرئیدر. حیاتك بویوك سرینی صاقلایان آنالق محبتنك بزه بوسری تودیع ایتمه‌سی نه‌یه مستبعد اولسون؟ بو محبت دکلیدرکه بزه هر نسلك کندیسندن صوکره کلن نسله قارشی انحنا وتسلیمیتنی کوستریبور؟ آنالق محبتنك آرالغندن باقیلنجه هر ذی‌حیاتك یالکز برکچید، واساس حیاتك‌ده بونفخه‌یی نقل ایتدیره‌ن حرکتده اولدیغی کورولور کیدر». قبیله، عشیرت، قوم وملت انسیاقلرنده‌ده حقیقی غایه اجتماعی رابطه‌لرك ادامه وتوسیعیدر. عالم محبتی ایله دینی، اخلاقی واجتماعی مسلك بوغایه‌لرك تلقین ایتدیکی استقامتلردن باشقه برشی دکلدرلر. جنسیت هیجانی نوعك بقا ودوامنك ضامنی اولدیغی ایچوندرکه حیاتمزك اك شدید وذی قدرت بر محرکی اولمشدر. بشری حیاتك سیرنده وجود بولان اك یوکسك تعضو ومدنیتلر دخی اجتماعی،

اخلاقی ودینی حسلرك صمیمیت ودرینلکی اوزرینه قورولمشدر . الحاصل نوعی واجتماعی بقامزك ضامنی اولان بو انسیاق وحسلرك تمایل حالنده‌کی ایلك تظاهرلری سه‌نپاتی ایله‌در بو یابانجی کلمه‌نك تورکجه‌ده استعمالی پك یکیدر . خلقك حس سلیمنده سه‌نپاتینك مقابلی « قان قاینامق ویا خوشلاشمق » تعبیریدر . اساساً یونانجه « Sin » و « Pathos » کلمه‌لرندن مشتق اولان سه‌نپاتی **تأثرده اشتراك** معناسنی افاده ایدر . بونك ضدی **آنتیپاتی** اولوب **خوشلاشمامق** در . **بیلدیز بارشیقلغی ، بیلدیزمز بارشمادی** تعبیرلری ده‌عینی مفهومك افاده‌لریدر . سه‌نپاتی‌یه **مجاذب** دیمك‌ده قابلدر. بوتعبیرلردن هانکیسنك یاشایه‌جغنه استقبال کوستره‌جکدر.

سه‌نپاتینك انکشافی سه‌نپاتینك تمایل حالنده‌کی ایلك شکللری شعوری اولمایوب عضوی ، دها دوغروسی انسیاقیدر . فقط بو انسیاق آلدیغمز تحصیل وتربیه و یاشایان اجتماعی حیاتك تأثیرلریله انکشاف ایده‌رك اخلاقی و حسی حسلره انقلاب ایده‌ر . سه‌نپاتی ، نوه حالنده سطحی وبسیط اولمقله برابر اخلاقی و اجتماعی رابطه‌لره امکان ویرمش اولمه‌سی چوق محتمل بولونان برتمایلدر . بوندن تماماً نصیبسز قالسه‌یدق طاش کبی اولوردق .

سه‌نپاتینك الك قوتلی وبارز تظاهرلری اولادلرینه قارشی آنه‌ده کورولور . چونکه بوراده حیاتك اشتراك ومماثلتی همان عینیت حالنده‌در . بونلردن صوکرا اولادلرك آنا و بابایه قارشی اولان سه‌نپاتیلری کلیر . عشقك باشلانغجی‌ده سه‌نپاتی ایله‌در . بیلدیرم کبی کلن عشقلر پك نادردر. ایلك ایشیغنی عائله اوجاغنده یاقان سه‌نپاتی اورکك وشبهه‌لی آدیملرله ایلرلر . فقط شعوریی زنکینلشدیره‌رك کندیسنی ویردیکی نسبتده فرحلار ویوکسه‌لیر .

تقلید تقلید انسیاقی ایله سه‌نپاتی تمایلنی حیاتی شکللرنده آییرمق ممکن دکلدر . چونکه بربرلری ایچنده‌در . سه‌نپاتی میلی فعلیاته منقلب اولمغه باشلادیغی دقیقه‌دن اعتباراً

تقلید اولور . بو سببدن تقلید ، سه‌نیاتینك شعورلو وحرفتكار بر ترجمانیدر .
پك ابتدائی حیوانلر استثنا ایدیلیرسه سلسلهٔ حیواناتده یوقاری‌یه چیقلدقجه بر
و حتی مختلف نوعلره منسوب مخلوقلرك بربرلرینی تقلید ایتدكلری كورولور .
مخلوق انكشاف ذهنی‌یه نه‌قادار مستعد ایسه تقلیده‌ده اونسبتده میال اولیور .
تقلیدك ایلك شكللری غیر مشعوردر . انسانلرك چوغی بوتون مكتسباتنی تقلید
ایله وجوده كتیرر . كوره‌نك اساساً تقلید میلندن باشقه برشی دكلدر . كوره‌نكه
مزمنلشمش بر تقلیددر ده دینه‌بیلیر . بو میلك حكم و سلطه‌سی فرد وجمعیتلرك
بساطتیله مبسوطاً ، معضلیتی ایله معكوساً متناسبدر . تقلیدك ضدی ابداعدر .

تقلیدك اك بارز تظاهراتی چوجقلرك حیاتنده كورولور . چوجغك تربیه‌یه
اك مستعد اولماسی فضله تقلیدجیلكندندر . تقلید واسطه‌سیله‌دركه ایچنده
یاشادیغمز اجتماعی محیط ایله هم آهنك اولیورز . بو اعتبارله تقلید انسیاقی ،
تساندك اك عمومی استنادكاهلرندن بریدر .

تقلیده شعور و اتساع ویره‌ن جمیت حیاتیدر . « اوزوم اوزومه باقه باقه
قارارير » مثلی تقلیدك اهمیتی كوسترر . فردك اجتماعی افقی كنیشله‌دكجه
تقلید ساحه‌سی ده توسع ایدر . هر جمعیتده افق رؤیتی كنیشله‌مش منورلر
اوزاق و یاقین جمعیتلرك حیاتلرینی تقلید ایتمكدن خالی قالمیورلر . اك عمومی
معناسیله مودا دیدیكمز شی اكثریا یاباجی جمعیتلردن آلینمش تقلیدلردر . تقلید
یالكز جسمانی ساحه‌ده قالمایوب حس و فكر و حتی سجیه‌یه قادار سرایت
ایدر . هیجانلرك سرایتی بردرجه‌یه قادار تقلیدك تأثری برشكل ی در . مثلا
بوزغونه دیدیكمز شی ، صالغینلاشمش برقورقودر . مشترك برسه‌نیاتی وتقلید
انسیاقی اولماسه‌یدی بیكلرجه كشی عینی زمانده بوزغونلق حسنی دویامازلردی .

جمعیتلر تكامل ایده‌رك ایسه بولومی چوغالدقجه تقلیدك عمومی تجلیلرندن
ماعدا خصوصی برطاقم تجلیلری كورولور . مثلا مترقی جمعیتلرده دوقتورلق ،
رساملق والخ مسلك زمره‌لرینه منحصر تقلیدلر اولور .

تقلید رولی : محسنات ومهلکه‌لری

تقلید ، سه‌نپاتی و اجتماعیلشمك تمایللرینك حرفتکار برشریکیدر ، دیمشدك . سه‌نپاتی ، تساند ومشترك حیات آرتدقجه تقلیدده انکشـاف ایدر . تقلید چوغالدقجه‌ده سه‌نپاتی ، تساند ومشترك حیات تمایللری آرتار . یالکز یاراتیجیلغك الك بجرکسز وتنبل بر شکلیدر . ابداع حمله‌سیله تتوج ایتمزسه کوره‌نکه ، محافظه‌کارلغه صاپلانیر . بوکا مقابل تقلیدك محسناتی‌ده آز دکلدر . بو سایه‌ده‌درکه باشقه‌لرینك مسـاعی و موفقیتلرندن قولایجه استفاده ایدیلیر . تقلید ، یالکز ماضینك کوره‌نکلرینه منحصر قالمایوب یکی تجددلره‌ده رغبتکاردر . تقلیدك بواستقامتی آلماسی ایچون یکیلکلره قارشی یالکز محبت کوسترمك کفایت ایتمز . فعلیاته کچه‌بیله‌جك قادار شدتلی براراده و اویانمش برذکا لازمدر . تقلید انسیاقی کندی حالنه براقیلیرسه فائده‌سز آقار . فقط انجه محاکمه و حساب ایدلمش احتیاجلرك رهبرلکیله اساله ایدیلیرسه فیاض برنهر کبی اولور .

اجتماعی حیاتده تقلیدك اهمیتی : (تارد) ك مدعاسی

(تارد) ، اجتماعی حیاتده‌کی تسـاندك سببنی تقلیدده کوستریور ؛ تعبیر دیکرله جمعیتلری تولید ایدن تقلیددر دییور : « جمعیت حادثه‌لرنده فیزیك ویا حیاتی اولمایوب‌ده اجتماعی اولاق هرشیئك وحتی جمعیتلرك مشابهت ومباینتلرینك **سببی تقلیدده‌در** .. بوتون مدنیتلر حتی الك فرقلیلری بیله تقلید ایله براصلدن ، برمنشأدن کلیر . »

(تارد) ، دعواسـنی غایت ماهرانه مدافعه ایتمکله برابر تقلیدی حیات اجتماعیه‌نك یکانه واصل سببی اوله‌رق کوسترمه‌سنده خطا ایتمشدر . جمعیت حیاتنه امکان ویره‌ن عامل ، تقلید اولمایوب حیاته انطباق ضرورتیدر . فضله اوله‌رق بوتون جمعیتلرك بر اصـلی ، بر نمونه‌یی تقلید ایده‌کلدکلری مسئله‌سنی اثبات ایتمك پك کوچدر . باخصـوص بو ایلك نمونه‌یی هانکی وثیقه و هانکی تاریخك شهادتیله کوستره‌بیلیرز ؟ (تارد) ك ، جهان مواصلاتنك بالنسبه قولایلاشمش وملتلر آراسنده مادی ومعنوی تقلیدلرك آرتمش اولدیغی بردورده

كلديكی وبو حالك مختلف مدنيتلرك متقابل حلول و نفوذلرينه بويوك بر تأثيری اولديغنی كورديكی ايچون تقليدی جمعيتلرك بر پرنسيپی يابمغی آرزو ايتمشدر . اساساً (ژان ژاق روسو) كبی شاعر طبيعتلی و فيلسوف مزاجلی اولان (تارد) ، تاريخی حقيقتدن زياده مفكورهوی بر استقباللی استهداف ايتديكندن مختلف مدنيتلری بربرلرندن خوشلاشديرمق ويكديكريله قايناشديرمق ايچون هپسنك تقليد ايله بر منشأدن كلدكلرينی تلقين ايتمكدن منع نفس ايدهمهمشدر . بالخاصه **فرد و جمعيتلرك يكديكرلرينه اولان متقابل تأثيرلری** (تارد) ی اك **چوق مشغول ايدن بر موضوع اولمشدر** . بوفيلسوفه كوره تقليد ، نمونه وغداسنی **ابداعلردن** آلمقدهدر . ابداع ، **ترقينك** ؛ تقليد ، **تعميم ومحافظهنك** عامللرندندر .

(تارد) ك مدعاسی وجهله تقليد ، اجتماعی حياتك عمومی بر قانونی اولهمازسهده مادی ومعنوی مناسبتلری آرتمش وقولايلاشمش اولان جمعيتلرده تقليدك چوق مهم بر رول اويناديغی قابل انكار دكلدر . بو قبيل جمعيتلر آراسنده هر نوع فعاليت و ابداعلرك مودا دنيلن مقاومتسوز بر تقليد حالنه كچمهسی (تارد) ی خطايه سوق ايتمكده مهم بر عامل اولمشدر .

تقليد ، ابداعدن ملهم و ابداع ايسه بشريته خاص بر قدرت و احتياج اولديغنه كوره برابداع مختلف جمعيتلرده عينی زمانده حصوله كلهبيلير . كشفيات تاريخنده بوكا دائر مثاللر پك چوقدر . بناءً عليه بهمهحال يكانه بر منشا تقليد تصور ايتمك دوغرو اولماديغی كبی جمعيتلری تكون ايتديرهن اك عمومی قانون ، تقليددرده دينهمز . ذاتاً منشأ و مبدأ مسئلهلرينی علمك حل ايتمهسنه امكان اولماديغی ايچوندركه بو نقطهلره تماس ايدهن متفكرلر آراسندهكی نزاع هيچ بر زمان اكسيك اولميور .

٢ ــ تصنيف

سنياتينك انواعی

سهنپاتينك ايلك شكلی عضوی وغير شعوريدر . مثلا علیالعموم ذوی‌الحياتك اضطراب و نشئهلرينه قارشی دويديغمز آنی وغير قابل اجتناب تمايللر بوزمرهدندر .

ترامواى آلتنده أزيلن بر انسان ويا حيوانى اوآنده كنديلرى ده أزيلمش كبى براوربرمه ، شدتلى بر تدهش و هيجان ايچنده قاليرلر . ايشته بوحال سه‌نپاتينك الك ابتدائى شكليدر . دها صوكرا **حسى** ، **ذهنى** ، **ارادى سه‌نپاتيلر** انكشاف ايدركه **دوستلق** ، **آرقداشلق** ، **فرقه** ، **مسلكداشلق** ، **طريقت** واخ رابطه‌لرى هپ بو سه‌نپاتيلرك بر نتيجه‌سيدر .

سه‌نپاتى تمايلنك كيفيتى هركسده عينى دكلدر . بعضى كيمسه‌لر حزندن ، بعضيلرى شطارتدن ، بعضيلرى سكون و انزوادن ، بعضيلرى ده كورولتولى وقالاباليق عاملردن خوشلانير .

تقليدك انواعى

تقليد ، ارادى ويا غير ارادى ؛ عيناً ويا تعديلاً اولا بيلير . ارادى اولان تقليدلر دها چوقدر . تقليد باشلانغيجنده ـ اعتيادى افعالده اولديغى كبى ـ شعور ، محاكمه ، اراده ضعيفلايه‌رق روحده بر اسارت و اينانغانلق ياشار . فقط مرور زمانله هضم و تمييز آرتدقجه كور كورينه و متعصبانه اولمقدن قورتولارق **آداپتاسيونه** ونهايت ابداع اراده‌سنه منتهى اولمغه يوز طوتار . معمافيه هركس يكى فكر و حركتلرى قولايلقله هضم و تقليد ايده‌مز . برچوقلرى تجددلر قارشيسنده شاشقين ، جسارتلرى قيريلمش واوركمش برحالده قاليرلر . بعضيلرى ده عصيان حسى دويار . بو تخالفلر ياشلك ، اعتياد و منفعتلرك ، تربيه و محيط اجتماعينك تأثيرلريله اولور .

عادت ومودا

عادت : la coutume ، كندى اجدادمزك حياتى ؛ **مودا** ، يابانجى ملتلرده كورديكمز ويا كندى موجدلرمزك كوستردىكى يكى برشيئى تقليد ايتمكدر . عادت ، مودا قادار كوزه چارپمامقله برابر چوق دها شايع و محكمدر . عادتله مودا ظاهراً بربرلرينه قارشى دائمى بر مخالفتده كبى كورونور . چونكه يكى مودالر اسكى عادتلرى متصل تهديد ايده‌ر . فقط بوجدال چوق سورمز . برمدت صوكرا

بربرلریله امتزاج ایده‌رك متقابلاً تعدیله اوغرامق نتیجه‌سنده عادت اولورلر .

تقلیدك قانونلری

تقلیدلرك انتقالی عمومی برطاقم قانونلرك انتظامی دائره‌سنده اولور . صدا ، ناصیل کثیف بر وسطده دها سرعتله انتقال ایدرسه تقلیدده سرعتله انتشار ایتمك ایچون چوق نفوسلی بر محیط اجتماعی ایستر . بویوك شهرلرده مودا وتقلیدك چابوق سرایت ایتمه‌سی بو قانونك صحتنی کوسترر . تقلید ، چیقدیغی یردن مکان وزمانده اوزاقلاشدقجه مقلدلری آرتار . بوحال صویه آتیلان برطاشك کیتدکجه دها کنیش دالغالر حاصل ایتمه‌سنه بکزر . محیطندن ییلان واوزاقلاشان برتقلید ــ بربرلرینه تصادف ایده‌ن صو دالغالری کبی ــ دیکر تقلیدلرله قارشیلاشه‌رق نتیجه‌ده یا قوتله‌نیر ویا ضعیفلار . هرهانکی بر تقلید ، تصادف ایتدیکی دیکر تقلیدلرله امتزاج ایده‌رسه انکشاف ایده‌ر ؛ ایتمزسه آرالرنده‌کی رقابت نتیجه‌سنده توقفه دوچار اولور .

بر انسانك اطرافنده تقلید ایدیله‌جك نمونه‌لر چوغالدقجه بونلرك تأثیرلری آزالیر و نتیجه‌ده کندی سجیه و انتخابنه کوره حرکت ایتمکده دها مختار برحاله کلیر .

عجبا اك چوق تقلید ایدیلن و تقلیدلری سرایت ایده‌ن هانکی فعللردر ؟ بوسؤالك معین جوابی بهمه حال معین فرد وجمعیتلره کوره ویریله‌بیلیر . چونکه تقلید ایدیله‌جك فعللره ویریله‌جك قیمتلر فرد و جمعیتلرك سویه واحتیاجلرینه کوره ده‌کیشیر . منطقله دوشونوله‌جك اولورسه اك فائده‌لی و شایان قبول کورولن شیلرك هرشیدن اول تقلید اولونمه‌لری لازمدر . فقط تقلید ، هرزمان وهریرده مطلقا منطقله اولمایور ؛ فوق‌المنطق عامللرده مؤثر اولیور . (تارد)ه کوره تقلید ، اولا ایچریدن دیشاری‌یه اولیور ؛ یعنی ایلك اوکجه فکر وحس وایسته‌کلر ، صوکراده اطوار و تلبس تقلید اولونیور . ینه (تارد) ه کوره اولا مادونلر مافوقلری تقلید ایدییور ؛ بالآخره متقابل بر تقلید ایله بوتون زمره‌لرك برلری بر اوزرینه تأثیرلری کورولیور .

٣ ــ تفسیر

تقلیدك فیزیك سببلری بر برمزی تقلید ایتمه‌نك فیزیك سببلری ، فیزیك مشا ـ بهتلرمزك چوقلغندن و هپمزك آشاغی یوقاری عینی احتیاجلره صاحب اولمامزدندر . فضله اوله‌رق هپمزك شرائط حیاتیه‌سی بربرلرینه بکزه‌مکده ، مجادلهٔ حیات وتطمین احتیاج یوللری عمومیتله عینی اولمقده‌در .

تقلیدك روحی سببلری واقعا بویوك ابداعلر آرزو و اراده‌دن زیاده یارادیلیشه تابع ایسه‌ده کوچوك بر طاقم تجددلر چوق کیمسه‌لرك ید اقتدارنده‌در . بویله اولدیغی حالده انسانلرك چوغنك ابداعدن زیاده تقلیده متمایل اولمه‌سنده سبب اولارق عطالت وسعی اقل قانونی کوستریلیورسه‌ده بو تفسیر کافی دکلدر . بکا قالیرسه بونده تاریخی ، اجتماعی ، اقتصادی ، تربیوی ، اخلاقی وحتی دینی دها برچوق عامللرك نظر دقته آلینماسی لازمدر . تقلید اعتیادینك ضعیفلایه‌رق ابداع احتیاجنك آرتمه‌سنده تاریخی ، اجتماعی وطبیعی سببلر واردر .

سه‌نپاتینك سببلری باشقه‌لرینك سوینج و کدرلرینه اشتراك ایتمك بوتأثرلری تقلید ایتمك صاییله‌بیلیر . بونك ایچون سه‌نپاتی ایله تقلید بربری ایچنده‌در . سه‌نپاتینك عمومی سببلری ذوی‌الحیات آراسنده‌کی عضوی وروحی مشابهتلردر . بوکا برده اجتماعی حیاتك مشترك مؤسسه‌لری ، مشترك عرف و عادتلری ایچنده یاشامق انضمام ایدنجه سه‌نپاتی حدودلری کنیشله‌ر . جمعیت حیاتنده حرث : culture ك اهمیتی ، سه‌نپاتی‌یی وبالنتیجه اجتماعی وحدت وتساندی آرتدیرمه‌سندندر .

آرقداش ، دوست انتخابنده کورولن خصوصی برطاقم سه‌نپاتیلرك ایلك سببی **سوبلمك** در . بزی سوه‌نلری سومه‌مك پك کوچدر . بوندن صوکرا تصادفی سببلر کلیر . مثلا راست کلدیکمز ویا تقدیم ایدلدیکمز کیمسه‌ده اولجه

سومش اولدیغمز کیمسه‌لرك بعض مشابهتلرینی کورمك ، حسلرك سرایت و تداعیسی قانونی موجبنجه ، بزده سه‌نپاتی حصوله کتیرر .

سه‌نپاتی یا بر طرفلی ویا ایکی طرفلی اولور . بونلردن بری دیکرینه کوتورورسه‌ده بعضاً کوتورمه‌دیکی ده اولور . سودیککز کیمسه‌لر طرفندن سویله‌کز چوق محتمل اولمقله برابر سویلیه‌بیلیرسکزده .

———— : : ——

آلتنجی فصل

اعمال ایدیلمش حالات تأثریه

حسلر

۱ . ــ تصوبر

بوتون یکی روحیاتجیلر هیجانده ایکی شکل تفریق ایتمشلردر : صدمه ـ هیجان : l'émotion-choc حس ـ هیجان : l'émtion-senitment .

صدمه ـ هیجان حالنی هیجانلر بحثنده کوسترمشدك . هیجانك بو شکلی صاعقه کبی اولوب چوق کره غیر قابل مقاومت ، شدتلی تشوشات عضویه وروحیه ایله مترافقدر . حس ـ هیجان حالی ایسه هیجانلر ایله تام معناسیله حسلر آراسنده برکچیددر. تام معناسیله حسلر هیجانلرك فکریلشمش وساکنلشمش بر شکلده امتداد ایدر . فکرلر کبی حسلرده دائما آقار وتحول ایدر . حسلرك دورماسی ، توکنمه‌سی ویا تحول ایتمه‌مسی روحك خسته‌لغنه علامتدر .

هیجانلر ، فکر ومخیله ایله امتزاج ایتدیکی نسبتده حسه یاقلاشیر . بوتون حیات روحیه‌ده تغیرات عضویه واردر . بوتغیرك اك شدتلیسی هیجانلرده ، اورته درجه‌سی حسلرده ، اك خفیف درجه‌لری فکرلرده‌در .

حیات تأثریه‌ده اك طبیعی وغالب اولان حال ، حس‌حالیدر واکثریا بوتون حیات مدتجه امتداد ایدر . ذهنی حیاتده کثرت ، تنوع وآقیجیلق ناصل اصل ایسه تأثری حیاتك سالم حالی حظ ، ألم ، آرزو ، هوس ... والخ‌لرك توالیسیله اولور . بونلرك معتدل ومتنوع آقیشلری هرکونکی حیاتمزك حسیات قوماشنی دوقور .

٢ . — تصنیف

تأثری حیاتك تدقیقاتی هنوز باشلانغیچده اولمق وتحلیلی پك ناقص بولونمق اعتباریله حسلرك عناصر اصلیه وتکونلرینه کوره تصنیفی یاپیلاماز . شیمدیلك یاپیلابیله‌جك شیٔ ، حسلری طبیعتلرینه کوره دکل ، استقامت وهدفلرینه کوره تصنیف ایتمکدر . بو نقطهٔ نظردن حسلر خوددام ، دیکر دام وحسبی اولمق اوزره اوچه آیریله‌بیلیر .

٣ . — تفسیر

حسلر کندی کندیلرینه حصوله کلمکدن زیاده تصورات حسلك شرائط روحیه‌سی ومخیله‌نك انضمامیله اعمال اولونور . حیات حسیه‌یه تأثری حیاتك برتأملیدر دینه‌بیلیر . بو سببدن حسیاتك انکشاف ، توسع ودوامنده اك مهم عامل ، عضوی تغیرلر اولمایوب ذهنی افعوله‌لردر . مثلا کیجه یاریسی بکچینك « یانغین وار ! » صداسیله اویانان بر آدام کندی أونده ویا محله‌سنده بریانغین اولمه‌سی احتمالیله اولا شدتلی برهیجان کچیردکدن صوکرا یانغینك اوزاق برسمتده اولدیغنی اوکرەنجه هیجانی زائل اولارق یرینه برصیره حسیات قائم اولور . بو خصوصده‌کی حسیاتك امتداد و زنکینلکی یانغین حقنده‌کی خاطرات ایله مخیله‌نك ثروتنه تابعدر . حسیات ، احساس و ادراك محیطندن زیاده تصورات و خاطرات عالمنده انکشاف ایدر . حیات تأثریه بوراده آرتق هیجانلرده اولدیغی کبی احوال والجاآتك ناکهانی ضربه ویا صقینتیلرینه تابع اولمایوب دواملی برتأملك ، براعتدال وموازنهٔ افکارك تحت اداره‌سنده‌در . ذاتاً یوکسك حیات تأثریه‌نك انکشافی عمومیتله تفکر ومخیله‌نك ترقیسنه باغلیدر . علم و عرفانه اولدقجه کنیش و یوکسك حسلره ایریشیله‌مز .

حسلرك منطقی حسلرك کوکلری عقلمزده دکل احتیاج ، آرزو ، سوق طبیعی وتمایللرمزده‌در . کچن عصرك صوکلرینه قادار غالب اولان قناعت ، حسلرك ناتمام ومبهم فکرلر

اولدیغی مرکزنده ایدی . مثلا برشیئك ایيلك وکوتولکی حقنده بر فکرمز اولمادن او شیئه ایی ویا کوتو دییه‌مه‌یز ظن اولونوردی . حال بوکه دها رحمده بولونان برجنین هنوز هیچ برفکره صاحب اولمادیغی حالده احتیاج واشتهالریله یاشامقده ، راحتسزلاشان وضعیتلرینی دکیشدیرمکده‌در . آرزو دیدیکمز حال دخی بو احتیاجلرك شعوره کچمه‌سندن باشقه برشی دکلدر . آرزولرك تطمین ویا عدم تطمیننندن دوغان حسلری فکرلرك برکولکه‌سی عد ایده‌بیلمك ایچون بوتون احتیاج وتمایللرمزك اصلیتنی انکار ایتمك لازمدر . حال بوکه بونلر قابل انکار اولمادیغی کبی مجرد فکر وتصورلردن‌ده آیری واساساً مستقل بر طاقم قوتلردر . فطری برچوق تمایللرمز اولماسه‌یدی هیچ برحرکت سائقمز اولمایه‌جق وبالنتیجه تفکرده حصوله کلیه‌جکدی . حقیقت بویله اولونجه حسلرمزك منطقی شکلاً عقلك منطقنه بکزه‌مکله برابر غایه‌سی آیریدر . حسلرك منطقنده یاخود کام ، ویا حسی برغایه موجوددر . عقلك ، تعبیر دیکرله علمك منطقنده غایه ، حقیقت ، وثوق ویقینه واصل اولمقدر . بونکله برابر علمی ، غایه‌سنه دوغرو تحریك ایده‌ن شی برعشقدر . یالکز بوعشق طرز مساعیده حسیاتك دکل ، آفاقی مشاهده وتجربه‌لرك ویردیکی فکرلره تابعدر . [حکم بحثنده بوبابده‌کی اختلافلر ذکر ایدلمشدر صحیفه ١٣٢ ، ١٣٣ ، ١٣٤]

حس منطق حکملرینی چوق کره سه‌نپاتی ویا آنتیپاتی ، اعتماد ویا عدم اعتماد کبی آنی برحدس ایله ویرر . بوسببدن انسجاملی اولمقدن زیاده تضادلرله دولو وحمله حمله‌در . بو حالك اك بارز تظاهرلری چوجقلرله قادین روحنده کورونور . عمومیتله آرزو ، اعتقاد ، ذوق ، مفکوره کبی سائقلرك تحت تأثیرنده بولونان حس منطق محاکمه‌لرنده فردی واجتماعی حیاتك روشنه تابع اولمق ضرورتنده‌در . بدیعی ، اخلاقی ، دینی وعلمی حسلرك منطقی نه‌قدار حسبی وبوکسك ایسه بوکا مقابل خودکام حسلرك منطقی اودرجه دار و خسیسدر : قیصقانجلق ، حسد ، طمع ، پولتیقه‌جیلق حسلرینك منطقلری کبی . بونلرك آراسنده رحم و شفقت ، حمایه ، معاونت و الخ کبی دیکر کام حسلرك منطقی

واردر . حس منطقینك اك قوتلی ترجمانلری خطیب ، صنعتكار وفیلسوفلردر .

حسلرك رولی

هیجان و احتراصلرله عقل آراسنده متوسط بر حال تشکیل ایدن ألاستیق ومتدل حسلر اولماسه‌یدی خط حرکتلرمز هیجان واحتراصلرك ألنده قلاجق ؛ اراده ، تامل ونفسه حاکمیت کبی قوتلره پك آز یر قالاجقدی . علم وعقل صرف انسانلرك چوغنده آنجق حسلر طریقیله افعاله مؤثر و تربیه‌ده آنجق بو سایه‌ده ممکن اولمقده‌در . جانلی وسالم حسلرك علم وعقل ایله برلشه‌رك معقول برارادہ حاصل ایتمه‌لرینه **عقل سلیم** ، (قانت) ك تعبیریله **عقل عملی** : la raison pratique دینیر. علم ایله عقل صرفك دوغماتیك ، قورو وکلی اولوشی بزی دائما چوق عمومی کوروشلره سوق ایده‌رك بالنتیجه مجردات ایچنده بوغابیلدیکی کبی عملی حیاتك اقتضا ایتدیردیکی مشخص وتفرعاتلی کوروشلری‌ده کورله‌تەبیلیر . چونکه عملی حیات دائما خصوصی بر طاقم احوال و الجاآته تابعدر . عملی حیاتك مقتضیات وخصوصیتلرینی قاورامق قابلیتلرینه **اهلیت** ، **لیاقت** ، **فطانت** ، **فراست** دینورکه: بونلرك کوکلری هپ حیات حسیه‌ده‌در . عملی حیاتده حس سلیمك مشعله‌سی اولمادقچه عقل بر شیئه یاراماز . وطن ، ملیت ، انسانیت محبتلری یاشامایان روحلرده نه عقل ، نه‌ده عدالت یر ایدر . اخلاقجیلرك قانونی انضباط ومؤیده‌لری کافی کورمه‌یوب ایپلك حسلریله کوتولك نفرتلرینه اهمیت ویرمه‌لری ، دینی اعتقادلرده لسان ایله اقراردن ماعدا **قلب** ایله‌ده تصدیقك لزومی بو سببدندر .

حسلرك سجیه وارادەده نه قادار مهم اولدقلرینی بحثلرك صیره‌سی کلنجه کوستره‌جکز . تداعئ افکارده مجاورت و مشابهت قانونلریله ایضاح ایدیله‌مه‌ین بعضی تداعیلرك عاملی حسی تجریدلردر . شاعرلرك مجاز ، استعاره و تشبیهلرینه ممتازیت ویرن هپ حسلرك اینجه‌لك وزنکینلکیدر .

تأثری حافظه

ذائقه ، شامه انطباعلریله احساسات داخلیه ، خوش وناخوش حاللر ، هیجان واحتراصلر ؛ باصره وسامعه اطلاعلری کبی خاطره‌لر براقیر . ذهنی خاطره‌لر کبی

بونلرده شعوره یا کندیلکندنه ویا استجلاب ایله کلیر .

چوجقلقده کچیریلن امتحان قورقولریله تعطیلك حظ و نشئه‌سنی بالآخره هرهانکی بر وسیله ایله شدتلی خاطرلایانلر آز دکلدر . کذا رؤیالرده هیچ بر احساس اولمادن شراب لذتی ، یانیق زیتون یاغی قوقوسنی والخ دویانلر قید ایدلمشدر . تنویم ایدلمش کیمسه‌لرده تلقین واسطه‌سیله هر تورلو خوش وناخوش حاللرك تصور ایتدیریله‌بیلدیکی تجربه اولونمشدر . حتی بعض احوالده تأثری خیال ، حقیقی بر احساس قادار شدتلی اولویور . (غراتیوله) : « طلبه‌نك بری شاقا اولسون دیه تشریح بیچاغنك صاپیله آرقداشنك پارماغنه ووروبجه چوجق ، بیچاغك تا کمیکنه دایاندیغنی ظن ایده‌جك قادار مضطرب اولدی » دییور . (لوئی فلیپ) زماننده واقع اولان برعصیانده باغیلردن برینك اوموزینی کور برقورشونك سکرتمه‌سی اوزرینه « فنا حالده ووردیغنی و کوکسندن قانلر آقدیغنی ظن ایدر » ؛ حالبوکه دری‌سی بیله صیریلمامشدر . قصابك بری قولنی چنکله ایلیشدیره‌رك آصیلی قالیر . قورتاریلدیغی زمان آوازی چیقدیغی قادار « اولیورم » دیه باغیرر . حالبوکه چنکل یالکز البسه‌سنه ایلیشمش ، آتنه هیچ دوقونمامشدر . ایشته بونلر تأثری وهملر : les hallucination affetives در .

اکثر روحیاتجیلر ، تأثرلرك دکل بونلره مترافق اولان حادثه‌لرك تخطر اولنه‌بیله‌جکی رأیینده ایسه‌لرده (ریبو) نك بو بابده بالذات یاپدیغی تدقیقات تأثری حافظه‌نك مستقلاً موجود اولدیغنی کوسترمشدر . ازجمله ذائقه وشامه‌ده بوز کشیدن اکثریتی بعض قوقولری کندیلکندن ـ قرانفیل ، مسك ، منکشه آسیت فینیك ، قیره‌اوزوت والخ . کبی ـ ویا ایسته‌دیکی زمان تخطر ایده‌بیلیور ، یعنی قوقلار کبی اولیور . بونلردن بری ؛ « بن همان بوتون کسکین قوقولری ایستدیکم زمان حس و تخطر ایده‌بیلیورم . مثلا شیمدی (ردن) حوالیسنی دوشونورکن اورالرك قوقولرینی دوییورم » دییور . بوتون قوقولری ایسته‌دیکی زمان تخطر ایتدیکنی سویلایین تك بر ذات قوقولری تخطر ایتمزدن اول بصری خیاللره دائما محتاج اولدیغنی سویلیور .

ذائقه‌نك تخطرلری شامه‌یه نسبتله دها مبهمدر . چونكه آچلق و طوقلغه تابعدر .

احساسات داخلیه‌ده آچلغی (٥١) كشیدن (٢٤) ی تخطر ایده‌بیلیور . بونلردن بری : « آچلغی تخطر ایتدیكم زمان بوغازمه تماس ایدلدیكنی ومعده‌مك چكیلدیكنی حس ایدییورم » دییور . یالكز بر كشی قارنی طوق‌ایكن‌ده ایسته‌دیكی زمان آچلق و صوسزلغی حس ایتدیكنی سویلیور . صوسزلق آچلقدن دها چوق ودها واضح تخطر اولونیور .

الحاصل نتیجه شو :

۱ : — حافظه‌ده‌كی بصری ، سمعی ، حركی انموذجلر نه‌قادار قطعی ایسه عینی وضوحده برده **تأثری انموذج** واردر . بو انموذجده حافظه‌یه صاحب اولانلر تأثری خاطره‌لری قولایلقله و خیلی مكمل بر صورتده تخیل و احیا ایده‌بیلیورلر .

۲ : — تأثری حافظه‌لیلر عمومی بر انموذج تشكیل ایتمكله برابر بونلرك آرالرنده‌ده تنوعلر واردر . وبو تنوعلره داخل اولان **مخصوصی انموذجلر** دها چوقدر . مثلا ذهنی حافظه‌ده بصری انموذجه داخل اولانلردن بعضیلری رسملر ، شكللر ومشخص شیلری فوق‌العاده برصورتده حفظ ایتدكلری حالده رنكلری ، مطبعه وال یازیلری كبی بصری اشارتلری حفظ ایتمیه‌بیلیرلر . كذا لسانه قارشی قوتلی برحافظه‌سی اولورده موسیقی‌یه اولماز ؛ ویابونك تماماً عكسی اولور .

۳ : — هیجانلرك تخطری ، ایلك انطباعك خفیف ویا شدید اولماسندن زیاده مزاج و سجیه‌یه تابعدر . پك سودیكی بر آو بكجیسنك قاچاقچی بر آوجی طرفندن ئولدورولمسنه شاهد اولان (شاتو بریان) ، خاطراتنده : « بووقعه‌یه شاهد اولدیغم زمان اون آلتی یاشمده ایدم دییور ؛ وورولان زواللی بكجینك دوكولن باغیرصاقلرینی آووچلریله طوپلایه‌رق قولبه‌سنه دوغرو سوروكلندیكی

و اوراده تسليم روح ايتديكى بوكون حالا كوزم اوكنده‌در . اوزمان بكجينك انتقـامنى آلمق عقلمه كلمدى دكل ؛ حتى كنديسيله ووروشـمق بيله ايسته‌دم . فقط غريب برمزاجم وار . هرهانكى برتجاوز وتحقيرى‌ايلك زمانلرده پك آزحس ايده‌بيليوردم . **فقط كوره كيده‌كجه تأثرم آرتيور** . كونك برنده اهميتسز بروسيله ايله اويله شدتلى برصورتده جانلانيوركه ايلك تأثر بوتخطرك يانده پك سونوكدر . »

ايشته بونقطه‌ده‌ده ذهنى حافظه وتخطر ايله حسى حافظه وحسى تخطر آره‌سنده برمماثلت وار . ايى برحافظهٔ بصريه‌يه مالك اولمق ايچون بهمه‌حال أيى كوزلره مالك اولمق كفايت ايتميور . اويله قصيرالبصرلر واركه بونلرده‌كى تخطر قوتى فوق‌العاده‌در .

تأثرى حياتك انحلالى حيات تأثريه‌نك ابتدائى حيوانلرده پروتوپلازمه حساسيتندن باشلايوب حيوانات سلسله‌سنده يوقارى‌يه‌دوغرو چيقيلدقجه مختلف و متنوع تمايللر حالنده تعضو ايده‌رك نهايت احتراصلره قادار تشـكل و تكامل ايتديكنى كوردك . شيدى بو حياتك انحلال ايدوب ايتمديكنى وانحلال ايتديكى تقديرده ناصل برسير تعقيب ايتديكنى تدقيق ايده‌لم :

تأثرى حيات تشـكل ايدركن بسيطدن معضله ، ادنادن اعلايه دوغرو كيديبور . انحلالده ايسه كيفيت تماماً بر عكس اوليور ؛ يعنى اك كچ تشـكل ايدن تأثرلر أك اير كن ، أك أول تشكل ايده‌نلرده اك صوكره انحلال ايديبور . اشبو پسيقولوژيك انحلال قانونى يالكز تأثرى حياتده جارى اولمايوب ـ اولجه كورولديكى كبى ـ حافظه‌ده و بالخاصه فعل و حركتلر حياتنده پك بارزدر . مثلا سرخوشلقده كورولن انحلالى كوزدن كچيره‌لم : اولا برقريحه طاشقينلغى كوروليوركه بوحال ، فكرلرك ضبط و ربطنده ، تاملده بر انحلال مقدمه‌سى ديمكدر . بالآخره خاطره‌لره حاكم اولونه‌مايه‌رق چكه آچيليور ، سرار فاش ايديليور . دها صوكرا دواملى برايش ويا مقصد تعقيب ايديله‌مز اوليور . برآز كچنجه ديل و ال انسجامسز وضبط اولنه‌ماز برحال آليور . دها برمدت

صوكرا يورومك كبي اعتيادي حركتلرده بوزولەرق سرخوش صاللانمغه وزيقزاقلر ياپمغه باشلايور . سرخوشلق آرتدقجه عضلات ده كوشەيەرك ييقيلمق باش كوسترييور . بوني متعاقب فعلي منعكسلرده انحلال ايدەرك نهايت آق جكر وقلبك حركتلري‌ده دورمق صورتيله انحلال تام اولور .

تأثري حياتك بوتون انحطاطلرنده عرض ايتديكم قانون اساس اولمقله برابر بونك فردلره كوره بعض خصوصيتلر كوستردیکی‌ده اونوتولماملیدر. مثلا برفردده‌کی حاكم تمايل انحلال ايتمك خصوصنده ديكر تمايللردن دها چوق مقاومت ايدەر . مثلا حس بديعي الك اول انحلال ايدەجك تأثرلردن اولديغي حالده حيات تأثريەسي انحطاطه يوز طوتمش اولان برصنعتكارده چوق كيچ انحلال ايدەر . ظاهراً بر استثنا كبي كورونن بو حال حقيقت حالده قانوني اخلال دكل ، تقويه ايدەر . چونكه قانونك روحي ، كوكلري درين و محكم اولان تأثرلرك الك كيچ انحلال ايدەجكي زمينندەدر : ذوق بديعي بر صنعتكارك بوتون روحني استيلا ايتديكنه بناءً بونك كيچ انحلال ايتمەسنك قانونه مغاير اولمايەجغي آشكاردر .

حيات تأثريەنك انحلالي قانوني الك واضح برصورتده تأييد ايدەجك مثال ، تمايللري يكديكرينه مساوي اولان كيمسەلرده كورولن تأثر انحلاللرندن آلينه‌بيليرسەده بويله ايدەآل برشخص بولمق ممكن دكلدر . الك ايي اصول برچوق خستەلري تحت مشاهدەيه آلارق انحلالك برشەماسني ياپمقدر . بوشەما ياپيلديغي تقديرده تأثري حياتك شو ترتيبده انحلال ايتديكي كورولور :

١ . ــ حسبي هيجانلرك انحلالي [بديعي ، علمي ومفكورەوي هيجانلر]
٢ . ــ ديكر كام هيجانلرك انحلالي [اجتماعي واخلاقي هيجانلر]
٣ . ــ خودكام ـ ديكر كام هيجانلرك انحلالي [محبت ، حرص جاه ، دوستلق ، آرقداشلق هيجانلري]
٤ . ــ منحصراً خودكام هيجانلرك انحلالي [حدت ، قورقو ، تغذي هيجانلري]

حیات تأثریه‌نك انحلالنده الك اصلی سبب ، عضوی حیاتك تردی dégénerscence سنده‌در . بو تردی ، اختیارلق ، فالج عمومی ، عته پیری ، عته قبل المیعاد کبی خسته‌لقلرده پك بارزدر . انحلالك روحی علائمنك باشلیجه‌لری شونلردر : سریع انفعالیت ، سجیه‌ده استقرارسزلق ، شخصیت ایکیلکلری ، متمادی بر مایوس اشتهالیلعی ، افعال و حرکاتده کوروله‌دك غرابتلر ، مه‌لانقولیك فکر ثابتلر ، غیر قابل مقاومت اضطرارلر ، فوق العاده بر آپاتی .

الحاصل روحی انحلال و تردی منحصراً دکلسه‌ده اصلاً و ابتداءً تمایللرله حالات تأثریه‌دن باشلار .

———

اوچنجی باب

فعال حیات

مدخل

فعل و حركتلرك سلسلهٔ مراتبی

ذوی‌الحیات سلسله‌سنك نباتاتدن باشلایه‌رق حیوانات عالیه و انسانه قادار كلدیكی معلومدر . هرذی حیاتك شعور وحركتلرینك درجه و كیفیتلری شرائط حیاتیه‌لرینه كوره‌در . مثلا طوپراغه مربوط اولارق یاشایان نباتاتك شرائط حیاتیه‌سی همان هروقت ثابتدر . غداسی بولوندیغی یردن تأمین ایتدیكی ایچون غدا آرامق احتیاجی قارشیسنده دكلدر . شعوردن محرومیتی‌ده بو سببه عطف اولنه‌بیلیر . حیوان ایسه بویله دكلدر . او ، غداسنی نباتات كبی دوغرودن دوغرویه غیر عضوی طبیعتدن آلمایوب نباتات ایله دیكر حیوانلردن آلمق اضطرارنده‌در . بونلری تأمین ایتمك بهمه‌حال حركته متوقفدر . بو اعتبارله حیوانلرك شرائط حیاتیه‌لری چوق متحول ومعضلدر . هرلحظه‌ده یكی وضعیتلره كوره حركت ایتمكه و چوق كره یكی تهلكه‌لره كوكس كرمكه مجبوردر . بو حركت احتیاجلری معضللشدكجه او نسبتده معضل شعور وحركتلره احتیاج حاصل اولور . تك حجره‌لی حیوانات ابتدائیه‌نك محیطنه قارشی متمادیاً استطاله‌لر چیقارمق وطوپلامق صورتیله حركت و تبدیل شكل ایتدكلری كورولیور . بوحركتلرك نه‌درجه‌یه قادار شعورلی اولدیغی حقنده‌كی وقوفمز هنوز پك آزدر . [بوساحه‌ده اك دقیق تدقیقات یاپان آمریقا فیزیولوژیست وروحیاتجیلریدر] آریلر ، قارینجه‌لر والخ كبی حیوانات مفصلیه‌یه كلینجه‌یه قادار اولان حیوانات ابتدائیه‌ده‌كی حركات ظاهریه غایت بسیطدر . بوحركتلره معضل حیوانلرده **فعل منعكسلر** : Les reflexes ؛ چوق بسیط اولان حیوانلرده تروپیزم : Le tropisme [۱] دینیر . حیوانات مفصلیه‌ده تروپیزم یرینه چوق دها معضل

[۱] تروپیزم برحجره‌لی حیوانلرك ضیا ، حرارت ، رطوبت ، الكتریق ، میخانیكی تضییق كبی تأثیرلرله تماماً فیزیقو - شیمیك عكس‌العمللر كوسته‌ردیكی قناعتنك برافادهٔ مخصوصیدر .

وحرفتکار برطاقم حرکتلر انضمام ایده‌ر ، بونلره **سوق طبیعیلر** les instincts دینیر . قوشـلرله مه‌لی حیوانلردن اعتباراً سوق طبیعی حرکتلرینك یاننده تجربه‌یه ، مکتسباته استناد ایده‌ن ذکالی حرکتلر باش کوسترر . انسانه کلینجه بو قابلیت حد اعظمی‌یه واره‌رق تفکر وانتخاب محصولی اولان **ارادی فعالیتلر** تحقق ایده‌ر . شعورلی فعالیتلرك برقسمی یکی احواله کوره یکی حرکتلر ایجاد ایتمك اولدیغی حالده برقسمی‌ده ابداعه احتیاج مس ایتدیرمیوب مکتسب افعالك تکرارندن عبارت قالیر . بوحرکتلره **اعتیادلر** : les habitudes دینیر .

یالکز روحیاتده حرکت دینجه ساده‌جه‌خارجاً مرئی وظاهر اولان حرکتلر آکلاشیلماملیدر . روحیاتده‌کی حرکتك معناسی باطنی حرکتلره ، یعنی شعور و تحت‌الشعورك بوتون حرکتلرینه شـامل اولور . بواعتبارله یاراتیجی مخیله ، تفکر ، محاکمه کبی ذهنی افعوله‌لرده برر حرکتدر . بر مسئله‌یی حل ایتمك ، بر رومان یازمق ایچون مشـعور وغیر مشعور برچوق حرکتلر اولور . باطنی حرکتلرك ظاهری حرکتلردن فرقی اولـکیلرك یالکز جریان ایتدیکی شعوره معلوم اولماسـیدر. ذهن حیاتی مشغول ایده‌ن بو حرکتلردن صوکره فعال حیـاتده کوره‌جکمز حرکتلر روحی حرکتلرك **منهالربنی تشکیل ایده‌ر** . تأثری حیاتك‌ده تغیرات وحرکات عضویه ایله مترافق اولدیغی کوردکدن صوکرا بوتون حیات روحیه‌نك مختلف شکل وکیفیتلرده حرکتلردن عبارت اولدیغنده شبهه قالماز . غیر عضـوی طبیعتده اولدیغی کبی عضوی ، روحی و اجتماعی طبیعتلرده‌ده اصل ودائم اولان حرکتلردر. پراغماتیزم فلسفه‌سنك استنادایتدیکی عمومی معلومات اولیه ایشته بودر .

بورادە حرکتلری ، احتوا ایتدکلری شعور مرتبه‌لرینك درجه‌سی صیره‌سیله تدقیق‌ایده‌جکز . توربیزمدن آنجق سوز آراسنده بحث‌ایده‌رك غایت مختصر برفکر ویره‌جکز . چونکه بوحرکتلر انسان روحیاتنی تنویر وایضاح ایتمك خصوصنده پك آز حائز اهمیتدر . فضـله اولارق بوبابده ألده ایدیلن ثمره‌لر قیمت روحیه اعتباریله هنوز پك فقیر وعینی زمانده چوق تأویل کوتوره‌جك برماهیتده‌در .

برنجی فصل

فعل منعکسلر

۱ . — تصور

حجره‌نك تخرشیتی

۱

تخرشیتك صفت ممیزه‌لری فعالیتك الك بسیط شکلی بر تنبیه نتیجه‌سنده حاصل اولان عکس‌العملده کورولور . فعال حیاتك تحلیلی تسهیل وتوضیح ایتمك ایچون الك مناسب طریق اولا هنوز جمله‌ٔ عصبیه‌سی اولمایان بر حجره حیاتنده‌کی تنبیه : l'excitation وعکس‌العمل : la réaction مسئله‌سنی کوزدن کچیرمکدر .

حجره بوتون افعوله‌لر : les fonctions ینی تخرشیتله یعنی صدمه ، الکتریق ، تضییق ، ضیا ، حرارت کبی تنبیهلره قارشی تخرشیت دنیلن عکس‌العمل قابلیتلری کوسترمکله تأمین ایده‌ر .

بو تخرشیتك ایکی صفت ممیزه‌سی واردر : (۱) حجره‌لرك تنبیهلردن آیری آیری طرزلرده متأثر اولماسیدر . مثلا حجره‌لرك بعضیلری ضیادن ، بعضیلری الکتریقدن ، بعضیلری حرارتدن متأثر اولور . (۲) عکس‌العمل ایله تنبیهك شدتلری آراسنده نسبتسزلك بولونماسیدر . مثلا بر درجه‌لك شدتده بر تنبیه ، بالفرض یوز ویا یوزبیك درجه‌لك شدتده برعکس‌العمل حاصل ایده‌ر .

یالکز عمومی اولان شوکه : بوتون حجره‌لر هرهانکی برتنبیهه قارشی بهمه‌حال بر صورتله عکس‌العملده بولونور . مثلا آمیبلره حروری ، کیمیوی ،

الکتریقی ویا میخانیکی هر هانکی بر تنبیه باپیلسه عکس العمل ، دائما استطالهلر چیقارمق ویا بوزولمك ؛ آتش بوجکلرنده ایسه بو تنبیهلرك تولید ایدهجکی عکس العمل دائما ضیا حصوله کتیرمك اولاجقدر .

تخرشیتك ماهیت وشرائطی

معاصر فیزیولوژیستلرك برچوغی حجرهدهکی بو تخرشیتلرك فیزیك وکیمیا قانونلریله قابل ایضاح وبناءً علیه میخانیکی اولدیغی دعواسندهدرلر . بوکا مقابل ینه برقسم فیزیولوژیستلر حجرهدهکی تخرشیتك بو ایضاحنی پك سطحی بولمقدهدرلر . بونلر دییورلرکه:

غیر عضوی طبیعتده حجرهدهکی موادك معضلیتنه مساوی هیچ بر ماده یوقدرکه حجرهنك فعالیتی ، غیر عضوی مادهلرك فعالیتلریله قابل قیاس اولسون ! ...

فی الحقیقه پروتوپلازمه ایله نوهیی تشکیل ایدن آلبومینوئید مادهلرك معضلیتی درجهٔ قصوادهدر . حجرهنك تخرشیتی حقنده یاپیلان میخانیکی ایضاحات پروتوپلازمه ونوهسندهکی موادك تجربی بر معلوماته مستند اولوب یقینی بر علمه مبتنی دکلدر . بناءً علیه بو بابده یاپیلان میخانیکی ایضاحلر آنجق سهنبولیك یعنی رمزیدر . چونکه عینیت حکمنه دکل ، قیاس ویا مماثلته مستنددرلر .

کیفیت بویله اولونجه تخرشیتك بوتون شرائطی ذیحیات آلبومینلرك استقرارسز اولان حال وکیفیتلرنده آرامق لازم کلهجکدر . حجرهلردهکی بو مواد تشکل ایدهرکن سینهلرنده بر چوق قدرتلر les énergies طوپلامقدهدرلر . بو قدرتلر خارجی بر تنبیه اولمادقجه حجرهده مکنی : potentiel بر حالده محفوظ قالمقدهدر . میخانیکی ، الکتریقی ، کیمیوی تنبیهلردن بری کلنجه حجرهده مکنی بر حالده محفوظ اولان قدرتلر انحلال ایدهرك بردنبره سربست قالیرکه تخرشیت دیدیکمز حادثه ایشته بودر .

تشبیه جائزسه دییهبیلیرزکه حجرهلرك احتوا ایتدیکی مادهلر ، مواد انفلاقیهیه ؛ تخرشیتده بر نوع انفلاقه بکزهر .

تنبیهلرله عکس العملار آراسنده مساوات اولمامسی حجرهدهکی قوتلرك بو تشریحندن پك کوزهل آکلاشیلیور ظن ایدهرم . فی الحقیقه خفیف بر تنبیهك

نه‌درجه شدید عکس‌العمللرله قارشیلاندیغنی بوتون ذوی‌الحیاتده کوره بیلیرز . مثلا اَلمزه بر ایکنه دوقوندورولنجه اعظمی بر قوتله فعالیته کله‌رك همان کری‌یه قاچارز . آرتق فعال حیاتك الك ابتدائی شکلی اولان تخرشیتی تعریف ایده‌بیلیرز : « تخرشیت ، ذوی‌الحیاتك خارجی تنبیهلره قارشی نوع نوع وعکس‌العمل مقداریله تنبیه مقداری آراسنده معین بر نسبت اولمقسزین عکس العملده بولونمه‌سی خصیصه‌سیدر » . دقت ایدیلیرسه کورولور که تخرشیت ، غیرعضوی عالمی اداره ایده‌ن تأثیر وعکس تأثیر قانوننك ظاهراً بر شکل خصوصیسی کیدر . یالکز بر حجره‌نك نه‌مقدارده و نه شکلده تخرش ایده بیله‌جکنی دائما تعیین و کشف ایتمك اقتدارندن اوزاقز . بر حجره‌نك مستعد اولدیغی عکس‌العمل نوعلرندن چوغنی بیله‌مدیکمز کبی اوغرادیغی عضوی وغیرعضوی تحوللری‌ده پك سطحی بر صورتده تفریق ایده‌بیلیورز. استدلاللرمزك چوغی حجره‌نك شکل وحرکتنه منحصر قالان عکس‌العمللر اولویور . حال بوکه حجره‌نك احتوا ایتدیکی مواده اولان چوق اینجه و نازك تحوللردن پك آزی ـ اوده قابا وسطحی بوصورتده ـ نظر اطلاعمزه داخل اولابیلیور . بونجه معضل حرکت و عکس العمللردن کوره‌بیلدیکمز آنجق حواس وخرده‌بینله قابل رؤیت اولان خارجی حرکتلردر .

حجره‌نك تنبیهاته جواب اولان حرکتلری درلو درلودر . بو حرکتلر بعضاً یالکز داخلی اولور ؛ یعنی عکس‌العمللر حجره‌نك داخلنده قالوب حجره‌یی حرکت ایتدیرمز ؛ بعضاً حجره‌نك بوتون وجودیله خارجاً اولور ؛ بعضاً‌ده تنبیهاته قارشی بر توجه و استقامت آلمقدن عبارت قالیر [ایشته **توریزم** : le torpisme بوکا دینیر [بونلردن برنجیسنه **آمیبوئید حرکتلر** : les mouvements amiboïdes ، ایکنجیسی **تقلصی حرکتلر** : les mouvements contractiles ، اوچنجیسنه **اهتزازی حرکتلر** : les mouvements vibratiles دینیر .

هرهانکی بر آمیبك حرکتلری الك اساسلی اولارق شو اوچ شرطك تحت تأثیرنده‌دور : (١) سطحنده ، یعنی محیط ایله تماس ایدن قسمنده مکثی اولارق

موجود اولان الکتریق وحروری قدرتلر ؛ (٢) خارجی پلازمه‌نك ترکیبات کیمیویه‌سی ؛ (٣) تماسده بولوندیغی محیطدر . بوشرائطده تحول اولدقجه آمیبك حجم و استطاله‌لری ده‌کیشیر : بعضی طرفلری فضله انبساط ایده‌رکن دیکر طرفلری آز انبساط ایده‌ر . بو طرزده انبساطلر عمومیتله هرجهتله توازن ایده‌مدیکندن آمیب نهایت یر ده‌کیشدیرمکه مجبور قالیر . الحاصل آمیب ، **فعال برحرکتی کیجه بیلمك ایچونده اولجه متضاد میخانیکیتلرله منفعل برصورتده توزن ایتمسه اولمالیدر** . ایشته فعال حیاتك الك ابتدائی شکل وماهیتی !

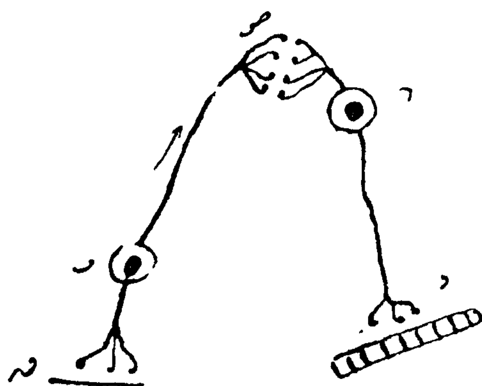
نه‌وورونك تخرشیتی وفعل منعکس

عضویتمزده‌کی حجره‌لرده تك بر حجره‌لی مخلوقك قوانین اساسیه‌سی دائره‌سنده یاشار . یالکز شوفرقله‌که بوراده‌کی حجره‌لر آرتق شدتله اختصاصیلشه‌رك بربرندن فرقلیلاشمش وعینی زمانده سیستەماتیك ومعضل افعوله‌لرله هم آهنك ومترابط اولمشدر . بو حجره‌لرك کیمیسیٔ حاسی ، کیمیسی عضلی ، کیمیسی عظمی ، کیمیسی تناسلی ... والخ اولوب اکثریسی بربرلرینه برر سیستەم حالنده مربوط بولونمقده وبوسیستەملرده هیئت مجموعه‌سیله دها بویوك برمنظومه تشکیل ایتمکده‌در . بو منظومه‌دن صادر اولاجق فعل منعکس ایکی حجرهٔ عصبیه‌نك واسطه‌سیله اولور . [شکل ١]

فعل منعکسلرده جملهٔ عصبیه‌نك وظیفه‌سی آلدیغی تنبیهی ، مدخر قدرتلری هردرلو شکللرده استعمال ایده‌ن عضلاته ایصال ایتمکدر . بو اثناده عضله‌ده انکشاف ایده‌ن قدرت ، اعصابك کتیردیکی قدرتدن یوز میلیون دفعه دها چوقدر .

اعصابك نقل ایتدیکی قدرت ، عضلاتده انکشاف ایده‌ن قدرتلره نسبتله لاشی مثابه‌سنده اولمقله برابر بو قدرت اولمادقجه عضلاتده‌کی قدرت انفلاق ایده‌میور . اعصابك نقل ایتدیکی بو انفلاقی قدرتك نه اولدیغی حقنده هیچ بر معلوماتمز یوقدر . یالکز بو قدرتی ، *روح حیوانی* : L'esprit animaux ،

سیالهٔ عصبیه : influx nerveux کبی اسملرله تسمیه ایتمکده‌یزکه بونلر جهلمزی اورتمك ایچون قوللاندیغمز کلمه‌لردن باشقه برشی دکلدرلر . بوبابده بیلدیکمز یکانه شی ، (ه) تنبیهنك اعصاب واسطه‌سیله اعضایه نقل ایدیلمه‌سی اوزرینه بونلر سکون حالندن فعالیت حالنه کچمکده‌درلر . تنبیهك ، نه‌کبی برتغیر وتطور ایله برقدرت انفلاقیه اولارق اعضایی حرکته کتیردیکنی بیلمه‌دیکمز ایچون

١ . — شکل
فعل منعکسك مقایزه‌سی

(ه) تنبیه — (ب) تنبیهی آلان جرهٔ عصبیه — (ص) منتهای عصبیلر — (ح) تنبیهی نقل ایدن جرهٔ عصبیه — (د) تنبیهك منتهی اولدیغی عضله .

روحیاتده‌کی سبب ونتیجه ، فیزیکده‌کی سبب ونتیجه‌یه اصلا معادل ومقیس اولاجق کبی دکلدر . بیلدیکمز شی ساده‌جه اعضانك تنبیهی آلدیغی ، نقل ایتدیکی وبوشالتدیغیدر . شایان دقت دکلیدرکه تنبیهلر عینی زمانده هم فکر ، هم حس ، هم‌ده فعل اولا بیلمکده‌درلر .

کورولویورکه فعل منعکس ، تخرشیت حجرویه‌نك برامتدادی کبیدر . یالکز شو فرقله‌که آرتق سیسته‌ماتیك اولمشدر .

٢ — تصنيف

فعل منعكسلرك انواعی: روحی اولان فعل منعکسلری ایکی زمره‌یه آییره‌بیلیرز :

١ . — **انطباعه حالنده صادر اولانه فعل منعکسلر ،**

٢ . — **هیجانه حالنده صادر اولانه فعل منعکسلر .**

بونلرك ایکیسی‌ده **آنی وغیر اختیاری** برصورتده صادر اولور . اشبو فعل منعکسلری بتکرار ایکی زمره‌یه آییره‌بیلیرز . بونلرك برقسمی **عضوی** اولوب اوزرلرنده نه تربیه ، نه اعتیاد ، نه‌ده حافظه‌نك تأثیری یوقدر . دیکرلری حافظه وتداعیٔ افکارك محصولی اولوب **مکتسب** درلر . مثلا قامچیلانان برکوپکك تیتره‌یوب بوزولمه‌لری عضوی ، قامچی‌یی یالکز کورمکله تیتره‌ین کوپکك فعل منعکسلری اکتسابیدر . ذکا انکشاف ایتدکجه بو قبیل فعل منعکسلر تدریجاً زائل اولمقده‌در .

٣ . — تفسیر

فعل منعکسلر عمومیتله خارجی برتنبیه نتیجه‌سی اولارق حصوله کلیر . کندیلکندن حصوله کلنلر تمایل وسوق طبیعیلردن آیریلمامایه‌جق کبیدر . مثلا چوجقلرك برچوق حرکتلری کندیلکندن دوغان برطاقم عمللردر . بونلرك حصولی اعضاده طوپلانمش فضلهٔ تدرتلرك داخلی برطاقم تأثیرات وتغییرات نتیجه‌سنده انفلاق ایتمه‌لرینه عطف اولونمقده‌در . حیاتده غائیت وحریت قبول ایتمه‌ین میخانیکیتجیلرك کندیلکندن کلن اشبو **طوعی حرکتلر**: les mouvements spontanés ی طرز ایضاحلری بوندن عبارتدر .

خارجی برتنبیه نتیجه‌سنده حصوله کلن فعل منعکسلرك ایضاحنی فیزیك وکیمیادن زیاده **انطباعه** قانون طبیعیسنده آرامق لازمدر . فعل منعکسلر محیطك ناکهان واقع اولان تحولات وایجاباتنه انطباق ایده‌بیلمك ایچون مقتضی اولان حرکتلردر . تجربه‌نك تحرشیتنده کوردیکمز کبی بونلر عضویتك الك قدیم

افعال وحركتلری جمله‌سندندر . ذکا انکشاف ایتدکجه بو حرکتلر آرالقله برابر تماماً زائل اولمایورلر . چونکه اك ذکی اولان انسانلر بیله فعل منعکسلرك خدمتندن مستغنی دکلدرلر . ذاتاً غیر مشعور حرکتلر ذکا وتأثردن چوق دها مقدمدرلر . (فیخته) نك دیدیکی کبی : « بزده اك قدیم اولان قدرت ، حرکت ایتمك جهدیدر » . نته‌کیم رحم مادرده هنوز هیچ برتأثیر خارجی آلمایان جنین متصل حرکت ایتمك جهدنده‌در . جنینك رحمدن چیقمه‌سی‌ده عینی صورتله شعورسز وهردرلو معرفتدن محروم برحرکتدر . بوتون حیوان یاورولریله چوجقلر هرشیدن اول « فعال برر عضویت » درلر .

احمق وآبداللرده فعل منعکسلرك پك چوق اولماسی ذکالرینك ضعفندندر . بوزواللیلر انطباقلرینك برچوغنی اك ابتدائی قابلیتلریله تأمین ایتمك اضطرارنده‌درلر . کوچوجك چوجقلرده‌ده فعل منعکسلرك چوقلغی ذکانك هنوز انکشاف ایتمه‌دیکنی کوستریر . کذا دلیلرده کورولن صارصاق ومعناسز حرکتلر روحلرینك انحلال وتردیسی ایله متناسبدر .

مفکره‌سی تشکل ایتمه‌دن تجنن ایده‌ن چوجقلرده هذیان تفکر اولامایه‌جغندن یالکز هذیان حرکات کورولور . ایشته بوتون بو واقعه‌لر فعل منعکسلرمزك پك چوق اولدیغنی واولو اورته تظاهر ایتمه‌لرینه آنجق شعور واراده‌نك مانع اولدیغنی کوستریر .

فعل منعکسلرك چوغی مردار ایلیکدن صادر اولوب اك قدیم فعللردندر . فعل منعکسلرك برقسمی‌ده سریع برشعورله وقشر دماغیدن لحه‌دك صادر اولور . بونلری دقت واراده‌ایله دوردورمق ممکندر. مثلا کوزی تهدید ایده‌ن بربومروق قارشیسنده کوز قاپاقلری کندی حالنه براقیلدیغی صورتده درحال قاپانیر . فقط بو قاپانمه‌یی ایسترسه‌ك منع ایده‌بیلیرز . یالکز بومنع ، دقت واراده‌نك حضوریله قائمدر . بونلر کوشه‌ر کوشه‌مز کوز قاپاقلرینك آچیلوب قاپانمه‌سی ینه غیر اختیاری اولمقده دوام ایده‌ر .

میخانیکیتجی فیزیولوژیستلرله پسیقو ـ فیزیولوژیستلرجه اك معضل افعال

وحركات واراده‌لرك عنصر اصلی وبانیسی فعل منعكسلردر . بونلر محیط وشرائط حیاتیه ایله متوازیاً تكامل ایده‌رك معضلیت پیدا ایتمش ، فقط فیزیقو ـ شیمیك برعكس‌العمل اولمق ماهیتنی غائب ایتمه‌مشدر . تعبیر دیكرله اك متكامل ومعضل كورونن انسان اراده‌لرنده بیله فعل منعكس ماهیتی خارجنده بر عمل یوقدر .
حیوانك حركیت وتبدیل محل قابلیتلری آرتدقجه **غیر متجانس محیطلره دها چوق تماس ایدیلمش** و بالنتیجه بو مختلف ومتضاد تأثیرلره انطباق ایده‌بیله‌جك برجهاز حركت پیدرپی تشكل وتكمل ایتمشدر . الحاصل جملهٔ عصبیه دیدیكمز بو جهاز حركتك وظیفه‌سی غیر متجانس محیطلردن آلینان مختلف تنبیهلرك فعل منعكسلرینی انطباق قانون طبیعیسنه توفیقاً **تنسیق وتوازن** ایتدیرمكدن عبارتدر .

تنقید شو قادار واركه اشبو تنسیق و توازن ، شعورلی زنكین برحافظه واسطه‌سیله اولیور . وحافظه سایه‌سنده‌دركه خوش وناخوش نتیجه‌لرویرن فعل منعكسلر اونوتولیور وآنجق بوسایه‌ده فعل منعكسلرك اهمیت وقیمتلری آیری آیری تمیز اولونه‌رق تصادفی ، بیسود ، قابل اهمال ، محتاج توقیف اولانلر تفریق ایدیله‌بیلیور . نتیجه بورایه وارنجه شعورك **كولكه حادثه** : épiphénomène یعنی عضویتده‌كی فیزیقو ـ شیمیك تأثیرلرك یالكز بر **نتیجه** سی اولمقله قالمایوب افعال وحركاتمزی ترتیب وتنظیم ایتمكده‌ده بر **عامل** اولدیغی ضمناً تسلیم اولونیور دیمكدر . یالكز بووظیفه میخانیكی برانطباقك تكون ایتدیردیكی مادی برجهاز ـ جملهٔ عصبیه ـ ایله یاپیلیور دینه‌رك اشبو اعتراضك اوكی آلینمق ایسته‌نیلیور . فقط جملهٔ عصبیه محیطك هردرلو احتماللرینه منطبق اولابیله‌جك برجهاز ایدیسه آیریجه برشعوره نه‌لزوم واردی ؟ تماماً نتیجه اولان و اصلا عامل اولامایان بر شعورك هیچ بر وظیفه‌سی اولامایه‌جغندن بی لزوم اعضا كبی ایركیج ضموره اوغرامه‌سی لازم كلزمیدی ؟ ایشته میخانیكیتجیلرك جواب ویره‌مه‌دكلری نقطه بوراسیدر . بونلر قاپتانه لزوم اولمایان بر ماكنه‌مز وار دییورلرسه‌ده معارضلر

جواباً : « پك اعلا اما ، ايچيمزده بر ده قاپتان اولديغنى حس ايديورز . بو قاپتان بروهم ، بر كولكه ايسه وهيچ بر وظيفه‌سى يوقسه نه‌دن محسوس اوليور وناصيل ياشيور ؟ » ديورلر . فى‌الواقع اوتومات ، يعنى ذات‌الحركه اولديغمزه ايناندقدن صوكرا شعورك تكوننه حيرت ايتمه‌مك ممكنميدر ؟ ايشته ميخانيكيت ايمانتك بوتون طبيعته تشميل اولونماسنه مانع اولان دوكوم بورادەدر ؟

ایکنجی فصل

طوعی یعنی کندیلکندن تظاهر ایدن فعالیتلردن

سوق طبیعی

۱ . تصور

فعل منعکسله سوق طبیعی آره‌سنده‌کی فرقلر

فعالیتك الك ابتدائی بر طرزی اولان فعل منعکسلرك فوقنده **سوق طبیعی** L'instinct حرکتلری واردر . قویروغنه باصیلان برکوپکك همان باغیرمه‌سی بر فعل منعکس ایسه صویه آتیلنجه یوزمه‌سی بر سوق طبیعیدر . آرالرنده‌کی ظاهری فرق بریسنك **فعل دینیلمه‌جك قادار بسیط** وغیر الاستیق اولماسی ایسه دیکرینك **فعل دینیله‌جك قادار معضل** والاستیقی اولماسیدر . **فعل منعکسلر بونونله حیات مدتجه تظاهر ایتدکلری حالده** سوق طبیعیلر دور دور تحدث ایدوب بونلردن بر قسمی **داملی** [تحفظ و تغذی انسیاقلری] ، بر قسمی‌ده **فانی** اولور . بو صوکنجیلری بالآخره دوام ایتدیره‌ن اعتیادلردر . فانی سوق طبیعیلر دوغمق اوزره ایکن منع ایدیلدکلری صورتده بونلرك نه‌اعتیادلری دوغار ، نه‌ده دوغماسنه احتمال قالیر . ایشته (ویلیام جه‌یمس) ك کوستردیکی برقاچ واقعه :

« هنوز دوغان حیوان یاورولرنده قورقو سوق طبیعیسی یرینه اهلیت انسیاقی واردر . تام بوانناده آلینوب باقیلیرلرسه هپسی اهلی اوله‌بیلیرلر . فقط برآز وقت گچیریلنجه « وحشی » له‌شیر و آرتق بر دها یانلرینه کیدیلمز . چیفتلك صاحبلرندن بری آکلاتیوردی : بوزاغیلامق ایچون اورمانلره قاچان اینکلرمی برهفته أله گچیره‌مه‌دیمی آرتق یاورولرینی کیبك قادار چویك ووحشی

برحالده بولوبوردم . طوتوب کتیره‌بیلمك ایچون بهمه‌حال جبر وشدت قوللانمق لازم کلیور . ممه‌لی حیوانلرك بوتون یاورولری مکمل برصورتده أممك انسیاقیله دوغارلر . بو انسیاق آز زمانده اعتیاد حالنه کچه‌رك بر ، بربچق یاشنه قادار دوام ایده‌ر . فقط هرهانکی برسببله چوجغه دها ایلك زمانده ممه ویریله‌یوب‌ده قاشیقله سوت ویرلسه آرتق اوکا ممه‌یی آلدیرمق پك کوچ اولور . عینی حال بوزاغیلرده‌ده واقعدر . شاید برچوجوق طوپ آتمق ، کوره‌ك چکمك ، آته بینمك ، بوز قایمق ، بالیق طوتمق ، قوش وورمق کبی فائده‌زی اویون انسیاقلرینی آرقداشلریله یاشامقدن محروم قالیرسه بویله برچوجغك بوتون مدت حیاتنده أوجیل قالارق قهوه کوشه‌لرینی هریره ترجیح ایتمه‌سی چوق ممکندر . بالآخره بونلری اوکرنمك ایچون فرصتلر ظهور ایتسه بیله بو فرصتلری اهمال ایتمه‌سی یوزده طقسان طقوز محققدر . جنسیت سوق طبیعیسی‌ده خیلی اوزون سوره‌مکله برابر زائل اولان انسیاقلردندر . زوالدن صوکراکی حالی ، فعالیت سنه‌لرنده اکتساب اولونان اعتیادلره تابعدر . کنجلکك عصمتله کچمه‌سی ایلریده عصمتی محافظه‌ده شایان حیرت تسهیلات بخش ایده‌ر . تربیه‌ده اك مهم نقطه ذمیری طاونده دوکمك ، یعنی اویانان ایی انسیاقلری ایشله‌ته‌رك اعتیاد یاپمقدر . . »

فعل منعکس دائما خارجی برتنبیهك نتیجه‌سی اولور . سوق طبیعی خارجی تنبیهدن ماعدا اکثریا داخلی برتنبیه نتیجه‌سنده **کندیلکندنه** : spontanément تظاهر ایده‌ر . حتی خارجی تنبیه ، انسیاقی اویاندیران برسبب اولمایوب دها چوق بر وسیله‌در . سوق طبیعیلر تمایللرله برلکده ایچریدن اویانیر . مثلا طاووغك قولوچقه‌یه یاتمق انسیاقی خارجی برتنبیهدن کلمه‌یوب ایچندن نشأت ایتمکده‌در . الحاصل سوق طبیعیلر فعل منعکسلردن شو اوصاف ایله تمایز ایده‌ر : **معضلیت ، بالنسبه شعورلی بر انطباع ، کندیلکندنه تظاهر ، تقطع** [یعنی دور دور ظهور ایتمك] .

يالكز دقت ايتملی که فعل منعکس ایله سوق طبیعی بعضاً بربرلرندن تفریق ایدیله‌میه‌جك کبیدر . مثلا آیاغندن طوتدیغکز برچکرکه‌نك آیاغنی براقه‌رق صیچرایوب قاچه‌سی عجبا فعل منعکسمی ، یوقسه سوق طبیعیمیدر ؟ . . . بونی هیچ بیله‌مه‌یز . شو حالده بونلرك آنجق فوق‌العاده بارز اولانلری قابل تفریقدر . مثلا کوزه قاچان برچوپ اوزرینه کوز قاپاقلرینك قاپانمه‌سی ایله برقوشك یووا یاپمه‌سی بربرلرندن قولایجه‌جق آیریله‌جق برماهیتده‌درلر .

روحیاتجی (قلاپاره‌د) سوق طبیعی‌یی شویله تعریف

سوق طبیعینك تعریفلری ایدییور : عینی برنوعك بوتون افرادی طرفندن اوله

اوکره‌نیلمه‌دن ویاپیلان شیئك غایه‌سی وبوغایه ایله

قوللانیلان وسائط آراسنده‌کی مناسبت بیلینمه‌دن غایه‌یه مطابق اولارق یکنسق برصورتده صادر اولان برفعلدر . بوتعریفده « یاپیلان شیئك غایه‌سی بیلینمه‌دن » صورتنده ویریلن حکمی اثبات ایده‌جك بردلیل یوقدر . چونکه هیچ برحیوانك بوبابده‌کی شعورینی بیلمیورز . برده سوق طبیعیلرك یکنسقلغی مطلق دکلدر .

(روستان) ، بوتعریفی تعدیل ایله شویله دییور : سوق طبیعی ، نوعی برزمره افعالك قارشی فطری — وعینی زمانده بکی بعضی عامللره قارشی انطباق ایده‌بیلمکده الاستیفینده کلیاً محروم اولمایان — برمایل اولوب بوافعال ، غایه‌لرینه مقدم بر تجربه اولمادن وهلةً ومکملاً واصل اولور .

(برغسون) ، سوق طبیعی‌یی چوق دها اطرافلی ، مقایسه‌لی وجانلی تشریح ایده‌رك دییورکه : « ذکا ، ماده‌نك طبیعتیله یوغورولمش و ماده‌نك میخانیکی ، محسوس حرکت و شکللرینه کوره تشکل ایتمشکن سوق طبیعی ، بالعکس ، حیات ایله برلکده دوشوب قالقمش ، اونکله همحال اولمش ، اونك قالیپلرینه کیرمشدر . سوق طبیعی یالکز فعل حالنده تظاهر ایتمیوب‌ده دیله کله‌رك باشندن کچنلری آکلاته‌بیلسه بزه حیاتك اك محرم اسرارینی ویره‌بیلیردی . چونکه حمله‌ٔ حیاتك تعضو ایتدیردیکی ماده ایله دها باشندن برابر چالیشان اودر . او

درجه‌که تعضوك نره‌ده بیتوب سوق طبیعینك نره‌ده باشلادیغنی سویلیه‌مه‌یز .
پیلیچ یاوروسنك برغاغه وورەرق یمورطه‌سنك قابوغنی قیرمه‌سی سوق طبیعیسی
ایله جنینی حیاتدن یکی بر حیاته چیقمه‌سی بر اولمیورمی ؟ . . . . ذی حیات
بر وجودده بیکلرجه حجره مشترك برغایه‌یه هپ بردن چالیشیور ؛ وظیفه‌لر
آرالرنده تقسیم ایدیلیور ؛ هر بریسی هم کندیسی ، هم‌ده باشقه‌لری ایچون
چالیشیور ؛ فرداً ومشترکاً تحفظ ، تغذی ، تولید ومدافعه ایدییورلر . بوتون
بونلرده بر سوق طبیعی عالمی منظره‌سی یوقمی ؟ بو سوق طبیعیلر بر طرفدن
حجره‌نك طبیعی افعوله‌لری ، دیکر طرفدن حیاتیتنك عناصر مشکله‌سی اولویور .
بر حجره‌ده‌کی میل اصلی و قابلیت نه ایسه سوق طبیعی‌ده اونی کوستریيور .
بناءً علیه سوق طبیعی‌یه یاراتیجی حملهٔ حیاتك امتدادندن باشقه نه دیه‌بیلیرز ؟
هله بال آریلرینك بر قوغان اطرافنده طوپلانمه‌لری وبرعضویت مشترکه تشکیل
ایده‌جك برر سوق طبیعی ایله متخلق اولمالری تعضو فعالیتیله سوق طبیعینك
عینی شی اولدیغنی پك بارز اولارق کوسترمیورمی ؟ . . دقت ایدیلیرسه حجره‌نك
خواص حیاتیه‌سیله حیوانلرك سوق طبیعیسنده عینی علم وعینی جهالت تظاهر
ایدییور ؛ یعنی حیاتك بیلدیکنی سوق طبیعی‌ده بیلیور ؛ حیاتك بیلمه‌دیکنی
سوق طبیعی‌ده بیلمیور . علممز سوق طبیعینك آنجق تقلیدی بر علمیدر .
سوق طبیعینك حریمی ، تام ومکمل برعلمنی کندندن باشقه کیمسه بیلمز . . .
الحاصل ذکانك اصلی قابلیق آلت یاپمه ، سوق طبیعینککی‌ده عضو یاپمه در
دیه‌بیلیرز . . . . »

سوق طبیعی ایله ذکایی بربرندن تمییز ایده‌بیلمك ایچون

سوق طبیعی وذکا — علی‌العموم حیاتك سیر وتکاملنی کوزدن کچیرمك

لازمدر . تکامل نظریه‌لریله علاقه‌دار اولان بومسئله‌یی

مختلف تفسیرلریله برآز صوکرا کوره‌جکز . بوراده اولا (برغسون) ی
دیکلیه‌لم . بو فیلسوفه کوره حملهٔ حیات ، مبدأنده یکپاره اولمقله برابر برچوق
تمایل وقابلیتلرك أریمش ویکدیکریله قاریشمش بر مجموعه‌سی اولدیغندن بونلر

بالاخره امتزاج ایده‌میه‌جك بر حاله كلنجه هر بریسی كندی تمایل وقدرتنه كوره ماده ایچنده بر استقامت ، بریول آچیور ونتیجه‌ده اوچ بویوك استقامت ، یعنی نبات ، حیوان وانسان مجرالری تكون ایدییور . نباتات ، حملهٔ حیاتك اویوشوقلق تمایلنی ؛ حیوانات ، سوق طبیعیسنی ؛ انسانده ذكاسنی تمثیل ایدییور . تعبیر دیكرله حملهٔ حیات ، بو اوچ تمایلك مشترك و متساند قدرتلریله تأمین ظفر ایتمش و بونلردن هر بریسی بربرلرینك متممی اولمشدر . حملهٔ حیات ، نباتاتله برواديده ، حیواناتله دیكر بروادیده ، انسانله‌ده باشقه بروادیده موفق اولمشدر . بواوچ حیاتی تمایل برمبدأدن كلكله برابر عینی ترقینك اوچ متوالی درجه‌سی ، یعنی نباتك اویوشوقلغی بر درجه ترقی ایده‌رك حیوان سوق طبیعیسنی ، سوق طبیعی‌ده بردرجه ترقی ایتمكله انسان ذكاسنی وجوده كتیرمش دكلدر . بلكه عینی حملهٔ حیات مختلف استقامتلره بولونه‌رق هر بری كندی جهتلرنده كیتمشدر . حملهٔ حیاتك اولا نبات استقامتنده مظفریتی ماده‌نك عطالتی ایله انسیت پیدا ایتمه‌سی ایچوندر . حیات ، بر مدت نبات اویوشوقلغنی یاشامققله حریت وحركتندن غائب ایتمشسه‌ده بونلره مقابل ماده‌یی دوغرودن دوغرویه آولایوب ادخار ایتمك وبو سایه‌ده كندیسنی سربستی‌یه كوتوره‌جك ایكنجی برانفلاقه اولاشمق امكانی حاضرلامشدر . بوانفلاقده شعورلی حركتی قازانمق صورتیله حیوانه انقلاب ایتدیكی كبی نباتله اولان تساندنی‌ده غائب ایتمه‌مشدر . نباتله حیوانك یكدیكرندن آیریله‌لرینه رغماً بربرلرینك متممی قالمه‌لری هرایكیسنك برمبدأ حیاتدن اشتقاق ایتدكلرینی وآره‌لرنده محفوظ قالان تساند دخی حملهٔ حیاتده مندمج مظفریت اصرارینی كوسترمكده‌در .

« نبات ایله حیوان حقنده‌كی بو ملاحظه‌لر حیوان سوق طبیعیسیله انسان ذكاسی آراسنده‌ده عینیله واردر . نباتك اویوشوقلغی ایله حیوانلرك سوق طبیعی حركتلری بربرلرینك معاكسی اولدقلری حالده ناصیل یكدیكرینك لازم وملزومی ، متممی ایسه‌لر سوق طبیعی ایله ذكا آراسنده‌ده عینی مناسبت موجوددر . سوق طبیعی ، عضوی آلتلر یاپان وقوللانان برملكه ایسه ذكا ، غیر

عضوی آلتلری اعمال واستعمال ایتمه‌سنی بیلن برملکه‌در . سوق طبیعنک بیلکیسی دها زیاده غیر مشعوردر . ذکانک معرفتی ایسه دها چوق تأملیدر . سوق طبیعنک فطری معرفتی معین شیلره ومشخص شأنیتلره متوجهدر . حال بوکه ذکا یالکز مناسبتلری وشکللری آکلایان بر ادراکدر . [سوق طبیعی‌یه مثال اولارق یالکز مغطی‌الجناح صغیره‌لردن « سیتاریس » تسمیه ایدیلن بوجکی آلالم . بو حیوان سرفه‌لرینی « آنتوفور » دنیلن برنوع آرینك قووانی آغزینه براقدقدن صوکرا بو سرفه‌لر ارکك آرینك یووادن چیقمه‌سنی کوزه‌تله‌یوب تام چیقه‌جغی صیره‌ده اوستنه یاپیشه‌رق چیفتلشه‌جکی زمانه قادار بوراده قالیرلر . چیفتلشمه اثناسنده دیشی‌یه کچه‌رك بونك یمورطلامه‌سنه انتظار ایده‌رلر . دیشی یمورطلار یمورطلاماز یمورطه‌لردن بردانه‌سنك اوزرینه اوشوشه‌رك یمکه باشلارلر . ایچینی بیتیردکدن صوکرا قابوغنك اوزرینه چیقه‌رق بال پته کنده یوزمك امکانی تأمین ایده‌رلر . بوراده شفیره اولونجه‌یه قادار بال ایله بسله‌نوب نهایت بوجکه استحاله ایده‌رلر !] حیاتیات نقطهٔ نظرندن بشریتك اساس ممیزی ، جمادات عالمنه قارشی متمادیاً آرتان حاکمیتنده متجلیدر . بو عالمدن ایسته‌دیکی آلتلری چیقاروب قوللانمه‌سنی بیلن یالکز انساندر . بونك ایچون بشرك صفت ممیزه‌سی « تفکر » اولمقدن زیاده « عمل » قابلیتیدر . حیات اجتماعیه‌یه کلنجه بوده عمل ایچون ایجاب ایده‌ن صنعی آلتلر اعمال واستعمالنك اطرافنده دونمکده وترقیات یولنی چیزه‌ن بو اختراعلر اجتماعی حیاته استقامتلرینی ویرمکده‌در .

« ذکانك وظیفه‌سی مادی شأنیتی صنایعك نفعنه تنویر ایتمکدر . شکل وصورتی انتفاعی عمللرمزدن یوغورولمش اولان ذکانك حقیقی موضوعی ماده‌در . ذکانك دوشونوشی وبولدیغی قانونلرله سیسته‌ملر هپ عملی انتفاعلرمزه منطبق اکلایشلردر . ماده ایله یوغورولمش وعملی ایشلردن تشکل ایتمش اولان ذکا هرهانکی برموضوعه توجه ایتسه اونی بهمه‌حال ماده‌یه ارجاع ایتمکه وصوکراده اجزا واقسامه آییرمغه مجبوردر . چونکه بویله یاپماسه هیچ برشی آکلایاماز . ذکانك یاپدیغی بوتون تحلیل وترکیبلر صرف عملی غایه‌لری

استهداف ایدەن انطباقی وصنعی تفکرلردر . ذکانك نا تمام اولسەدە مطلق برصورتدە انطباق ایدەبیلدیکی ساحە آنجق مادە عالمیدر . بو سببدن اکسیك اولسەلردە مطلق اولەرق بیلدیکمز علملر آنجق مادە علملریدر . ذکا ایلە مادەیە حاکم اولونەبیلیرسەدە حیات ساحەسندە عینی موفقیت تأمین ایدیلەمز . چونکە ذکا ، حیات ایلە ألفت ایتمدیکی کبی ماضیدەدە اوکا کورە تشکل ایتمەدیکندن حیاتی تضمن واحاطە ایدەمەمکدە معذوردر . فیزیولوژینك حیاتی حادثەلری فیزیقو ـ شیمیك حادثەلرە ارجاع ایتمك صورتیلە آکلامق ایستەمەسی وروحیاتك روح ایلە بدن آرەسندە معادلت نظریەسنی محافظەدە اصرار ایتمەسی هپ ذکانك حیاتی تضمن واحاطە ایدەمەمسندن متولد برتمایلك افادەسیدر .

سوق طبیعینك ظاهری صفت ممیزەلری

سوق طبیعی‌یی فعل منعکسلرلە ذکا وتفکردن تفریق ایتدکدن صوکرا بذاتە ملاحظە ایدەرك الك ظاهر اولان صفت ممیزەلرینی کوسترەلم . بونلری بشە ارجاع ایدەبیلیرز :

(١) سوق طبیعی‌یە غیر مشعور بر عمل دیمك دوغرو اولماز . چونکە حیوانلر ، احتیاجلرینی پك اعلا حس ایدەر وبایدقلرینە قارشی شعورسز دکلدرلر. یالکز بواحتیاجلرك فائدە ، واسطە وغایەلرندن اکثریتلە بی‌خبردرلر. سوق‌طبیعیلرە کور وبصیرتسز دینمەسی بوسببدندر . نیتەکیم معنا ولزومی قالمایان یرلردەدە سوق طبیعیلرك فعالیتلرندە دوام ایتدکلری کورولویور . ازجملە أك اهلیلشمش برکدی بیلە طاش اوستندە پیسلەسە ینە أشینەرك پیلسکنی اورتمك فعل انسیاقیسنی یاپیور . واقعا بورادە أشینمك آرتق فائدەسزسەدە بو حالی اعتیادلرمزدەدە کورەبیلیرز . مثلا اعتیاد ایتدیکمز فعللر بعضاً لزومسز یرلردە بلا اختیار صادر اولمیورمی ؟ ذاتاً سوق طبیعینك بصیرت کوسترمەسنە لزوم یوقدر . چونکە غایەسنە تماماً منطبق اولابیلەجك برقابلیتدەدر .

(٢) سوق طبیعی بعضی ایشلردە ذکا و صنایعمزە میدان اوقویەجق قادار ماهرانە اولدیغی حالدە بونك خارجندەکی ایشلردە ایکی یاشندەکی برچوجقدن

دها عاجز و بجریکسز قالیور . مثلا قوتلی بر ریاضـیه‌جینك کوچلکله یاپه‌جغی بر منشوری پته‌کلرنده پك قولایلقله تأمین ایدن آری بر صراحی‌یه دوشـونجه ویا ضیایه متوجه دلیکلی بر جامه چارنجه کندیسنی بوکریوه‌لردن قورتاره‌جق برمهارتی پك کوچلکله کوستره بیلیور . الحاصل سوق طبیعیلر بویوك متخصصلری آکدیریور . بونلر ناصیل اختصاصلری خارجنده برشی یاپامیورلرسه حیوانلرك بوتون مهارتلری‌ده سوق طبیعیلرینه **مختص** کورونیور .

(٣) بواختصاص نتیجه‌سنده هرحیوان یالکز برطاقم افعاله اهل اولدیغندن سوق طبیعیلرینی هریرده قوللانه‌میور وبالنتیجه بونلر **منقطع** اولیور . صوکرا بوقاریده سویلدیکمز کی سوق طبیعیلرك بعضیلری باشقه چاغلرده ظهور ایدییور وبرمدت صوکرا غائب اولیورلر .

(٤) سوق طبیعیلر بر نوعدن اولان حیوانلرده ویاخود بر نوعك جنسلری آراسنده مشترکدر . بعض استثنالر آنجق ظاهریدر . مثلا آری بکی عمله آریلرك بال یاپمق سوق طبیعیسندن محروم کبی کورونورســه‌ده حقیقت حالده بونده‌کی محرومیت بالآخره حصوله کلمش بر ضمورك نتیجه‌ســیدر . چونکه یاپیله‌جق اهتمامه و ویریله‌جك غدایه کوره عینی سرفه‌لر بال آریلری ویا آری بکلری اولابیلیورلر . سوق طبیعیلرك **نوعی** : spécifique اولماسی برنوعه منسوب‌اولان حیوان افرادی آراســنده عینی انسیاقی حاکم قیلیور و بالنتیجه ذکی مخلوقلرده اولامایان یکنسقلق وبرلك بونلرده کورولیور .

(٥) سوق طبیعی حین تولددن اعتباراً **لایتبدل و مکمل** دینه‌بیله‌جك بر حالده‌در . مثلا بوجکلری تدقیقاتیله مشهور اولان (فابر) ك مشاهده‌لرینه نظراً أشـك آریسی مغطی‌الجناح بوجکلرله طیرطیللری ایکنه‌سی ایله اویله بریرندن صوقیورکه بوجك ئولمیور ، یالکز مفلوج قالیور . بالآخره دیشی آری کلوب یمورطه‌لرینی بونك اوزرینه براقیور . سرفه انکشـافه باشلاینجه یانلرنده جانلی وتازه برغدا بولیورلر . أشك آریسی بو قابلیتی تولدیله برابر کتیریور . واك

ماهر بر اوپراتور کبی چوق کره حیوانك عینی نقطه‌سنه اصابت ایتدیرییور. کذا آمریقایه ایلك دفعه آیاق باصان اسپانیوللر هیچ کورمدکلری و نباتاتده اسم و جسمنی بولامادقلری بعضی اوتلری کورونجه شاشیروب قالمشلر کن اوزرلرینه بیندکلری آتلر بونلرك اچنده هانکیلرینك زهیرلی و هانکیلرینك زهیرسز اولدیغنی سوق طبیعیلریله هیچ شاشمه‌دن کشف ایتمشلردر.

۳. — تصنیف

سوق طبیعیلری تکامل درجه‌لرینه ویا غایه‌لرینه کوره سوق طبیعیلرك انواعی تصنیف ایده‌بیلیرز. تکامل درجه‌لرینه کوره سوق طبیعیلری اوچ صنفده طوپلایه‌بیلیرز:

(۱) قدیم، یاخود هیانی سوق طبیعیلردر که بونلر تغذی، مدافعه، هجوم، تحفظ [هجرت، تمکن] تولید [چیفتلشمه، یووا یاپمه، یاورولری قورومه] کبی اك قدیم وعضویاً حیاتی تمایل وهیجانلره دوغرودن دوغرویه مربوطدرلر.

بونلرك برقسمی دوغار دوغماز تظاهر ایدر، برقسمی ده فردی عضویتك بردرجه انکشافنه معلق اولور.

(۲) نیم روحی سوق طبیعیلر اولوب بونلرده شعور و ذکانك مداخله‌لری کورولور. مثلا یوواسی صیجاق برلیمونلقده یاپیلان برقوشك کوندوزلری یمورطه‌لری اوزرنده یاتمق لزومسزلغنی ادراك ایده‌رك آنجق کیجه‌لری ـ لیمونلق صوغودیغی زمان ـ یاتدیغی مشاهده اولونیور. بوراده سوق طبیعی روحی عامللرك تأثیریله هم تعدیل ایدلمش، همده تکمل ایتمشدر.

(۳) حادث، یاخود وراثتله انتقال ایتمش روحی سوق طبیعیلردر. (رومانه‌س)ك شهادتنه کوره: «نوروه‌چده آتلر سس قوماندا سیله ودیزکینسز اولارق اداره ایدیله‌بیلور» لرمش. بو نوع سوق طبیعیلر بالخاصه انسانلرده دیکر انسیاقلردن دها چوق کورولیور. (داروه‌ن): «یازی‌یی پدر اوکرتمه‌دیکی حالده پدرله

اوغوللك آره‌سنده‌كى مشابهته چوق كيمسه‌لر دقت ايتمشدر . تام بش بطن عيفى تيپ يازينك تمادى ايتديكى كورولمشـدر » ديبور . فى‌الواقع بديعى ، علمى ، عملى والخ استعدادلرله حسى تمايلاتك وراثتله برسوق طبيعى حالنده دوام ايتديكنه دائر بويوك آداملرك ترجمهٔ حاللرنده پك چوق مثاللر واردر .

سوق طبيعيلرى غايه‌لرينه كوره‌ده اوچ صنفه آيره‌بيليرز :

(١) **فردى سوق طبيعيلر** اولوب فردى حياتك محافظه‌سنى تأمينه خادمدرلر. غدا آرامق ، آولامق ، يوا ياپمق ، مهاجرت ايتمك و الخ سوق طبيعيلرى بو زمره‌يه داخلدر .

(٢) **نوعى سوق طبيعيلر** اولوب چيفتلشمك ، ياورولرى بسله‌يوب حمايه‌ايتمك بوزمره‌يه داخلدرلر .

(٣) **اجتماعى سوق طبيعيلر** اولوب قارنجه ، آرى وسائر حيوانلرده كورولديكى كبى جمعيت حالنده طوپلانمق ، نفوذ وولايتلره انقياد ايتمك ، وظائف حياتيه‌يى تقسيم ايتمك صورتلرنده تظاهر ايدرلر .

٣ . — تفسير

سوق طبيعيلرى يالكز برنظريه ايله ايضاح ايده‌مه‌يز

سوق طبيعيلرى تام معناسيله ايضاح ايده‌بيلمك — يوقاريده‌ده سويلديكمز كبى — تاريخ حياتى باشدن باشه بيلمكه متوقفدر . مع‌التأسف بونى بيلن كيمسه يوقدر . بوبابده ياپيله‌بيله‌جك شى موجود سوق طبيعيلرى تدقيق ويكديكريله مقايسه ايتدكدن صوكرا عمومنى احاطه ايده‌بيله‌جك بررأى ونظرده بولونمقدر . شو قادار واركه سـوق طبيعيلرك هپسى عينى طبيعت و ماهيتده اولماديغندن يالكز برنظريه‌ده احاطه‌لرى ممكن دكلدر .

غائيت نظريه‌سى

على‌العموم حياتده بر غائيت اولديغنى و ذوى‌الحياتك‌ده بو غايه‌يه دوغرو كيتديكنى ادعا ايدنلره كوره سـوق طبيعيلر غايه‌لرينه مطابق بر طاقم آهنكدار فعللردر .

قرون اولی و وسطاده حاکم اولان بونظریه‌یه « انتباه » دورندن اعتباراً یکی برنظریه دها انضمام ایتدی : **میخانیکیت نظریه‌سی** .

(ده‌قارت) واونك مکتبنه انتساب ایده‌ن فیلسوفلر ـ قارته‌زیه‌نلر ـ « کوره حیوانلرك افعالنده **شعوردن اثر یوقدر** . حیوان ، برماکنه‌در. برساعت ناصیل غایه‌سز ، مقصدسز ، کورکورینه ، مطرد ومساوی حرکتلرله ایشلرسه حیوان‌ده بویله‌در .

میخانیکیت نظریه‌سی

بو قناعت اون یدنجی عصرده (لافونته‌ن) ك حکایه‌لرنده‌ده عیناً کورولور . (ده‌قارت) ك اك معروف شاکردلرندن (مالبرانش) : « حیوانلر حظ دویمه‌دن ییر ، اضطراب دویمه‌دن باغیریر ؛ کندندن بی‌خبر اوله‌رق بویور ؛ هیچ برشی آرزو ایتمز ؛ هیچ برشیدن قورقماز ؛ هیچ برشی بیلمزلر . آره صیره ذکایه دلالت ایده‌جك بر طرزده حرکت ایدرلرسه‌ده بو افعال اونلری صیانت ایتمك ایسته‌ین جناب حقك بر اثریدر . اوجناب حق‌که حیوانلره کندیلرینی اضرار ایده بیله‌جك شیلردن هیچ قورقمه‌دن اجتناب ایده بیله‌جك ماکنه کبی بر بدن احسان ایتمشدر . » دیور . (ده‌قارت) ، حیوانلرك شعور ، عقل وذکادن محرومیتلرینی اولا ناطقه‌سزلقلرندن ؛ ثانیاً معین بعضی افعالی قصورسز ومکمل یاپوب بونك خارجنده‌کی فعللرده لیاقتسز اوله‌لرندن استدلال ایدییور .

حال بوکه ناطقه‌سز اولمق مطلقا ذکاسزلق وشعورسزلغی استلزام ایتمه‌دیکندن (ده‌قارت) ك ایلك دلیلی صاغلام برشی دکلدر . ایکنجی دلیله کلنجه : فی‌الواقع عقل، هردرلو صنعته مستعدایسه‌ده سوق طبیعیلرك یالکز برقسم صنعتده فوق‌العاده مهارت کوستروب دیکرلرنده بجرکسز اوله‌لری ، کوستردکلری مهارتده هیچ برشعور وفعال هیچ برتمایل اولمادیغنی اصلا اثبات ایتمز. (ده‌قارت)ی بودوغماتیك حکمه سوق ایده‌ن اك مؤثر سبب قرون اولی ووسطاده حاکم اولان **قدرجیلك** : Fatalisme جریاننك اوکنه کچمك وحیاتك بر قسمنی اولسون **معینیت** : Déterminisme « ادخال ایله‌مکدر . ذاتاً « انتباه » دورینك فکری صفت‌ممیزه‌سی وباشیجه تمایلی عمومیتله بو ایدی .

سوق طبیعیلری تجربه واعتیاده ارجاع ایدن نظریه

سوق طبیعیلرك اعتیادلره بكزه‌دیكنی كوره‌ن (قوندییاق)، بونلرده سوق طبیعیلر آراسنده‌كی مشترك صفت ممیزلرده اصرار ایدییور . بو فیلسوفه كوره سوق طبیعی ، مبدأنده تأملی بر فعل ایدی . بالآخره تكرارلرله یعنی اعتیادله بوتأمل یاواش یاواش غائب اولمشدر . بناءً علیه « سوق طبیعی ، تأملدن محروم اولمش بر اعتیاددن باشقه بر شی دكلدر » .

دقت ایدیلیرسه كورولوركه (قوندییاق) ك بو حكمی « اعتیاد ، طبیعت ثانیه‌در » مثلنك ترسنه سویله‌نمشیدر . فی‌الواقع بونظریه حیوانلرك بعضی افعالنه مطابقدر . چونكه حیوانلرك بر قسمی تربیه و اعتیادله تعجب ایدیله‌جك بعضی افعالی اكتسابه مستعددرلر . فقط بوتون سوق طبیعیلری اعتیادله ایضاح ایده‌بیلمك ایچون اولا اعتیادلرك نه درجه‌یه قادار وراثتله انتقال ایتدكلرینی بیلمك ، ثانیاً بتون سوق طبیعیلرك اعتیادلردن مؤخر اولدیغنی اثبات ایله‌مك لازمدر . چونكه سوق طبیعیلرك برچوغی فردی اعتیادلردن مقدمدرلر . مثلا اوردك یاوروسی هردرلو اعتیاددن اول دها دوغار دوغماز یوزویور . الحاصل كورولیوركه تاریخ طبیعی ایله وراثت عالمنك مثبت معطالری اولمادقجه سوق طبیعیلر حقنده یاپیلان نظریه و ویریلن رأیلر اورته‌یه یكی هیچ برحقیقت قویه‌میور . یالكز علی‌العاده مماثلتلره مستند وافاده‌لری دكیشدیریلمش مكرر برطاقم حكملر ویریله‌بیلیور .

سوق طبیعیلرك ارثی اعتیادلره ارجاعی نظریه‌سی

(لامارق) و (داروه‌ن) كبی تاریخ طبیعی فیلسوفلری اعتیاد نظریه‌سنی ارثی اعتیاده تحویل ایتمك صورتیله انكشاف ایتدیرمك ایسته‌دیلر . كرك (داروه‌ن) وكرك بوكا پیرو اولان (سپه‌نسه‌ر) اثرلرنده سوق طبیعیی ، آغیر آغیر اكتساب اولونان اعتیادلرك وراثتله انتقالی محصولی عد ایتدیلر . یالكز بواكتساب ، ساده‌جه برفردك قیصه‌جق حیاتنده اولمایوب عینی نوعه منسوب حیوانلرك عصرلرجه سوره‌ن نسللرنده پیدرپی وآهسته آهسته

واقع اولمشدر . برکلمه ایله سویله‌مك لازم کلیرسه (لامارق) و (داروه‌ن) کوره سوق طبیعی ، ارثی براعتياددن باشقه برشی دکلدر .

تنقید بعضی سوق طبیعیلر بو صورتله قابل ایضاح اولا بیلیر - لرسه‌ده اول‌باول برفرد طرفندن **مکتسب افعالك وراثله انتقالی** مسئله‌سی حل ایدلمك لازمدر . حالبوکه بومسئله حالا منازع فیهدر . فضـله اوله‌رق تولیدك وراثتی تأمین ایتمه‌سی ایچون مقدم واساسی بر طاقم سوق طبیعیلره لزوم واردر . بونلری‌ده عینی صـورتله ناصل ایضـاح ایده‌بیلیرزکه أرثی اعتیادلره امکان ویره‌جك اولان تولید و وراثتدن مقدمدر .

مثلا طاووق قولوچقه‌یه یاتمق سوق طبیعیسنی یکرمی بطنلق بر اعتیاد ایله ارثاً قازاندی دییه‌بیلیرمی‌یز ؟ خایر ! چونکه بوندن‌اول بالذات حیاتی ، اعتیادلرك اکتسـابی ، انسالك تعاقبنی ایضاح ایتمك ایچون وجودلری ضروری اولمق لازم کلن بر طاقم اساسی سوق طبیعیلر واردر . بونلرك تامبدأ حیاتده موجود اولمه‌لری شرطدر . بوسببدن بوتون سوق طبیعیلری تدریجی تجربه واعتیادلرك بر اثری عد ایتمك امکان خارجنده‌در . ایشـته بوراده (برغسون) ك حیات حادثه‌لرینی (حمله‌ٔ حیات) تسمیه ایدوب هیچ برمیخانیکیت و معینیته ادخال اولونامایه‌جق بر سوق طبیعی ایله باشلاتمه‌سنده‌کی حکمت و ضرورت کون کبی آشکار اولیور . بو تلقی‌یه منحصراً نفسی بر تصوف تمایلیدر دییه بیلمك ایچون طبیعیات عالم و فیلسـوفلرینك بوکونه قادار اورته‌یه قویدقلری نظریه‌لرك قیمت وماهیتندن بی‌خبر اولمق لازمدر . بونلر ایجه بیلینه‌رك تنقید ایدلدکدن صوکرا (برغسون) ك دها فصلك باشنده عرض ایتدیکم کوروش و آکلاییشلرینك نه‌قادار ضروری و یرنده اولدیغنی تسـلیم ایتمه‌مك قابل دکلدر . (برغسون) مآلاً : « سوق طبیعی مسئله‌سی حیات مسئله‌سنك عینیدر . آرالرنده آیریلق ، غیریلق لفظاً اولسـه‌ده اساساً یوقدر . سوق طبیعی ، اعتیاد حالنه کچمش ،

شعورینی غائب ایتمس برذکا دکلدر . بونلرك هپسی حملهٔ حیاتك ایچنده مندمجدر.
حیاتی وثیره : Le processus vital لری سوق طبیعی فعالیتلرندن آییرمق وهر
بریسنك نره‌ده باشلادقلرینی تعیین ایتمك اکثریا ممکن دکلدر . سوق طبیعی ،
ذی‌حیات ماده‌یی تعضو ایتدیره‌رك ؛ ذکاده جامد ماده‌یه حاکم اوله‌رق حملهٔ حیاتی
ظفردن ظفره کوتورمکده‌درلر . حیاتی فعالیتلرك صفت ممیزه‌سی یاراتیجیلیق‌دن
باشقه برشی اولاماز . حیاتی ساده‌جه محیطه انطباق وبالنتیجه میخانیکیت محصولی
عد ایده‌نلر ساخته برتکامل ، ساخته برحیات تصنیع ایتمکدن فضله برشی یاپمامشلردر.
میخانیکی برذهنیت ایچون معقول اولان حیات ایله شأنی حیات : La vie réelle
آراسنده مدهش برآچیق : hiatusواردر . بونی حساب ، عقل وذکا ایله
دولدورمق ایسته‌ینلرك أثری میدانده‌در . نیته‌کیم طبابت ، تربیه و سیاست
تاریخلری بویوزدن فجاعتلرله دولودر » دییوردی .

بکاقالیرسه (برغسون) ك بوفکرلرنده جرأتلی برافراط وحیات علملرینه
قارشی فضله بربیلك آرامقدنسه بك معضل اولان حیات مسئله‌لری قارشیسنده
چوق بسیط و ساده‌جه معقول کورونن ایضاحلرله اکتفا اولونمه‌سی تهلکه‌سنه
بناءً درین وقدرتلی برایقاظ شمه‌سی کورملك دها دوغرودر ظن ایدییورم .

اوچنجی فصل

کندیلکندن ظاهر اولان افعالدن

اعتیاد

۱ . — تصور

اعتیادلرك فعل منعکس وسوق طبیعیلردن فرقی

کندیلکندن صادر اولان افعال یالکز فعل منعکسلرله سوق طبیعیلر دکلدر . غایه‌لریله هم آهنك بر صورتده صادر اولان بو فعللرك ماضیسی حیات تاریخنك قارا-کلقلرنده قالمشدر . ینه بونلرك صیره‌سنده **اعتیاد** : habitude تسمیه ایتدیکمز برزمره افعالمز واردرکه بونلر هیچ برجهد واراده صرفنه لزوم حاصل اولمه‌دن کندیلکندن صادر اولمقده‌درلر . یالکز شو فرقله‌که اولکیلر اجداددن قالان برمیراث کبی بالذات مکتسب دکل ایکن اعتیادلر فرد طرفندن اولا شعور واراده ایله قازانیلمش وبالآخره بونلره لزوم قالمایه‌رق ذات الحرکه [اوتومات] اولمشلردر . قونوشمق ، یازمق ، اوقومق ، یورومك ، قوشمق کبی بو کون قولایلقله یاپدیغمز فعللر اوَلجه مشکل وزحمتلی ایدیلر . معلومدرکه منبعندن ایلك چیقان برصواولا مشکلاتله آقار . چونکه هنوز یولنی یاپمامشدر . یولك آچیلمه‌سی صویك یا شدتله کلمه‌سنه ویا تمادیسنه وابسته‌در. اعتیادی فعللرده بوکا بکزه‌تیله‌بیلیر. ایلکین مشکلاتلی اولان افعالمز **تکرار ایتدکجه** ، دها دوغروسی **محصول بولدقجه** اعتیادلر دیدیکمز فعللره **استحاله** ایده‌رلر .

اعتیادك منشائی

(آرسطو) یه کوره اعتیاد ، **کثرتله تکرار ایدیلن** برحرکت نتیجه‌سنده یاواش یاواش تشکل ایده‌ر . یالکز بوراده تکرار تعبیری توضیح ایدلمك لازمدر :

بر حال و حرکتك عملی احتیاج و ضرورتلرله تمادیسی ده تکرار قادار اعتیاد تولیدینه مساعد اولدیغی کبی بعضاً قوتلی بر عمل ، شدید بر هیجان‌ده اعتیاد یاراته‌بیلیر . ازجمله بر کوروشده اوکره‌نلر ، بر اوقویشده أزبرله‌ینلر نادر اولمقله برابر موجوددر . یالکز عملی و غایه‌یه مطابق اعتیادلر قازانمق ایچون ساده‌جه تکرار ایتمك کفایت ایتمه‌یوب اولا أیی اوکرنمك واوکرندکلرینی غایه‌یه تماماً تطابق ایده‌جك درجه‌یه کثیر تجربه‌یه قادار متمادیاً تصحیح ایتمك لازمدر . تا که اسکی اعتیادلرله طبیعی حرکتلرك مداخله‌لرینه غلبه چالیشلسین . فضله اولارق دها ایلك حرکت قسماً ، یعنی جزئی بر اعتیادی احتوا ایتمه‌سه‌یدی بونلرك تکررندن هیچ بر محصله آلینه‌مازدی . تعبیر دیکرله برفعلك باشلی باشنه اعتیاده تأثیری اولماسه‌یدی بونی بیك دفعه تکرار ایتمکدن‌ده برشی چیقمازدی . بوسببدن اعتیاد ، دها ایلك فعلدن اعتباراً موجوددر . برده روحیاتده عمومی بر قاعده واردر : روحی بر واقعه بر دفعه حصول بولدقدن صوکرا ایکنجی دفعه‌سنده بهمه‌حال ده کیشیك اوله‌رق واقع اولور .

اعتیادك عمومی صفت ممیزه‌سی

اعتیادك الك عمومی ومهم صفت ممیزه‌سی متمادی ، یکنسق وعملی اولماسیدر . ماضیده‌کی افعالمزی محافظه ایدن حیاتمزك ماضیسنی حال واستقباله ربط ایدن اعتیاددر .

اعتیادلر اولماسه‌یدی ماضیده‌کی جهد ومساعیمز غائب اولاجق ، هیچ برایشمز قولایلاشمایه‌جق ، هرحرکتمز دائما جهد واراده ایسته‌یه‌جکدی . بوشرائطده یاشامق بالطبع طاقتفرسا اولاجق ، نه تربیه ، نه‌ده ترقی یه امکان قالمایه‌جقدی . هر یاپدیغمز شیئه یکیدن عینی قوت ودقت صرف ایتمك اقتضا ایتسه‌یدی دائما حالی یاشایه‌جق ، ماضیدن بر استفاده‌مز اولمایه‌جق ، استقبالده برشی براقه‌میه‌جقدق . بر تشبیه ایله افاده ایتمك لازم کلیرسه اعتیاده قابلیتسز اولان بر حیات ، دائما چوزولن ؛ اعتیادلی بر حیات ایسه کیتدکجه صاریلوب بویوین بر یوماغی آکدیرر .

دقت ایدیلیرسه کورولورکه هنوز اعتیاد حالنه کچمه‌ین ایللک حرکتلرده برچوق فضله‌لقلر واردر . مثلا یازی‌یه باشلایان برچوجوق یازی ایچون اصلا لزوم و فائده‌سی اولمایان برچوق حرکتلر یاپار ؛ مثلا دیلنی چیقارتیر ؛ قلمه بوتون قوتیله دایانیر ؛ وجودینی چارپیتیر ؛ کوزلرینی آچار والخ . یازی یازمق اعتیاد حالنه کچدکجه بوتون زائد و فائده‌سز حرکتلر آزالمغه باشلار و نهایتده دها سریع وسهیل عملی بریازیش تقرر ایده‌ر .

معین برفعلك اعتیادی ناصیل قازانیلیر ؟

برشیئی یاپمق ایچون بزدن طبیعی اولارق وکندیلکندن صادر اولان فعل وحرکتلر دائما طاشقین وفضله‌در . بونلر اعتیاد حالنه کچدکجه لزومسز وفضله اقسام آتیله‌رق یرینه ضروری وکافی اولان عناصر قائم اولور . مثلا معین بردانسی اوکره‌نمك ایسته‌ین برآدامه اولا شخصی حس وهیجانلرندن متولد طبیعی حرکتلر ، ثانیاً یورومك ، قاپمق ، صیچرامق والخ خصوصنده‌کی اسکی اعتیادی حرکتلری مداخله ایده‌ر . کذا اولجه آلاتورقه کمان چالمغه آلیشمش برآدام آلافرانغه چالمق اعتیادینی قازانمق ایسته‌نجه برطرفدن اسکی اعتیادلرندن قورتولمغه ، دیکر طرفدن‌ده آلافرانغه یای چکمك وپارمق باصمقده مظفر اولمغه مجبوردر . بو اعتبارله اعتیاد ، طبیعتك سائقلریله اسکی اعتیادلرك اسارتنه قارشی ایللك ظفرلری تمثیل ایده‌ر .

معین برفعلك اعتیادینی قازانمق ایچون برچوق تفسیرلره مساعده اولان تکرار توصیه‌سی یرینه مسئله‌یی تشریح ایتمك لازمدر . هانکی فعلك اعتیادی قازانیلمق ایسته‌نیورسه اولا او ایشك عملی براهلنه مراجعت ایتمك لازمدر . مثلا آلافرانغه ، دها دوغروسی حقیقی وعلمی برتغنی اوکره‌نمك ایچون بونلرك استادینه مراجعت ایتدیککز زمان سزه اولا بوتغنینك عناصرینی تشکیل ایده‌ن حرکتلری تعلیم ایتدیرر . اسکیدن بوغازیکزی ییرتارق ، آغزیکزی قولاقلریکزه قادار یایه‌رق وچارپیته‌رق ، دیلیکزی چیقاروب باشکزی صاللایه‌رق ، شاه داماریکزی شیشیروب خنجره‌کزی ییرتارق یاپدیغکز آهنکسز وتخریشکار

هایقیریشلریکزی کوکندن قوروتمق ایچون اولا بو نوع حرکتلرك تمیز ، پروزسز ، براق ، مشکلاتسز و اشکنجه‌سز صادر اولمه‌لرینی تأمین ایده‌جك منفرد ممارسه‌لر یاپدیرر . مثلا کوکسکزی سربست ایشله‌ته‌جك حرکتلر ، بورنکزك مداخله‌لرینی رفع ایده‌جك تمرینلر ، قولاغکزی تمیز و آهنکدار سسلره آلشدیره‌جق ممارسه‌لر والخ بی آیری آیری یاپدیرر . الحاصل عملی یکی بر اعتیاد ، آنجق قازاندیرلق ایسته‌نن فعلك بر اهلی طرفندن اولا تحلیلی وبو تحلیلك تمرینلری یاپیلدقدن صوکرادرکه یکی برتغنی امکانی باش کوستره‌جکدر .

(١) اعتیاد ، حرکتلری بسیطلشدیروب تکمل ایتدیرر ،

اعتیادلرك عملی تجربه‌لری یورغونلغی آزالتیر . هرانسانده یاپمغی ایسته‌مك ایله یاپمغی بیلمك آراسنده برنسبتسزلك واردر . حیوانلرك هرایسته‌دکلرینی یاپه‌جق کبی قورولمه برعضویتلری موجود ایکن بز بوخصوصده پك قصورلی‌یز . بوقصورمزی جهد و مساعی ثمره‌سی اولان اعتیادلرله تلافی ایتمکه مجبورز . اعتیادی فعللر سایه‌سنده‌درکه حرکتلرمز یاپمق آرزولرمزله هم آهنك اولمش ویورغونلغی آرتدیره‌جق فضله جهدلره لزوم قالمامشدر .

(٢) اعتیاد ، شعورلی دقتی آزالتیر . مثلا چوراب اورمکی اعتیاد ایتمش اولانلر فعالیتلرینه هیچ خلل کلمه‌دن باشقه‌لریله قونوشه‌بیلیرلر . بوحالی بوتون اعتیادی فعللرده کوره‌بیلیرز .

حیاتیاده‌کی انطباق حادثه‌سنك اعتیاددن تفریقی

عضویتك بعضی زهیرلره آلیشمه‌سی ایله جغرافی محیطه انطباق: adaptation ی حادثه‌سنی اعتیادلردن تفریق ایتمك لازمدر . اولکیلر دها چوق منفعل Passif ، شعورسز و عضوی برطاقم اعتیادلردر . بونلرده اراده‌نك دوغرودن دوغرویه مداخله‌سی یوقدر . بواعتبارله روحی اولمقدن زیاده حیاتی حادثه‌لردر . حال بوکه اعتیادلر دوغرودن دوغرویه اراده و دقتك مداخله‌سیله حصوله کلیرلر ؛ دها دوغروسی اراده ، تفکر ، دقت و تسلسل افکارك برطرز

مخصوصیدرلر . آلیشمه‌لرله انطباقلرك انواع و صـورت حصوللرینك تدقیقی حیاتیات علمنه عائددر . نیته‌کیم تکامل نظریه‌لری ، طبیعی و اکتسابی معافیت تدقیقاتی هپ عضوی اعتیادلری ایضاح ایله مشغولدرلر .

تام معناسـیله ذهنی اعتیادلری بوحیاتی حادثه‌لرك عینی عد ایده‌مه‌یز . تام معناسیله روحی اعتیاد ، **دقتك براعتیادی** ، حافظه‌ده‌کی خاطره و خیاللرك معین برطاقم فعللره قولایلقله یاردیمه کله‌لری مسئله‌سیدر . عضوی اعتیادلر شعورسزلغه منتهی اولورسه ذهنی اعتیادلر دقتك برطرز مخصوصده فعالیتنه منجراولمقده‌در . دقت ، حالك احسـاسلرینی اولجه مکتسب و زنکین بر طاقم فکر و خاطراتله قارشیلامق اولدیغنه کوره ذهنی اعتیادلر ، زنکینلشمش ، اینجه‌لمش وسرعتلنمش برطاقم دقت طرزلریدر .

٢ — تصنیف

اعتیادك انواعی

اعتیادلری اولا **عضوی و روحی** اولمق اوزره ایکی‌یه آییره‌بیلیرز . عضوی ، تعبیر دیکرله منفعل اعتیادلرده دقت و اراده‌مزك تأثیرلری پك ضعیف اولدیغی ایچون بونلر حیاتیاته عائددر .

روحی اعتیادلر ، فعال اعتیادلردر . بونلرك تشکلنده اراده ، دقت ، شعور مدخلداردر .

تام معناسـیله روحی اعتیادلری **حرکی** : motrices **وذهنی** : mental اولمق اوزره ایکی‌یه آییره‌بیلیرز . حرکی اعتیادلر : یورومك ، یازمق ، یوزمك ، قایمق والخ‌در . ذهنی اعتیادلر : چابوجق حساب ایتمك ، برنوع مسائلی قولایجه حل ایتمك ، حکایه ، رومان ، نظم ، مقاله یازمق ممارسه‌لری والخ در .

برده اخلاق نقطهٔ نظرندن **ایی وکوتو** اعتیادلر واردر . (جه‌یمس) ك دیدیکی کبی : « معایبمز کبی فضیلتلرمزده برر اعتیاددن باشـقه برشی دکلدرلر . بزی کندیلرینه مقاومت ایده‌یله‌میه‌جك کبی سوق واداره ایدن و مقدراتمزك بوتون

آناختارلرینی طاشییان اعتیادلرمزدر .. هرکس آز چوق براعتیاد هونکی اولدیغنه نظراً هپمز کندی ماضیمزك قوپیه‌جیلری ، دها دوغروسی مقلدلری‌یز ».

٣ .— تفسیر

(آرسطو) نك نظریه‌سی

اعتیادك ایضاحی حقنده (آرسطو) دنبری معلوم اولان نظریه‌لر واردر . بو فیلسوفه کوره اعتیاد آنجق فعال ومتفکر موجوداتده موجود اولوب غیر عضوی عالمده یوقدر. « برطاشی هوایه ایسته‌دیککز قادار آتیکز ؛ هیچ برزمان ایلك دفعه کندن دها قولای هوالانمق اعتیادینی قازانمیه‌جقدر» دیبور. (پیه‌رژانه) بوکا جواباً : « بو تجربه‌یی جانلی بر عضویت اولان کوپکده‌ده یاپه‌بیلیرسکز . بونده‌ده الده ایده‌بیله‌جککز نتیجه عینی اولاجقدر . چونکه هیچ بر شیدن طبیعتی خلافنده اعتیادلر بکلنمز » دیبور .

(لایبنیچ) و (راوه‌سسون) ده اعتیادك ذوی‌الحیاته مخصوص برحادثه اولوب میخانیکی وفیزیك برحادثه اولمادیغی قناعتنده‌درلر .

(ده‌قارت) ك نظریه‌سی

اعتیادی عطالت وفیزیك قانونلرینه ارجاع ایتمك صورتیله ایضاح ایده‌نلرك باشنده (ده‌قارت) واردر . بوفیلسوفه کوره اعتیادی ، ایضاح ایده‌جك شی ، ماده‌نك عمومی اولان « یموشاقلق : plasticité » خاصه‌سیدر . (ویلیام جه‌یمس) ده « تربیه مصاحبه‌لری » [١] نام أثرنده بواجتهاده تمایل ایده‌رك دیبورکه : « انسانك اعتیاده منقاد اولماسی ، ظنمه قالیرسه ، بربدنه مالکیتندندر ؛ تعبیر دیکرله جمله‌ٔ عصبیه ماده‌ٔ ذی حیاتنك حائز اولدیغی یموشاقلق سایه‌سنده برشیئی ایلك دفعه یاپمه‌نك نه‌دن کوچ اولدیغنی ، بالاخره نه‌دن قولایلاشدیغنی واوزونجه برممارسه‌نك اوشیئی میخانیکی برصورتده یاپمه‌مزه نه‌دن باعث اولدیغنی وحتی برکون کاوب‌ده یاپدیغمز برچوق حرکتلردن نه‌دن خبردار بیله اولمادیغمزی آکلامق مشکل

[١] تألیف وترجمه نشریاتی صیره‌سنده طرفمدن تورکجه‌یه نقل ایدیلمشدر .

برشی دکلدر . جملهٔ عصبیه برعضویت اولمق دولاییسیله هانکی وادیده چالیشیرسه اوزمینده تنمی و کسب قوت ایدەر . بوروشدورولمش ویا قاتلانمش بر البسه ، برپارچه کاغد ایکنجی قاتلانیشده ناصیل عینی بوروشوقلری اکتساب ایدەرسه بروادیده چالیشان جملهٔ عصبیه‌ده ایلك فرصتده ینه اووادی‌یه میل ایتمکه مجبور اولور . اعتیاده طبیعت ثانیه دینمه‌سی عضویتمزك بوخاصه‌سندندر . »

تنقیح

جغرافی محیطه انطباقلر ، طبیعی معافیتلر ، زهیرلره آلیشمه‌لر ، مختلف آشیلرك تأمین ایتدیکی صنعی معافیتلر کبی حیاتیانه عائد عضوی اعتیادلر برطرف ایدیلیرسه متباقی اعتیادلر شعور واراده‌نك محصولی اولدقلری کبی ینه بونلرله تعدیل اولونه‌بیلیرلر . ایشته روحیاته داخل اولابیله‌جك اعتیادلر بونلردر . تام معناسیله روحی اعتیادلری حرکی (یورومك ، یازمق ، قایمق ، رقص ایتمك ، وه‌له‌سپید قوللانمق والخ) وذهنی اولمق اوزره ایکی‌یه آییرمشدق .

حرکی اعتیادلر بردفعه حصول بولدقدن صوکرا انسجه‌نك وبالخاصه جملهٔ عصبیه‌نك آز چوق درین برتغیرینه مربوط اولمالری محتملدر . چونکه بوکبی حرکتلر نتیجه‌ده فعل منعکسلر کبی تماماً غیر مشعور قالارق نخاع شوکی ایله اداره اولونه‌بیله‌جك برحاله کلدیکنه ونخاع شوکینك قورولمش برماکنه اولمه‌سی محتمل بولوندیغنه نظراً بووادیده‌کی اعتیادلره بر نوع فعل منعکسلر دینمه‌سی جائزدر . حتی اعتیادلری عطالت و ماده قانونلریله ایضاح ایتمك ایسته‌ینلرك نظریه‌سی حرکی اعتیادلر حقنده ظاهراً مشروعدر . یالکز اعتیادك ناصیل دوغدیغی و بوراده شعور و دقتك اوینادیغی روللر دوشونیلدیکی زمان بوایضاح چوق سطحی قالیر . اعتیادك یالکز کور برتکرارله حصوله کلمه‌یوب دقتلی و متمادی **تصحیحلر** ایله وجوده کله‌بیلدیکنی مثاللریله کوسترمشدك . ینه کورمشدك که هرعملی اعتیاد ایچون تقلید اولونه‌جق بر **موده‌ل** لازمدر . **شیمدی بومعناده‌کی اعتیادلره یالکز بر آلیشمه ویاعلی الاطلاق تکرارك آچدیغی مادی**

ایدلر ، مادی مظفریتلر دییه‌مدیز . بوراده بسیط ومیخانیکی تکرارلری آشان دواملی بردقت ، شعورلی برجهد ؛ دها دوغروسی براصطفا واردر . بناءً علیه حرکی اعتیادلرك منشأی ، میخانیکی حرکتلر وعلی‌العمیا تکرارلرده اولمایوب فائده‌سز حرکتلری طرح ، ایلك حرکتلرك آکسیکلرینی تعقیب ایله دها یقینی ، دها سریع وسهیل حرکتلرك لزومنی حس ایده‌ن برجهد ودقتده مندمجدر . بودرجه دقتلی حکملری استلزام ایده‌ن بر فعالیت میخانیکی حرکتلرله دکل آنجق **خصوصی استفامتلرده منکشف دقتلرله ایضاح ایدیله‌بیلیر** . مثلا برخطیب ، بر آووقات ، برمعلم سوز سویله‌مکی اعتیاد ایتمشدر دیمك ، خصوصی بر طاقم سامعلره قارشی دقتلری انکشاف واصطفا ایتمش کیمسه‌لر دیمکدر .

الحاصل اعتیادی حصوله کتیره‌ن شی ، **هرهانکی برعملی حصوله کتیرمکله علاقه‌دار اولان مادی وروحی عناصرك تصفیه وتحدیدیدر** . حتی ماده بیله شو ایکی شرطله اعتیاده مساعدر : **اولا بر جسمك اوزرینه اجرای تأثیر ایده‌ن قوتلر تحدید ایدیلیر ؛ ثانیاً بوقوتلر مطلوب برصورتده قابالی بر منظومه تشکیل ایدرلرسه ماده‌ده اعتیاده مساعد اولور** . اجرام سماویه‌نك حرکتلری ایشته بو شرائط آلتنده اعتیاد اولمشلردر . اساساً طبیعتده‌کی قوتلرك معضلیتی وبربرلری اوزرینه همزمان اولارق واقع اولان تأثیرلری نظردقته آلینیرسه ماده عالمنده‌کی اعتیادلرك حال اساسی اولمقدن زیاده مساعد احوال وشرائطك فوق‌العاده اولان برمعاونتی نتیجه‌سنده استثنائی برحال اولمه‌لری اغلب احتمالدر . ذی‌حیات مخلوق ایسه بومساعد احوال وشرائطی ، دائما اولماسه‌ده اکثریا شعورلی برجهد ایله کندیسی یاراتیر . ذاتاً ذی حیات عضویتك طرز تشکلی کندیسنه اجرای تأثیر ایده‌جك قوتلری تحدید ایده‌جك وبونلری اعتیاد اولونجه‌یه قادار تمادی ایتدیره‌بیله‌جك برماهیتده‌در . هله روحی اعتیادلرك اکتسابی بهمه‌حال چوق جهدلی مساعی‌یه وجهد ودقتك معین برواديده انکشاف واستعماله متوقفدر . بونلرك ثمره‌لری کوز اوکنه کتیرله‌دکجه اعتیادك حقیقی ماهیتنی قاورامق ممکن دکلدر .

گنجلکده قازانیلەجق اعتیادلرك اهمیتی

بوراده (ویلیام جەیمس) ی دیکلیەلم : « بزم کندی کوتو اعتیادلرمزله بو دنیاده یاراتدیغمز جهنم ، بوتون دینلرك خشیتله بحث ایتدکلری جهنملردن چوق دها مدهشدر ، بوکا امین اولالم . آه ! نه اولوردی ... یکی یتیشەنلر گنجلکده قازانەجقلری اعتیادلرك آلنده بالآخره بازیچه قالاجقلرینی وقتیله تقدیر ایتسەلرده سجیەلرینك تشکل ایتمکده اولدیغی چاغلرده خط حرکتلرینی دواملی بردقت آلتنده ینه کندیلرینك دوقودقلری و گنجلکده دوقونان بو قماشك آرتق سوکولەمیەجکنی بیلسەلر ! .. ینه نه اولوردی .. اك کوچوك برفضیلت ویا فضاحتك نشانەسز قالمایەجغنه اینانسەلر ! .. عیاشلق ، قوماربازلق ، حایلازلق ایدەن برگنجك یالکز آللهدن ویا ابویندن قورقەسی نه اولاجق ! بونلرك کندیلرینی عفو ایتمەلری دائما محتملدر . فقط یاپیلان شیلری هیچ بروقت اونوتمایان وبو خصوصده اینانیلماز براهتماملە حساب طوتان بالذات کندی عضویتمز ، کندی روحمزدر . بوراده هرحجره « کراماً کاتبین » کبی وظیفەلرینی بلا اهمال ایفا ایتمکدەدرلر . ایشته اصل بونلرك یازدقلریدرکه هیچ کیمسه طرفندن بوزولمق امکاننده دکلدر . بو امکانسزلق ایی وکوتو بوتون افعالمزه شاملدر . انسان ناصیل آقشامجیلقله بکری اولویورسه هرکونکی جهد وبصیرتلریلەده صاحب اهلیت ، فضیلتکار وخیرکار اولیور . بکا قالیرسه هرگنج کندی تربیەسنك عاقبتنی اولدن وهیچ تردد ایتمیەرك تعیین ایدەبیلیر . وظیفەلرینه هرکون معین زمانلرده بوتون روح وقلبیله رام اولماسنی بیلن برگنج عاقبتنك نرەیه وارەجغندن هیچ اندیشه ایتمەسین . بوگنج هانکی مسلکی اختیار ایتمش ایسه کونك برنده کندیسنی مسلکداشلری آراسنده اك ممتاز برسیما اولارق یوکسلمش بولاجغنه امین اولسون . هیچ شبهه ایتمەسین که مسلکنده اهل اولدیغنی کوسترەجك برمحاکمه اقتدارینه ایرکیچ مالك اولاجق وبو مالکیت آرتق غائب اولمق نەدر بیلمیەجکدر . نه یازیقدرکه چوق گنجلر ثباتسزلقلری یوزندن استقباللرینی محو ایتدکلرندن بی خبردرلر . »

دردنجی فصل

اعمال ایدیلمش فعال حیات

اراده

ارادی فعل انسانده نشوؤ ایتمشدر

اون‌دوقوزنجی عصرك مشهور فرانسز فیزیولوژیستلرندن (بیشا) : « حیات ، ئولومه مقاومت ایده‌ن قوتلرك مجموعیدر » دیوردی . واقعا ئولرمله حیاتك حقیقی ماهیتلرینی بیلمیورسه‌قده ــ حجره‌نك حیاتنده کوردیکمز کبی ــ متضاد برچوق تأثیرلرك ایچنده و بونلری اداره وتوازن ایتدیره‌رك یاشادیغمز محققدر . عضویتی ادامه ایتدیره‌ن تأثیر وعکس تأثیرلرك تدقیقی حیاتیاته عائددر . بزم بوراده‌کی تدقیق موضوعمز **محیطمزله اولان مناسبتلرمزی ادامه ایتمك ایچون اعمال ایتدیکمز فعل وحرکتلردر** . فعللرمزك الك بسیط شکللری نخاع شوکیدن صادر اولان واصلا تأمله متوقف اولمایان فعل منعکسلردر . بونلرك ضبط وربطنده شعور وتأمللرمزك مداخله‌لری یوقدی . سلسلهٔ حیواناتدن یوقاریلره دوغرو چیقیلدقجه برچوق فعل منعکسلرك امتزاج وترکیبی آکدیران ومعین غایه‌لی فعللرك ایفاسنه مساعد بولونان معضل برطاقم حرکت منظومه‌لرینه ایریشیلمشدی . سوق طبیعی دیدیکمز بوحرکت منظومه‌لری آری وقارنجه کبی مفصلیه‌لرده اعظمی درجه‌ده متکامل وحرفتکار اولمشلردی . حیاتك آتیلمقده دوام ایتدیکی سرکذشتلر ــ مثبت تعبیریله استحاله‌لر ــ بو حرکتلره ضمیمهٔ شعور آیدینلغنده وتأملك قوماندا‌سنده اولمق اوزره **ارادی** : volontaire دنیلن برزمره افعالك حدوثنه منجر اولدی . بونوع افعالك الك یوکسك برقابلیت وبصیرت ایله تحققی انسانده کورولدی . بونك ایچون ارادی افعال منحصراً انسانه مخصوصدر دینمه‌سه بیله

انسانده تتوج ایتمشدر دیمکده اصلا مبالغه اولماز . بو نقطهٔ نظردن انسانی : « ارادەسز یاشاماسی محال اولماسـه بیله پك کوچ اولان برمخلوقدر » دییەده تعریف ایدەبیلیرز . نیتەکیم ارادی فعللرمزك انحلالی نتیجەسنده ناصل تردی وئولومه دوغرو کیتدیکمزی براز آشاغیده کورەجکز .

ارادی فعلك صفت ممیزەلری

ارادی فعل ، سـوق طبیعی کبی ارثی اولمایوب فردلر طرفندن آیری آیری مکتسبدر . هرارادی فعلده آز چوق صـاحبنك بردامغەسی واردر . فعل منعکسلرله سوق طبیعیلر اولجه مؤسس انطباقلری تظاهر ایتدیررکن ارادی فعللر ، اولمق اوزره بولونان انطباقلری کوسـترر . بونلر ترددلر ، یوقلامەلر ، احتیاطلرله مجهز شعورلی برصیره جهدلردر . فعل منعکسده مشعور اولابیلن آنجق تنبیه ایله اجرایه کچمش حرکتدر . سـوق طبیعیده مشعور اولابیلن تنبیه ایله بذاته اجرا : execution elle-même اولوب **انطباق عملیەسنك اعمالی همان همان غیر مشعور برحالدەدر** . ارادی فعلده ایسه **اشته بوعملیه مشعوردر** . تعبیر دیکرله ارادی فعلده تنبیه ایله اجرادن ماعدا بونلر آراسنده کچن آز ویا چوق سورەکلی برطاقم حادثات درونیەده مشعوردرکه **اصل مهم اولان بوحادثەلردر** . ارادی برفعلده اولا واصل اولونەجق بر غایه ، برهدف تصور ایتمك ، صوکراده بو هدفه ایصال ایدەجك مختلف واسطەلری درپیش وانتخاب ایتمك لازمدر . شو حالده اراده ، تأمل وتذکرلی برانتخابدر .

ارادی حرکت دوام ایتدیکی مدتجه روحده برکرکینلك ، دقتده اویانیقلق ، افعالده جهد حکمران اولور . چونکه هرفرد ، ارادی فعلنی بوتون تفرعاتیله حاضرلایوب یاپمغه مجبوردر . قدرتلرینك صرفیاتنی بو صـورتله بالذات تنظیم ایدەن برکیمسه طبیعتیله بونلرك نتایجنی تام برشعورله تعقیب ایدەجك ویاپیلان عمل تماميله کندیسندن صادر اولیور کبی کورونەجکدر .

الحاصل ارادی فعل ، بسیط برحرکت اولمایوب آرزو ایدیلن ، ایستەنن وشعورلی برغایەیی استهداف ایدەن **یك معضل برحرکت** در . فعل منعکسلر ،

سوق طبیعیلر، ابتدائی هیجانلر عضویتك اولی افعوللر: Les fonctions primaires ای اولوب ارادی حرکتلرده تالی افعوللر : Les fonctions secondaires یدر .

آرزو وارادە

آرزو : Le désir شـعورلاشمش براشتها ، بر تمایلدن باشقه برشی دکلدر. آرزو ، حظك برنتیجەسی اولمایوب حظدن مقدمدر . (سـپینوزا) نك دیدیکی کبی :

« اشتها وآرزو ، برشیئك ایلکنه دائر ویریلمش برحکمك محصـولی اولمایوب بالعکس آرزو واشتها دویولدقدن صوکرادرکه برشی حقنده ایی حکمی ویریلیر » .

آرزو، اشتهایه یاقین، حظ دن آیری اولدیغی کبی **ارادە** دن‌ده فرقلیدر . آرزو ، کلیشی کوزەل هرشیئه تعلق ایدەبیلدیکندن موهوم ومحال شیلرەده تعلق ایدەبیلیر. چونکه آرزو یالکز غایەیی ایستر . بوکا ایصال ایدەجك وسائطی دوشونمز . حالبوکه ارادە هم غایەیی ، هم‌دە بوکا ایریشـیلەجك واسطەلری تأمل ایدر . آرزو ایتمك ، مفکرەمزی اشغال ایدەن شیئه صـاحب اولمغی اوستون کوری ایی برشی کبی تصور ایتمکدر . ارادە ایله ایستەمك ایسه اولا آرزو ایتمك وفضله اولارق آرزو ایدیلن شیئك امکان وشرائط حصولنی تأمل وتحقق ایتدیرمکدر .

ارادی حرکتلرك عنعنوی تحلیلی

قلاسیك فلسفەنك ارادی حرکتلری تحلیلی پك معروفدر. بوتحلیله کورە ارادی فعلدە درت صفحه تفریق ایتمك قابلدر : (١) برفکر ویا حسك شعورە آرزو حالندە واضحاً سنوحی ؛ (٢) بونلرك امکان وصـورت تحققنك محاکمه وتأملی ؛ (٣) قرار اتخاذی ؛ (٤) قرارك اجراسی .

ارادی فعلك مقانیزمەسنك مختلف تفسیرلری

بوتحلیل ، ارادی فعلك مقانیزمەسنی کوسترمکدن زیادە **تعلیمی** : didactique برماهیتی حائزدر . اصل ارادی فعلك مقانیزمەسنك تفسیرلری‌درکه برچوق اختلافلرە زمین آچمشـدر . برقسم متافیزیکجیلرە باقیلیرسه بوتون شعور حالاتمزدن فرقلی وبونلرك فوقندە ارادە دنیلن برملکه واردر . اقتطافجی : les éclectics فیلسوفلرك زادۀ تصورلری اولان بوملکه نظریەسنك علمی هیچ

برقیمت وفائده‌سی یوقدر . چونکه فکر وحسلرمز خارجنده وفوقنده برقدرت و سائقه صاحب اولدیغمزی کوستره‌ن برکونا دلیل یوقدر . (مولیه‌ر) ، متطبلریله استهزا ایده‌رکن « آفیون نیچین اویوتور ؟ » سؤالنه قارشی بونلردن : « چونکه فضیلت تنویمکاریسی واردر ! » جوابنی آلیور. ملکه‌جیلرده (مولیه‌ر) ك طبیبلری کیبدر . (اراده) یی مجرد وموهوم برقوت ، برنچه کبی تصور ایده‌رك ارادی فعللر بوقادارله ایضاح اولوندی ظن ایتمشلردر. حال بوکه شعور حاللرمزی کندی قوتلری خارجنده ویا فوقنده اسرارلی برصورتده کیفنه کوره تعدیل ایده‌جك متعال برقوت اولدیغنه دائر مثبت هیچ براماره یوقدر .

آتومجیلرك نظریه‌سی

شعور حاللرینی یعنی حس و فکرلری آتوملر کبی یکدیکرندن آیری و غیر متبدل تصور ایدن فیلسوفلره کوره ــ که احساسجیلر ، تداعیجیلر ، ذهنیه‌جیلر هپ بو زمره‌یه داخلدرلر ــ فکرلرمزله حسلرمز صانکه هیچ تکون ایتمه‌ین ، اولمه‌ین یتمه‌ین شیلردر . بونلرك نظرنده اراده ، ایکی علت حرکت آراسندن برینی انتخابده تظاهر ایده‌ر . مثلا (ب) ، روح اولسون وبونك (ء) و (ح) کبی ایکی علت حرکتی بولونسون . شیمدی بو اراده عادتا یکدیکرندن آیری اوچ شی تصور ایدیلیور وبونلرك هیچ بریسی دیکریله آصلا قایناشمایوب مستقلاً دورویور . یالکز چوق چوق ایکی علت حرکتك روح اوزرنده ، یعنی (ء) ایله (ح) لك (ب) اوزرنده بر جاذبه‌سی اولدیغی قبول وعینی زمانده فعل انتخاب اثناسنده بو اوچ شیئك دائما کندی کندیلرینه عینی قالدقلری و اصلا استحاله‌یه اوغرامادقلری ملاحظه اولونیور . فقط بر زمان معینده أنا : moi نك بو علت حرکتلردن برینی ترجیحه نیچون وناصیل قرار ویردیکنی آکلامق پك مشکلدر . شاید أنا ، [١] قرار ویرمکه مقتدرسه بونی محاکمه وتأمله حاجت قالمه‌دن‌ده ویره‌بیلیردی .

چونکه علت حرکتلر ، یعنی (ء) و (ح) قرار ویرمك ایچون کچن زمانده هیچ بر تحوله اوغرامیورلرسه تذکر و تأمله نه‌لزوم قالیر ! ذهنیه‌جیلره کوره

---

[١] بوتون شعور ، یعنی شخصیت دیمکدر .

ارادی فعل أثناسنده‌کی تأمل [استشاره] أنا ایله علت حرکتلر آراسنده واقع اولان بر کیدوب کلمه یعنی مکانده برقطع مسافه‌در .

اراده‌یی دها عامیانه بر صورتده ایضاح ایدنلر روحی بر ترازی‌یه ، علت حرکتلری‌ده بوترازینك کفه‌لرینه قونولمش وزنلره بکزه‌تیورلر . بونلره نظراً ارادی فعل ، آغیر باصان طرفده حصوله کلن منفعل : passif بر حرکتدن عبارتدر .

مجادله نظریه‌سی

ارادی فعللری (داروه‌ن) ك « مجادلهٔ حیات قانونی » ایله ایضاح ایتمك ایسته‌ینلر دییورلرکه ارادی فعل ، یکدیکرینه معارض حس وفکرلرك تصادم ومجادله‌لری نتیجه‌سنده **غالب کلن فکر وحسلرك فعله گچمه‌سیدر** . بوتفسیرمعقول کورونمکله برابر قابا وسطحیدر . چونکه بو تقدیرده اراده ، بوتون شخصیتمزك بر محصولی اولمقدن زیاده عناصرینی تشکیل ایدن بر طاقم فکر و حسلرك مولودی اولمق ایجاب ایده‌جکدر . حالبوکه **حقیقی اراده‌لره بوتون شخصیت وسجیه‌مزك موافقتی شرطدر** . منفرد فکر وحسلره قوة‌الظهر اولان بوتون شخصیت و سجیه‌مز اولماسه هیچ بر فکر وحس دیکرندن فصله برقوت احراز ایده‌مز .

برغسونك نظریه‌سی

(برغسون) ه کوره شأنی یعنی فی‌الحقیقه واقع اولان اراده بونلردن هیچ بری دکلدر . اولا علت حرکت دیدیکمز شیلر یافکر ویا حسلردر . بونلر ایسه أنادن ، سجیه و شخصیتدن خارج شیلر دکلدر . شخصیت نه شکلده اولورسه اولسون برعلت حرکتله برلشدیمی آرتق علت حرکتك حدوثندن اولکی شخصیت یوقدر . چونکه بوعلت حرکت شخصیته رنك ذاتیسنی آشیلایور . بالآخره بوکا ضد بر علت حرکت ظاهر اولونجه بوده شخصیته یکی بر رنك قاتیور . نتیجه‌ده بسبتون باشقه و یکی بر وضعیت روحیه حاصل اولویور . فصله اولارق استحاله بوراده ده بیتمیور . دائمی برتکون حالنده بولونان غیرمشعور شخصیت ـ که بوکا اساس

أنا دیيور ــ مشعور شخصيتك ــ كه بوكاده سطحى أنا دیيور ــ بويكى وضعيتى برده كندى دهليزلرنده بزجه غير مشعور قالان يكى بر تكون واستحاله‌يه دها اوغراتيوركه ايشته قرار ديديكمز شى بوصوك استحاله‌نك سطح شعوره چيقمه‌سندن باشقه برشى دكلدر . بوتحليله نظراً اراده فعلنده نه أنا علت حركتلره دوغرو كيدييور ، نه علت حركتلر أنايه كليور ، نه‌ده بونلر آراسنده مجادله اولويور . بلكه آز چوق اوزون سوره‌ن روحى برمدت : duré psichique ظرفنده شخصيتك رنكى وكيفيتى ده كيشيور . بوفيلسوفه كوره اراده‌ده كورولن فعاليت كمى و مكانى بر حركت اولمايوب منحصراً كيفى qualitatif وزمانى بر استحاله‌در . اراده‌ده نه فيزيك معينيتجيلرك ــ يعنى اراده‌نك فيزيك علتلرله قابل ايضاح اولابيله‌جكنى ادعا ايده‌نلرك ــ تصور ايتديكى بروجوب وضرورت واردر ؛ نه‌ده مجرد حريتجيلرك تصور ايتدكارى كبى ايكى ثابت علت حركت آراسنده مختار برانتخاب اراده‌سى واردر . اراده‌مزك معينيتى فيزيك و خارجى سببلرده اولمايوب بوتون شخصيتمزده ، بوتون أنامزده‌در . حقيقى اراده‌مز ، فيزيك عالمك فيزيك تأثيرلرينك بر نتيجه‌سى اولمايوب شخصيتمزك بوتون فكر وتمايللرينك زمانده‌كى متمادى تكونلرينك برحاصله‌سيدر . شعوره داخل اولان هريكى فكر و حسك بوراده ناصيل بر صيرورت : devenir ياپه‌جغنى اولدن كشف ايتمك ممكن دكلدر . چونكه روحى قوتلرك يكديكرينه التحاقى بالرياضيه قابل حساب برتراكم اولمايوب يارانيجى برقايناشمه ، برنقى در . بعضاً كنديمزك بيله آز فرقنده اولديغمز تك برفكر ، تك برحس خودكاملغك اك متين قلعه‌لرينى ييقيور . چوق كيمسه‌لرده هيچ بر تأثير ياپمايان نادر ويوكسك بر فكر كاملك برنده اك قوتلى سوق طبيعيلره بويون اكديرتيور . بونلر اوقبيل حادثه‌لردندركه فيزيك عالمنده امثاللرى يوقدر .

(ويليام جيمس) ك مثالى

« هرهانكى برجسمه تطبيق ايديله‌جك فيزيك قوتلر بو جسمى اك آز مقاومتى اولديغى جهتدن ايته‌ر ؛ وبو حركتك استقامتى آنجق بو قوتلرك محصله‌سنه تابع

اولور . ماده عالمنده قوللاندیغمز بولسانی اراده حرکتلرنده اصلا استعمال ایتمه‌دیکمزك بیلمم فرقنده‌می یز ؟ ارادی فعللرمزده بالخاصه بزه بهالی اوطوران قرارلر اتخاذ ایتدیکمز زمانلرده ضعیف مقاومتلری براقوب بالعکس اك زورلی جبهه‌لرله اوغراشدیغمز اولمیورمی ؟ اوپراتورك مقاومتسوز بچاغی آلتنده خارق‌العاده مقاومت کوسترەنلر ، وظیفه حسی اوغورنده اك اشتهالی وجاذب تکلیفلری استخفاف ایده‌نلر بواثناده اك مقاومتلی جبهه‌لری زورلادقلرینی بوتون شعورلریله دویمیورلرمی ؟ « اوخ ! ینه شیطانمی ئولدوردم » دییه‌نلر اك شدتلی اضطرارلرینی بوغانلر دکلیدر ؟ »

اراده قوته دائر برشبهه

برچوق فکر و حسلرك قایناشمەسندن حاصل اولان ارادی حرکتلرك قوتلرینی شعورك تحلیلنده بولامایشمز بونك عدم موجودیتنه‌می دلالت ایده‌ر ؟ یکی روحیاتجیلر بوکا جواب اولارق دیورلرکه : « آقان برصویی تحلیل ایده‌ن برکیمیاکر صویك احتوا ایتدیکی برچوق مواده دسترس اولور . فقط صویك آقیش قوتی پوتەسنده چیقمیور دییه بونی انکار ایده‌بیلیرمی ؟ اساساً برنهرکبی آقان شعورك تحلیلی بر روحیاتله ألده ایدیله‌جك دورغون (ستاتیك) عناصرنده بوقوت کورولمیور دییه شعور محتویاتنك آقیش حالنده‌کی دینامیك قدرتی یوقدر دینه‌بیلیرمی ؟ »

منحصراً مثبت برفیزیولوژی‌یه استناد ایده‌ن روحیاتجیلر نظرنده اراده

منحصراً مثبت برفیزیولوژی‌یه استناد ایدن روحیاتجیلرك باشنده (ریبو) واردر . بوذات ، **ارادهٔ جزئیه :** le libre arbitre **و حریت :** la liberté کبی اراده مسئله‌لرینی مثبت روحیاتك حدودلری خارجنده کوره‌رك بونلرك تدقیقنی متافیزیکه براقیور . روحی حادثه‌لرله عضوی حادثه‌لر آراسنده **موازات :** parallélisme کوره‌ن و روحی حادثه‌لری عضوی حادثه‌لرك **کولکه حادثه‌سی :** épiphénomène تلقی ایده‌ن بو روحیات مکتبنه کوره اراده‌ده برایسته‌مك **برده یاپمق** ، ویا **یاپمامق** حادثه‌سی واردر . ایسته‌مك حادثه‌سی

شعورده تجلی ایده‌ن بر کولکه حادثه اولوب یاپوب یاپمه‌مق اقتدارلری عضویتده‌در . [بو اصول ؛ آشاغیدن یوقاری‌یه ، یعنی عضویتدن روحیته دوغری کیتمك طریقیدرکه بو طریقك اختیار اولونمه‌سنه سبب : « اراده‌نك تملی عضوی قوتده کورمك اعتقادی » در .]

اراده‌ده مثبت بر صورتده مشاهده ایدیله‌بیله‌جك ایکی مقانیزمه واردر . بونلرك بری **اضطرار** : impulsion یعنی « یاپمق » دیکری **توقیف** : A arrêt یعنی دوردورمق ویا یاپمامقدر . بونلرك تملی‌ده (ریبو) نك تعبیریله **فردی سجیه** la caractère individuel یعنی عضوی شخصیت [مزاج] در .

بوروحیاتجیلر ، هرشعور حالنك دائما برحرکه متمایل اولدیغنی یعنی کندیسنی حرکتله افاده ایتمك ایسته‌دیکنی اساسی برعمده ، بربرنسیب اولاروه قبول ایتدکلرندن آرتوه اراده مسئله‌سنده آریجه برقدرت آرامغه حاجت قالمدیغنی کبی اصل اراده حادثه‌سی‌ده شعور حالاتنده‌کی بوحرکت تمایلنك عضویت طرفندن تحقوه ایتدیریلوب ایتدیریلمه مسئله‌سنده‌در .

بو کوروشه نظراً یاپمق وادیسنده تظاهر ایده‌ن اراده ، **مثبت** : positif ، یاپمه‌مق زمیننده تجلی ایده‌ن اراده‌ده **منفی** : négatif در .

(ریبو) یه کوره اراده ، محیط وتربیه کبی خارجی سببلرله بوتون عضویتك بر افاده‌سی اولان فردی سجیه ، یعنی مزاجك تأثیرلری نتیجه‌سیدر . اراده ، بسیط فعل منعکسلرله باشلایان حرکتلرك مترقی بر تکامل ایله واصل اولدیغی صوك مرحله‌در . اراده‌نك اساسی لایعدنسللرك عضویتده براقدیغی برمیراثدرکه بونك الك ابتدائی تظاهرات فعلیه‌سی غیرمشعور وذات‌الحرکه فعل منعکسلردر . اشتهالر ، آرزولر ، حسلر ، احتراصلر کبی دها معضل ، آز استقرارلی ، مشعور و فردی فعالیتلر هپ غیر مشعور اولان فعل منعکسلره مستنددر . بونك دها فوقنده اولا خصوصی برجهد وقراری استلزام ایتمه‌ین ویالکز برفکری تصورله حصوله کلن **فکریا ـ حرکی فعالیت** : l'activité idéo-motrice کلیرکه بوفعالیت

خارجی تظاهرلرنده جهد و قراری استلزام ایدن الك معضل اراده شکللرینه قادار ایریشیر .

الحاصل ارادی فعللرك سلسلهٔ مراتبی آزچوق معضل فعل منعکسلر، آرزولر ، نهایت عقلی تمایللردر . بونلرك کافه‌سی تك بر نقطه‌یه دوغرو متمرکزدر : ایریشیلمه‌سی مطلوب غایه .

بوطرزده آکلاشیلان ارادی فعللری تنویر ایتمك ایچون

نهی حادثه‌سی نهی l' inhibition حادثه‌سنی تدقیق ایتمك لازمدر :

« اللی سنه اولویورکه فرانسه و آلمانیاده برلکده اولمق اوزره فیزیولوژیده پك مهم بر کشف واقع اولدی . بوکشفه کوره جریان عصبیلر یالکز عضلاتمزی حرکته کتیرمکه مستعد اولمایوب عینی زمانده باشلایان حرکتلره مانع اولمغه ویا بونلری تحققدن منع ایتمکده‌ده مقتدردرلر . بوکشف اول امرده اعصاب محرکه واعصاب موقفه ناملریله یکدیکرینه محاذی ایکی نوع اعصابمز اولدیغی ذهابنی ویردی ایسه‌ده چوق کچمه‌دن نهی وحرکتلرك آیری آیری اعصاب ایله تفسیر ایدیله‌سنك دوغرو اولمادیغی آکلاشیلدی . چونکه عینی اعصابك هم تحریك ، هم‌ده توقیف قدرتلرینی حائز اولدیغی کورولدی . هله مراکز علویه‌نك مراکز سفلیه اوزرینه مستمراً توقیفکار برتأثیر یاپدیغی پك ظاهردر . مثلا نصف کرهٔ دماغیسی تماماً ویا قسماً چیقاریلمش برکوپکك صاغ یانی طیرماندیغی زمان عینی جانبدن اولان آرقه باجاغنی قالدیره‌رق طیرمانان یری قاشیدیغی کورولیور . حالبوکه نصف کریوات دماغیه‌سی چیقاریلان کوپکلرده اشبو قاشیمق حرکتلری دریسنده توك قالمایه‌جق درجه‌ده مفرط بر حاله کلیور . کذا دماغلری فطرةً بوزوق اولان أبلهلرده سفلی سوق طبیعیلر نهی ایدیله‌مدیکندن آجینه‌جق بر طرزده حکمران اولویورلر . برده « یوکسك برتمایل قارشیسنده سفلی برهیجانك توقیف ایدیلدیکی چوق کره واقعدر . مثلا قورقو قارشیسنده اشتهانك کسیلمه‌سی ، آنا محبتی قارشیسنده قورقونك زائل اولماسی ، قادین حرمتی مواجهه‌سنده شهوانیتك سکونی ... والخ کبی .

فضله اولارق روحلری یکی برمفکوره ایله یانان انسانلرده اولجه مقبول اولان بر چوق قیمتلرك اعتباردن دوشدیکی و یرلرینه دها یوکسك یکی قیمتلر قائم اولدیغی کورولیور . دیمك كه مفکوره کبی یوکسك بر تمایل دیکر کوچوك بر چوق تمایللری نهی ایده بیلیور . مثلا قورقاغی جسور ، تنبلی چالیشقان ، سفیهی مستحصل یاپیور . الحاصل علوی امللرك سفلیلری ، یوکسك هیجانلرك سفلی هیجانلری نهی ایتمه سنه **یوکسك هیجانلرك قدرت نهیه سی** تسمیه ایده بیلیرز . بوقدرت یالکز حس وهیجانلرده اولمایوب فکرلرده ده واردر . » [ویلیام جه یمس]

دقتك اراده ده کی رولی ایله ارادهٔ جزئیه وحریت مسئله لری

دقتمزك اراده ایله تصرف ایدیله بیلمه سی ارادی فعللرده خارجی وعضوی تأثیرلرك زبونی اولمقدن بزی بر درجه یه قادار قورتاره بیلیور . ذاتاً تأمل دیدیکمز شی ، شعور حالاتمزك تمایللرینه قارشی ارادی بر دقتدن باشقه نه در ؟ ارادی دقتی تنمیه ایتدیکمز نسبتده افعالمزه حاکم اولابیلیورز . بر مانیوه لاده استناد نقطه سی نه ایسه قدر اخلاقیمزده ارادی دقت اودر . تعبیر دیکرله قدر اخلاقیمز چوق کره ارادی دقتمزه مستند در . بیلملی كه ارادی دقتك اهمیتی کمیتنده اولمایوب کیفیتنده در . ارادی دقتله صادر اولان افعالمز قیصه لق و ندرتنه رغماً حیاتی بر اهمیتی حائزدرلر . چونکه چوق کره قدریمزی تعیین ایدن بو افعال اولابیلیور . نیته کیم ارادی دقتك ممارسه وتنمیه ایدلمه سی تربیه ده اك مهم غایه لردن بریدر . (ویلیام جه یمس) ك دیدیکی کبی : ارادی دقتله افعالمز اوزرینه اجرا ایتدیکمز تأثیرلر حر برارده وغیرمیخانیکی ماهیتده سببلرك موجودیتنه احتمال ویردیره جك برحادثه در . چونکه ارادی دقتك کرك کیفیت و کرك کمیتی **غیر معین** : indéterminée کورونیور . حریت فعالیه مزی تزیید ویا تنقیص ایتدیکمزی وبوحرکتلرمزله هم کندیمزك ، همده باشقه لرینك قدرلرینه مؤثر اولدیغمزی هرکون حس ایدییورز . بکا قالیرسه ارادهٔ جزئیه وحریت مسئله لری بوظاهری غیرمعینیتك بروهم اولوب اولمادیغنده طوپلانیر . حقیقتی سویله مك لازم کلیرسه بوکونکی علمی ، یعنی آفاقی معرفت و وسائطمزله

بو مسئله‌نك حلنه امكان يوقدر . بناءً عليه چارناچار انفسى بر علم ايله اكتفا ايتمك ضرورتى واردر . ارادهٔ جزئيه طرافدارلرى بو كوروبوشك وهم‌اولمايوب بر شائيت : réalité ؛ معينيتجيلر : les déterministes ايسه بر وهم اولديغنه قانعدرلر . بن كندى حسابمه برنجيلره التحاق ايديورم . بو طرفى اختيار ايتمكلكم معينيتجيلرك نظريه‌سنى و بونده‌كى معقوليتى واضحاً ادراك ايده‌مه‌مكلكمدن دكلدر . فى الواقع ارادهٔ جزئيه بداهت حالنده عيان بر حقيقت اولسه‌يدى بوكا اينانمق واينانديرمق مسئله‌سى بيله اولمازدى . اصل شبهه‌لى اولماسى و موجود كبى حس ايديلمه‌سيدركه اوزرينه تفكر و اهميتى جلب ايتمكده‌در . موجودات حق الانصاف شويله بر دريندن تأمل ايديله‌جك اولورسه بو اراده ميخانيكيتدن ، معينيتدن زياده حريتله مفطور عارف بر اراده‌نك ايللك فعلى كوروله‌جك وبالنتيجه حريته اينانمق فكرى غالب كله‌جكدر . ايشته بوملاحظه‌لرك سوقيله‌دركه بن‌ده ارادهٔ جزئيه‌يه كوركورينه ، تأملسز دكل ، بالعكس سربستى ايله اينانيورم . حق اظهار ايده‌بيلديكم ارادى دقت جهدينك آفاقى يعنى مادى بر دليل ايله قابل اثبات اولماديغنى بيلمكله برابر ارادهٔ جزئيه‌يه اولان اعتقادك كائناته قارشى الك ايى برشعور علميدن چيقديغنى ادعا ايده‌بيليرم . فضله اوله‌رق مثبت فيزيولوژى ومثبت روحيات نظريه‌لرى هيچ برآدمى نه‌قدرجى fatalisteء نه‌ده ماده‌جى : materialisteاولمغله بالضروره سوق ايتمديكى ايچون بوبابده بنمله همفكر اولوب اولمامقده بالطبع تماماً سربستسكز . »

ارادهٔ‌نك تكاملى

چوجوقلقدن باشلايه‌رق كمال چاغنه كلنجه‌يه قادار اراده‌نك كچيرديكى بر تكامل واردر . چوجوغك اراده‌سى ، حرثلرى فقير اولان اقوام كبى همان كاملاً انفلاقى ، طوعى : spontanée وذات‌الحركه : automate در . چوجغك ايللك حركتلرى فعلى منعكسلردر . بر آز صوكره سوق طبيعيلرى باش كوسترر . حياتك ايللك آيلرنده چوجقده اراده‌دن بحث ايديله‌مز . چونكه اراده دها كچ تحقق ايدر . اراده‌دن اول هوسلر : les caprices حاكمدر . بو اثناده اراده پك سيره‌ك

كورونور . هوسلرك مصر وشعورلى اولمالرى ، ترجيح وانتخابى تضمن ايتمه‌لرى ظاهراً اراده‌يى آكدررسه‌ده هيچ‌ده اراده دكلدرلر . هوسلرده‌كى تعند واصرار فكر ثابتلرك جبر وتحكمنى آكديرر . بونلرده تأمل و ملاحظه‌دن بك آز حصه واردر . عنادجيلغى‌ده اراده ايله قاريشديرماملیدر . اراده ، احوال وايجاباته كوره يول بولمقله تمايز ايده‌ر . عنادجيلقده ايسه بوخصلت يوقدر . اراده ، كندى فعلنى متمادى تنقيد و تصحيحلرله كنديسى انشا ايده‌ر . دار قفاليلق ، حزبجيلك‌ده اراده دكلدر . چونكه بونلرده نه‌وسعت نظر ، نه‌ده نفسه حاكميت واردر . بر فكر ثابتله ايش كورمك ايسته‌ينلره‌ده اراده‌لى آداملر دينه‌مز . حقيقت حالده بونلرده هوسپرست ، هم‌ده مزمن هوسپرستلردر . هوسلر ، انعكاسى وانسياقى حركتلرله اراده آراسنده برمرحله‌در . چونكه هوسلرده‌كى شعور و تأمل تام دكلدر . شخصيت متين بر صورتده تشكل ايتمه‌دن اراده‌لر هنوز هوس ماهيتنده‌درلر . شخصيتده بوزوقلقلر ، استقرارسزلقلر ويا نقصانلر اولانلر [خسته‌لر ، دليلر ، مترديلر ، ابتدائى انسانلر ، چوجقلر كبى] ده اراده دكل هوسلر حاكمدر .

اراده خسته‌لقلرى بوتون روحى افعوله‌لرمز كبى اراده‌ده خسته‌لقدن ، انحلالدن مصون دكلدر . (ريبو) ، « اراده خسته‌لقلرى » نامنده‌كى أثريله بوموضوعى الك ايى تدقيق ايدنلردندر .

استاد ، طبيعى اراده‌لرى **مثبت ومنفى** اولمق اوزره ايكى‌يه آييرمشدى . اراده‌نك يللى باشلى خسته‌لقلرى‌ده بوايكى اراده زمره‌سنه عارض اولان خسته‌لقلردر .

عموميتله اراده‌نك غائب اولمسنه **ضياع اراده** : L'aboulie ديرلر . ضياع اراده هم « فقدان اضطرار » دن ، هم‌ده « فرط اضطرار » دن كله‌بيلير . **فقدانه الجاذبه متولد ضياع اراده‌ده** ذكا يرنده اولديغى كبى برفعلك لزومى ، آرزونك سببلرى مدرك اولديغى حالده فكر ، قوهٔ حركيه‌سنى غائب ايتمش ، حقيله ومؤثر بر صورتده ايسته‌مك اقتدارى قالمامشدر . بو قالمامازلق يا آرزوسزلقلردن ويا

حركت ایتمك قورقوسندندر . بوقورقو ، یاكندندن ، اقتدارندن شبهه ایتمكدن ویا اقتدارسزلق حسنی كندی كندینه تلقین ایتمكدن و یاخود ذهنك فكردن فكره كچوب هیچ بریسنده قرار قیلامامسندن ایلری كلیر .

ضیاع اراده‌نك فقدان اضطراردن متولداولانلری برچوق شكللر آلیر . بونلر آراسنده *میدانه كچمك قورقوسی* : agaraphobie : *داءشبهه* : la folie de donte ذكر ایدیله‌بیلیر .

فرط اضطراردن متولد اولان ضیاع اراده ضعیف ذكالیلرله جلیزسجیه‌لرده كورولدیكی ایچون بونلرده‌كی چیلغین فكرلرله آزغین آروزلره كم وورمق آرتق قابل اولماز . قدرت حركیه‌لری اراده‌نك دقت و تأمل قدرتلرینی سوكوب كوتوره‌جك قادار مفرط بر شدت اكتساب ایتمش اولان بو فكر وآرزولر بعضاً كور ، شعورسز و ناكهان وارد ، بعضاً ده شعورلی ، اوزون زماندن بری متصور ومكتوم وفقط دائما غیرقابل مقاومتدرلر. مفرط جنایت وانتحار اضطرار-لری بوقبیلدندر .

اراده خسته‌لقلرینك برنوعی‌ده تشكل‌ایده‌مه‌ین ، یاخود متردد ، استقرارسز وتاثیرسز برصورتده قالان اراده‌لردر . بونك اك كوزل مثالی ، «ایسته‌ریكلر »ده كورولور . (ریبو) یه‌كوره ایسته‌ریكلرده فساد بنیه : diathése موجوداولوب بوحال اراده‌نك تشكلنه مانعدر . بو سببدن ایسته‌ریكلر فانی ومتحول هوسلرك اسیریدر . بونلرده قالایدوسقوب منظره‌لری كبی دكیشن بر سجیه واردر . شیمدی محزون ایكن برآز صوكرا شن وشاطر اولورلر . تحول واستقرارسزلق طبیعت ثانیه‌لریدر . هر شیئه داریلیر ، هیچ ایچون كوسرلر ، حاللرندن دائما غیرممنوندرلر . كندیلرینی هیچ برشی علاقه‌دار ایتمز وهرشیدن جانلری صیقیلیر . دون سودكلرینی بوكون بویوك برنفرتله قارشیلارلر ؛ صوكراده بردیكرینه هیچ آكلاشیلماز برمحبت كوسترلر . اولمایه‌جق سببلردن عظیم برهیجانه طوتولورلرده حقیقی برفلاكت قارشیسنده لاقید وبی‌رحم قالیرلر . اك خفیف

لطیفه‌لری تجاوز صایار وسوء تلقی ایدیلمش برسوز وسیله‌سیله‌ده هونکور هونکور آغلارلر . بونلرك اراده ، شعور ویوکسك قوای معنویه‌لری ایله سوق طبیعیلر ، احتراصلر، آرزولر کبی سفلی تمایللری آراسنده برموازنه‌سزلك واردر . بویوزدن دواملی صورتده هیچ برشی ایله مشغول اولامازلر . خلاصه ایتمك لازم کلیرسه بونلر ایسته‌مکی بیلمز ، ایسته‌یه‌مز ، ایسته‌مکی ایسته‌مز کیمسه‌لردر .

(ریبو) یه کوره ضیاع اراده‌نك کاه ضعف اراده وکاه انعدام اراده حالنده متجلی درجه‌لری واردر . انعدام اراده ، *جذبه* l'extase وسیرفی‌المنامده کورولور . جذبه ، تك برفکر منفعتنه بوتون ذهنك ضبط ایدیلمه‌سیدر . جذبه ، براستغراق صرف اولوب تفکرك دکل هردرلو ایسته‌کلرك انعدامیدر . سیرفی‌المنام ایسه براراده‌نك یاباننجی براراده طرفندن ضبط وتسخیر اولونمه‌سیدر . یالکز بوضبط وتسخیرهیچ برزمان تمام اولمایوب تنویم ایدن کیمسه‌یه قارشی **مقاومتده بسبتون محروم دکلدر .**

حافظه وحسیاتك انحلال قانونی نه‌ایسه اراده انحلاللرینك قانونی دخی عینی ماهیتده‌در : **اراده انحلاللرینك قانونی** **اراده‌نك انحلالی ، تکاملنك عکسیدر ؛ یعنی بسیطدن معضله دوغری تشکل وتکامل ایدن اراده ، انحلال ایدرکن معضلدن بسیطه دوغرو کیدر .** بوقانونك صحتی فلج ، ضیاع کلام ، سرخوشلق کبی اراده انحلاللرینی کوسترن واقعه‌لرده تحقیق اولونه‌بیلیر . اراده نه قادار ابتدائی وعضوی احتیاجلره یاقین ایسه انحلاله قارشی اوقادار چوق مقاومدر . بالعکس نه قادار عقلی و اجتماعی ایسه انحلاله قارشی مقاومتی‌ده اوقادار آزدر .

ذيل

شعوری مسئله‌لر

و

عمومی مسائل

برنجی فصل

شعور جریانی [*]

شعور جریانی ، مشخص کورونوشیله ، مادی ومعنالی عناصرك تركبندن محصول کلمش برخلیطه ویا زنجیرلمه دکلدر . دائمی برتکون وتعضو حالنده یاشانان بوشعورك اك بسیط عناصرنده بیله برمعضلیت واردر . مثلا علی‌العاده براحساس بیله تماماً بسیط برعنصر دکلدر . مشخص شعورده اصل اولان معضلیت حقنده برفکر ویرمك ایچون دیه‌بیلیرزکه :

١) مشخص شعورده هیچ برفکر بونوده شخصیتدن آیری اوله‌رق منفرداً عرصهٔ وجود ایتمز ؛

٢) مشخص شعور ، دائمی براستحاله ایچنده‌در ؛ یعنی برشعور حالی برکره یاشانیر ؛ بردها عودت ایتمز .

٣) مشخص شعورك جریانی متمادیدر ؛ یعنی اویقوده بیله انقطاعه اوغرامز ؛

٤) مشخص شعور ، کندی خارجنده برشیئیتله مناسبتده کورونور ؛

٥) مشخص شعور ، تماس ایتدیکی شیلرله عینی درجه‌ده علاقه‌دار اولمایوب بونلردن برقسمنی آلیر ، برقسمنی براقیر ؛ یعنی انسان شعوری متمادیاً انتخاب وتلکوده ایدر .

---

[*] بورایه قادار شعوری تحلیل ایدیلمش برحالده کوردك . شعورك تحلیلی حالی یاننده برده « مشخص : Concret » حالی تصویر ایتمك لازمدر . بوفصلك وظیفه‌سی شعوری یالکز تفحص درونی ایله یعنی بلاواسطه مشاهده صورتیله توصیف ایتمکدر . بوندن غایه ، شعورك جانلی ، دینامیك حالنده‌کی کورونوشنه اطلاع پیدا ایتمکدر .

معده‌مزه داخل اولان اجنبی بر جسم ناصیل منفرد قالامایوب افرازات معدویه ایله قایناشیرسه حیات ذهنیه‌ده‌ده برفکر ، برآرزو تك باشنه قالامایه‌رق بزم یعنی شخصیتمزك بر مالی اولور . بوتملك ایلك چاغلرده برآز مبهم ایسه‌ده شخصیتمز تشکله باشلادقجه کسب قطعیت ایده‌ر . بوکونکی بر تأثرم ماضینك بوتون ألملرینی اطرافنده بولور .

روزکارلرك قووالادیغی بولوطلرله نهرلرك آقیشی مشخص شعورمزك طبیعی حالنه مثال اولابیلیرلر . بر صدا ، بر رایحه ، بر کوزه‌للك وبر فکرك شعورده ایکی دفعه یاشامادیغنی سویله‌مك وهلهٔ اولیده سفسطه کبی کلیرسه‌ده دقتلی برمراقبهٔ نفس بونك نه‌قادار حقیقت اولدیغنی میدانه چیقاریر . ایلك کوردیکمز ویا ایلك اوقودیغمز شیلرك لذتنی بردها بولابیلیورمی‌یز ؟ تکرر ایده‌ن هراحساس نه‌قادار فرقلی شعورلره تقابل ایدییور ! (هه‌راقلیت) ك دیدیکی کبی : « عینی برنهرده ایکی دفعه یبقانه‌مایز » . بویله اینجه وفرقلی شعور آنلرینك نظر دقتی جلب ایتمه‌مه‌سنك بر سببی چوق کیمسه‌لر ایچون عملی بر قیمتی حائز اولمه‌ملری ایسه دیکر برسببی‌ده لسانده بونلری افاده ایده‌جك قادارکلمه وصفتلرك بولونما‌ماسیدر . (ویلیام جه‌یمس) : « ماچه پاپازی کبی هر ألده عیناً تکرر ایده‌جك دائمی برشعور اسطوره‌لرده اولابیلیرسه‌ده حقیقتده یوقدر » دییور .

حیات روحیه ایچدن ایچه بویوین ، ماضیسی حالنده یاشانان و بلا انقطاع دوام ایدن برتکوندر . « اویقو » و « بایبلمه » حاللری بوقاعده‌یی اخلال ایده‌ر کبی کورونورسه‌ده رؤیاسز اویقولر کچیرلدیکی مثبت اولمامقله برابر اویاندقدن ویا بایبلدقدن صوکراکی شعورمزله اویقویه یاتارکنکی شعورمز آراسنده‌کی اتصال هیچ‌ده منقطع اولمش دکلدر . چونکه اویاندیغم ویا آییلدیغم زمان ینه بنم شعورم ودونکی شعورم دوام ایتمکده‌در .

شعورك جریان واستحاله‌لری اکثریا بر نباتك بویومه‌سی کبی ایچدن ایچه وبك تدریجی اولدیغی ایچون کوچ محسوس اولور . شعورمزی ثابت ظن ایتدیرەله ایشته بو آهسته تحولدر .

مادی حرکتلر و مجرد مفهوملرك ترجمانی اولەرق تشکل ایتمش بولونان لسانده ده عمومی کلمەلری دولاییسیله بزه آنات روحیەیی کوسترەمەمکدەدر. مثلا (انتظار) کلمەسی عمومی بر شعور حالنی بیلدیرر. حال بوکه قاچ جشید انتظار واردر.

بعضاً اویانیقکن ده شعورمز تمامیله بوشالیر، یعنی انقطاعه اوغرار کبی اولور. فقط بو بوش آنلره ایجه دقت ایدەجك اولسەق هر برینك آیری و فرقلی روحی تمایللر عرض ایتدیکنی کورەبیلیرز.

شعور، انتخاب دیمکدر. انتخاب دها حواسمزدن باشلامقدەدر. عالم خارجیده بولونان هر شی شعورمزه داخل اولامادیغی کبی داخل اولەبیلەجکلرك کافەسیده اولو اورته کیرەمزلر. کوز هر رنکی، قولاق هر هوایی، بورون هر قوقویی آلماز. ایشته بونقطه علم، یاخود معرفت. connaissance مزك قیمتنی تقدیر ایدرکن اهمیتله خاطرلانەجق برجهتدر.

شعورمزك انتخابی یالکز خارجی قدرتلره متعلق اولمایوب قیمتلردەده جاریدر. مثلا حرثمزی، ذوقمزی، سجیەمزی انتخاب ویا ترك ایتدیکمز شیلرله محاکمه ایدەبیلیرز.

مختلف انسانلرك عینی منظره قارشیسنده آیری آیری شیلر کوروب باشقه باشقه متحسس اولمەلری‌ده کوسترر که شعور برآیینه سطحی کبی اوزرینه عکس ایدن هر شیئی آلمایوب انتخاب یاپمقدەدر.

(ویلیام جەیمس) ك دیدیکی کبی شعورك ایکی خصوصیه، دها دوغروسی ایکی افعوله: fonction سی واردر. ۱ ـ علت غائیەلی برفعالیت، یعنی برغایەنك تحقق ایتدیرلمەسنی استهداف ایدن برانتخاب وسائط؛ ۲ ـ محتواسندن کندیسنی علاقەدار ایدەن قسملرك محافظەسی ایله دیکرلرینك طردی.

(برغسون): «شعورك صفت فارقەلرندن بری ماضی‌یه دایانموه ایسه دیکری استقباله اوزانموه در» دییور.

حیاتك غایه‌سی فردونوعك محافظه‌سی اولدیغی حالده شعور بعضی حاللرنده بوغایه‌یی‌ده آشارق دها یوکسکلره آتیلیر . مثلا دینی ، بدیعی ، علمی ، اخلاقی مفکوره اوغرنده عزیز نفسنك محافظه‌سی قایغوسنی بیله اونوته‌بیلیر .

شعورك مذکور ایکی افعوله‌سی دائره‌سنده آقیشی صحتنك برمعیاریدر . بر نقطه‌یه صاپلانمه‌سی ــ فکر ثابت : idée fixe حالی ــ ده خسته‌لغنك علامتیدر . شعورك هیچ دیزکین قبول ایتمیه‌رك باشی بوش آقیشی خولیا ورؤیالرله بعضی روح خسته‌لقلرنده کورولور .

ایکنجی فصل

روحك غیر مشعور برحیاتی وارمیدر ؟

غیر مشعور حیات

روحیاتی تعریف ایدرکن بوعلمك یالکز شعور واقعه‌لریله مشغول اولمایوب برده غیرشعور inconscient واقعه‌لری اولدیغنی سویله‌مشدك . کندیمزی یوقلارسه‌ق باطنی عالممزك بزه کافةً عیان وواضح اولدیغنی سویلیه‌بیلیرمی‌یز ؟ ویردیکمز قرارلر ، بولدیغمز فکرلر وتظاهر ایدن احتراصلر تماماً آیدینلق برشعورده‌می حصوله کلمشلردر ؟ اوته‌دنبری شاعرلرك الهام دیدکلری شی نه‌در ؟

ایشته بوایجه دقتلر چوقدن بری فیلسوفلرك شبهه‌لرینی اویاندیرمش وبالنتیجه ذهنك برده قاراکلق برفعالیتی اولمه‌سی احتماللری خاطره کلمکه باشلامشدر . بومسئله‌یه ایلك ایشیغی صالان آلمان فیلسوفی (لایبنیچ) اولمشدر . ریاضیه علملرینه اعظم نامتناهی واصغر نامتناهی مسئله‌لرینی ادخال ایده‌ن بو فیلسوف ، شعوری تحلیل ایده‌رکن : « هیچ قصد وشعورمز اولمادن روحمزده هرآن نامتناهی ادراك وتحوللر اولدیغنی تصدیق ایتدیره‌جك بیکلرجه اماره‌لر واردر . بز بونلری ادراك ایتمیورز . چونکه انطباعلر یا محسوس اولمایه‌جق قادار کوچوکدرلر ؛ یاخود آیریجه وواضحاً تفریق اوله‌نه‌مایه‌جق قادار دیکر انطباعلرله یکوجوددرلر . فقط بونلر دیکر انطباعلره انضمام ایدنجه مبهم برصورتده اولسون کندیلرینی حس ایتدیرمکدن خالی دکلدرلر » .

فیزیولوژیك نظریه

قاچ نوع غیر شعور اولدیغنه دائر روحیاتجیلرله فیزیولوژیستلرك کافه‌سی بررأیده دکلدرلر . روحیاتجیلرك برقسمی « پسیقولوژیك » ، برقسمی‌ده « فیزیولوژیك » برغیر شعور واردر دییورلر . فیزیولوژیستلرك چوغنه کوره یالکز فیزیولوژیك اولان برغیر شعور واردر . بو نظریه پك بسیط و جانسزدر . منتسبلرینه

کوره غیر مشعور فعالیت تماماً غیرمشعور قالمش دماغی برفعالیتدر . ذاتاً بونلره کوره شعور، برحادثه دکل بر شبه حادثه : épiphénomène یعنی عضوی حادثه‌نك بر کولکه‌سیدر . بو کولکه‌نك هروقت اولماسی شرط دکلدر . شعور حاصل اوله‌بیلمك ایچون دماغك علی‌العاده فعالیتنه فضله برطاقم شرائطك انضمامی لازمدر . یالکز بونظریه طرفدارلری شعور نیچون بعضاً موجود ، بعضاً ناموجوداولیور؛ وعضویت حادثه‌سندن شعورحادثه‌سنه ناصیل کچیلیور ؟ مسئله‌لرینه اصلا یاناشمایوب بونلری متافیزیکه براقمقده‌درلر . بونلر قویو ماده‌جیلر کبی شعور ، دماغك برنوع افرازاتیدرده دیمیورلر . ساده‌جه عضوی حادثه‌دن روحی حادثه‌یه کچیش قابل ایضاح دکلدر ؛ بناءً علیه بومسئله علمك ساحه‌سی ایچنه وضع ایدیلمه‌ملیدر ؛ مراکز عصبیه‌نك مشعور برفعالیتی اولدیغی کبی غیر مشعور قالان برفعالیتی‌ده واردر ؛ وبو ایکی نوع فعالیت آره‌سنده صیقی مناسبتلر موجوددر . علم ایچون بو واقعه‌لری تبین ایتدیرمك وبالنتیجه پسیقولوژیك غیر شعوری ساده‌جه برسعی دماغی یعنی منحصراً فیزیولوژیك بر واقعه کبی قبول ایتمك کافیدر ، دییورلر .

(ریبو) بونظریه‌یه متمایل اولمقله برابر ابداع حادثه‌لرینك ایضاحنده چوق کفایتسز اولدیغنی سویله‌مکدن منع نفس ایده‌میور . ازجمله : « غیر مشعور احساسلرك مشعور احساسلر کبی عکس‌العمللر حاصل ایلدیکی برچوق تجربه‌لرله ثابت اولیور . یالکز ابداع حادثه‌لری بوسبتون باشقه تظاهرلر کوستریور . ابداعلر ، ساده‌جه فیزیولوژیك عامللرله ایضاح اولنه‌بیله‌جك کبی دکلدرلر . چونکه بونلرده حیاتی انطباقلردن باشقه عقلی بر طاقم انطباقلر ، تصحیحلر و عملیه‌لر وارکه بونلر یالکز میخانیکی بر تأثیر عصبی ایله اوله‌بیله‌جکنه دائر الده هیچ بردلیل یوقدر » دیور .

پسیقولوژیك نظریه

پسیقولوژیك نظریه‌یه کوره شعوره معاون ویا شعوردن تماماً مستقل ذهنی ، تأثری ، ارادی بر غیر مشعور واردر .

بونلرك عمومی اولان تلقیلرینه کوره طبیعی ، مرضی ، بسیط ، معضل بوتون شعور حادثه‌لرنده غیر مشعور فعالیت روحیه‌نك بر رول و بر تأثیری اولاجقدر . یالکز پسقولوژیك نظریه‌یی قبول ایده‌نلرك کافه‌سی غیر مشعور فعالیت روحیه‌یه عینی قدرت ومیخانیکیتی ویرمه‌مکده‌درلر . مثلا (پیه‌رژانه) یه کوره غیر مشعور فعالیتلر ، ابتدائی ، اوتوماتیك حرکتلرك ناظمیدرلر . تنویم ایدیلن بر آمادمه شعور یرینه غیر مشعور حیات قائم اولدیغندن بوکا ایسته‌نیلن حرکتلری بر ماکنه کبی یاپدیرمق ممکندر . ینه بوذاته کوره ایسته‌ریکلرله ضعیف روحلیلر و فکر ثابت خسته‌لرنده شعور ضعیفله‌مش ؛ دقت وانطباق قابلیتلری کوشه‌مش ؛ یالکز غیر مشعورك محدود واوتومات شعوری قالمشدر .

ویانه‌لی مشهور امراض عصبیه متخصصی (فروید) ه

(فرویدك) نظریه‌سی کوره غیرمشعور حیات ، مشعور حیاتك ، دها دوغروسی باطنی عالممزك حقیقی بردارالاستحضاریدر . بودوقتور ، رؤیالرله « نه‌وروز » دنیلن روح خسته‌لرینی تدقیق ایتدکدن صوکرا الك معضل روحی حادثه‌لرك بیله شعوره آیاق باصمه‌دن حاصل اوله بیله‌جکلرینی سویله‌مکده‌در.

بو معضل حادثه‌لر ، غیر مشعور اولمه‌لرینه رغماً فکرلرله حسلرمزك عظیم بر اکثریتنی تشکیل ایتدکلری کبی دها چوجقلغمزدن تراکم ایتمکه باشلایان غیر مشعور عالممزده **بالفعل** موجوددرلر . و هیچ بر زمان کرك شعور و کرك عضویتمز اوزرینه تأثیردن خالی قالمادقلری کبی قدرتلری‌ده اصلا ضعفه اوغرامامشدر . ایشته شعورمزك بوتون حیاتنی تعیین ایدن بوغیر مشعور حیاتدر .

ینه (فروید) ه کوره غیر مشعور حیاتده الك چوق یرطوتان وسلطنت سوره‌ن شی‌دها چوجقلقدن بری تطمین ایدیله‌میوب ییغیلان **جنسیت مظهری**‌در. جنسیت حظلری اویله ظن ایدلدیکی کبی بلوغدن باشلامایوب حین تولددن اعتباراً موجوددر و یاواش یاواش انکشاف ایتمکده‌در . حظك مبدئی و حیات حمله‌سنك تمثالی اولان بوجنسیت انسیاقنه (فروید) ، « لیبیدو : libido » دیيور .

بو نظریه مرضی روحیاتده چوق شایان استفاده واولدقجه فیضلی تجربیاته سبب اولمشدر . فقط صاحبنك ادعا ایتدیکی طرزده عیناً قبول اولونه‌بیله‌جك برماهیتی حائز اولمامقله برابر بللی باشلی برقاچ بویوك فکری یابانه آتیله‌بیله‌جك کبی دکلدر . مثلا جنسیتك یاواش یاواش تکاملی ، تطمین ایدیله‌مه‌مش جنسیت حظلرینك روحده خبرمز اولمادن طوپلانه‌رق شعورك حضورینی تشویش واخلال ایتمه‌لری ، هیچ بر عضوی سبب عرض ایتمه‌ین امراض عصبیه‌نك مهم برقسمنك محبوس قالمش جنسیت آرزولرندن متولد اولمه‌سی کبی . بونلر خارجنده قالان تعمیم و ادعالرك قابل تجربه و تحقیق اولمقدن زیاده دوقتورك تعمیمجیلك وسیسته‌مجیلکندن متولد برطاقم فرضیهٔ صرفه‌لر اولماسی چوق محتملدر .

یاریم عصردنبری غیر مشعور حیاته دائر متفکرلرده اویانان علاقه او قادار شدید اولمشدرکه بو بابده ایلری سورولن نظریه وفرضیه‌لر حقنده الك مختصر بر معلومات ویرمك ایچون آیریجه بر کتاب یازمق لازمدر . حتی بو علاقه ، تفکر عالمنده‌ده قالمایه‌رق تیاترویه ، رومان وحکایه‌لره کچمش ، آز زمان ظرفنده خیلی زنکین برادبیات وجوده کتیرمشدر .

بزم بوراده کوسترمه‌مز لازم کلن مقدار ، غیر مشعور حیاتك طبیعی ، نیم طبیعی ومرضی حالات روحیه‌ده‌کی تظاهرلری حقنده قوش باقیشی برکوروش اولاجقدر .

طبیعی روحیاتده کورولن غیر مشعور حاللر

دقت ایده‌جك اولورسه‌ق الك طبیعی حاللرمزده بیله قارانلق برطاقم حس ، فکر وتمایللر عالمی ایچنده یاشادیغمزی وتعمیق نفس ایتدکجه بونلرك یاواش یاواش آیدینلاند- قلرینی کوره‌بیلیرز . فضله اولارق ، باطنمزده **غیر مشعور** و بالقوه بر فعالیت وارکه شعورمزه آنجق ناکهان و قوتارلمش بر حالده کلیویریور . بونلر ، اودقیقه‌یه قادار کندیمزده موجودیتندن اصلا خبردار اولامادیغمز بر طاقم یکی حس وفکرلردر .

تحت‌الشعورده حاضرلانان بوفعالیت بالخاصه حسیات ساحه‌سنده پك جانلیدر. بعضاً اویله ناکهان محبت و نفرتلرمز اولیورکه بونلرك ناصیل دوغدقلرینی بر درلو ایضاح ایده‌میورز . هله احتراسلرمزك چوغنی خبرمز اولمادن یاواش یاواش بویویور . نته‌کیم عشق باشلانغیجنده کندیسندن اکثریا بی‌خبر اولیور.

غیرمشعور حاللرك مداخله‌لرینی ذهنی حیاتده‌ده کوره‌بیلیرز . بعضاً بر اسمی ، برتاریخی ، برمسئله‌نك حلنی وحتی بر کشفی شعورمزده ساعتلر ، کونلر وحتی سنه‌لرجه آرادیغمز حالده بولامایزده کونك برنده هیچ خبرمز اولمادن آرادیغمز شی شعوره چیقیویرر . مبدع اولان عالملر وبالخاصه صنعتکارلر ذهنك بوغیر مشعور فعالیتنی پك ایی بیلدکلرندن بوکا اوته‌دنبری « الهام » دیمشلردر . بویوك فرانسز ریاضیاتجیسی (هانری پوانقاره) ، علمی الهامك مقانیزمه‌سنی بالذات کندی نفسنده تدقیق ایده‌رك : « غیر مشعور أنا : le moi inconscient مشعور أنا دن هیچ‌ده آشاغی دکلدر ، بعضیلرینك ادعا ایتدیکی کبی بو أنا ، منحصراً میخانیکی واوتومات دکلدر ؛ اونده تمییزوتفریق استعدادی ، درایت ، مهارت وایجه‌لك مزیتلرندن ماعدا انتخاب و کشف قابلیتلری‌ده واردر » دییور.

خاطره‌لرمز : مکنی : latent بر حالده دورورلرکن بعضاً حسیات ، افکار و قرارلرمز اوزرنده هیچ خبرمز اولمادن پك مؤثر بر رول اوینایور . حتی هیچ بر نسیانك اصلا مطلق اولمادیغنی ادعا ایدنلر وار . برده الك اومولمادق وسریع انطباعلرك ذهنده محفوظ قالدیغی کورولیور . ازجمله فرانسز روحیاتجیسی (ته‌ن) ك سویله‌دیکنه کوره یکرمی بش یاشنده ایکن خسته‌لانان تماماً اُمی بر کنج قیز دها طقوز یاشنده ایکن پك علامه بر راهب اولان عمجه‌سنك یوکسك سسله اوقورکن دویدیغی لاتینجه ، رومجه ، عبرانیجه پارچه‌لری حرفی حرفنه نقل ایتمشدر . فی‌الواقع بونلر استثنائی حادثه‌لر ایسه‌ده هپمزده بوکا یاقین ودها کوچوك مقاسده واقعه‌لر اولمیورمی ؟

فعالیت ساحه‌سنه کلنجه ، بورادده هیچ دوشونمکسزین نیجه میخانیکی

فعالیتلرده بولونیورز . ارادی قرارلرمز آراسنده سببلرینی کندیمزکده ایضاح ایده‌مدیکمز نه‌قادار فعل و حرکتلرمز وار ؟ بونلرك منشألری هپ قاراکلق برطاقم تمایللر ، برچه مجهول کیزلی آرزولر دکلسه باشقه نه‌در ؟

بورایه قادار هپ طبیعی و سالم بر روحده تظاهر ایدن غیر مشعور حاللری کوردك . مرضی حاللرده شدت و دوام کسب ایده‌ن یاری طبیعی دینه‌بیله‌جك حاللرده‌ده غیر مشعور حاللرك مداخله‌سنی کوره‌بیلیرز . مثلا دالغینلق : distraction ، بر درجه‌سنده عادتا شخصیت ایکیلکی : dédoublement de la personnalité کبی اولیور . انسان بواثناده عادتا دالغین اولمایان شعورلی حالنده کندن باشقه بر انسان کبی اولیور . خولیالر : les rêveries ده‌ده بوکا بکزه‌ر حاللر کورولدیکی کبی تام معناسیله رؤیالر : les rêves ده بویله‌در . اویقوده ذهنمزدن بر چوق فکرلر ، خیاللر کچر ؛ کورور ، ایشیدیر ، قونوشور ، بر شیلر یاپار کبی اولورز ؛ غریب بر طاقم حکملر ، استدلاللرده بولونورز . هله سائرفی‌المناملق : le somnambulisme ده غیرمشعور پسیقولوژیك بر فعالیت بتبتون بارزدر . بعضی سائرفی‌المناملر چوق قاریشیق ایشلر یاپار . معتادی اولان مشاغل ایله اوغراشیر ، حسابلر والخ یاپار . اویانجه‌ده بونلردن هیچ بریسنی خاطرلامز .

مرضی روحیاتده کورولن غیرمشعور فعالیت روحیه‌لر

هیچ بر عضوی سببی کوروله‌مه‌ین امراض روحیه‌یه « نوروز : les nevroses » لر دینیور . بونلرده « پسیقاستنی : psychasthénie » و « ایستری : hystérie » اولمق اوزره ایکی‌یه آیریلیور . نوروزلرده غیر مشعور حاللرك پك مراقلی بر چوق تجلیلری اولیور . مثلا خسته یالکز معین بر شی ویا شخص حقنده‌کی حافظه‌سنی غائب ایدیور . بوکا فرانسزلر « amnésie systématisée » دیيورلر . بوخسته‌دن برقاچ کون اولکی واقعه‌لری نقل ایتمه‌سی ایسته‌نجه صانکه قصداً یاپیورمش کبی یالکز او شیئه ویا شخصه عائد خاطره‌لری آتلیور ؛

متباقیسنی ایجه خاطرلیور . بوغیر مشعور وغیر ارادی اونوتوش صانکه مشعورمش کبی شاشیرمه‌دن و دائما اویله اولیور . ایسته‌ریك اولان ضیاع حساسیتلرده‌ده خسته‌نك دماغ واعصابنده برشی اولمادیغی حالده مثلا الی ، قولی ، کوزی والخ اعضاسی حساسیتلرینی غائب ایدییور . حتی بو حساسیت ضیاعلری خسته‌نك دقت ، تلقین و مخیله‌سنك تأثیرلری آلتنده بوتون وجودی دولاشه‌بیلیور . وبونوع ضیاع حساسیتلر ، خسته‌نك اعتمادینی قازانمش حاذق بردوقتور طرفندن تلقین ، نوم : hypnotisme ویا پسیقو آنالیزواسطه‌سیله ازاله ایدیله‌بیلیور. ایسته‌ریکلرده‌برده مدهش برداغنیلق کورولیور . قولایجه قابل تلقین اوله‌لری ده بوندن ایلری کلیور . « نه‌وروز » لری تدقیق ایده‌ن دوقتور (پیه‌رژانه) نك بو خصوصده‌کی مشاهده‌لرندن برینی نقل ایده‌لم : له‌ئونی اسمنده بر خسته اویانیقکن تلقینه آز مساعددر ؛ بونکله برابر کندیسنه اوصولجه‌جق و یاواش برسسله سویله‌نیرسه دیدکلر کزی هیچ خبری اولمادن یاپیور . مثلا ساعتنی ، ألدیوه‌نلرینی چیقاروب بر طرفه قویور . (لوسی) اسمنده دیکر بر خسته‌یه قونوشورکن هیچ خبری اولمادن برتحقیر اشارتی یاپدیره‌بیلیور ویا برشی تغنی ایتدیرییورسکز . خسته بونلری خبری اولمادن یاپمقله برابر ینه قونوشمغه دوام ایدییور . ایشته بوراده شعور ایله غیرشعور : inconscient غریب بر صورتده بربرینه قاریشیور . خسته‌نك برینه ، صو ایچرکن ایچدیکی صویك آجی اولدیغی سویله‌نیور . خسته یوزینی بوروشدوره‌رق صویی ایچیور وغینی زمانده : « صو آجی دکلدر » دییور .

ایسته‌ریکلرده برده شخصیت ایکیلکی پك چوق اولیور . ایکنجی برشخصیت هیچ خبری اولمادن خسته‌نك برنجی شخصیتیله برلکده یاشیور . ایکنجی شخصیتك خسته‌ده دائمی برصورتده موجودیتی امراض عصبیه‌جیلرجه شو صورتله تجربه اولونیور : خسته‌نك دقتی باشقه برشیله مشغول ایکن پارمقلری آراسنه برقورشون قلم صیقیشدیریلیور وصوکرا یاواش برسسله کندیسنه بر سؤال صورولیور .

خسته صورولان سؤاله تحریری اولارق بلا شعور جواب یازییور . خسته‌نك طبیعی شخصیتی ویریلن بو جوابلری اصلا بیلمیور ؛ چونکه یازدقلری کندیسنه کوستریلدیکی زمان هیچ طانیمادیغنه نظراً بوراده جوابی ویرن ایکنجی شخصیت اولیور . ایشته بو صورتله درکه خسته‌نك طبیعی شخصیتی قونوشوب دوشونمکده دوام ایدرکن ایکنجی شخصیتیله مناسبته کیریشیله‌بیلیور ؛ وخسته بوندن تماماً بی‌خبر قالیور . خسته‌نك ایکنجی شخصیتیله یازدیغی شیلره مرضی روحیات لساننده « **اوتوماتیك یازی** : écriture automatique » دینیور .

بعضی خسته‌لرده طبیعی اویقو خارجنده کندیلکندن «**ایپنوز**»، **سائر فی المنام** ویا تلقین ایله تظاهر ایده‌ن برسائر فی المناملق اولویورکه بوکا ایپنوز : l'hypnose دینور . بوراده خسته، سیر فی المنام حالندن قورتولدقدن صوکرا علی العاده سائر نائملر کبی بواثناده یاپدقلرندن هیچ برشی خاطرلایه‌میور . فقط ایپنوز حالنده‌کی خاطره‌لرینی محافظه ایتدیکی ، **اویاندقدن صوکرا یاپمق اوزره تلقین ایدیلن شیلری** بالآخره بلا اختیار خاطرلایوب یاپمه‌سندن آکلاشیلیور . مثلا خسته کندی کندینه ایپنوز اولدقدن صوکرا : « یارین ساعت بشده نی فلان یرده کل ، زیارت ایت » دیه تلقین یاپیورسکز . خسته اویاندقدن صوکرا بونی اصلا خاطرلایه‌میور . فقط ایرتسی کون ساعت بشه یاقلاشنجه بلا اختیار ولقوب سزه کلیور . زیارتنك سببنی صوردیغکز زمان : « بیلمم ، ایچمدن اویله کلدی » دییور . حتی عبث ومعناسز برشی‌ده تلقین ایتسه‌کز اونی‌ده بلا اختیار یاپمقدن منع نفس ایده‌میور . مثلا خسته ایپنوز حالنده ایکن : « اویاندیغکز زمان بن ألالرمی چیرپه‌جغم . اونجی چیرپیشمده تکرار اویویه‌جقسکز » دییورسکز . خسته ، اویاندقدن صوکره ینه هیچ برشی خاطرلامیور . سز أللریکزی دیدیککز طرزده چیرپیورسکز ؛ خسته بلا اختیار ینه اویویور . بومثال کوستریورکه خسته‌نك نه‌قونسیانی یعنی غیر شعوری صایی‌یی خطاسز تعقیب ایده‌بیلیور ، یعنی حساب یاپه‌بیلیور . دها مغلق وکوچ حسابلرده یاپریله‌بیلدیکنی کوسترن

مثاللر (پیه‌رژانه) ده پك چوقدر . حتی « اویاندقدن صوکرا فلان شیئی کور ، فلان شیئی کورمه » دییه **منفی ارهاملر** بیله تلقین اولونه‌بیلیور .

غیر مشعور فعالیت روحیه نزلره مقتدردر ؟

بوتون بو واقعه‌لر غیر مشعور بر حیات روحیه‌نك موجود اولدیغنی هیچ اعتراض ایدیله‌میه‌جك برصورتده کوستریبور . (آقساقوف) ، دوقتور (ژه‌له‌ی) ، (میرس : Myers) کبی بعض مؤلفلرله بالخاصه ارواحك لایموت اولدیغنه ودیریلرك ارواح ایله مناسبتده بولونه‌بیله‌جکلرینه قانع اولان « سپیریتلر : les spirites » ه کوره غیر مشعور فعالیت روحیه ، مشعور فعالیت روحیه‌نك چوق فوقنده‌در . فی‌الواقع بعضی غریب وفوق‌العاده واقعه‌لر بوفکری شدتله تلقین ایده‌بیله‌جك بر ماهیتده‌در . محترم خوجه‌م (فلورنوا) نك تدقیق ایتدیکی (ئه‌له‌ن سمیت) نامنده‌کی بر قیز ، ایپنوز حالنده بولوندیغی زمان اویانیقکن یازمه‌سنی اصلا بیلمه‌دیکی سانسقریت وعرب حرفلریله یازیلر یازییور . ینه اویانیقکن هیچ بیلمه‌دیکی هندلیلر تاریخنه عائد برچوق معلومات سرد ایدییور . دها چوق تصادف ایدیلن فوق‌العاده‌لکلردن بری‌ده بعض کیمسه‌لرك ایپنوز حالنده ــ که بونلره « مه‌دیوم » دییورلر ــ ایکن باصره ، سامعه وشامه‌لرینك فوق‌العاده برشدت وقدرت اکتساب ایتمه‌سیدر . مثلا ایپنوز ، بر اُوك ایچنده بولوندیغی حالده سوقاقده باش باشه ویاواشجه قونوشان ایکی آدامك لقردیلرینی ایشیدییور . برباشقه‌سی ، روسیه‌ده اولمش بر واقعه‌یی پارسدن کوروب تصویر ایدییور . واقعا عضویتده بالفرض کوزلرك کور اولمه‌سنی متعاقب لامسه وسامعه‌نك قوتلنمه‌سنی کوز قوتنك دیکر اعضایه کیتمه‌سیله ایضاح ایدییورلرسه‌ده بوراده بوکا مشابه برتفسیرده بولونمق کافی کلمور . ایپنوز حالنده‌ایکن شعور حیاتنك معطل قالمه‌سی حساسیت ، حافظه ، ادراك قابلیتلرینی آرتدیرییور دینه‌بیلیرسه‌ده آرتمه‌نك بو درجه‌سی اولکی مثاله مقیس اوله‌بیله‌جك کبی دکلدر . چونکه بوراده فیزیك قانونلریله قابل ایضاح اولامایه‌جق حادثه‌لر واقع اولمقده‌در . عرض ایتدیکم تفسیر آنجق بو درجه فوق‌العاده اولمایان

بسیط برطاقم حادثه‌لر حقنده دوغرو اولابیلیر . مثلا بعضاً اونوتدیغمز براسمی بولمق ایستیور ودوشوندیکمز نسبتده بولامیورز . حال بوکه دوشونمه‌یی براقیر واوشیئی تماماً اونوتورسه‌ق ایسته‌دیکمز اسم کندی‌کندینه خاطره کلیور . ایشته بوراده « دوشونمه‌کی ، دقتی ترك ایتدیکمز ایچون بوندن قازاندیغمز تصرفله تخطری دها قولای تأمین ایدییورز » صورتنده بر تفسیر یاپه‌بیلیرز . الحاصل بوراده **فوت اولانی تلافی قانونی** : loi de compensation ایله او فوق‌العاده واقعه‌لری ایضاح ایده‌مه‌یز . نیته‌کیم بوجهتی تقدیر ایده‌ن برچوق عالملر بوتون مترقی مملکتلرده بوقبیل فوق‌العاده اولان روحی واقعه‌لری تدقیق ایتمك ایچون « **تجربات روحیه** : recherches psychique » نامیله آیریجه جمعیتلر تشکیل ایتدکاری کبی بوواقعه‌لری جدی بر صورتده موضوع اتخاذ ایده‌ن مبحثه‌ده « **متاپسیشیك** : méthapsxchique » تسمیه ایتمشلردر .

غیرمشعور حیاتك قدرتی حقنده بویوك ریاضیه‌جی (پوانقاره) نك یوقاریده عرض ایتدیکم مطالعه‌سی ؛ فوق‌العاده اولان روحی واقعه‌لرك بسیط تفسیرلرله تأویل اولونه‌مایه‌جغنی ضمناً اخطار ایتمك دولاییسیله برچوق روحیاتجی وفیزیولوژیستلرك دقتلرینی اویاندیرمشدر . واقعا « یاراتیجی مخیله » بحثنده مفصلاً ایضاح ایتدیکمز کبی غیر مشعور الهام وابداعلرده شعورك اولجه چالیشمه‌سنك خیلی یاردیملری اولمقده‌در . فقط برچوق مبدع وصنعتکارلرك الك معضل ابداع و الهاملری غیر مشعور روحلرندن آلدقلری محققدر . بناءً علیه غیر مشعور فعالیت روحیه‌ده یالکز اوتومات ، میخانیکی حرکتلرله بسیط بر طاقم ادراك ومحاکمه‌لر اولمیور ؛ بلکه الك کوچ وحتی بعضی فردلرده فوق‌العاده واقعه‌لر اولیور .

بوراده عقله غایت مهم بر سؤال کلیور ؟ غیر شعور ، شعوردن آیری برشیمی‌در ؟ یاخود فوق‌العاده قابلیتلرله مجهز برغیرمشعور فعالیت قبول ایتمك ، روحیاتدن علم اولابیلمك امکانی رفع ایتمزمی ؟

خایر !... اولا (پیه‌رژانه) نك ذهنی خسته‌لرنده کوردیکی غیر مشعور

فعالیتلر ایچون : « غیر شعور ، شعوره نسبتله ضعیف ، ابتدائی و اوتومات برشعوردر » دیمه‌سی مذکور خسته‌لقلر ساحه‌سنده دوغرو و کافیدر . فقط بو نظریه بوتون غیر شعور واقعه‌لرینی تفسیر ایده‌مدیکندن آنجق پك محدود برنظریه اولارق قبول اولونه‌بیلیر . غیرشعورك بوتون واقعه‌لری احاطه ایده‌بیله‌جك برنظریه هنوز موجود دکلدر . بو یاپیلمادقجه غیر مشعور حیات تام معناسیله ایضاح ایدلمش صاییلاماز . بو بابده‌کی نظریه‌لرك چوقلغی ده بو محرومیتك برنتیجه‌سیدر . مع مافیه هر کوچوك نظریه بر کوشه‌جکی اولسون آیدینلاتمقده‌در . شعورك همان بوتون فعالیتلرنده غیر شعورك تأثیرلرینی کورمشدك . غیر شعور ـ ده‌کی فوق العاده‌لکلر بزی اور کوتمه‌ملیدر . بونلر شیمدیلك قلاسیك روحیاتدن تجرید ایدیله‌رك آیریجه تدقیق اولونمقده‌در . متباقی بوتون غیر شعوری فعالیتلر ایسه شعورك فعالیتلرینی ایضاح ومعینیته ادخال ایتمك ایچون بولونماز برنعمتدر . غیرشعوری فعالیتلر قبول ایدلمدیکی تقدیرده اصل اووقت روحیاتك برعلم اولا ـ بیلمه‌سنه امکان قالماز . چونکه مشعور فعالیتلرك آراسنه کیره‌ن غیر مشعور فعالیتلری قبول ایتمزسه‌ك شعورك تسلسللری منقطع اولاجق وبناءً علیه مسلسل برعلیت پرنسیپی روحیاته قابل تطبیق اولامایه‌جقدر . ایشته غیر مشعور حیات روحیه‌نك صوك زمانلرده آلدیغی بویوك اهمیت ، روحیاتی باطیرماسی دکل بالعکس میدانه چیقارمه‌سی یوزندندر .

الحاصل شعور ، ساحهٔ روحك الك آیدینلق ، فقط دار برمرکز نقطه‌سیدر . فیزیك عالمنده ضیا ویرن اهتزازلر ، ویرمه‌ینلره نسبتله ناصیل جزئی برشی ایسه شعورده غیر شعوره نسبتله اوقادارجقدر . مرکز نقطه‌سندن اوزاقلا ـ شدقجه ضیا آزالمقده وقاراکلقلره یاقلاشیلمقده‌در . هیچ شبهه یوق که استقبالك روحیاتی شعورك بوقاراکلق دامارلرنده چالیشه‌جقدر .

اوچنجی فصل

شخصیت

بوتون روحی حیاتمز ، **شخصیت** : la Personnalité

شخصیت نەدر ؟ مفهومی آلتندە طوپلانیر . هیچ بر احساس ، هیچ برفکر ، هیچ بر حس وارادە یوقدرکە برشخصیتە عائد اولماسین . هرکس بوشخصیتی کندی اسمی ایلە دیکر شخصیتلردن آییرمقدە وکندندن بحث ایدرکن بن : moi ویا بنم : mien دیمکدەدر . حال طبیعیدە اولان کیمسەلردە شخصیت ، یعنی **بنلك** بر دانە اولوب ایکی ویا اوچ دکلدر . حال صحتدە کندینی دائما بر حس ایدەن ، بوتون دویغولرینك **تك** بر شعوردە طوپلاندیغنی کورەن شخصیتمز مروروزمانلەدە **بنلك دویغوسنی محافظە** ایتمکدەدر . متافیزیکجیلرك شخصیتدە **وحدت** : unité **وعینیت** : identitè دیدکلری شی بوکونکی روحیاتلە آنجق بوعرض ایتدیکم طرزدە تفسیر اولونەبیلیر . یوقسە « عینیت » دن شخصیتك اصلا تحول ایتمەیوب دائما کندینك عینی قالدیغی معناسی قصد ایدیلیرسە بویلە بر شخصیت یوقدر . بوتون حیات روحیەمزی تمثیل ایدەن شخصیت ، اولا ، انسیاقلر : les instincts ، عضوی تمایللر ، احتیاج و اشتهالر ، اضطراب و ألملر حالندە محسوسدر . بالآخرە بوبسیط شخصیت ، بالخاصە انساندە ، زمان وتجربەلرلە تنمی وانکشاف ایدەر . صباوت وکنجلکدە سریع استحالەلر کچیرر . رشد چاغندن اعتبارا دە مکتسبات وتجاربی نسبتندە تحوللرە اوغرار . (برغسون) ك دیدیکی کبی : « هپمز تاریخچۀ حیاتمزە رجعی برنظر عطف ایدەجك اولورسەق چوجقلغمزی ـ هنوز دوغمق اوزرە بولوندقلری ایچون أریمش برحالدە برلکدە قالمەلری امکان داخلندە بولونان ـ

مختلف شخصیتلرك بر مجموعه‌سی حالنده كوره‌جكز . ناصیل كه چوجقلغك بوتون لطافتی وعدلرله دولو اولان بواستقرارسز شخصیتلرده‌در . فقط بربری ایچنده یاشایان بو شخصیتلر یاشدك ایلربله‌مه‌سیله آرتق امتزاج ایده‌مز اولور و هرفرد آنجق تك بر حیات سوره‌بیله‌جكندن چارناچار بونلردن بری انتخاب اولونور . ذاتاً حیات بلافاصله برترك وانتخاب عملیه‌سیدر . زمانده قطع ایتدیكمز یول ، اولمق اوزره بولوندیغمز واولابیله‌جكمز شیلرك مالزمه‌لریله دولودر . »

الحاصل شخصیت ، دفعةً تشكل وبردنبره تكمل ایتمش برشی اولمایوب شعورلی برحیاتك طبیعی واجتماعی برمحیط ایچنده‌كی نما وانكشافنك عمومی بر تعبیریدر . بوتون انسانلر ، بلكه‌ده بوتون یوكسك طبقه‌ده بولونان حیوانلرك كندیلرینی دیكر بنی نوعلریله طبیعتدن آیری برموجودیت كبی حس ایتمه‌لرینه شخصیت دویغوسی دیبورز .

روحیاتك مشغول اولدیغی شخصیت

شخصیتك كنه وماهیتنی ، حقیقت اساسیه‌سنی آراشدیرمق و بومسئله‌لرله علاقه‌دار اولمق متافیزیكه تعلق ایده‌ر . **شخصیتمزك قیمتی** و دیكر شخصیتلرله اولان مناسبتنك تدقیقی ایسه **اخلاق وحقوق** علملرینه ترتب ایده‌ر . **شخصیت فكرینك تصوری** ، شخصیتی تشكیل ایده‌ن عنصرلرك تدقیقی ، شخصیتك تشكل وتحوللری مسئله‌لری‌ده **روحیاتك موضوعنه** داخل اولور . روحیات ، شخصیتك شكل وتحوللرنده مشاهده ، تجربه وتجریب ایله بولدیغی اسباب وعواملك فی‌الحقیقه كنه ومحض شخصیت اولوب اولمادقلرینی تعمیق ایتمه‌یوب بوجهتی متافیزیكه براقیر . نیته‌كیم متافیزیكده‌كی روح : l'âme مسئله‌سی شخصیت دیدیكمز شیئك كنه وماهیت حقیقیه‌سنك مناقشه‌سی موضوعنی تشكیل ایده‌ر .

شخصیت فكرینك تشكلی

شخصیت فكرینك نه صورتله ونه كبی بر تدریجله تشكل ایتدیكنی آكلامق ایچون اك ایی چاره یكی دوغان بر چوجغك حیات روحیه‌سنی تعقیب ایتمكدر . یالكز

بوراده چوجغڭ شعورینه نفوذ ایده‌مدیکمز کبی بالآخره ایلك یاشلرده‌کی حیاتمزی خاطرلایه‌مدیغمزدن شخصیتڭ ایلك نوه‌سنڭ نه‌صورتله تشکل ایتدیکنی یقیناً بیله‌میورز . ظواهره باقیلیرسه چوجق ، ایلك آیلرده کندیسنی احتیاجلر ، حظ و اضطرابلر واختلاجی بر طاقم حرکتلر حالنده دویار کیبدر . فقط بو دویغولرده بر بنلك حسنڭ مشعور اولماسی پك آز محتملدر . یدی سکز آیلق چوجقلرڭ کندی أل و آیاقلرینه دقت وحیرتله باقمالری وصوکرا بونلری حرکت ایتدیره‌رك کوزلریله مشاهده آلتنده بولوندیرمه‌لری؛ کدی یاورولرینڭ قویروقلرینی ایصیرمه‌لری کبی حاللر بونلرڭ وجودلرینی هنوز طانیمق اوزره اولدقلرینی ظن ایتدیره‌جك علامتلردن صاییله‌بیلیر . عینی زمانده طانیمغه باشلادیغی بو اعضانڭ اوته‌یه بری‌یه چارپمه‌سی وبو چارپیشلرله برابر قورقو وآجیلرڭ دویولمه‌سی چوجغه حظ و اضطراب دویان بر بدنی اولدیغنی ادراك ایتدیرمکه باشلار . روحی شخصیت شعوری بوندن صوکرا کلیر . چوجق اشبو شخصیتی اشیا ایله اولان مناسبتلرنده پیدرپی قازانیر . مثلا ألنه کچن کاغدلری ییرتوب آتمق ، کندیسنه یاقلاشدیروب اوزاقلاشدیرمق صورتلریله اشیا اوزرنده‌کی تأثیرلرینه مطلع و بویله‌لکله قدرت وقابلیتلرندن خبردار اولمغه یوز طوتار . بر شی آتمغه باشلایان چوجقده یاواش یاواش بنلك شعورینڭ ایلك لمعه‌لرینی کورمك قابلدر . چوجغڭ سیماسنده موفقیت ، غلبه وظفر سرورلرینڭ اڭ معصوم چیزکیلری حالنده ترسم ایده‌ن بو لمعه‌لر ، یاوروجغڭ کندیسنی فاعل بر قدرت اولارق حس ایتمکه باشلادیغنڭ علامتلریدر . بو دقیقه‌دن اعتباراً روحی شخصیت دوغمشدر وأولومه قادار انکشاف ایده‌جکدر .

شخصیتڭ محتواسی

شخصیتڭ طرز تشکلندن صوکرا محتواسنی تدقیق ایتمك لازمدر . بو محتوا اولا **بدنڭ داخل و خارجندن آلدیغمز بونوده احساسلردر که بوکا حس عال :** la cénesthésie دییورز . هر هانکی بر خسته‌لق بدنمزدن آلدیغمز احساساتی تشویش ، تنقیص ویا ابطال ایدرسه شخصیتمز مهم بر تبدله اوغرار . مثلا

وجوددن برقسمنك حساسيتنى غائب ايتمه‌سى ــ كه ايسته‌ريكلرده‌ده كوروليور ــ كنديمزى يكى بر شخـصيت كبى حس ايتمكه بادى اولور . فقط عينى زمانده اسـكى شخصيتك خاطره‌سى محفوظ اولديغندن نتيجه‌ده ايكى شخصيت آيرى آيرى ادراك اولونمغه باشـلار . شو حالده ايكى شخصيت حس اولونمه‌سنك سـببلرندن برى احساسات عضويه‌دن مهم برقسمك اكسيلمه‌سى ويا تغيره اوغرامه‌سيدر . مثلا محاربه‌ده ايكى اياغنى برطوپ كولله‌سيله بردنبره غائب ايده‌ن برآدام آيلديغى زمان آرتق اسكى شخصيتى بولاماديغى ايچون كنديسنى اوزونجه برمدت بسبتون باشقه برآدام كبى حس ايده‌ر .

شخصيتمزك محتواسندن برقسـمى‌ده **محفوظات وخاطره‌لرمز** در . چونكه هرشخصيتك برماضيسى واردر . حافظه خسـته‌لقلرندن برچوغنك شخصيت خسته‌لقلرى يعنى ايكى شخصيت حس ايدلمه‌سى حالنى توليد ايتمه‌سى بوكا دليلدر . بوخسته‌لقلرده برزمره خاطرات ، طبيعى شخصيتمزدن آيريلدقدن صـوكرا يا بونك يرينه قائم اولان ايكنجى برشخصيت تشكيل ايدييور ؛ ويا هرايكيسى‌ده متناوب اوله‌رق حس اولونيور ؛ وياخود برى.ياباننجى دويولمق صورتيله ايكيسى‌ده بردن ياشانيور .

شخصيتمزك محتواسى ايچنده هانكى عائله ، هانكى شهر ومملكته منسـوب ومربوط اولديغمزه دائر اولان بيلـكيلردن ماعدا حيثيت واعتبار ، مسلك ونفوذ الخ كبى اجتماعى ، مسـلكى دويغولرمزده واردر . بويوكلره باشقه ، كوچوكلره باشقه كوروندكيمز كبى أوده‌كى شخصيتمزله رسمى شخصيتمز آيرى آيريدر . معمافيه بوتون بوكوچوجك شخصيتلرك كافه‌سى **بنلـكمزك وزندر** .

نه‌اولديغمزدن ماعدا **نه‌اولمق ايسته‌ديكمز** انديشه‌لرى‌ده شخصيتمزه داخلدر . چونكه يالـكز ماضى وحالى دكل ، برده استقبالى ياشارز . حياتمزك هرچاغنده استقباله عائد مفكوره‌لرمز موجوددر . بونلر شخصيتمز اوزرنده متمادياً تأثير ايتمكدن خالى دكلدرلر . حتى اختيارلاديغمز زمانلرده بيله اسـتقبالى ، هيچ

اولمازسه اولادلرمزده یاشامغی دوشونور و بونکله متسلی اولورز . ایشته شخصیتمزك محتواسی بونلردن عبارتدر .

شیمدی شخصیتمزی تشکیل ایده‌ن بومختلف عنصرلرك نه‌چشد بر وحدت حالنده بولوندقلرینی کوره‌لم :

شخصیت، احتوا ایتدیکی عنصرلرك بریکونی دکلدر .

شخصیتك شکل وصورتی بو اویله بر **کثرت** درکه‌نه‌چینی طاشلری ویا موزائیقلر کبی بر نقش ، نه‌ده برېری اوزرینه ییغیلمش بر کومه‌در . شخصیتمزی تشکیل ایدن عنصرلر ، جانلی بر عضویت کبی یاشار و بر خسته‌لغه معروض اولمادقجه محیطنه قارشی هر درلو الاستیقیت وانطباق قابلیتلرینی محافظه ایده‌ر . بوراده هر جزء ، کل ایله مناسبتدار ومتساندر . هیچ بر عنصرك نره‌ده باشلایوب نره‌ده بیتدیکی کسدیریله‌مز . شخصیتمزك محتواسی متمادیاً آقان و دکیشه‌ن بر نهره بکزه‌ته‌بیلیرز . بوراده توقف ، آنجق **فکر ثابت** دیدیکمز مرضی حاللرده کورولور . ذاتاً شخصیتك طبیعیلك وصحتی‌ده بو آقیشنده‌در . بوراده اقسام وتفرعات دکیشمکله برابر حاکم تمایللر ــ که **سجیه** : le caractère دییورز ــ بالنسبه چوق دها دواملی وباقیدر . حافظه‌مزله سجیه‌مز اولماسه‌یدی متمادیاً آقان ودکیشه‌ن شعورمز دائما **بنم اولان** بر شخصیت قالمازدی . نته‌کیم حافظه‌مزله سجیه‌مزك اساسنی تشکیل ایدن تمایللرمزی رخنه‌دار ایدن خسته‌لقلرده شخصیتمزده بوزولیور .

مشعور وغیر مشعور شخصیت

هیچ کیمسه بوتون شخصیتندن خبردار دکلدر . مشعوراولمایان مهم برقسمی‌ده وارکه بونلر غیر مشعور شخصیتمزك محتواسنی تشکیل ایتمکده‌درلر . بونك ایچون مشعور شخصیتمزدن باشقه مشعور اولمایان برقسم شخصیتمز دها واردر . بو غیر مشعور شخصیتی ، « غیر مشعور بر حیات روحیه وارمیدر ؟ » فصلنده تدقیق ایتدك .

بونلردن باشقه بر ده مسلکی **شخصیتلر** واردر . مثلا ، حاکم ، عسکر ، دقتور ، معلم وشجصیتلر کبی .

بونلردن باشقه قوتلی ، ضعیف دیدیکمز شخصیتلر وارکه بونلر دها چوق سجیه بحثنه تعلق ایدر .

بر ده خسته‌لانمش شخصیتلرده کورولن تنوعلر اولوب بونلرك انواعنی « شخصیت خسته‌لقلری » نامی آلتنده طوپلایه‌بیلیرز .

شخصیت خسته‌لقلری

حیاتی و روحی حادثه‌لرك یالکز صحت حاللرینی بیلمك بوحادثه‌لرك طبیعت وافعوله‌لرینی آکلامغه کفایت ایتمز. مثلا جکر ویا باغیرصاقلرمز خسته‌لانمادقجه بونلرك طبیعت ووظیفه‌لرینی آکلایه‌مایز . شخصیت حقنده‌کی معلوماتمزك یقین وتمامیت اکتساب ایتمه‌سی اونك خسته‌لقلرینی بیلمکه متوقفدر . شخصیت خسته‌لقلری اوزرنده اللی سنه‌دنبری یاپیلان مشاهده‌لر علی‌العموم شخصیت حقنده‌کی بیلکیلرمزی چوق دکیشدیرمش ویکیلشدیرمشدر . بوبابده اك کوزل موفقیت تأمین ایدنلر : (ریبو) ، (دوقتور ره‌ژیس) ، (دوقتور پیه‌ر ژانه) ، (دوقتور قره‌بلین) ، (دوقتور آزام) ، (دوقتور هه‌زنار) در . بوندن اولکی بحثده شخصیتك غیر طبیعی اولان برچوق حاللرینی کورمشدك .

شخصیت خسته‌لقلرینك مشهوری بالخاصه بیمارخانه‌لردر . بوراده هردرلوسنه تصادف اولنه‌بیلیر . پسیقاسته‌نیك ، ایسته‌ریك ، مانیاق ، مه‌لانقولیك وعتهلرده کورولن شخصیت خسته‌لقلری باشقه باشقه‌در . شخصیتك درین انحلالی « ایرکن بونامه‌لر : les démences précoses » ده کورولور .

شخصیتلرك توالیسی

دوقتور (آزام) ك اوتوز سنه‌یی متجاوز بر مدتله تدقیق ایتدیکی (فه‌لیدا) اسمنده بر ایسته‌ریك اون درت یاشندن اعتباراً صیق صیق اویقویه دالیور ؛ اویله براویقوکه برقاچ ثانیه سورویور . اویاندیغی زمان اویقودن اولکی شخصیتندن

بسبتون باشقه بر شخصیت صاحبی اولیور . اولجه محزون ایکن شیمدی شن ، جانلی ، فوق‌العاده حساس و مخیله‌سی جوشغوندر . « ایکنجی حال » تسمیه اولونان بوحالنده (فه‌لیدا) ، بوتون ملکات ذهنیه‌سنه ایلک حالندن دها مکمل برصورتده مالکدر . بوندن صوکرا روحنه ینه برکوشکلك واویوشقلق عارض اولارق ایلك حالنه رجوع ایدیور ؛ فقط بو رجوعده ایکنجی حالده ایکن سویله‌یوب یاپدیغی بوتون شیلری اونوتمش بولونیور . شخصیت خسته‌لغنك بونوعنه « شخصیتلرك توالیسی : Succession de personalités » دینیور . بوراده شخصیت ایکیلشیور و برنجی شخصیت ایله ایکنجی شخصیت آراسنده سجیه وحافظه اعتباریله عظیم فرقلر موجود اولویور . ایکنجی شخصیت برنجی شخصیتی بیلدیکی حالده برنجی شخصیت ایکنجی شخصیتی بیلمیور .

« مه‌دیوم » لرك حالی « مه‌دیوم » دنیلن کیمسه‌لر طبیعی شخصیتلرندن ایکنجی برشخصیته شدتله کچن وبوایکنجی شخصیتلرنده اوزاق، غائب ، ویاأولمش کیمسه‌لرك شخصیتلرینی تجسد ایتدکلرینی حس ایده‌ن کیمسه‌لردر . بونلرده‌کی ایکنجی شخصیتی ، برصایقلامه ، برهذیان حالی اولارق ادعا ایدنلرك فکرلری یالکز شارلاتان مه‌دیوملر حقنده دوغرو اوله‌بیلیرسه‌ده « تحریات روحیه جمعیتلری » طرفندن علمی برصورتده قونترول ایدلمش بولونان مشهور مه‌دیوملر حقنده ویریله‌جك قطعی حکملری استقباله براقق دها جدی برحرکتدر . چونکه بونلرك مه‌دیوملق حالنده یاشادقلری وتماس ایتدکلری شخصیتلرك کافه‌سی موهوم اولمقدن اوزاقدر .

صنعی شخصیت تبدللری کندیلکندن اولان بو طبیعی شخصیت تبدللری یاننده برده قابل تنویم اولان کیمسه‌لر اوزرنده استجلابی : Provoquée بر شخصیت تبدلی وجوده کتیرمك‌ده ممکندر . بوتقدیرده تنویم ایدیلن شخص ، تنویم ایدن کیمسه‌نك امر و تلقین ایده‌جکی شخصیتلری اوتومات بر حالده یاشایه‌بیلیور واویاندیرلدقدن صوکره تنویم اثناسنده‌کی شخصیتدن هیچ برشی خاطرلایه‌میور .

برده عینی زمانده ایکی شخصیتك یاشاندیغنی کوسترن
عینی زمانده ایکی شخصیت
واقعه‌لر واردر . بونلر مثلا سزکله قونوشورکن پارمقلری آراسنه صیقیشدیره‌جککز بر قلمله درحال بر ماکنه سرعتیله بر طاقم یازیلر و رسملر یاپمقده‌درلر . اولیله یازی و رسملرکه طبیعی شخصیتلری بونلره اصلا واقف دکلدر . [دوقتور (شارقو) وشاکردلرینك قناعتلرینه باقیلیرسه بونلر هپ ایسته‌ریك کیمسه‌لردر .]

شخصیتك مشعور تشوشلری
منشألری « ایسته‌ری » دن متولد عد ایدیلن بوشخصیت تشوشلرندن ماعدا دهاآز معلوم اولان برطاقم شخصیت خسته‌لقلری دها واردر . بورایه قادار کوستردیکمز شخصیت تشوشلرنده ایکی حال موجوددیکه بری دیکرینی خاطرلامیوردی . مشعور شخصیت تشوشلرنده خسته‌لر کندیلرینی « باشقه کیمسه‌لر » کی حس وبو حاللرندن شکایت ایدرلر . بونلر ، بدنلریله قول وأللرندن کندیلرینه عائد اولمایان یابانجی وجودلر حسنی آلمقده اولدقلرینی سویلرلر . عمومیتله تکرار ایتدکاری سوز « بوراده اولان بن دکلم ؛ ایشیتدیکم سس بنم سسم دکلدر . بو ألده بنم دکل ، اونی یکی کوریبورم » دن عبارتدر . بوخسته‌لره عالم خارجی‌ده دکیشمش کورونمکده و بوعالمدن آیری اوزاق بر یرده یاشادقلری حسی کلمکده‌در . بدن ومحیط خارجیلرینی تشخیص ایده‌مه‌مك حسی ، ذهنی حیاتلرینه‌ده شاملدر . بو خسته‌لر یاتماماً ویا قسماً یوق اولدقلرینی حس ایدرلر ویا عطالت ، ذات الحرکه‌لك automatisme ، انحلال شخصیت ، خاطره‌لری ، کله‌لری تشخیص ایده‌مه‌مك ، بر طاقم فکرلری متمادیاً کوه‌له‌مك و الخ حاللرنده بولونورلر . شخصیتك بوتشوشلری « نه‌وراسته‌نی » نك نتیجه‌سی عد ایدلمکده اولوب بونلره **شخصیتك مشعور تشوشلری** تسمیه ایدیلمکده‌در . بو خسته‌لق بر چوق بویوك محررلرك باشندن کچمشدر . اون طقوزنجی عصرده (جنوره) ده دوغان (آمیه‌ل) اسمنده بر شاعر روزنامهٔ خاطراتنده دیبورکه : « بن کندیمی ، محیطمی و یاشادیغم دوری اونوتمق و باشقه بر قرنی یاشامق صورتیله ایسته‌دیکم

قادار بسيطلشديره‌بيليورم . حواسمدن ديله‌ديكمى اونوته‌بيليور ، مثلا كور اولابيليور وحتى حيوان ونبات كبى انساندن دون بر مخلوقه اينانه‌بيليورم . » روزنامه‌نك ديكر برينده : « شيمدى هرنه‌قادار آياقده ايسه‌مده نه‌ثقلتمى ، نه‌ده وجودمى حس ايديورم . حس ايتديكم شى كنديمك بركره اولديغى وفضاده سير ايتديكيدر . اويله آنلرم اولدى‌كه كنديمى عضويتمك ايچنده و فقط اوندن تماماً آيرى برحالده حس ايتدم . » باشقه برصحيفه‌ده : « كنديمى تماماً آتونيم ، غير شخصى حس ايديورم . كوزلرم ئولو كوزى كبى بر نقطه‌يه ديكيلمش ، باشم عدم ويا مطلق كبى مبهم و عالمشمول ! هيچ يوقمش كبى‌يم ، معلقده‌يم ... بوحال ، نه استغراقه ، نه حيرته بكزه‌مديكى كبى نه اضطراب ، نه‌سرور ، نه‌ده حزن ويريور . تفكر وتحسسك معلوم اولان حاللرندن هيچ برينه بكزه‌مه‌ين بر حالده‌يم . اويله حس ايديورم‌كه شيمدى اوفاق بر خسته‌لق كلسه بوتون حافظه‌مى كوتوره‌جك ، وارلغمى سيله‌جك ، كنديمه ، حال حاضره نه قادار چابوق يابانجى قالابيله‌جكمى كوره‌جكدر . حيات بكا اوقادار طبيعى بررؤيا كبى كورونيوركه همان كوزلرمى قاپايوب بر مختصر حياتى ياشايه بيله‌جكم . صو ، بولوط ، بخار كبى شيلر نه‌قادار قرارسزسه بنم روحمده اويله . روحمده هرشى دكزك اوزرنده‌كى دالغه‌لر كبى برقابارييور ، برسيلينيور . »

مشعور شخصيت تشوشلرينه كرفتار اولانلرك برقسمنه عقل خسته‌لقلرى لساننده : «اوبسه‌ده‌لر: les obsédées» اوبسه‌ده‌لر دينيور . بونلر مشعور ايكى شخصيتك مجادله‌سى ايچنده ياشامقده‌درلر . دوقتور (سه‌غلاس) ك بوقبيل خسته‌لرندن برى : « كنديمى چفت حس ايديورم : صانكه ايكى مفكره روحمده چارپيشيور . بونلردن برى تماماً بنم مفكره‌م . بو ، دوشونوب طاشينمق ايستيور ، فقط موفق اولاميور . ديكرى ايسه كنديمى عادتا زورله طانيتان وبنى دائما رام ايده‌ن يابانجى برمفكره . » ديكر بر خسته : « وجودينك كندى اوكنده كيتديكنى حس ايديور . » چوجغك برى : « كنديسنك آرقه‌ده براقيله‌رق آرابه‌يه چيكنه‌تيلديكنى ظن

ایدییور . » شو حالده « اوبسه‌ده‌لر » ده **شخصیتك شعورلی تضاعفلری** زمره‌سنه داخلدرلر . چونکه خسته بوراده شخصیتنك اکسیکلرینی ، ذهنك ترکیب قابلیتنده‌کی کوشه‌مه‌لرینی دویوبور ؛ کندیسنی ایجه تحلیل ایده‌بیلور وبویوزدن خصوصی برصیقینتی چکیرییور .

مانیاله‌ومولانقولیکلرده‌کی شخصیت تشوشلری

مانیاق و مه‌لانقولیکلرده عینی زمانده مشهور ایکی شخصیت یاشامقده‌در. یالکز بونلرك اولکیلردن فرقی یاشادقلری مضاعف شخصیتلری محاکمه ایده‌مه‌ملریدر. مثلا بونلر کندیلرینی حکمدار ، آلله ، پیغمبر ، اولیا ، قهرمان والخ تخیل ایتمکله برابر ایچلرنده اصل شخصیتلرینی بیلنلرده آز دکلدر . بوایکی شخصیت بعضاً بر آنده یاشانیر ، بعضاً بری دیکری یرینه قائم اولور . بوطرفدن میلیارده‌ر اولدیغنی سویله‌ین خسته توتون آلمق ایچون سزدن اون پاره ایسته‌مکده هیچ برغرابت دویماز . بو خسته‌لر خاطره‌لرینی غائب ایتمه‌مشلردر ؛ ماضیلرینی‌ده بیلیرلر ؛ یالکز نه‌اولدقلری حقنده سلامت محاکمه‌یه مالك اولمایوب هذیان حالنده بولنان برفکر کندی هویتلرینی تفسیره مانع اولور . شو حالده بوخسته‌لرك حافظه‌لرندن زیاده منطقلری بوزولمشدر .

شخصیتك اك دربه انحلاللری: بونامه‌لر

شخصیتك اك درین انحلاللرینه «بونامه‌لر: les démences» ده تصادف اولنور . بوراده عضویت و ذهنی حیات تملندن ییقیلمق اوزره‌در . (ریبو) نك دیدیکی کی : « بونلر چیفت شخصیتلردر ، بوکا ایناننمشلردر واوکا کوره حرکت ایده‌رلر . بوخصوصده هیچ شبهه‌لری یوقدر . بونامه‌لرده آرتق طبیعی شخصیتك عودت ایده‌رك مرض شخصیتك زوالی احتمالی قالمامشدر . بزم ایچون تك شخصیت نه‌قادار طبیعی ایسه بونلر ایچون چیفت شخصیت اوحالده‌در . بوچیفت شخصیتدن بری دیکریله قونوشور ، یکدیکرینی مؤاخذه ، تکدیر وتجزیه ایدر . ایکی الی کندیسنه عائد دکلش کبی برینه دیکرندن آیری معامله یاپار . مثلا صاغ ال چالیشیرکن صول الك اوکا مداخله ایتمه‌سنه قیزارق برینی دیکرینه شامارلاتیر .

دوردونجی فصل

سجیه

سجیه‌نك تعریفی و شخصیتدن تفریقی

سجیه : le caractère ، شخصیتلرك حائز اولدیغی خصوصی و فردی تنوعلردر . شخصیتده أنامزی مادی عالم خارجیدن تفریق صورتیله ادراك ایدیبورسه‌ق سجیه‌ده بوشخصیتك فردلر عالمی آره‌سنده‌کی تمایز وخصوصیتلرینی کوروبورز . اخلاقجیلرله ادبیاتجیلر شخصیت وسجیه تعبیرلرینی چوق کره بربرینه قاریشدیره‌رق قوللانیرلرسه‌ده روحیاتجیلر بو ایکی مفهومی عرض ایتدیکم طرزده تفریق ایتمشلردر . روحیات نظرنده « شخصیت صاحبی آدم » تعبیری ایله « سجیه صاحبی آدام » تعبیری آراسنده فرق واردر . برنجی تعبیرده « أناسنی مدرك وعالم مادیدن فارغ برآدام » معناسی مندمجدر ؛ ایکنجی تعبیرده بو « أنا » نك « دیکر أنالر » دن فرقلی اولدیغنی کوسترن بر معنا واردر . شعورلی هرحیات برشخصیت و برسجیه‌یه صاحبدر . شخصیتمزی ، تعبیر دیکرله « أنا : moi » مزی تشکیل ایده‌ن عنصرلر هرفردده عینی کمیت وکیفیتده اولمادیغی کبی بونلرك طرز امتزاج ، تعضو وتمیلری ده عینی دکلدر . مادیات وعضویات عالمنده ناصیل برچوق ترکیب وتعضولر موجودسه شعورلر عالمنده‌ده ـ بلکه دها زنکین ـ تنوعلر واردر . صنعتکارلر ، مخیله و حدسلرینك دلالتیله بر طاقم سجیه‌لی شخصیتلر یاراتیرلر . روحیاتجیلرك وظیفه‌سی ایسه **یاراتمق اولمایوب** موجود و واقع **اولان** سجیه‌لری مشاهده ، تصنیف وممکن اولورسه ایضاح ایتمکدر . بوراده روحیاتجینك وظیفه‌سی **تحلیل اولمایوب تشخیصدر** ؛ تعبیر دیکرله مشخص فردلری تیپلر آلتنده طوپلامق وبونلری ـ هرعلم کبی ـ مجرد اوله‌رق کوسترمکدر .

سجیه‌لرك علمی ناصیل یاپیلیر وبو علمی یاپمق نه‌دن لازمدر؟

سجیه‌لر یوقدن وار اولمایوب ارثی و اکتسابی بر طاقم روحی قابلیت و حاللرك قایناشماسندن حصوله کلمش نتیجه‌لردر. (ریبو) نك دیدیکی کبی: «هرفردده سوق طبیعیلر، اعتیادلر، ذهنی، تأثری، ارادی حادثه‌لر واردر. روحیاتجی بونلری مبدأ اتخاذ ایدرك مختلف فردلرده‌کی عناصر روحیه‌نك قاچ شکل وصورتده امتزاج ایتمش اولدقلرینی، یعنی بو عناصردن نه‌قادار مختلف ترکیبلر حصوله کلدیکنی، هیجانلرك، ذکا وفعالیتك تفوقلری اولوب اولمادیغنی، بونلردن برینك تفوقنك دیکرلری اوزرینه تأثیر اجرا ایدوب ایتمدکلرینی وبو تأثیرلرك قانونی کافةً سجیه موضوعی دائره‌سنده تدقیق ایده‌ر.»

دوقتورلرك دیدیکی کبی: «خسته‌لق یوق، خسته واردر». معلومدرکه علم امراض خسته‌لقلرك عمومی اوصافندن بحث ایده‌ر. بونلرك مشخص وانفرادی حاللری سریریاتلرده کورولور. علم امراض بهمه‌حال سریریات مشاهده‌لریله اتمام ایدلمك احتیاجنده‌در. عینی مطالعه روحیات ایچونده واردر. بورادهده دینه‌بیلیرکه «انسان یوق، انسانلر واردر». روحك عمومی تظاهرلرینی توصیف ایتمك کافی اولمایوب بونلری آیری آیری وخصوصی تنوعلریله تجسد ایتدیرن فردلری‌ده حسابه قاتمق لازمدر. بناءً علیه روحك ترکیبی حالنی یعنی علی‌الاطلاق مجرد انسانی دکل‌ده مشخص انسانلری، سجیه‌لری تدقیق ایتمه‌دن روحیاته خاتمه ویرمك ممکن اولاماز. روحیات کوزیله سجیه‌لر علمنی یاپمق لزومنك ایلك مبشری انکلیز فیلسوفلرندن «ستوارت میل» اولمش وبو علمه «Ethologie» تسمیه ایتمشدر.

سجیه مسئله‌سنك تاریخچه‌سی

سجیه تدقیقاتنك تاریخی، بری «فیزیولوژیك»، دیکری «پسیقولوژیك» اولمق اوزره ایکی استقامتده انکشاف ایتمشدر.

سجیه‌نك اساسنی «مزاج: Le tempérament» ده کورن فیزیولوژیك نظریه پك اسکی اولوب عصرلرجه یالکز باشنه حکمران اولمشدر. مزاجلر،

تا اسکی یونان اطباسندنبری تفریق ، تعریف و ایضاح ایدیلمکه باشلانمشدر . شیمدی‌یه قادار بوبابده یاپیلان تصنیفلرله فرضیه‌لری حکایه ایتمك هم اوزون سوره‌ر ، هم‌ده برفائده تأمین ایتمز . بوتون تصنیفلر ایچنده موجودیتلرینی الك چوق محافظه ایده‌بیلمش اولانلر شو درت مزاجدر : دموی ، لنفاوی ، عصبی ، مالیخولیائی . بونلره « قانت » و « ووندت » ك مزاجلری تصنیفلرنده بیله راست کلینمکده‌در .

مزاجلرك نه‌دن دولایی تنوع ایتدکارینه دائر من‌القدیم بر چوق فرضیه‌لر ایلری سورولمشدر . بونلری‌ده تکرار ایتمك فائده‌سزدر . چونکه قیمتدن ساقط اولمشلردر . الیوم مزاجلرده‌کی تنوعلرك منشأی ، طرز تغدی ، تمثیل وعدم تمثیل حادثه‌لرنده آرانمقده‌در . بعض عضویتلر غائب ایتدکلری قدرتلری پك چابوق تعمیر و تلافی ایتمکده‌درلر . بو سببدن صرف ایدیله‌جك برفضلهٔ قدرته اکثریا صاحبدرلر . دیکر برقسم عضویتلرده ضایع ایتدکلری قدرتی پك کوچلکله تلافی ایتدکارندن قوتلرینی تصرف ایتمکه وبالنتیجه عکس‌العمللرینی آزالتمغه مجبوردرلر .

پسیقولوژیك نظریه واضح برشعور ایله الك اول ـ یوقاریده‌ده عرض ایتدیکم کبی ـ (استوارت میل) ایله باشلامش واوندن صوکرا (بهن ، په‌ره‌ز ، ریبو ، پولهان ، فوییه) کبی ذوات طرفندن آیری آیری تدقیق ایدلمشدر . سجیه‌یی تعریف و تصنیف ایتمك خصوصنده بونلر آره‌سنده اتفاق اولمق شویله دورسون بربرلرینه پك ضد قناعت وادعالر واردر . کیمیسی سجیه‌نك اساسی فکرته ، کیمیسی تمایلات وحسیاته ، کیمیسی‌ده حس وفکر واراده‌نك کوستردیکی خصوصیتلره عطف ایله‌مشلردر . بواتفاقسزلق سجیه علمنك هنوز مثبت برساحه‌یه کیرمه‌یوب فرضیه ونظریه دوره‌سنی یاشامقده اولدیغنی کوسترر .

ایسته‌دیکمز سجیه ایله شائینده سجیه

ایسته‌دیکمز سجیه ، متناقض اوصاف کوسترمه‌ین ، دائما کندی وحدت واستقرارینی محافظه ایدن برسجیه‌در . بو آرزومز بلااختیار وبرسوق طبیعی ایله‌واقع اولمقده‌در.

نیته کیم سوزی ایله ایشی آراسنده تناقض کوردیکمز کیمسه‌لردن نفرت ایده‌رز . غدار بر جانیده مرحمت ، شفقت ؛ ملك خصلت بر آدامده رذائت و خباثت کورمك حوصله‌مزه صیغمایان شیلردر . بونکله برابر حقیقی حیاتده بونلردن دها چوق نه‌واردر ؟ مفکورووی سجیه‌لره اولان بوانسیاقی مجلوبیتمز بزی درام وروماتلرده وحدتلی ومستقر سجیه‌لر کورمکه سوق ایده‌ر . بوتمایلمزه ترجمان اولمش صنعتکارلر پك چوقدر . بالخاصه قلاسیق و رومانتیق صنعتکارلر اکثریا مفکورووی سجیه‌لره میل ایتمشلردر . نهایت انسانی نه ملك ، نه‌ده شیطان کبی تصویر ایتمیوب اولدیغی کبی کوسترنلر « ره‌آلیست » صنعتکارلر اولمشدر . چونکه بونلر روح وطبیعتك صوك تدقیقلرندن متنبه اولارق حقیقی اولدیغی کبی کورمکه چالیشمشلردر .

ایسته‌دیکمز سجیه‌لر محالمیدر؟ سجیه‌لرك جمعیتلرله مناسبتی

تام ایسته‌دیکمز کبی اولماسه‌ده وحدت واستقراری طانیتدیرمش سجیه‌لر کورولمه‌مش دکلدر . (ریبو) نك دیدیکی کبی : « تاریخه باقیلیرسه حقیقی سجیه‌لرك انکشافنه اك مساعد اولان دورلر روما جمهوریتنك ایلك عصریله قرون وسطا زمانلری کبی نیم مدنیت دورلری ویاخود انتباه ؛ la renaissance کبی انتقال وتشوش دورلری وعمومیتله انقلاب زمانلریدر . » فی‌الحقیقه شرق تاریخنده‌ده مشاهده ایدیلن بو حقیقت کوستریورکه سجیه‌لر یالکز وراثت ومحیط مادی‌یه تابع اولمایوب بالخاصه اجتماعی حیاتدن فوق‌العاده متأثردر . ابتدائی اقوامده کرك وراثت وکرك محیط اجتماعی چوق محدود و حرکتسز اولدیغی ایچون بوراده شدتله متمایز ومتفاوت سجیه‌لر کورولمه‌مکده‌در . کذا وظیفه‌سنی اکمال ایتمك اوزره اولان مدنیت محیطلرنده‌ده متین و محکم سجیه‌لیلر پك نادر اولوب رنکسزلرله بوقلمونلر اکثریتی تشکیل ایتمکده‌درلر . الحاصل قوتلی ، استقرارلی ، وحدتلی سجیه‌لر جمعیتلرك بنیه‌لرنده‌کی تحولاتك محسوس بر شکله کیردیکی هنکاملرده تکثر ایدییور . بو اثنالرده طبیعتیله اسکی جمعیتك قوانین وعرف وعاداتی انحلاله اوغرادیغندن یکی جمعیتك نظام وانتظامنك تأسیسی قوتلی

سجیه‌لره مفتقر بولونیور . « احتیاج ، عضو یاراتیر » قاعده‌سنجه یکی جمعیتده تازه سجیه‌لر باش کوستریبور .

علی‌العاده زمانلرده سجیه‌لرمزده اکثریتله علی‌العاده اولیور . مگرکه استثنائی بر وراثت ، ممتاز بر تربیه ، دقتلی بر تربیهٔ نفس خلاصکار ورهبرمز اولسون ! بو تقدیرده علی‌العاده‌لرك فوقنه چیقه‌رق ممتاز بر سجیه‌یه صاحب اولابیلیرز . دقت ایدیلیرسه کورولورکه وظیفه‌لرینی اکمال ایتمك اوزره اولان مدنیتلرك اك متین عضولری بو سجیه‌لر اولدیغی کبی یکی جمعیتك ایلك خلاصکارلری‌ده بونلرك آراسندن چیقمقده‌در . بیلیرسکزکه حضرت محمد انقلابنی یاپمازدن یعنی پیغمبرلکنی اعلان ایتمزدن اول « امین » لقبیله آ کیلمغه باشلامشدی . تاریخی دقتله مطالعه ایدرسه‌کز بونك داها برچوق مثاللرینی بولابیلیرسکز .

سجیه نهایة‌النهایه فردلر آره‌سنده‌کی روحی تمایزلره

باشلیجه سجیه انموذجلری منجر اولدیغنه کوره بونلر یا حساسیتده ، یا ذکاده ویا افعال وحرکاتده تظاهر ایده‌جکلردر . بواوچ قابلیت هرکسده آز چوق موجود اولمقله برابر عینی کیفیتده دکلدر . حساسیت ، ذکا واراده‌لرك نامتناهی تنوعلری اولدیغی کبی بو تنوعلرك بربرلرینه قارشی نامتناهی نسبتلری واردر . شیمدی‌یه قادار همان هر مؤلف سجیه‌لری کندی فلسفه سیسته‌منه کوره تصنیف ایتمکدن فضله برشی یاپمامشدر .

سجیه‌لرك تفریقنی عضویت فرقلرینه استناد ایتدیرمیوب‌ده روحی تظاهرلره ابتنا ایتدیرمه‌مزك سببی برنجی جهه‌دن ایلریله‌مه‌نك چوق کوچ اولماسندن متولددر . برعضویتك نه‌صورتلرله تغدی وتمثیلده بولوندیغنی اك اینجه تفرعات وفرقلریله تمییز ایتمك هنوز فیزیولوژینك قدرتی داخلنده دکلدر . تجربات عصبیه‌ده اولوب بیتن شیلری ، تصرف وتعمیر ایدیلن قدرتلری بیلمك ظن اولوندیغی قادار قولای دکلدر . فقط بوکا مقابل برذکانك آغیر ویا سریع اولدیغی ، برارادەنك متردد ویا عزمکار بولوندیغی ، برحساسیتك سطحی ویا

درین اولدیغنی مشاهده ایتمك بالنسبه دها قولایدر . بونك ایچون فیزیولوژیدن چوق شی بکله‌مه‌یوب پسیقولوژیك مشاهده‌لر ساحه‌سنده قالمغی ترجیح ایتمك ضرورتنده‌یز . بو صورتله یاپیله‌جق مشاهده‌لر تام معناسیله علمی وسیسته‌ماتیك برتصنیف اولمق داعیه‌سنده دکلدر . یالکز اکثریتله تصادف ایدیلن حساسیت ، ذکا و اراده تنوعلرینه دقت ایتدیره‌بیلیرسه‌ك باشلیجه سجیه انموذجلری قاورامش صاییله‌بیلیر .

حساسیت انموذجلری اولا حساسیت تنوعلرندن باشلایه‌لم : تعلق ایتدیکی موضوع اعتباریله حساسیتمزده یا اشتهالرمز ویا ایجه ودویغولی هیجانلرمز غالب اولور . مثلا اوبورلق ویا عیاشلغی غالب اولان برآدامك حساسیتی ایله برشاعر ، برفیلسوف ، برآقتور ویا برمفکوره‌جینك حساسیتی آره‌سنده‌کی فرق کبی .

حساسیتلر تعلق ایتدیکی موضوع اعتباریله مطالعه ایدیلمه‌یوب‌ده بذاته نظر دقته آلیندقلری زمان حسلرك یا **داغنیق** یا **متمرکز** اولدقلرینی کوروروز . برنجیلرك حساسیتی سریع ، متنوع وکثیر اولماسنه مقابل سطحی ودوامسزدر . بونلر چابوق داریلوب چابوق باریشیر ؛ چابوق سه‌ووب چابوق نفرت ایده‌رلر . رأیلری آتشین ، فقط سریع‌الزوالدر . برکلمه ایله افاده ایتمك لازمکلیرسه بونلر **هیجانلی کیمسه‌لردر** . ایکنجیلر ایسه چابوق متأثر اولمازلر ؛ چوق شی سومزلر ؛ فقط برشیئی سودیلرمی آرتق براقمازلر. بونلرده **امتزاصلی کیمسه‌لردر** دییه‌بیلیرز. دها قوتلی بروحدت واستقرار ایشته بوسجیه‌لرده کورونور .

ذکا انموذجلری هرکسك ذکاسی بردکل ، درلو درلودر . اویله درین متفکرلر واردرکه اك بسیط برماکنه‌یی آکلامقده مشکلات چکرلر . اك بویوك برمتفکری کوچوك بر اصناف آلداته‌بیلیر. هله عصری مدنیتلرده‌کی مدهش تقسیم عمل ، ذکالری محدود موضوعلره انحصار ایتدیرمکله برنقطه‌ده درینلشدیرمکه مقابل یاییلمق وتوسع

ایتمك خصوصنده‌کی قابلیتلرینی اکثریتله ضموره اوغراتمقده‌در. ایشته **امتصاص** دیدیکمز شی‌ده بوندن باشقه برشی دکلدر . الیوم اختصاص حالنی آلمش نه قادار ایش وارسه اونسبتده متنوع ذکا واردر دینه‌بیلیر .

برده ذکالرك تدقیق ایتدیکی موضوع قارشیسنده‌کی **وضعیتلری** واردر . بونلری باشلیجه اوچ زمره‌یه طوپلامق ممکندر : **نصحی ذکالر ، انتقادی ذکالر ، ریبی ذکالر .**

برنجیلر حکملرینی قطعی اولارق سرد ایدرلر ؛ وبوندن اصلا پروا ایتمزلر . ایکنجیلر ، فرضیه‌لرینی محویتله ایلری سوره‌ر؛ باشقه‌لرینك نظریه‌لرینی ینه محویتله تدقیق ایده‌ر ؛ وهر آدیمده احتماللری نظردقته آلارق هم کندی ، هم‌ده باشقه‌لرینی تنقید ایده‌ر . برنجی انموذجه مثال مرحوم ضیا کوك آلپ بك ایسه ایکنجی‌یه مثال محمد عزت بکدر . اوچنجی انموذجه داخل اولانلر ایسه برچوق طرز ایضاحلری عینی پلانده ذکر ایده‌رك بونلردن هیچ بریسنی انتخاب ایتمك زحمتنده بولونمازلر . رضا توفیق بك بردرجه‌یه قادار بوانموذجه داخل اولابیلیر ظن ایدییورم .

دوربین ، سطحیبین ، نافذ نظر ، سریع الانتقال ، مبدع ، أزبرجی ، آیاقلی کتبخانه ، منجمد ، علامه ، ترس قفالی ، دوغرو دوشونجه‌لی ، مدقق ، نظریاتجی کبی وصفلر مختلف ذکا انموذجلرنده تفریق ایتدیکمز خصوصیتلره ترجمان اولان تعبیرلردن باشقه برشی دکلدرلر .

اراده ، یا قوتلی ویا ضعیفدر . یا دائما کرکین ویا آره

اراده انموذجلری صیره کرکیندر . یا الاستیقی یعنی احوال خارجیه‌یه کوره اکیلوب بوکولور ویا چام یارمه‌سی کبی دیم دیك [لافونتنك « تامیش ومیشه » حکایه‌سنده کوروله‌یکی کبی] . اساساً اراده ، حالات ذهنیه وتأثریه‌مزك برر نتیجه‌سی اولدیغندن اراده‌نك تنوعلرینی بوحاللرك بوتون خصوصیتلری نسبتنده تصور ایده‌بیلیرز .

عجبا هر کسك سجیه‌سی کندی أثریمیدر ، یوقسه تماماً فطریمیدر ؟ بونلردن هیچ بری طرزنده دکلسه هانکی قسملری فطری ، هانکی قسملری اکتسابیدر ؟
سجیه تعدیل ایدیله بیلیرمی؟

مزاج : Le tempérament سجیه‌مزه داخل اولان عنصرلر آره‌سنده **وضوی** : Le naturel دینلن **ایکی فطری** : Inné عنصرك بولندیغنده هیچ کیمسه‌نك اعتراضی یوقدر . مزاجك نه دیمك اولدیغنی یوقاریده سویله‌مشدم . هیچ شبهه یوق که عضویتمزك طرز تغدی وبنیه‌سی کندیمزك دکل ، وراثتك بر أثریدر . بونی انسانلر اوزرنده ایسته‌دیکمز شکلده تعدیل ایتمك هنوز علممزك ید اقتدارنده دکلدر . نباتاتك وبر درجه‌یه قادار حیوانلرك سجیه‌لرنده مؤثر اولابیله‌جك قادار بر علممز ـ قتمرلی چیچکلر یتشدیرمك ، حیوانلرك جنسلرینی اصلاح ایتمك کبی ـ وارسه‌ده انسانك ورائی اوزرنده مؤثر اولابیله‌جك قادار برعلممز هنوز وجود بولمش دکلدر . یالکز « eugénique » نامی آلتنده براصلاح بشر علمی وجوده کتیرمك تشبثلری واردر. بوخصوصده‌کی موفقیتسزلکمزك اك مهم سببی انسان ووراثتك نباتات وحیوانلره نسبتله چوق معضل اولماسیدر . ووراثت حقنده شیمدی‌یه قادار یاپیلان فرضیه ونظریه‌لر پك چوقدر . فقط بونك علمی و تکنیقی تأسس ایتمه‌دکجه هر د لو ووراثتك اوکنه کچمك ، توارث ایدیله‌جك مزاجه مانع اولمق کیمسه‌نك ألندن کلمز . مزاج بویله اولونجه بومزاجدن متولد اولان خویه‌ده غیر قابل اجتناب بر صورتده وارث اولاجغز دیمکدر .

(شیخ سعدی) ، (قانت) ، (شوپنهاوه‌ر) کبی متفکرلر مزاج وخویك هیچ برصورتله د کیشدیریله‌میه جکنی ادعا ایتمشلردر. مثللرمزدن برینك : « خوی جانك آلتنده‌در ، جان چیقمه‌نجه خوی چیقماز » دیدیکنه باقیلیرسه آتالرمزده عینی قناعته سالکدرلر . یالکز بو قناعت فردی و پرا کنده بر طاقم تجربه‌لره استناد ایتمکدن فضله بر دلیله صاحب دکلدر . بوکا معارض اولانلرك أللرنده‌ده

عكسنی اثبات ایده‌جك دلیللر یوقدر . شوقادار وارکه حفظ‌الصحه و طبابتك بو کونکی ترقیاتی ، تربیه‌نك تکاملی کچن عصرلره نسبتله مزاج وخوی اوزرنده آز چوق مؤثر اولمقدن عاجز بر حالده دکلدر . فی‌الواقع ازدواجلری طبك قونترولنه عرض ایتمز وکندیمزی کلیشی کوزل ازدواجلرك تولید ایتدیکی مزاج وخویك آقینتیسنه براقیرسه‌ق آتالرمز شبهه یوق که حق قازانیرلر . فقط ازدواجلر عرض ایدیلن طرزده یاپیلیر ، تربیه‌یه اهتمام ایدیلیر واك عمومی معناده اهتماملی و تام بر تربیهٔ نفس اعتیادلری تأمین اولونورسه کندیمزده بر ایکنجی طبیعت یاراته‌بیلیرز . ذاتاً مزاج وخوی دیدیکمز شیلر اجدادمزك قازاندیغی و بزه میراث براقدیغی اعتیادلر دکلمیدر ؟ اونلر اعتیادك اثری اولدقدن صوکرا کندی تدبیر واعتیادلرمزك‌ده برأثری نیچون اولماسین ؟ واقعا نه‌صورتله حصول بولورسه بولسون مزاج وخوی بزی کندی تمایللرنده‌کی اعتیادلره سوق ایده‌جکلرسه‌ده بوتمایللر ایلك چاغلرده خیلی الاستیقی ویوموشاق بولوندقلری ایچون بونلرك استقامتلرینی ــ کنج فدانلر کبی ــ تحویل ایده‌بیله‌جکمزه ایناناه‌بیلیرز . فضله اولارق أبوین و مربیلرك کوستره‌جکلری حسن مثاللر ، چوجقده‌کی تقلید انسیاقی و عزت نفس حسلری چوجغك خویلرینی تعدیل ایتدیره‌جك اك مهم عامللردندر . (ویلیام جه‌یمس) ك دیدیکی کبی : « یالکز کوتو اعتیادلرمزدن بحث ایده‌رز ؛ فقط بر چوق ایلکلری‌ده آنجق اعتیادله قازانه‌بیله‌جکمزی اصلا دوشونمه‌یز . »

سجیه‌مزك دیکر عنصرلری‌ده حس و فکرلردر . بونلری عائله ، مکتب وجمعیتدن آلیرز . بناءً علیه سجیه‌مزك تعدیلنده بوعنصرلره چوق قیمت ویرمك ایجاب ایده‌جکدر . « اوزوم اوزومه باقه باقه قارارير » مثلی اجتماعی محیطك تأثیرینی تصدیق ایده‌ن بر آتا سوزیدر . حسلرك سرایتی ، تلقینك قدرتی ، پروپاغاندانك تأثیری هرکون محسوس اولان واقعه‌لردندر . مرحوم (ضیا کوك آلپ) ك قبول ایتدیکی (دورقایم) اجتماعیاتنه کوره فردی فکر و حس و اراده‌لردن آیری اجتماعی فکر و حس و اراده‌لر بولوندیغی و فردك روحی

بونلر تشكيل ايتديكى وبناءً عليه فردك سجيه‌سنده روح اجتماعينك عامل اولديغى حقنده‌كى مدلل ادعالرينه باقيليرسه عصرمزك عمومى قناعتلرى سجيه‌نك فطرى وروحى اولمقدن باشقه برده اجتماعى حصه‌سى اولديغنى تصديق ايتديرمكده‌در.

بونلردن باشقه انسانك كرك محيطى وكرك كنديسنى تربيه و اصلاح ايده‌بيله‌جكنى‌ده اونوتمه‌مليدر . باشقه‌لرينى تربيه ايده‌بيله‌جكمزه ايناندقدن صوكرا نفسمزى دها ياقيندن طانيمق اعتباريله بورادەده مؤثر اولابيله‌جكمزه اينانمق منطقى برضروزتدر . واقعا نفسى ومحيطى تحويل قولاى برايش دكلدر. فقط ياپيلامايه‌جق قادار كوچ اولماديغنى كوستره‌جك مثاللر پك چوقدر . بويوك ديديكمز آداملرك برچوغى اڭ بويوك ذوقى برطرفدن كندى كنديلرينى يتيشديرمكده ، ديكر طرفدن محيطلرينى اصلاح ايتمكده بولمشلر وبونده موفق اولمشلردر . آرتق صوك سوزى (ويليام جه‌يمس) ه براقه‌رق بحثه خاتمه ويره‌جكم : « انسان ناصيل آقشاميجيلقله بكرى اوليورسه هركونكى بصيرت و مساعيسيله‌ده هنرور ، فاضل وخيركار اوليور . بكا قاليرسه هركنج كندى تربيه‌سنك عاقبتنى اولدن وبلا تردد تعيين ايده‌بيلير . وظيفه‌لرينه هركون معين زمانلرده بوتون روحيله رام اولماسنى بيلن بركنج عاقبتنك نه اولاجغندن هيچ قورقماسين ! بوكنج هانكى مسلكى اختيار ايتمشسه كونك برنده كنديسنى مسلكداشلرى آراسنده اڭ ممتاز برسيما اولارق يوكسلمش بولاجغنه أمين اولسون ! هيچ شبهه ايتمه‌سين كه مسلكنده اهل اولديغنى كوستره‌جك براقتدار ومحاكمه‌يه ايركيچ مالك اولاجق وبومالكيت آرتق غائب اولمق نه‌در بيلميه‌جكدر. »

بشنجی فصل

روح وبدن [۱]
و
آرالرنده‌کی مناسبت

مسئله‌نك اوفاده برتاریخچه‌سی

روح ایله بدن ویاخود ماده‌نك کنه و ذاتی بو کونکی علممزله بیلمیورز و بیله‌مه‌یز . بوبابده شیمدی‌یه قادار یاپیلمش اولان بوتون تحری وتدقیقلر یا متافیزیك ادعالر ویا بر طاقم فرضیه‌لر ماهیتنده‌در . تفکر تاریخی تدقیق ایدیله‌جك اولورسه روح ایله بدنك ماهیتلری حقنده پك متنوع ادعالره وبونلره مستند فلسفه مذهبلرینه تصادف اولونور . بونلرك منتظم تاریخی یاپمق باشلی باشنه براثره موضوع اولاجق قادار زنکیندر . مع‌مافیه یاپیله‌جق بو تاریخ ، تفکر بشرك ساده‌جه مضبوط و محفوظ اولان دورلرینه عائد اولابیلیر . قبل‌التاریخ‌ده بو خصوصده بر طاقم عقیده‌لرك یاشامش اولماسی چوق ملحوظدر . ادبیات مورخلرنجه شاعرلرك باباسی صایلان (هومه‌ر) ، روحی کاه « کولکه » ویا « خیالت » ، کاه « صولوق » کبی تلقی ایتمشدر . برنجی تلقی پك آز ایز براقمشده‌ده ایکنجی تلقی کرك فیلسوفلر وکرك عامه‌نك حسیاتنده دها مرغوب اولمش وتفکر تاریخنده بللی باشلی بر رول اوینامشدر .

ایلك یونان فیلسوفلری روح ایله ماده آراسنده قطعی هیچ بر تفریق یاپمامشلردر . (هومه‌ر) کبی بونلرده روحی ، جسمانی برشی کبی تلقی ایده‌رك بعضیسی هوایه ؛ بعضیسی‌ده آتشه ارجاع ایتمشلردر . حتی (سقراط) زماننده

[۱] بورادەکی « روح » ، متافیزیك برتعبیر اولان (L'âme) مقابلیدر . (بدن) ایسه ، (le corps) مقابلیدر . بدنه « جسم » وحتی « ماده » ده دیه‌بیلیرز .

(ایپونیەن) مکتب فلسفیسنه [١] منسوب اولان (دیوژەن داپوللونی) ، بو مکتبك روح حقندەکی تلقیسنی : « صیجاق بر صولوق » صورتنده تعلیم ایدییوردی.

بو فیلسوفلر ، حیات ، شعور وئولومی ، صیجاق بر هوا ویا صو حالنده بولونان بر نوع سیال مادەنك قانه کیروب چیقمەسیله ایضاح ایدرلر و روحك صیقینتیلری ، اختلاجلری ، تشوشلری بوسیال مادەنك قانده سربستجه سیرینه حائل اولان مانعەلرك بر نتیجەسیدر ، دیرلردی . روحك مقری اولارقده بوصیقینتیلرك بدنده اك محسوس برمنطقەسی اولان « کوکس » ی کوسترلردی .

(آرسطو) یه کوره بدنمزدەکی حرارتك منبعی ، عینی زمانده روحی فعالیتك اساسیدر و حیاتك مقری « قلب » در . قلب ، بر طرفدن حواس ، دیکر طرفدن‌ده حرکت اعضالرینه مربوطدر . بو اعتبارله ادراك ، حافظه ، مخیله وارادەنك مرکزیدر . قلبك وقت وقت صوغومەسی اویقویی تولید ایدەر . حیاتی حرارتك انطفاسی‌ده ئولومه باعث اولور .

(هومەر) ، روحك بدندن آیریله‌بیله‌جکنی وبوآیریلمش روحك ، ترك ایتدیکی جسدك کورونوشنی محافظه ایدن برکولکه ویا بر خیالت حالنده ناقص بر موجودیت تشکیل ایتدیکنی قبول ایتدیکی حالده (آرسطو) ، بونی قبول ایدەمیور . (آرسطو) یه کوره روح ، بدندن قابل تفریق دکلدر . روحك بدنه نسبتی وظیفەنك عضوه نسبتی کبیدر . روحك شأنیت اولابیلمەسی بدنه وابستەدر . (آرسطو) نك نظرنده « دماغ » ، بر « تبرید جهازی » در . دماغك وظیفەسی قلبك حرارتنی تعدیل ایتمکدر . دماغ ، نه حیاتك ، نەده روحك مرکزیدر .

قرون اولینك روح ایله بدنك ماهیت و مناسبتلری حقندەکی بو بر قاچ تلقیسی کوستریور که بدنك تشریح و فیزیولوژیسی حقندەکی معلومات هنوز پك مبهم وابتدائیدر . واقعا بودورده حدس ایله کشف ایدلمش برطاقم سزیشلر

[١] قدیم یونان فلسفەسنك ایلك مکتبی اولوب طبیعیاتجی برفلسفەیی تمثیل ایدرلردی .

وارسه‌ده بونلر تشریحی وفیزیولوژیك مشاهده وواقعه‌لرله توثیق ایدیله‌مه‌دیکندن سرد ایدیلن بوفکرلر تخمین ماهیتی کچه‌میوردی .

میلادك ایکنجی عصرینه دوغرو اسکندریه عالملری ، طبیبلر آرتق یالکز مشاهده واستدلال ایله اکتفا ایتمه‌یوب قاداورا اوزرنده چالیشمغه باشلادقلرندن مثبت تشریح وفیزیولوژینك ایلك تملری قورولیوردی . واقعا یونان طبیبلرندن بعضیلری‌ده بو قبیل مساعیده بولونديلرسه‌ده مثبت متحریلرك ندرتی و انسان قاداوراسنك قدسیتی تشریح وفیزیولوژی‌یی ترقی ایتدیرمیوردی .

میلادك ایکنجی عصرنده عربلرك (جالینوس) تسمیه ایتدکاری (غالیه‌ن) ، کندیسندن اول یاپیلمش اولان بوتون مثبت مساعی‌یی جمع ایتدکدن ماعدا بونلره کندی تجربه‌لرینی‌ده علاوه ایتدی . (جالینوس) ك بوصورتله تدوین ایتدیکی فیزیولوژی بوتون قرون وسطایه حاکم اولدقدن ماعدا (ده‌قارت) ه واریجه‌یه قادار تأثیر ایتمکده دوام ایتمشدر . (١٦ ـ ١٧) نجی عصرلرده یاشامش اولان دوران دم کاشفی (هارووای : Harvey) ه کلنجه‌یه قادار فیزیولوژیده (جالینوس) ه غلبه ایده‌جك مهم برانقلاب اولمه‌مشدر .

(جالینوس) دن اعتباراً اعصاب وعضلاتك تمییزی عمومیلشدیکی کبی اعصابك منشأرینك دماغ ونخاع شوکی اولدیغی نظریه‌سی‌ده تأسس ایتمش صاییلیردی . بوذاته کوره حساسیت و حرکتك ایلك شرطی دماغده‌در . سیالهٔ روحیه دماغده تشکل ایدر و یالکز جملهٔ عصبیه‌ده بولونور . اقسام بدنه یاییلمه‌سی اعصاب واسطه‌سیله‌در .

(آرسطو) ده وظیفه و هویتلری هنوز واضحاً تفریق ایدیله‌مه‌ین قان دامارلریله اعصاب ، (جالینوس) ده بربرلرندن آیریلدیغی کبی جملهٔ عصبیه‌نك وظیفه‌سی ده آکلاشیلمغه باشلایور و روحك مقری دماغده کوستریلیور . فی‌الحقیقه متأخرین علماده بونتیجه‌یی تفصیل و تشریح ایتمکدن فضله برشی یاپمامشلردر .

(ده‌قارت) ده
(غال) ه قادار

متأخر فلسفه‌نك مبشری اولان (ده‌قارت) ، کندی پرنسیپلرینه کوره جهانی یکیدن انشا ایدرکن « دنیا : Le monde » نام اثرنده «انسان» دن شو صورتله بحث ایدیور : « بو انسانلرده بزم کبی روح و بدندن مرکب اولاجقلردر . بونك ایچون سزه اولا آیریجه بدنی ؛ صوکراده ینه آیریجه روحی تصویر و تعریف ایتملی‌یم . صوکنده‌ده بو ایکی طبیعتك یکدیکریله ناصیل برلشوب بر وحدت تشکیل ایتمه‌لری ایجاب ایتدیکنی آکلاتمالی‌یم ؛ تاکه بزه بکزه‌ین انسانلرك طرز ترکیبی کوسترمش اولابیله‌یم . »

بو افاده‌ده‌کی « بدنی آیریجه » ، « روحی آیریجه » تعبیرلری چوق شایان دقت اولوب (ده‌قارت) ك روح ایله بدن حقنده‌کی بوتون متافیزیکنی احتوا ایتمکده‌در . (آرسطو) نظرنده روح ایله بدن یکدیکرندن آیری ایکی جوهر دکل ایکن (ده‌قارت) ده بونلر تماماً آیری ایکی جوهر اوله‌رق تلقی ایدیلیور . بو فیلسوفه کوره روح ، بدنه « انضمام » واونکله « اتحاد » ایده‌بیلیرسه‌ده بدن ینه استقلالنی محافظه ایدر ووظیفه‌لرینی یاپمق ایچون یابانجی هیچ برجوهرك معاونته مفتقر دکلدر . بدن کندی کندینه کفایت ایدن بر « ماکنه : machine » در . ازجمله حیوانك بدنی برماکنه‌دن فضله برشی اولمادیغی کبی انسانك‌کی‌ده بویله‌در ؛ یالکز انسانك‌کی اویله بر ماکنه‌درکه کندیسنه روح دنیلن یابانجی بر جوهر کلوب انضمام واونکله اتحاد ایتمشدر . نته‌کیم انساندن بحثنه نهایت ویریرکن :

« بوتون بو معروضاتمدن صوکرا اویله آرزو ایدردم‌که بنم بو ماکنه‌یه اضافه ایتدیکم بوتون افعوله‌لر : Les fonctions ی یعنی وظیفه‌لری ـ مثلا هضم فعلیله قلب و شریانلرك ضرباتی ، اعضانك تغدی ونماسی ، تنفس ، نوم و یقظه ایله خارجی خواصك مطلع اولدیغی ضیا ، صدا ، رایحه ، لذت ، حرارت وبوکا مماثل کیفیتلری ؛ بونلرك حسیات عامه و مخیله‌ده براقدیغی فکر انطباعلریله بو فکرلرك حفظ و انتقاشنی ؛ اشتها وآرزولرك تولید ایتدیکی داخلی ونهایت داخلدن وخارجدن کلن انطباعلره ترجمان اولان بوتون خارجی حرکتلری ـ

بدن ماکنه‌سنك کندی عضولریله یاپدیغنی و بووظیفه‌لرك فرضا بر ساعتك حرکتلرندن فرقلی برشی اولمادیغنی نم کبی تأمل ایده‌سکز و بوحرکتلرده عامل اولارق‌ده قلبده متمادیاً یانان آتشدن باشقه برشی تصور ایتمیه‌سکز و بیله‌سکز که بو آتشك علی‌العاده آتشدن اصلا فرقی یوقدر . »

(ده‌قارت) ، بوصورتله ذی‌حیات جسمی تام برماکنه کبی تصویر وقبول ایتمکله بوکونکی فیزیولوژینك الك قطعی تملی آتمش اولیور . تفرعاتده ماضینك و زمانك خطالرینه اشتراك ایتمکدن قورتولامایان (ده‌قارت) ، بدنك طرز فعالیتنده مثبت فیزیولوژینك الك مهم اساسنی کمال جسارت و قطعیتله اورته‌یه آتمقده هیچ تردد ایتمیور . بواعتبارله حیاتیات علملرینه میخانیکیت پرنسیپلری ادخال ایدنلرك سرفرازی اولیور و فضله اولارق بوبابده‌کی مستقبل تحریات وتدقیقاتك وجهه‌سنی تعیین ایتمش بولونیور .

(ده‌قارت) ، أثرلرنده قدمایی استخفاف ایتمك و (جالینوس) دن بحث ایتمه‌مکله برابر جمله‌ٔ عصبیه‌یی مراکز ومجاریدن عبارت اولارق عیناً (جالینوس) کبی تصویر واعصابده بر « سیاله‌ٔ روحیه » نك جریان ایتدیکنی قبول ایدییور . شوفرقله که بونك یالکز اسمنی دکیشدیره‌رك « ارواح حیوانیه : Les esprits-animaux » تسمیه ایدییور . ازجمله بوجهتلردن بحث ایدرکن :

اشبو « ارواح حیوانیه : esprits animaux » لر دماغك جوفلرینه داخل اولدقدن صوکرا مساماتنه کچر و بو مساماتندن‌ده اعصابه انتقال ایده‌رلر . طرز انتقاله وانتقال ایتدیکی محلله کوره‌ده عضلاتك شکللرینی دکیشدیرمك قوتنی حائزدرلر . ایشته اعضانك حرکتلری ، عضلاتك آراسنه کیرمش بولونان اعصابك ایچندن کچن بو « ارواح حیوانیه : esprits animaux » واسطه‌سیله‌در . قراللرمزك سرایلرنده‌کی چشمه وفسقیه‌لره دقت ایدیکز . بورادن کچن صولر کافهٔ برمنبعدن چیقدقلری حالده کچدیکی بورولرك شکل و صورتلرینه کوره مختلف مهارتلر یاپمقده‌درلر .

« سزه تصویر ایتدیکم انسان ماکنه‌سنك اعصابی بوچشمه ماکنه‌لرینك بورولرینه قیاس ایدیله‌بیلیر . عضلات و أوتاد ایسه چشمه‌لرده‌کی ماکنه‌لری حرکت ایتدیرن بوجورغاد وزنبرکلری خاطرلاتیر ؛ « ارواح حیوانیه : esprits animaux » دخی ماکنه‌لری حرکت ایتدیرن صولره بکزه‌ر. اونلرك مرکزی قلبدر . اجواف دماغیه‌ده صو یوللرینك باجالری کبیدر ... »

کورولیورکه (ده‌قارت) ، جملهٔ عصبیه‌نك تشریح و وظائف حیاتیه‌سنی تعریف ایتمك ایچون پارسده‌کی قرال سرایلرینك باغچه‌لرنده‌کی ماهر مهندسلر طرفندن یاپیلمش چشمه‌لرله بندلرك مقانیزمه‌لرینه مراجعت ایدییور. وفی‌الواقع بوداهی فیلسوف ، جملهٔ عصبیه معماریسنی خیلی قابا برصو تجهیزاتیله مقایسه ایتمه‌سنه رغماً اعصاب ایله عضلاتك ارتباط و مناسبتلرینی ، فعل منعکسلری ، اعصابك حس وحرکتدن عبارت مختلط افعوله‌لرینی پك کوزه‌ل سه‌زییور .

(ده‌قارت) ، اعصاب ایله عضلاتك مناسبتلری نظریه‌سندن ماعدا قدیمدن بری آرانان روح مرکزیله‌ده مشغول اولمشدر . قدیم یونان فیلسوفلرینك « کوکس » ویا « قلب » ده کوستردکلری روح مرکزی ، (جالینوس) زماننده اعتباراً دماغده کوچوك برچام قوزالاغنی آکدیران « غدهٔ صنوبریه : la glande pinéale » ده آرامغه باشلانمشدی . « انتباه » دورینك طبیبلری بومسئله‌یی هنوز مناقشه ایتمکده‌لرکن (ده‌قارت) ، تردده لزوم کورمیه‌رك غدهٔ صنوبریه مرکزینی قبول ایدیورمشدی . چونکه بو غده‌نك دماغك اورتاسنده وایکی نصف کره‌نك التصاق نقطه‌سنده بولوندیغنی ایلری سوره‌رك هرایکی طرفده‌کی حس وحرکتلردن خبردار ومتأثر اولابیله‌جك یکانه مرکز تشکیل ایتدیکنه حکم ایتمشدی . بوحکمنك استناد ایتدیکی دلیللردن بری‌ده شو ایدی :

« روحك بدنده بوغده‌دن باشقه بریرده اولامایه‌جغنه قناعتمك حکمتلرندن بری‌ده شودر : باقیورم‌که دماغمزك دیکر اقسامی ، کوزلرمز ، قولاقلرمز ، أللرمز وبوتون حواس خارجیه‌مز کبی هپ چیفتدر . حالبوکه عینی برشی

حقنده وواحد زمانده ایدیندیکمز فکر ، بسیط وتکدر . بناءً علیه چیفت اولان حواس اعضالرندن کلن خیاللرك تکلشمه‌سی ، یعنی بر اولمسی بهمه‌حال چیفت اولمایان بریرده طوپلانمه‌لرینه متوقفدر . بوسببدن روحك ، تعبیر دیکرله « أنا » و « تفکر » ك مقری آنجق تك برعضو اولان غدهٔ صنوبریه‌ده اولمق ایجاب ایده‌ر . »

(ده‌قارت) ك معقبلری پك عندی اولان بو مرکز روح مدعاسنی بالطبع محافظه ایده‌مزلردی . نهایت (۱۸) نجی عصرك صوك نصفنده کلن (غال) ، بوبابده یکی بر افق آچانلرك مبشری اولدی . چونکه (۱۹) نجی عصرك دماغ حقنده‌کی مثبت تشریح وفیزیولوژیسی ایلك الهامنی (غال) دن آلدی . اول امرده « قحفیات phrénologie » مؤسسی اولان بوذاتك مساعیسنه نه‌صورتله ملهم اولدیغنی کوره‌لم : (غال) دها مکتبده ایکن قوتلی أزبرجیلرك کوزلرنده برفیرلاقاق اولدیغنه دقت ایتمش وبوندن حافظه مرکزینك کوزلرك آرقه‌سنده‌کی منطقه‌ده اولاجغنی استدلال ایتمشدر . معلومدرکه ایشله‌ین اعضا بویور . أزبرجیلرك‌ده کوزلرك آرقه‌سنه تصادف ایدن قسم دماغیلری بویومش‌که کوزلر دیشاری‌یه فیرلامش ! ... ایشته بو ملاحظه‌یه استناداً‌درکه (غال) ، آرتق بوتون ملکات روحیه‌نك آیری بررمرکزی اولاجغنه وقحفك سطح خارجیسی تدقیق ومقایسه ایدلمك صورتیله بونلرك کشف اولونه‌بیله‌جکنه حکم ایتمشدی . (غال) ك بومدعاسی قونترول وتحقیقه مساعد اولمق اعتباریله اولکی مدعالردن دها الویریشلی ایسه‌ده مثبت تشریحه استناد ایتمه‌دیکی ایچون استدلال طریقیله واقع اولان بوکشفیاتندن هیچ بریسنك حقیقته توافق ایتمه‌دیکی مع‌التأسف تبین ایتمشدر . (غال) ك اکثری مساعیسی بوشه کیتمکله برابر دماغك اهمیتیله طبقهٔ سنجابیه وبیضیه آراسنده‌کی مناسبات وصوکرا مراکز دماغیه‌نك قشر دماغیده‌آرانمه‌سی لزومی وروح مرکزینك براولمایوب متعدد اولدیغی حقنده‌کی تلقیناتی بالآخره تشریحده واقع اولان مساعینك اساسنی تشکیل ایتدی . نتیجه‌کیم بومراقله‌درکه کندیسندن صوکرا تمام آللی سنه دماغ اوزرنده بیچاق

اوینانیلدی . واقعا اولجه‌ده دماغ اوزرنده تشریح یاپیلوردیسه‌ده قوللانیلان اصول سقیم ایدی . مثلا قحفده بردلیك آچیلیور وهردرلو تجربیب برتشریح بچاغیله بورادن یاپیلمق ایسته‌نیوردی. ذاتاً (غال) لك تشریحه مراجعت ایتمه‌یوب قحفك خارجی علامتلرندن استدلاله قالقیشمه‌سنك باشلیجه سببی کندیسندن اول کلن تشریحجیلرك بو سقیم اصول تجربه یوزندن متمادی موفقیتسزلکلره اوغرامالرندن ایلری کلمشدی .

الحاصل روح مرکزینك دماغده آرانمه‌سی (غال) دن مقدم ایسه‌ده بو مذهبك عالملر آراسنده تعمم و حکمرانیسی (غال) دن اعتبارآدر .

دماغك تشریحی تجربه‌لرنده سالم ومثمر اصوللرك بولونمه‌سی

(Flourens) لك تجربه‌لری . — (١٩) نجی عصرك ایلك نصفنده کلن بوتشریحجی حیوانات فقریه‌نك دماغی اوزرنده چوق موفقیتلی تجربه‌لرده بولوندی . بو ذات (غال) لك تأسیس ایتدیکی قحفیاتك الك چتین برخصمی اولدیغی کبی قدیم تشریحجیلرك تعقیب ایتدکلری سقیم اصوللری‌ده کورمشدی . تأمین ایتدیکی دها متکامل برتشریح تجربی ایله نصف کریوات دماغیه‌نك جملهٔ عصبیه‌ده‌کی موقع ووظیفه‌لرینی تمییزه موفق اولدی . تفرعات واستنتاجلرده خطالر ایتمکله برابر چوق قوتلی اساسلر وضع ایده‌بیلدی . برطاووغك دماغی اوزرنده یاپدیغی تجربه‌یی کندی آغزندن دیکلیه‌لم :

« کوزل وجانلی بر طاووغك ایکی فص دماغیسنی چیقاردم . بونلردن محروم قالان حیوان تام اون آی مکمل بر صحت ایچنده یاشادی . (پارس) ه عودتم صیره‌سنده کندیسنی ترك ایتمکه مجبور اولماسه‌یدم دهاده یاشایه‌جغندن امیندم . لکن اون آی ظرفنده برکون بیله اونی نظارتمدن آییرمادم . بوتون اطوار وحرکتلرینی قید ایتدم . بو اوزون تدقیقدن ألده ایتدیکم مشاهده‌لری عیناً قید ایدییورم :

« ایکی فص دماغیسی چیقاریرچیقارماز طاووغمك ایکی کوزی کورمز اولدی.

آرتق ایشیتمیوردی‌ده ؛ هیچ برارادە أثری‌دە کوسترمیور ، یالکز آیاق اوستندە دورەبیلبوردی . تخریش ایدیلیر ویا ایتیلنجە یورویور ، هوایە آتیلنجە اوچیور ، غاغاسنە دوکولونجە صویی‌دە ایچیوردی .

« تخریش ایدیلەدکجە اصلا قیمیلدانمادیغی کبی آیاقلری اوزرینە براقیلنجەدە اویلەجە قالیور . قارنی اوزرینە اویور ویا استراحت ایدر شکلدە یاتیریلیرسە عینی وضعیتی محافظە ایدییوردی . کندی کندینە تشبثدن محروم مسکین بر اویوشوقلق حال طبیعیسی اولمشدی . اونی بو حالدن نەکورولتو ، نە ضیا چیقارامیوردی . یالکز چیمدیکلەنیر ، ایکنە باطیریلیر ، ویا وجودی تخریش ایدیلیرسە بو اویوشوقلق زائل اولیوردی .

« عملیاتدن آلتی ساعت صوکرا طاووغم درین بر اویقو وضعیتی آلدی . یعنی باشنی آرقەسنە دوغرو بوکەرك قانادینك توکلری آراسنە صوقدی . بو وضعیت بوتون طاووقلرك اویقو حالی ایدی .

« اونی اون بش دقیقە بوحالندە براقدم . صوکرا شدتلە تحریك ایدنجە صیچرار کبی اویاندی . فقط اویانیر اویانماز تکرار درین اویقوسنە دالدی .

« عملیاتدن اون برساعت صوکرا غاغاسنی آچەرق کندی ألملە یم وبردم ؛ آغزینك ایچنە آتدیغم دانەلری پك کوزل یوتدی .

« ایرتسی کون دالدیغی درین اویقودن برآز قورتولور کبی اولدی . اویانیشلری طبیعی برطاووغك اویانیشندن فرقسزدی . مثلا باشنی ، وجودینی سیلکیور وحتی غاغەسیلە توکلرینی دوزەلتوب تمیزلیوردی . آرە صیرە باصان آیاقلرندن برینی قالدیروب اوتەکیسنە دایانیوردی . چونکە بوتون قوشلر کبی تك اکثریا باجاق اوستندە اویویوردی .

« بوتون بو حاللرندە اویویان وآرا صیرە اویقوسی خفیفلەینجە یورولان اعضالرینی دیکلندیرمك ایچون وضعیتلر آلان ، سیلکینەن ، أسنەین طبیعی بر طاووق حالی واردی .

« عملیاتدن بش آی صوکرا طاووغم پك یاغلی وبسیلی اولمشدی . باشنك یاراسی‌ده تماماً قپانمشدی .

« بالآخره طاووغمی تدریجاً اوچ کون قادار آچ براقدم . بوحالنده یه‌منی بوروون دلیکلری آلتنه کتیردم ، غاغه‌سنی دانه‌لرك ایچنه صوقدم ، آغزینی صویه باتیردم ، بوتون وجودینی بغدای بیغینك ایچنه قویدم . طاووغم نه قوقلادی ، نه یوتدی ، نه‌ده ایچدی . بغدای بیغینی ایچنده هیچ قیمیلدانمادن دوردی . کندی ألله یدیرمه‌سه‌یدم محقق آچلقدن ئوله‌جکدی .

« آغزینك ایچنه بلکه یکرمی دفعه بغدای یرینه قوم دانه‌لری قویدم . بونلری‌ده هیچ فرقنده اولمادن یوتدی .

« طاووغم آیاقلری آلتنده مانعه‌لره تصادف ایدنجه بونلره چارپیور ؛ بو صدمه اونی دوردوریور وصارصیوردی . یورورکن قوالامق ، چکینمك ، یوقلامق کبی حاللردن اثر قالمامشدی . یالکز بریره چارپارسه چارپدیغنی آکلایور ؛ فقط برشیئی یوقلامق وطوتمق بیلمیوردی .

« کوریورسکزکه طاووغم فص دماغیلرینی غائب ایدنجه باصره ، سامعه ، شامه ، ذائقه ولامسه‌سنی‌ده غائب ایتمشدی . واقعا اعضای حواسك هیچ بریسی دوغرودن دوغرویه زده‌لنمه‌مشدی . کوزلری اسکیسی کبی پارلاق وکوزببکلری متحرکدی . ذائقه ، شامه ، لامسه عضولرینه برشی اولمامشدی . غریب دکلمی ؟ بوتون اعضای حواس اولدیغی کبی یرلی یرنده ایکن طاووغم احساسات نامنه هیچ برشی دویامایوردی . شوحالده احساساتك مقری اعضای حواسده دکلدر .

« الحاصل فص دماغیلرندن محروم ایدیلن طاووغم بوتون حواسنی غائب ایتمشدی ؛ چونکه نه کورویور ، نه ایشیدییور ، نه قوقو آلابیلیور ، نه‌ده لمس ایده‌بیلیوردی .

« عینی زمانده بوتون سوق طبیعیلرینی‌ده غائب ایتمشدی : چونکه نه قادار آچ براقیلسه کندی کندیلکندن ییه‌میور ؛ صوغوق وصیجاغه قارشی وضعیت آلامیور ؛ کندیسنی دیکر طاووقلره قارشی مدافعه ایده‌میور ؛ قاچمق ، قاوغا

ایتمك نه‌در بیلمیوردی . حتی خروسك نوازش والتفاتلرینه قارشی بیله تماماً بی‌حس ویا لاقید بولونیوردی .

« طاووغم بوتون ذکاسنی‌ده غائب ایتمشدی . چونکه نه ایستیور ، نه تخطر ایدییور ، نه‌ده حکم ایدییوردی .

« شو حالده فص دماغیلر ؛ احساسات ، سوق طبیعیلر و ذکانك یگانه خزینه‌لریدر . »

بو صوك حکم دها مدعیسی زماننده تنقید ایدیلدی . بوراده بر پارچه مهم قالمق اعتباریله ایلك توضیح ایدیله‌جك نقطه ، فص دماغیلری چیقاریلان مخلوقك « احساس sensation » دن زیاده « ادراك : perception » دن محروم قالدیغیدر . چونکه حیوانده هیچ احساسات قالماسه‌یدی صدمه و تحریشلری‌ده دویماماسی لازمدی . بونلری دویدیغنه نظراً احساسلری اولیور ، فقط بونلری ادراکه قلب ایده‌جك بر تمییز یاپامیور ؛ یعنی دویویور ، فقط آکلامیور .

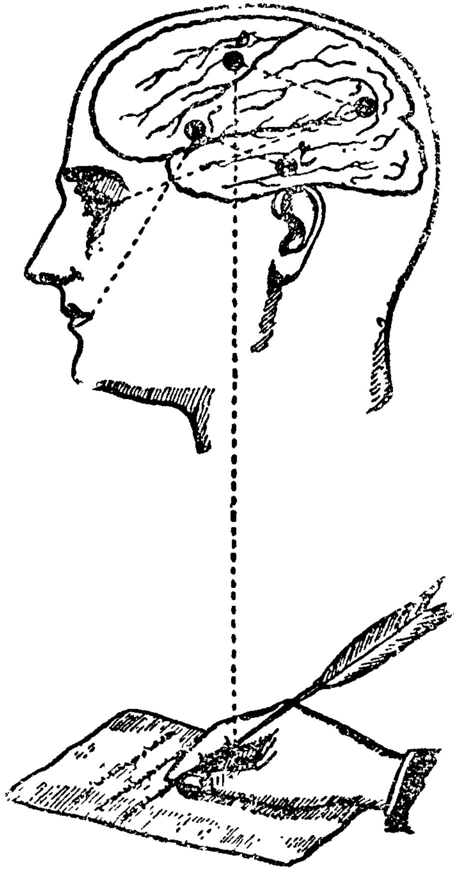
بالآخره کلن عالملر بوبابده‌کی تجربه‌لری بالیقلردن باشلایه‌رق انسانه قادار چیقاردیلر ؛ وکوردیلرکه حیوانات فقریه نه‌قادار ابتدائی ایسه‌لر نصف کرویات دماغیه‌لرینك چیقاریلمه‌سندن اوقادار آز ؛ نه قادار چوق متکامل ایسه‌لر او نسبتده چوق متأثر اولمقده‌درلر . بالخاصه انسان دماغی دیگر بوتون حیوان دماغلرندن دها معضل اولدیغندن آیریجه تجربه و تدقیق ایدیلمه‌دکجه حیوانلرککندن استدلالاً حکملر ویرمك دوغرو اولمیور .

فیزیولوژی اصولی و تشریح مرضی اصولی

قوربغه ، کوکرجین ، طاوشان ، مایمون کبی حیوانلرك قفا طاسلری آچیله‌رق دماغلری چیقاریلمق ویا مختلف منطقه‌لرندن الکتریق جریانلری کچیرمك صورتیله هانکی ملکه‌لرك دوچار تشوش اولدیغی تجربه ایدیله‌بیلیور .

آنجق حیوان دماغلری اوزرنده قابل تطبیق اولان بو اصوله « فیزیولوژی اصولی » دینیور . تطبیقاتندن بر مثالی یوقاری سطرلرده کوردك . جراحینك بوکونکی اقتداری وانسانك قیمتی دمغ بشر اوزرنده صاغ ایکن ایسته‌نیلدیکی

طرزده تجربه‌لر یاپمغه مساعد دکلدر . بو نقصـانی تلافی ایتمك اوزره صاغلغنده روحی خسته‌لقلر کوسترن کیمسه‌لرك ئولدکدن صوکرا دماغلری چیقاریله‌رق هانکی نقطه‌لرنده بوزوقلق وآفت موجود اولدیغی پك اینجه اصـوللرله تدقیق

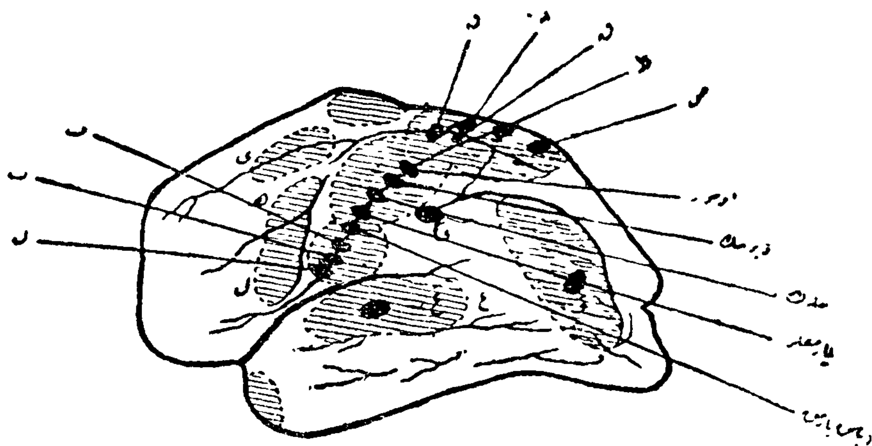

[شکل ــ ٥]

ع . سمع کلمات مرکزی . ــ و . رؤیت کلمات مرکزی . ــ م . تکلم مرکزی . ــ
ه . یازی‌یه لازم اولان حرکتلرك مرکزی .

ایدیلیور . مثلا آفتزده اولدیغی کوریلن دماغ منطقه‌سـندن پك اینجه مقطعلر آلینه‌رق اصول مخصوصیله تلوین ومیقروسقوب آلتنده معاینه ایدیله‌رك تجربات

عصبیه‌نك اوغرادیغی تغیرات قید ایدیلیور . (۱۹) نجی عصرك نصف اخیرنده بواصولده اك مهم موفقیتلر کوسترنلرك سرفرازی فرانسز دوقتورلرندن (بروقا) اولیور . بالآخره عینی اصول دائره‌سنده احساسات مرکزلریله اعضای بدن و لسانك حرکت مرکزلری [شکل ـ ٥] آرانیور . (بروقا) نك آچدیغی بوجیغیر صیره‌سیله (هیتزیغ : Hitzig) ، (شارقو) و شاکردلری طرفندن یکی موفقیتلرله تمادی ایتدیرلمشدر . لسانه واحساسلره عائد اولارق تعیین ایدیلن مرکزلر هردرلو تنقیددن قورتولمش و تماماً قطعیت پیدا ایتمش اولمه‌مقله برابر حقیقت ساحه‌سنه یاقلاشدیره‌جق امید بخش ایزلر کشف ایدلمشدر . [شکل ـ ٦]

[شکل — ٦]

صول نصف کرهٔ دماغیده‌کی مرکزلرك محللری

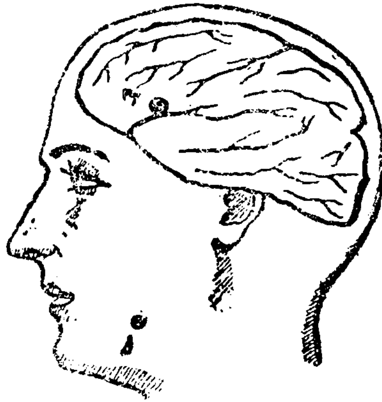
ع . سمع مرکزی . — عُ . سمع کلامی مرکزی . — و . رؤیت مرکزی . — وُ . سمع کلمات مرکزی . — ۷ . ذائقه مرکزی . — ل . تکلم مرکزی . — ۵ . تحریر مرکزی . — ۶ . کووده‌نك حرکتلری مرکزی . — ی . قفا وکوزلرك حرکت مرکزی . — یُ . کرهٔ عینك حرکت مرکزی . — ف . یوزك حرکت مرکزلری . — ب . آغزك حرکتلری مرکزی . — لُ . دیلك حرکتلری مرکزی . — و۵ . فخذك حرکتلری مرکزی . — ۷ُ . دیزك حرکتلری مرکزی . — وُ . طوبوغك حرکتلری مرکزی . — ط . آیاغك باش پارماغنك حرکتلری مرکزی. — ص . آیاغك کوچوك پارماقلرینك حرکتلری مرکزی .

(بروقا) ، (١٨٦٢) ده برچوق تجربی واقعه‌لره

(بروقا) مرکزی استناداً **ضیاع کلام** : aphasie حادثه‌لرندن شفاهی لسان،

یعنی تکلم مرکزینی کشف ایتمشدر . بو مرکزك

موقعی [شکل ــ ٧] کورولدیکی وجهله جبههٔ ایسرك اوچنجی تعاریجی اوزرنده‌در .

[شکل ــ ٧]

صول نصف کرهٔ دماغی

ح . (بروقا) نك کشف ایتدیکی تکلم مرکزی

فیزیولوژی و تشریح مرضینك تعقیب ایتدیکی بو اصوللر کوستریبورکه آرتق تك بر روح مرکزی آرامق فکری ترك ایدیله‌رك دماغك هر منطقه‌سی و حتی هر نقطه‌سی خرده‌بینی تدقیقاته موضوع اولمشدر . شکللرده کورولن مرکزلر آفتزده اولونجه اونلره عائد فعالیتلرده بوزولمقده‌در .

بشرك روحی ایضاح ایتمکده بو اصوللرك کفایتسزلکی قارشیسنده آچیلان جریانلر

روحی فعالیتك دماغ ایله ایضاحی تمام اولمق ایچون یالکز احساس و حرکت مرکزلرینك بولونوب کوستریله‌سی کفایت ایتمز . چونکه انسان ، یالکز احساسات وعکس العمللرله یاشایان برمخلوق دکلدر . اونده **حافظه** ، **مخیله** ، **محاکمه** قابلیتلرندن ماعدا غایت

معضل بر طاقم حسلر واردر . *حس اخلاقی ، حس دینی ، حس سیاسی ، حس بدیعی ، حس علمی* والخ کبی .

عجبا بوتون بوقابلیت وتظاهرلری دماغك معماریسیله ایضاح ایده‌بیلیرمی‌یز ؟ ایشته یکرمنجی عصرك عالم ومتفکرلرینی مشغول ایدن اك مهم مسئله‌لر ! . . . دها اون طقوزنجی عصرك ابتدالرنده محسوس اولمغه باشلایان بومسئله‌لر کیتدکجه اهمیتنی آرتدیره‌رق زمانمزده اك حاد ومزمن صفحه‌لرینه داخل اولمشدر . نیته‌کیم (قارل ماقس) ك « تاریخی ماده‌جیلکی » (تارد) ك « بین‌الروحیات : inter-psychologie » نظریه‌سی ، (دورقایم) ك « سوسیولوژی » سی کبی بللی باشلی مکتبلرك غایه‌سی *بشر دیلن مخلوقی تمامیله داخلنده مثبت اولاره‌ق ایضاح ایتمك* معطوف اولمشدر . بشرك معضل ماهیتی وبوجریانلرك اهمیتی کوسترمشدرکه بشری واقعه‌لرك ایضاحی اك مشکل اولانیدر . بونلره برده صوك زمانلرده انضمام ایدن «تله‌پاتی» ، « تله کینه‌زی » و « ئه‌قتوپلازمی » کبی « متاپسیشیك » واقعه‌لری‌ده علاوه ایدرسه‌ك یکرمنجی عصرك نه اقتحامسوز مسئله‌لر قارشیسنده قالدیغنی تقدیر ایده‌بیلیرز . بوکونکی اجتماعی بحران وقرارسزلقلرك علمی و فلسفی سببلری ایشته بو مسئله‌لر اوزرنده‌کی محق وضروری ترددلرده‌در . وضعیت اوحالده‌درکه هانکی مذهبه سالك اولسه‌ق قانون ماهیتنده مثبت وکلی برقناعته صاحب اولامایز . بوحالدن مأیوس اولمقمی ایجاب ایده‌ر ؟ خایر . چونکه بو نتیجه‌یی مسئله‌نك بنیه وماهیتی اقتضا ایتدیرمکده‌در . علمك وظیفه‌سی بوتحریاتدن مثبت اولانلری تفریق ایتمك و متباقیسی حقنده تحریاته جدیت وثباتله دوام ایله‌مکدر .

موازات پرنسیپی : دماغك بنیه‌سی ایله صحت و مرضنك روحی فعالیتلرده عکسلر تولید ایتدیکی آرتق قابل انکار دکلدر .

یوقاریده‌کی شکللرده کوستردیکمز حرکت واحساس مرکزلرینك آفتزده اولماسی کرك حرکات وکرك احساسات ولسان فعالیتلرنده

تشوشـلر ، قلجلر توليد ايتمكده‌در . كذا جملهٔ عصبيه‌يه تأثير ايده‌ن بوتون منبهلر ـ قهوه ، چاى ، آفيون ، آلقول والخ ـ وظائف روحيه‌يه تأثيردن خالى قالامقده‌در . سجيه بحثنده كورديكمز وجهله بدنمزك خصوصيتلرينى تمثيل ايدن مزاجلر دخى كنديلرينه مخصوص بر طاقم خويلرله مترافق اولمقده‌در . ايشته بوتون بو مجرب واقعه‌لر بدنى (عضوى) حادثه‌لرله روحى حادثه‌لر آراسـنده بر برابرلك ، بر موازات : Parallélisme اولديغنى كوسـترمكده‌در . ايلك واضـعى (ده‌قارت) اولان بو نظريه بوكونه قادار مثبت فيزيولوژى و مثبت روحياتك الك اساسلى بر پرنسيبى ، الك بديهى بر « موضوعه : Postualat » سى كبى قبول ايدلمشدر . بو نظريه‌يه كوره « روح » تسميه ايديلن هيولا ، دماغى حادثه‌لرك مجموعندن عبارتدر . شعور دخى دماغى حادثه‌لره فوسفورلانمه حادثه‌سى كبى منضم اولمش برحادثه‌در . بناءً عليه شعورك باشلى باشنه مستقل برموجوديتى يوقدر . بلكه دماغى حادثه‌لر و بونلرك شـعور تسميه ايتديكمز كولكه‌لرى موجوددر . بو سببله‌در كه (قارته‌زيه‌نلر) تسميه ايديلن بو مكتب ، شـعور حادثه‌لرينه « شـبه حادثه‌لر » ويا « كولكه حادثه‌لر : les épiphénoménes » ديمكده‌درلر .

بو نظريه‌يى تأييد ايده‌جك برچوق واقعه‌لر اولمغله برابر بوتون روحى حادثه‌لرك تفرعات و تماميتيله موازات نظريه‌سنه صيغديريله‌بيله‌جكنى اليوم اثبات ايده‌بيله‌جك هيچ بر فرد يوقدر . بو نظريه‌نك معاصر متفكرلر آراسـنده الك قوتلى منقدى (برغسون) در . [١] موازات نظريه‌سى موقت برتعميم ، مثمر بر اصول تدقيق ، روحياتك فيزيولوژيدن اعظمى استفاده‌سنى تأمين ايتديره‌جك بر واسـطه كبى نظردقته آلينديغى تقديرده هم مشروع ، هم‌ده مفيد اولديغنه شبهه يوقدر . موازات نظريه‌سى بو طرزده دوشونلمه‌يوب‌ده هر درلو تنقيددن مصون برحقيقت قطعيه كبى ادعا ايديليرسه بويله برادعا هم عندى هم‌ده مضردر .

---

[١] بوتنقيدلرى مجملاً كورمك ايسته‌ينلر (برغسون) نام أثرمده « روح وبدن » ، « ديريلرك خيالتلرى وتحريات روحيه » نام قونفرانسلره مراجعت ايدرلر .

بوکونکی قلاسیك علم ومتاپسیشیك

شعور وادراکی فیزیقو ـ شیمیك واقعه‌لره ارجاع ایتمك ، تعبیر دیکرله فیزیقو ـ شیمیك بر عضـویت خارجنده شعور و ادراکه امکان تصور ایتمه‌مك قلاسیك علمك عمومی بر وصفیدر . فقط بو قلاسیك علمك یاننده عالملری ، مجموعه‌لری ، کتابلری ، قونغره‌لری ، لابوراتوارلریله متمادیاً چالیشان واك آغیر باشلی جریانی « متاپسیشیك » عنوانی آلتنده طوپلانان بر نوع روحی واقعه‌لرك مشـاهده و تدقیقلری وار ـ تله‌پاتی ، تله کینه‌زی ، ئه‌قتوپلازمی [١] کبی ـ که بونلرك قارشیسنده بوتون منابع قوامزی قلاسیك علممزك « محفوظیت قدرت : Conservation de l'énergie » قانون میخانیکیسنده جمع ایتمك کوچلشمشدر . بوخصوصده‌کی مشاهده وتجربه‌لری « Traité de Métapsychique » نامنده‌کی اثرنده جمع ایدن صوربون دارالفنونی مدرسلرندن وانستیتو اعضاسندن (شارل ریشه) خلاصةً دییورکه : « بو حادثه‌لر متعدد ، موثوق و بارزدر . یالکز بونلر حقنده شیمدیدن بر فرضیه یاپمق دوغرو دکلدر . چونکه هنوز مدی هیچ بر فرضیه سرد ایده‌بیله‌جك بر وضعیتده دکلز . محقق اولان شوکه نه بیلمه‌دیکمز بر طاقم منابع قوا واردر وبز بونلرك حال تماسده اولدیغمز کبی اونلری تصرف ایدییورز . (انسیمیا) دن ناصل (کیمیا) دوغدی ایسه شیمدی‌یه قادار « علوم غیبیه : l'occultisme » تسمیه ایدیلن شیدن‌ده یکی بر « متاپسیشیك علمی » دوغه‌جغنه اینانیورم . بر کون که‌جك ـ بلکه‌ده چوق اوزاق دکلدر ـ بکله‌نیلمه‌ین بر کشف یکی افقلر آچه‌جقدر . داهی بر عالم ، وه‌یاتلی برمه‌دیوم ، مسعود بر تصادف بر صیره یکی حقیقتلرك میدانه چیقماسنه وسیله اوله‌بیله‌جکدر . اویله حقیقتلرکه بونلر یالکز یکی حاضر دکل ، شیمدی‌یه قادار خاطر و خیاله کلمه‌ین یکی مسئله‌لر تولید ایده‌جکدر . متاپسیشکك قارشیسنده دیکیلن اك بویوك مشـکلات ، فیزیك علمی کبی کوز قوتلرله تماسدن عبارت

[١] کتابك ایلك بحثنده بو حادثه‌لرك نه اولدقلری کوستریلمشدی .

قالمایوب بالعکس ادراکلی ، نیتلی ، شـاقایه مقتدر (بلکه‌ده خصم) قوتلرله تماس ایتمه‌سیدر . یالکز بو قوتلرکده قانون خارجنده قالملرینه احتمال یوقدر . بو اعتبارله بونلرکده بر علمی تدوین اولونه‌جقدر . شیمدی‌یه قادار طوپلانان متاپسیشیك واقعه‌لرك چوقلق واهمیتنه باقیلیرسه بونلرك علمی تدوینی آرتدیغی نسبتده جمعیتلری یکی بر ذهنیت قازانه‌جقدر . فی‌الواقع نتیجه‌ده فیزیك و کیمیا علملرینه بر شی اولمایه‌جقسه‌ده بونلره بر چوق یکی حقیقتلر و کشـفلر علاوه اولونه‌سی وبو سایه‌ده غائیت بشرك دها أیی آکلاشیلمه‌سی چوق محتملدر . یالکز فضله وهم وخیاله قاپیلمایه‌رق جدیت و امنیتله ایلریله‌ملی . وعینی زمانده علمك دها پك کنیش افقلره نامزد اولدیغنه اعتماد ایده‌رك امید ایله چالیشمه‌لی . »

نتیجه

کورویورسکزکه روح وبدن ، شعور وماده مسئله‌لری هنوز قطعی حکملر کیدیریلمکه مساعد برچاغه کلمه‌مشلردر . قرون اولینك علم و فلسفه‌سی بو بابده بزه پك مبذول ومتخالف حدسلر ، تخمینلر ویرمکدن فضله برشی یاپامه‌مشدی . قرون وسطانك بوتون مساعیسی (جالینوس) ده طوپلانمشدی . قرن أخیرده ایسه حاکم اولان فرضیه موازات پرنسیبنه استناد ایتمکدن عبارت اولمشدر . استقبالك نه کوستره‌جکی هنوز مجهول اولدیغندن مجهول اوزرینه هیچ برفکر ونظریه‌نك سرد ایدیله‌میه‌جکی آشکاردر . یالکز بو استقبال افقلرینك امید بلوطلریله مشبوع اولدیغی‌ده قابل انکار دکلدر . اعتراف ایتملی‌که موازات پرنسـیپی ایله متاپسیشیك واقعه‌لرك جریانلری بوبلوطلر ایچنده بربرلریله چارپیشمغه باشلامشلردر . طراقه‌لر کیتدکجه قوت وشدتلرینی آرتدیرییور . بوقاپالی هوا محتملدرکه برچوق برکتلی یاغمورلردن صوکرا آچیلسین ونتیجه‌ده کرك کندیمزی وکرك اطرافی دها براق ودها آیدینلق ضیادار بر حالده کورمکه موفق اولاجغمز برکون کتیرسین .

فهرست

برنجی باب . ـ ذهنی حيات :

برنجی فصل

ذهنك اك بسيط عنصرلرندن

احساسات

ايكنجی فصل

عالم خارجی‌يی وبدنمزی ادراك

اوچنجی فصل

شوورده كنديلككمزدن (بنفسه) اولان فعاليتمز

خياللر وتداعیٔ افكار

دردنجی فصل

شعورك عمومی افعوله‌لرندن تمثیل افعوله‌سی اولان

حافظه

بشنجی فصل

شعورك عمومی افعوله‌لرندن

دقت و تأمل

آلتنجی فصل

مجرد وعمومی فکرلرك صورت تشکلی

اون برنجی فصل

ذهنی انکشافك عمومی عامللرندن

عقل وعقلی فعالیت

ایکنجی باب : تأثری حیات

برنجی فصل

تأثری حیاتك اك عمومی مترافقلرندن

حظ وألم

ایکنجی فصل

کندیلکندن (بنفسه) ظاهر اولان تأثری حالات

هیجانلر

اوچنجی فصل

کندیلکندن (بنفسه) صادر اولان تأثری حالات

احتراصلر

دردنجی فصل

تأثری حیاتك عمومی انکشاف عامللری

تمایللر

بشنجی فصل

سه‌نپاتی وتقلید

آلتنجی فصل

اعمال ایدیلن حالات تأثریه

حسلر

اوچنجی باب : فعال حیات

برنجی فصل

فعل منعکسلر

ایکنجی فصل

بنفسه یعنی کندیلکندن تظاهر ایدن فعالیتلردن

سوق طبیعی

اوچنجی فصل

کندیلکندن (بنفسه) ظاهر اولان افعالدن

اعتیاد

دردنجی فصل

اعمال ایدلمش فعال حیات

اراده

ذیل : شعور مسئله‌لری وعمومی مسائل

برنجی فصل

شعور جریانی

ایکنجی فصل

روحك غیرمشعور بر حیاتی وارمیدر ؟